

dirigent històric del comunisme espanyol, Simón Sánchez Montero. Rellegint les dues intervencions no se sap qui era més "leninista" dels dos.

El PSUC va tornar de Madrid amb les mateixes diferències i fractures que s'havien constatat a la I Conferència. Unes diferències portades per un debat que li era aliè, ja que el PSUC continuaria sent marxista, leninista aprovés el que aprovés el PCE, perquè així ho havia decidit el IV Congrés.

La Constitució de 1978

Jordi Solé Tura va ser el ponent constitucional per part del grup comunista a les Corts. El seu treball a la ponència va contribuir a augmentar la credibilitat del PCE al conjunt del país i el prestigi del PSUC dins del PCE.

Pel PSUC els treballs constitucionals formen part de la traslació del centre polític a Madrid. Sense obviar de cap manera la seva importància fonamental per al futur del país, era vist com una cosa llunyana que entrava dins de les competències del PCE. La militància va anar seguint els avenços en l'elaboració del projecte constitucional a partir dels articles de premsa de Solé Tura mateix i de les seves intervencions en actes de partit que, amb tot, no podien ser gaire nombroses, ja que passava la major part del temps a Madrid. Antoni Gutiérrez Díaz mostrà la seva preocupació sobre això: *«Cal fer sentir a tot el partit que el "SI" a la Constitució és necessari, és necessari el "SI" massiu, però també cal que aquesta Constitució no es converteixi en la de la UCD. (...) Crec que d'això es desprèn un treball sistematitzat, que hauran d'organitzar els diversos comitès i agrupacions, amb la participació dels membres del Comitè Central. No pot ser que convertim el company Jordi Solé Tura en l'apòstol de la Constitució. Jo crec que la tasca feta per Solé Tura el qualifica, efectivament, com un valor molt positiu del nostre partit en aquest període constitucional. Crec que devem a la seva tasca una part molt important del protagonisme del partit, de la imatge del partit. Però a l'hora de l'explicació, el compromís ha de ser el de tots els membres del Comitè*

Central» (51).

Les dificultats per fer un debat de masses sobre el projecte de Constitució, sobre aspectes concrets com l'articulat, semblen clares per la necessària confidencialitat dels treballs en ares del consens, però sí que hagués estat possible fer un debat obert al conjunt del partit sobre el seu significat històric i polític.

Solé Tura redactà les línies bàsiques del que podia ser la posició del PCE-PSUC en la ponència constitucional, document que es va sotmetre a discussió primer a l'Executiu i després al Comitè Central del PCE. Es va formar un equip d'assessors amb Enrique Curiel, Eliseo Aja, Benítez de Lugo i José Luis Núñez, que hi van col.laborar, però la relació immediata del ponent era amb Santiago Carrillo.

Solé Tura reconeix que va tenir una gran llibertat de maniobra, però que quan hi havia un problema gros consultava prèviament a Carrillo, ja que la seva opinió era decisiva pel que fa al PCE: «Teníem una reunió del Comitè Executiu del PCE a Madrid, en la qual jo vaig plantejar que ja havia arribat l'hora d'abandonar la nostra esmena sobre la República, perquè tal i com anava el procés jo veia clar que els objectius principals que ens fixàvem ja els havíem obtingut i que a nosaltres mantenir encara el tema de la República no ens afavoria gens, perquè creava una desconfiança en els altres que ens impedia negociar problemes més grossos i ens situava en un terreny marginal. Una cosa és que el PSOE ho mantingués sabent que definitivament dirien que no, però nosaltres només aconseguíem aconseguir la nostra gent. Això ho vaig plantejar en una reunió que no hi havia Carrillo i em vaig trobar amb una enorme resistència, em vaig trobar sol. Mentre estàvem fent aquesta discussió en la qual jo estava sol, va trucar el Carrillo per parlar amb el Sánchez Montero i jo li vaig dir: "Simón no pengis que vull parlar amb ell". Quan em va passar el telèfon li vaig dir: "Escolta passa això, aquesta és la meva posició i aquesta és la de l'Executiu, jo vull saber per on tiro", i el Carrillo diu: "Coño, què em dius, encara estan en aquesta posició? que no entenen res aquesta colla? Tu tira endavant." Jo torno a la reunió i els explico el que m'ha

(51) Resum d'Antoni Gutiérrez Díaz al Ple del Comitè Central del 7 i 8 d'octubre del 1978.

dit Carrillo, llavors es produeix un silenci i al cap d'una estona comença un dient: "Home mirant-ho des d'aquest angle, tal, tal i tal". Es va acabar aprovant per unanimitat! Així és com anaven les coses» (52).

Un funcionament força diferent al del PSUC, ja que com diu Solé Tura mateix: «Aquí no hi havia aquesta autoritat total, ni el Gregori ni el Guti eren com el Carrillo, vull dir, eren una altra cosa, per la composició, tot era més plural, per tant tot havia de passar per acords, per discussió, aquí tot era molt diferent en aquest sentit». Diferent i que xocava amb les formes autoritàries del secretari general del PCE quan des del PSUC es discutien algunes de les seves posicions.

Segons s'acostava el dia de la celebració del referèndum constitucional, augmentava l'estratègia de la tensió, s'incrementaren els atemptats terroristes i s'intensificaren els esforços dels ultres del franquisme per aturar el procés democràtic. El mes de juliol la policia armada entra a la plaça de braus de Pamplona durant els Sanfermins: un mort i 150 ferits. A Renteria una companyia de la policia armada assalta els comerços. L'ETA continua assassinant. A meitats de novembre es descobreix el complot militar anomenat "Operación Galaxia". Tot semblava conspirar perquè el procés constituent no arribés a bon fi. Però el 6 de desembre el poble espanyol aprovà la Constitució amb el 87,87% de vots a favor, 7,83% en contra, 4,30% nuls o en blanc. L'abstenció fou del 32,89% (53). El consens entre les forces democràtiques va presidir el procés que conduí per primera vegada en la història d'Espanya a fer que la Constitució fos corresponsabilitat de la majoria de les forces polítiques parlamentàries, a excepció del nacionalisme basc, un sector minoritari del nacionalisme català i d'alguns exponents d'Alianza Popular (Solé Tura, 1985: pàg. 83).

Amb l'aprovació de la Constitució Antoni Gutiérrez Díaz va deixar el seu escó a les Corts per dedicar-se plenament a la política catalana i va ser substituït per l'històric dirigent Miguel Núñez. El PSUC demanava la

(52) Entrevista a Jordi Solé Tura.

(53) El País, "Memoria de la transición" núm 12 (cronologia)

immediata convocatòria d'eleccions als ajuntaments. S'ha de pensar que la situació a molts municipis era inaguantable, ja que des dels darrers anys del franquisme qualsevol iniciativa -bona o dolenta- havia restat paralytzada per la manca de legitimitat dels governants municipals franquistes i per la força de les mobilitzacions populars al voltant de les poderoses Associacions de Veïns. S'exigeix també l'acceleració de l'Estatut i la convocatòria d'eleccions al Parlament de Catalunya, per poder donar per acabada l'etapa de provisionalitat que representa el govern Tarradellas. Els resultats de les eleccions del 15 de juny feien pensar els estrategues que, tant a les municipals com a les autonòmiques, l'esquerra catalana seria majoritària, i en funció d'aquesta perspectiva el PSUC es prepara per governar Catalunya.

El 8 i 9 de desembre es reuní la II Conferència Nacional del PSUC plantejada per discutir la política sindical del partit. En la intervenció inicial, Antoni Gutiérrez planteja la formació d'un govern de la UCD i el PSOE amb la col.laboració dels comunistes i la resta de grups parlamentaris democràtics. L'informe negà, com venia fent de forma reiterada la direcció, l'existència de divisions o crisis dins del PSUC. El punt més controvertit de la Conferència serà, una vegada més, la sindicació dels tècnics i professionals i la militància dels comunistes als sindicats unitaris (administració pública, sanitat, ensenyament). Guanyarà una esmena de l'Alfred Clemente a favor que tots els comunistes han de sindicar-se a CCOO. La direcció del partit perd una votació important, la qual cosa era bastant insòlita en un partit comunista però que ja comença a ser costum al PSUC. A la Conferència s'ha posat de manifest que els quadres del moviment obrer limiten la seva militància a CCOO i que es donen en alguns llocs contradiccions -i fins i tot enfrontaments- entre la direcció local del sindicat i la del partit. La Conferència tractà els problemes existents en algunes importants organitzacions del partit, com Terrassa i la SEAT, on s'han produït dimissions creuades de diferents membres dels Comitès. El secretari general fa una crida contra la intransigència que sembla que es va apoderant del partit.

La Conferència decidí donar suport al desenvolupament i a la formació d'organitzacions de partit a les empreses, ja que segons un optimista Josep M. Rodríguez Rovira, «la militància política dels companys es fa dins l'empresa durant les vuit o nou hores de feina, entenent que aquesta és la seva activitat política fonamental. (A l'empresa) és on tenen el carnet del partit, on paguen les cotitzacions, distribueixen la propaganda i realitzen les seves reunions d'agrupació. Però això no els impedeix desenvolupar en l'agrupació del lloc on viuen una activitat política també» (54). S'estava demanant a la militància una dedicació gairebé completa, quan, d'altra banda, no se sabia ben bé com s'havia d'articular aquesta militància en les noves condicions de legalitat.

De manera sorprenent, Josep Miquel Abad, president del Col·legi d'Aparelladors i militant del PSUC, és nomenat cap de llista per Barcelona a les eleccions municipals. L'intent d'incloure a la llista professionals independents de prestigi havia fracassat, només Agustí de Semir acceptà anar de candidat a regidor. La confecció de la llista de Barcelona produí un cert desconcert i malestar per l'absència de bona part dels dirigents del moviment ciutadà més coneguts en els llocs de sortida segura, així com la d'alguns dels millors tècnics i polítics municipalistes, sent la de Jordi Borja, sense cap dubte, la més assenyalada.

3.4. D'activistes a espectadors

La precipitació dels esdeveniments de la transició van portar la direcció a improvisar una política que divergia considerablement de les previsions fetes abans de la mort del dictador. Es realitza una readaptació pragmàtica i sobre la marxa dels postulats polítics, es passa a anar a remolc de la situació i de les successives circumstàncies per què passava el país.

(54) Josep M. Rodríguez Rovira. Resum de les intervencions. II Conferència Nacional, 8-10 desembre 1978.

La nova dinàmica imposà una concepció de fer política per dalt, que la política la fan els líders des de les institucions. Es pensa que amb la legalitat la política es fa amb uns altres mitjans, la premsa, la ràdio, la televisió, i el partit va perdent organicitat. Una militància acostumada a elaborar la seva pròpia política, ara, s'assebenta de quina és la seva política pels mitjans de comunicació de masses. I, a més, les urgències en la presa de decisions: «*Los papeles han perdido por completo su validez. Llega un momento que ni los miembros de la dirección nos acordamos de lo que hemos discutido*» (55), mentre que la funció del partit queda reduïda a repartir la propaganda, recollir les qüotes, preparar la Festa de Treball i, sobretot, expressar el seu acord amb la política que es fa per dalt. Les bases han perdut el seu paper de protagonistes fonamentals de la política del partit. A un partit que s'havia format ell mateix, li apareixen uns organismes de direcció i uns professionals de la política que el deixen sense el paper d'organisme col·lectiu que havia tingut durant la llarga clandestinitat, en la qual s'havia construït el PSUC.

El partit s'havia d'adequar a la nova situació del país, que evolucionava ràpidament cap un Estat de partits com els de la resta del món occidental. La teoria de la modernitat clàssica considera la professionalització de totes les carreres com una part de la modernització comprensiva (Beyme, 1995: pàg. 122) i el PSUC, com qualsevol altra organització, no podia escapar d'aquesta regla. Però el gruix de la seva militància, dels seus quadres, es correspondria, segons la tipologia dels grups dirigents elaborada per Panebianco (1990: pàg. 418-440) amb "el notable", el prototipus del "diletant", en un sentit no peioratiu, una persona afeccionada -tot i que la dedicació en aquells anys era bastant completa i els quadres se'ls ha de considerar "experts"-, però no professional, ja que no "viu de la política". Mentre la creixent especialització de les decisions polítiques demandaven la professionalització tant de funcionaris que es fessin càrrec de les tasques més burocràtiques com de professionals experts (intel·lectuals) amb capacitat de donar respostes polítiques als cada vegada més complexos problemes a resoldre. Aquest és un procés que

(55) Entrevista a Gregori López Raimundo.

els altres països (i els partits comunistes) de l'entorn havien anat desenvolupant des de la fi de la segona guerra mundial, que és quan es van caracteritzant el tipus de democràcies occidentals existents els nostres dies.

El PSUC ha de realitzar aquests canvis d'un dia per l'altre. I, a més, s'ha de tenir en compte que es venia d'una cultura en què el mite democràtic partia del supòsit que qualsevol militant estava capacitat per fer tasques de direcció política, i que a més les havia vingut exercint de manera efectiva. Els militants psuqueros estaven impregnats d'una cultura que els portava a militar tot el dia sense que això es considerés "treball" i molt menys una futura professionalització. En aquest sentit, és significativa la següent frase de Jordi Borja: *«En aquella època treballava, jo no era professional del partit. Es dir el meu primer sou sense treballar va ser quan a partir del 80 vaig ser parlamentari, però fins aleshores jo treballava»*. Es a dir, a partir d'ara li paguen per fer unes tasques polítiques que venia fent des de feia molts anys com polític no professional, segurament per això diu *«el primer sou sense treballar»*, perquè el que abans era consubstancial amb el sistema de vida dels militants, el treball polític, ara passa a poder convertir-se en una professió de la qual es pot viure.

El fet que el partit vagi professionalitzant alguns dels seus quadres -encara que sigui temporalment- segons es van celebrant eleccions i es guanyen càrrecs institucionals, electius o no, portarà a l'efectiva formació d'una èlit dirigent com mai no havia conegut el partit (56).

No serà només el Comitè Central qui prendrà les decisions sinó que també es crearan uns altres centres de presa de decisió política: els càrrecs institucionals. En cap cas no es vol dir que aquests es convertiren en un contrapoder del Comitè Central, molts n'eren membres, sinó que ens referim a l'efecte que això produí en els militants. *«Llavons van començar els resquemors de la gent, ja no tots érem camarades, ja no tots teníem els mateixos drets, hi havia els que governaven i els que militàvem»*.

(56) Amb l'excepció, probablement, de l'època de la guerra civil.

Llavons sorti lo típic "nosotros enganhamos carteles y ellos se ponen las medallas", era una expressió del descontent que hi havia» (57). Aquest era un problema nou, perquè evidentment el PSUC no havia governat mai. Ans al contrari, s'havia format -refundat- en les duríssimes condicions de la lluita antifranquista. Era un partit d'oposició que esdevenia de govern d'un dia per l'altre en unes condicions que no havia previst, perquè la transició no es realitzà com havien profetitzat els seus dirigents i cregut els seus militants.

El binomi "partit de lluita, partit de govern" s'inclinava, per a molts, pel partit de govern en detriment del partit de lluita. Però, a més, al mig hi ha un ampli terreny que es deixa de banda, com són tots aquells treballs de penetració, d'articulació de la societat, d'organització de les masses, de tasca cultural, que tan bé havien sabut realitzar els militants del PSUC durant els darrers anys i que faria el partit mereixedor de la confiança de mig milió de catalans en el transcurs de quatre conteses electorals.

El secretari general reconeixia l'existència de dificultats serioses en la vida del partit en una data tan primerenca com l'octubre del 1978: «No tenim el partit que teniem després del 15 de juny, ni en el tremp en la militància, ni en l'entusiasme que teniem llavors. Es evident una baixada de la militància, de la compenetració amb la situació política i amb els nostres pressupostos polítics. Apareixen problemes a diverses organitzacions, que de vegades prenen aparences purament organitzatives, però darrera de les quals hi ha problemes polítics, de comprensió o de forma d'entendre la situació política, problemes davant les formulacions polítiques del partit» (58).

A partir de la I Conferència Nacional, el PSUC va iniciant un procés que Manuel Vázquez Montalbán denominarà "ensimismament". Una implosió que el tancarà en ell mateix. Els debats, amb els consegüents enfrontaments, seran per les grans paraules i els grans conceptes, pels

(57) Entrevista a Cinta Llorens.

(58) Informe del Secretari general a la reunió del Comitè Central del 7 i 8 d'octubre de 1978.

esdeveniments internacionals, pels símbols que adquireixen categoria política, deixant de banda, excepte en alguns períodes, la realitat social quotidiana i com transformar-la, defraudant així les expectatives dels ciutadans i les ciutadanes vers el partit.

Hi ha dificultats per explicar la política eurocomunista, entre altres causes perquè és una política en permanent elaboració, i les urgències de la dinàmica política del país porten a solucions molt conjunturals, amb un nivell modest d'elaboració política, i a una certa indeterminació. En molts militants apareix la por a la pèrdua dels senyals d'identitat del partit. Com deia Antoni Gutiérrez, «la por que es perdin els nostres signes d'identitat, que jo diria que és una por sana, és un element que de vegades porta a la retracció, al malestar a la intranquil·litat, a amplis sectors de quadres del partit. Molts cops, coses aparentment tan litúrgiques, tan lluny del que és la realitat revolucionària com pot ser aixecar el puny, produeixen tensions. Jo m'he trobat amb companys, gens eixelebrats i gens irresponsables, que m'han dit, per exemple, que per què els dirigents no aixequem el puny. Això podria semblar anecdòtic, però jo penso que no ho és, perquè està dins d'aquesta preocupació generalitzada al voltant de si perdem els signes d'identitat. I aleshores, el que de vegades és un símbol litúrgic pot adquirir la significació d'un contingut polític molt més profund» (59).

La crisi organitzativa es manifesta en la reducció de gairebé un terç dels carnets renovats en relació amb l'any passat (60); en la dimissió de no pocs quadres d'organismes de direcció a diversos nivells, especialment en els comitès intermedis (comarcals, de districte), a la vegada que es dona un interès per accedir als llocs de direcció superior; en la disminució dràstica de l'assistència de militants als locals. Això s'acompanya d'un clima d'apatia i de desmoralització, de desinterès. Els militants no veuen clar

(59) Intervenció d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central del 7 i 8 d'octubre de 1978.

(60) Taula rodona: Les dificultats en la construcció d'un Partit Comunista de masses a Catalunya. Nous Horitzons núm. 49-50, desembre 1978-gener 1979. El càlcul ha d'estar fet sobre la base de trenta dos mil i escaig militants oficialment acreditats el novembre del 77. Si ens atenem als càlculs acurats de Joan Botella la reducció seria d'un 17%, perquè la xifra de partida és menor. Veure a l'annex VIII, Taules 1 a 4.

quin és el seu paper a les agrupacions territorials, per tant deixen d'anar-hi, sobretot els qui havien estat més actius en les organitzacions de masses. Hi romandrà la gent més gran que hi va a passar l'estona i els militants més lligats a l'aparell i/o interessats per les discussions internes del partit. La política de consens no necessitava d'un partit organitzat i viu, més aviat al contrari, ja que l'activitat política es realitzava a un determinat nivell de la direcció, sense vinculació amb les masses.

La potenciació de CCOO com a sindicat no ha produït com a conseqüència uns ingressos de nous militants, ans al contrari, s'ha produït una certa actitud "vergonyant" per part dels militants sindicals que tendeixen a amagar la seva condició per tal que no sigui dit que el sindicat és una "corretja de transmissió" del partit. També, per la dificultat d'explicar la política de consens (Pactes de la Moncloa) i la consegüent desmobilització en els sectors obrers més afectats per la crisi econòmica. A part, la manca de "treballs" concrets a fer en les agrupacions territorials provoca que els sindicalistes es refugien a CCOO.

Es produeix un trencament entre la direcció i la base que ve molt determinat per la manca de debat polític intern a les organitzacions. Físicament aquest distanciament es plasmava en el fet que la màxima direcció del partit, president i secretari general, tinguessin el seu despatx de treball a la Rambla Catalunya, fora de la seu del Comitè Central al carrer Ciutat. Una seu custodiada per militants de les organitzacions de Barcelona, amb ordres de no deixar passar i derivar cap al carrer Santa Anna, seu del Comitè de Barcelona.

Dirigents amb gran autoritat moral sobre el conjunt del partit, que podien haver servit com el fil de continuïtat del passat cap al futur, com podien ser Gregori López Raimundo, Miguel Núñez o Josep Solé Barberà, són dedicats a tasques parlamentàries, i es talla la relació que, des de feia molts anys, tenien amb el conjunt de les organitzacions. Aquesta relació només la continuarà exercint Josep Serradell, amb un profund coneixement de l'organització i dels seus quadres. Un coneixement que, en canvi, no havia adquirit el secretari general, per

l'especialització de les responsabilitats que hi havia durant la clandestinitat. Antoni Gutiérrez, que venia dirigint d'una manera efectiva el partit des de feia anys, s'havia especialitzat en la política unitària, en les relacions amb les altres forces polítiques, que tant d'èxit proporcionà al PSUC. Mentre, Gregori López Raimundo mantenia les relacions d'organicitat amb el partit. Aquest va ser un coneixement que l'actual secretari general no posseïa. Llavors, amb López Raimundo i Miguel Núñez al Congrés de Diputats, el primer a més a la Comissió d'Exteriors -la qual cosa l'obligava a viatjar força-, les relacions orgàniques del partit van quedar a mans de Roman i de la Secretaria d'Organització.

Es dona també un nou interès dels militants per la seva vida professional o laboral, en molts casos bastant deixada en un lloc no primordial durant les etapes més fortes de militància. Ara no es veu clar el paper que s'ha de jugar, ja n'hi ha d'altres que fan "política", s'ha acabat la dictadura, tot i que no com es pensava que acabaria, però s'ha acabat i és hora de dedicar-se a un mateix, a la professió, a la família, a altres interessos que supleixin la intensa dedicació política que s'havia tingut, que, a més a més, sembla que ningú no els demana. En aquest període apareix, com a novetat, l'afecció dels "progres" per la gastronomia, pel futbol i altres esports.

La política de concentració no era una novetat, formava part de la concepció estratègica de no dividir la societat en dos blocs enfrontats i certament es pot buscar els seus orígens en la política de Reconciliació Nacional. El problema rau en el fet que ara es trobaven en la construcció d'una democràcia basada en el sistema de partits, en la qual cadascú cercava el seu espai polític. I l'espai polític de centre-esquerra era disputat pel PSOE, que va intensificar la seva política de bipolarització amb la lògica clara de reduir al mínim l'espai comunista i esdevenir l'única alternativa al govern de la UCD.

**"Visca Catalunya para todos" (61).
Segones eleccions legislatives**

A finals d'any, coincidint amb l'aparició al Butlletí Oficial de l'Estat del text de la Constitució, sancionat pel Rei, el president Suárez anunciava la seva decisió de convocar eleccions generals per al dia 1 de març del 1979. Al mateix temps, el Govern publica un decret-llei limitant el sostre salarial, amb la qual cosa es podia esperar que la campanya electoral transcorregués en un clima de forta inquietud social, ja que coincidia amb la negociació dels convenis col·lectius. Una negociació que es presentava especialment dura aquest any per la intransigència de la patronal catalana. I així va ser, la campanya se celebrà en mig d'una onada de vagues, només la capacitat de direcció i negociació dels sindicats -especialment CCOO- impedí que les lluites reivindicatives dels treballadors es transformessin, com sectors de la dreta i de la patronal haurien volgut, en un factor de desestabilització política.

Els comunistes continuaven insistint en la necessitat d'una negociació global -una vegada culminada la tasca constituent-, que portés les forces polítiques i sindicals a enfrontar-se als grans reptes del país cercant els màxims acords possibles per solucionar els greus problemes que hi havien plantejats. Problemes que es poden concretar en un atur que no para de créixer, la inflació, l'atonia inversora, la paràlisi dels ajuntaments encara ancorats en el passat, la insuficient democratització de les institucions de l'Estat, el terrorisme, el descontent davant les deficiències del desenvolupament de les autonomies, etc. Els comunistes havien defensat la necessitat que se celebressin, primer, les eleccions municipals per foragitar d'una vegada el caciquisme franquista dels ajuntaments i buscar acords sobre les qüestions econòmiques i polítiques. Però tant la UCD com el PSOE varen optar per les legislatives, esperant els uns afermar-se i, els altres, continuar treballant per convertir-se en la alternativa de govern. La bipolarització fomentada pels dos grans partits estatals (UCD i PSOE) i els mitjans de comunicació, així com l'entrada de la política espanyola a Catalunya van ser unes de les

(61) Eslògan d'un dels cartells de la campanya del 1979.

característiques de la campanya electoral.

Les eleccions del 1979 van suposar un gir polític: s'acaba la política de consens -o el succedani d'aquesta política- i es passa a una progressiva dretanització per part del govern de la UCD que abandona les vel·leïtats reformistes del president Suárez. El PSOE, per la seva banda, mai no havia volgut sentir parlar de govern de concentració. La seva opció era que la UCD governés, es cremés i esperar que arribés la seva oportunitat per accedir al govern. Els comunistes no van saber calibrar el significat d'aquestes eleccions i segueixen proposant una política d'unitat i de consens, sense adonar-se que cap de les altres forces polítiques no estaven interessades per aquest tipus de política, sinó que estaven perfectament -i legítimament- instal·lades en la lluita pel poder a partir de la confrontació democràtica de partits.

El PSUC es planteja una campanya pedagògica, d'explicació del model de societat que preconitza, de la necessitat d'una lectura democràtica de la Constitució: *«Es a dir, d'obrir un procés legislatiu en què els punts d'ambigüitat de la Constitució siguin definits en una direcció democràtica i oberta»* (62). Una campanya que, sense obviar els problemes generals d'Espanya, intentarà catalanitzar i municipalitzar les propostes imbricant-les com si fossin una sola cosa. *«La campanya ha de posar en relleu, dins de la catalanització i municipalització a la qual feia referència abans, el paper que ha correspos i correspon al PSU en l'etapa de reconstrucció nacional de Catalunya. I considerem que això demana, en primer lloc, la corresponsabilització clara amb la Generalitat provisional, valorant el significat de la seva continuïtat, però també pensem que cal projectar cap al futur, en aquest moment i com un acord, el govern d'unitat catalana. Podem dir que s'ha fet poc, que els traspessos han estat pobres, etc.; podriem entrar en un capítol molt crític, companys. Però el que més convé és valorar el que això ha representat com imatge política a Catalunya i que ha significat una tasca diària de convergència, d'unitat i d'entesa entre totes les forces»*.

(62) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central dels dies 6 i 7 de gener del 1979.

El PSUC decideix proposar la reconducció de la candidatura de l'Entesa dels Catalans per al Senat, ja que valora que havia estat, sens dubte, un èxit de la política d'unitat el 15 de juny, i sobretot perquè pel PSUC la situació política general espanyola i concretament les necessitats de reconstrucció nacional de Catalunya demanen a les forces d'esquerra que expressin una voluntat unitària. La proposta del PSUC al PSC-PSOE es concreta a mantenir la presència a la candidatura senatorial dels independents Josep Benet, Paco Candel, Pere Portabella, Salvador Sunyer i Josep Anton Baixeras, un sisè lloc per a un membre del PSUC, deixant els sis altres llocs als socialistes, «que no tenien candidats quan va començar l'Entesa però que ara sí que en tenen, ja que l'Entesa també ha resultat profitosa per a ells.» Però pels socialistes la situació política sí que havia canviat, i «aleshores, els companys socialistes ens varen explicar com veien la situació política, i que d'aquesta es desprenia que el que convenia en aquests moments era una candidatura d'inspiració socialista amb alguns independents i amb el suport, des de fora, d'algun partit, com el PSUC» (63). Es evident que, pels socialistes, el PSUC havia d'acceptar un lloc subaltern dins la política catalana, mentre ells col.laboraven a bastir l'alternativa de poder del PSOE.

El senador Benet i el PSUC van intentar fins l'últim moment que es reconduís el procés i evitar el trencament de la candidatura de l'Entesa, però el PSC-PSOE es trobava en plena ofensiva per convertir-se en la força hegemònica de l'esquerra. «Hoy no hay otra alternativa de gobierno en España que no sea la socialista (...) El panorama político es hoy muy distinto del que teníamos ante nosotros en 1977. Los objetivos de entonces no son ya plenamente válidos (...) Si el 15 de Junio del 77 puso en evidencia que el auténtico eje vertebrador de la política de autonomía, autogobierno y reconstrucción nacional de Catalunya es el socialismo, ahora vamos a intentar confirmarlo plenamente» (64). Les urnes havien atorgat als socialistes un major nombre de vots, però el PSUC els hi disputava, des de la seva tradició de lluita i de presència a la societat, l'hegemonia social, cultural i també d'iniciatives

(63) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central dels dies 6 i 7 de gener del 1979.

(64) Article de Joan Raventós a la Vanguardia del 6-2-79.

polítiques concretes.

Però la unitat no va ser possible. El PSUC impulsà la candidatura "Per l'Entesa" que encapçalà Josep Benet. Des del PSUC i els seus cercles d'influència es dóna la culpa al PSOE de Madrid de la desaparició de l'Entesa: «*La intromisión madrileña del PSOE en la política catalana del PSC es la verdadera responsable. Y esto es muy grave, ya que si esta subordinación triunfa, peligra el que Catalunya pueda tener un Estatut aceptable. (...) Desde Madrid se ha impuesto la muerte de l'Entesa, y con ello los señores González y Guerra demuestran un gran desconocimiento del sentir catalan*» (65).

També el PSUC és acusat de sucursalisme pel que fa a la seva relació amb el PCE per part d'altres forces polítiques catalanes. Gregori López Raimundo, cap de llista per Barcelona, contestava aquestes acusacions dient que «*el PSU de Catalunya no se sent preocupat pel fet que altres partits catalans l'acusin de sucursalista per la seva estreta amistat i col.laboració amb el PCE, perquè creiem que no hi pot haver avenç per Catalunya sense anar junts amb els altres pobles d'Espanya*». I afegia que «*la catalanitat d'un partit s'ha de mesurar per la seva contribució a la resolució dels problemes nacionals*» i en aquest sentit el PSUC «*té uns senyals d'identitat prou clars, pel fet de ser el degà dels partits catalans*» (66).

La dinàmica política pròpia de Catalunya potser sí que hauria pogut permetre de fer una política de compromís històric a la catalana (socialistes i comunistes sobretot, però també en els primers temps amb CDC), especialment pel que fa a la reconstrucció nacional de Catalunya. Però ambdós partits de l'esquerra catalana (PSC-PSOE i PSUC) tenien en els seus homònims estatals un dels principals obstacles per desenvolupar una política unitària de les forces d'esquerres. Mentres tant, Convergència serà qui treurà la millor rendibilitat dels anys de la Generalitat provisional i no estarà disposada que una suposada política unitària li resti protagonisme de cara a arribar a governar la futura Generalitat democràtica.

(65) Declaracions de Josep Benet recollides a la Vanguardia del 8-2-79

(66) Declaracions de Gregori López Raimundo recollides a l'Avui del 8-2-79

En les eleccions de l'1 de març del 1979 l'abstenció a Catalunya va ser d'un 32%, augmentant més de 10 punts en relació amb el 1977. La UCD és l'únic partit que va guanyar vots, més de 20.000, situant-se, amb un 19%, com el segon partit, lloc que havia ocupat el PSUC. Els socialistes, amb un 29%, seran el partit més votat, però perden 81.000 vots a la circumscripció de Barcelona, que queden compensats pels guanys en les altres; en total hauran perdut uns 51.000 vots. El PSUC va perdre 1,1%, prop de 80.000 vots en relació amb el 1977 (assoleix un 17%), encara que conserva els seus vuit diputats (67). Convergència que ha perdut 52.000 vots es queda amb un 16%. Si se sumen les forces dels partits d'esquerres més els de Convergència com a força nacional de centre-esquerra es veu que les forces catalanes fonamentalment autonomistes i amb contingut de progrés han perdut 182.000 electors.

Pel que fa al Senat la candidatura "Per l'Entesa", presentada pel PSUC més persones independents, va ser pràcticament desbordada arreu, només la vigorosa personalitat política de Josep Benet va ser capaç de sobreviure a l'empenta que els vots "Per l'Entesa socialista", presentada pel PSC-PSOE, va obtenir al conjunt de Catalunya. El trencament de la candidatura unitària "l'Entesa dels Catalans" dona als socialistes un senador més dels que ja tenien, però la UCD passa d'un a quatre senadors i assoleix la majoria absoluta al Senat, mentre que la minoria catalana es veu de difícil concreció en uns moments en que s'ha de dissenyar el paper de la cambra alta, que el PSUC proposava que fos la cambra de les "regions i nacionalitats" i que s'està pendent de l'aprovació per les Corts de l'Estatut de Catalunya (68).

A nivell d'Estat les eleccions no van alterar el panorama polític. El PCE aconseguí un lleuger avanç (400.000 vots) que es tradueix en tres diputats més (vint-i-tres en total, vuit del PSUC) i més d'un 10% de percentatge. Una part d'aquest augment pot procedir d'antics votants del PSP de Tierno Galván que s'acabava

(67) Gregori López Raimundo, Cipriano García, Jordi Solé Tura, Joan Ramos, Josep M. Riera, Eulàlia Vintró i Miquel Núñez per Barcelona. Josep Solé Barberà per Tarragona. Vegeu a l'annex VI, candidatura al Congrés de Diputats.

(68) Vegeu a l'annex VIII, Taules 11 i 12.

d'integrar al PSOE. Ja se sap que les integracions no sempre sumen matemàticament vots.

En unes declaracions, la mateixa nit electoral, el secretari general del PSUC dóna la culpa dels resultats al bipartidisme impulsat pel PSOE i la UCD i Solé Tura, en un article a *Mundo Diario*, argumenta que els resultats de les eleccions han demostrat que aquestes, tal i com deien els comunistes, eren innecessàries ja que el panorama polític no ha variat sinó per afavorir lleugerament la UCD i adverteix al PSOE que el bipartidisme que impulsa només serveix a la dreta (69).

El Comitè Central, reunit els dies 3 i 4 de març, culpa de la pèrdua de vots al bipartidisme i a l'augment de l'abstenció, com havia declarat el seu secretari general, però reconeix que «aquests resultats són clarament un toc d'alarma, i hem de saber trobar el to just per discutir-los, com correspon als comunistes. Es a dir, amb un to que ens permeti un examen de la realitat per treure'n conseqüències de combat» (70). El partit es proposa una reflexió conjunta per analitzar acuradament el perquè del descens electoral «sense crispacions, sense nerviosisme, sense desmoralització; examinant la realitat que tenim a les mans; sabent que tots, encara que no tinguem opinions coincidents, volem examinar la mateixa realitat en funció d'una política de combat, de classe, d'una política nacional catalana, dirigida per la classe obrera juntament amb les altres capes populars». La discussió en profunditat s'ajorna a meitats d'abril, perquè el partit s'ha de tensionar per afrontar la campanya de les eleccions municipals que se celebraran el dia 3 d'abril.

Santiago Carrillo, en el seu informe al Comitè Central del PCE que analitza els resultats de les eleccions, ataca durament el PSUC per la pèrdua de vots i l'acusa d'haver fracassat enfront d'un PCE que ha augmentat. Tot i dient que no vol immiscir-se en l'anàlisi que faci el PSUC Carrillo li fa les següents preguntes: «¿No habrán subestimado nuestros camaradas la importancia de la problemática española en Catalunya? ¿No habrán hecho una

(69) Article de Jordi Solé Tura a *Mundo Diario*, 7-3-79.

(70) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central dels dies 3 i 4 de març de 1979.

política excesivamente nacional? ¿No habían pensado que allí también podía incidir el problema de la alternativa de gobierno? ¿No habrá sido, en definitiva, una campaña demasiado catalana y demasiado poco española? ¿Ha sido justo que en Catalunya no se criticara la desviación socialdemócrata del PSOE i del PSC? Otra duda es que quizás Catalunya está tardando en superar esa polémica entre supuestos leninistas y supuestos no leninistas en la que existen aún rigideces. ¿No habrá contribuido esta polémica a alterar la imagen euro del PSUC que el 15-J se presentaba como abanderado de la posición eurocomunista? Esta última apreciación la hago al observar que los votos que perdemos en zonas obreras no se van a los partidos leninistas, sino al PSC. Otra pregunta es si no habremos subestimado la posición e influencia de Tarradellas y su apoyo en diversas formas, al centro. Me pregunto también si ciertos convenios colectivos se han llevado en Catalunya de la forma más adecuada para que eso se reflejase en el resultado de las elecciones» (71).

Algunes d'aquestes preguntes ja se les havia contestat el PSUC en el seu Comitè Central, quan assenyala -tant el secretari general, com algunes intervencions- que la introducció a la política catalana de la dinàmica espanyola i la consegüent bipolarització, ha pogut ser una de les causes de la pèrdua de vots. Les dificultats del partit per explicar la política de consens -d'entre la qual la participació en el govern de la Generalitat provisional ha estat fonamental-, també es va posar de manifest en diverses intervencions del Comitè Central, que recullí el resum del secretari general: «Podem dir que la nostra política és complexa i difícil; podem dir que ens costa saber explicar-la i, sobretot, convertir-la en realitat concreta que s'expressi en un millorament de les condicions de vida de les classes populars (...) Si n'hem perdut (vots) entre la classe obrera, (és) perquè no ens hem sabut explicar bé o, sobretot, perquè no hem sabut practicar bé la nostra política; (però també) perquè les promeses de la demagogia ens els han arrancat».

(71) Mundo Diario, 10-3-79

La direcció admet que la política de consens té les seves servituds però un partit seriós com el PSUC quan s'implica en una acció de govern ho fa amb totes les conseqüències. «Nosaltres estem en un govern d'unitat catalana en el qual ens estem corresponsabilitzant dels encerts i dels defectes, dels mancaments i dels avenços de la Generalitat. (...) Amb els socialistes tenim una trajectòria d'unitat molt valuosa, i abans de llençar-la per la finestra cal pensar-ho molt». Però el resum d'Antoni Gutiérrez va més lluny en tractar els errors dels comunistes en la política espanyola: «En primer lloc, cal reconèixer que davant la política de govern de la UCD no hem estat sempre suficientment enèrgics a desmarcar-nos d'ella».

Les declaracions de Carrillo van produir com a conseqüència immediata una reacció al si del PSUC de "tancar files" al voltant de la direcció i del seu secretari general en la defensa de la independència del partit. L'Antoni Gutiérrez explicà al Comitè Central del mes d'abril com s'havien produït els fets de les anomenades "declaracions de Carrillo": «No hi ha hagut "declaracions de Santiago Carrillo". Santiago Carrillo, Secretari General del PCE, va presentar un Informe al Comitè Central, Informe que havia estat debatut en la Permanent del PCE de la qual jo en formo part. En el curs del debat, van sorgir els interrogants sobre els resultats a Catalunya, i vaig ser jo qui suggerí al col·lectiu de la Permanent que aquells interrogants es portessin al Comitè Central del PCE. El que no havíem previst, al menys jo -i en aquest sentit sí que crec que hi ha pogut haver un error-, és que l'Informe seria presentat amb la presència de premsa» (72). I publicat a gairebé tots els diaris del país amb les corresponents contrarrèpliques de diferents membres de la direcció del PSUC. Aquest "tancament de files" va proporcionar al PSUC uns mesos de calma en les disputes internes, almenys de forma pública.

(72) Resum de la discussió del Comitè Central celebrat els dies 20 i 21 d'abril del 1979, realitzat per Antoni Gutiérrez Díaz.

Tots els sectors del partit van contestar amb més o menys contundència Carrillo (73), des de Jordi Borja que va dir: «Estoy convencido de que en Europa no existe un partido más eurocomunista que el PSUC, mucho más que el PCI.(...) Si todo se ve tan monolitico y sólo habla el secretario general, nadie cree lo que se dice. Yo prefiero un partido abierto a un despotismo ilustrado», fins a José Luis López Bulla, secretari general de CCOO i membre del Comitè Executiu del PSUC, que replicà: «Constato que no se ha hecho un análisis de que la patronal catalana es el empresariado más duro e intransigente del Estado español (i recorda que) no se ha producido ninguna huelga incontrolada», passant pels que diuen que a Carrillo li agradaria fer ell la política a Catalunya però que sense un PSUC autònom no hi ha política possible. Altres acusen Carrillo de fer aquestes crítiques com a venjança per la derrota que van patir les seves posicions -i ell personalment- en la I Conferència Nacional. Antoni Gutiérrez defensa la catalanitat del PSUC i es reafirma en la resolució presa pel Comitè Central.

Aquesta polèmica té a veure amb la vella història mai no reconeguda per part de la direcció del PCE de l'especificitat de Catalunya i per tant del PSUC. Carrillo, que ja tenia problemes amb els euro-renovadors del PCE, no volia un partit comunista català autònom i amb força, capaç d'elaborar críticament la seva pròpia política a partir d'una realitat social diferent de la del conjunt de l'Estat, i amb uns líders amb capacitat de fer-li ombra. «Va haver un moment en què el Guti pren un prestigi molt gran, no només a Catalunya sinó a la resta de l'Estat, llavors això fa pensar que pot ser el substitut del Carrillo (...) El PSUC va agafant més força, llavors és quan el PCE es va posant a la defensiva i diu: "això no pot ser!" Llavors vol lligar més al PSUC i el PSUC diu: "no, jo soc un partit independent". I aquí es crea la fricció que jo penso és a partir que el PSUC va agafant més força. Nosaltres anàvem a València, el Felip (el seu marit) és valencià, i com jo era membre del Comitè Central del PCE em convidaven a les reunions que feien al poble i era com una adoració que tenia la gent d'allí a la gent del PSUC. "Que

(73) Informaciones 10-3-79. El Periódico 11-3-79. El País 14-3-79. Article d'Andreu Claret a La Calle 30-3-79.

el PSUC sou una gent avançada, perquè sou més revolucionaris, perquè el Carrillo és més conservador, en canvi el Guti és més revolucionari, etc.» (74). Certament el PSUC, precisament per ser un partit més obert i heterogeni que el PCE, es permet reflexionar autocríticament sobre la política portada a terme durant la transició i no només a Catalunya, sinó també a la resta d'Espanya, la qual cosa fa que es converteixi en un model perillós per a la política propugnada per Carrillo.

D'altra banda, l'actitud de tancar files al voltant de la direcció per part de tots els sectors del PSUC, que durarà el que resta de l'any 79, és significativa pel que fa a la lluita del partit per la seva independència i autonomia. El "sentiment" i el "sentit" PSUC i la seva catalanitat es demostren plenament vius, en contestar, plegats, les acusacions de Carrillo, malgrat les diferències internes existents i que just un any abans l'havien abocat a una greu crisi. Una crisi que, d'altra banda, restava sense solucionar. Però, com diu Andreu Claret, «es significativo que en la réplica pública del Guti a los interrogantes críticos formulados por Carrillo, los quinientos cuadros comunistas que escuchaban su intervención rompieron en apretados aplausos, unánimemente, por encima de las "lecturas"» (75).

"Ara pots guanyar. Recupera Catalunya Ajuntament per Ajuntament. Ja ens coneixes" (76)

El desencís de l'1 de març es transforma en una desbordant alegria el 3 d'abril. Els resultats del PSUC a les eleccions municipals van demostrar que després dels anys de treballs als barris, pobles, fàbriques i organismes unitaris quan el que es vota són uns homes i unes dones concrets, que garanteixen per la seva trajectòria que prendran alternatives per solucionar coses concretes, es recullen els fruits de tants esforços militants i d'imbricació amb el teixit social.

(74) Entrevista a Mercè Olivares.

(75) Article d'Andreu Claret a *La Calle*, 30-3-79

(76) Eslògan d'un dels cartells de la campanya de les municipals del 79.

Els voltants de la seu del Comitè Central, al carrer Ciutat de Barcelons, s'ompliren de militants i simpatitzants amb senyeres catalanes i vermelles. Els resultats electorals que s'avançaven donaven un triomf de socialistes i comunistes a les eleccions municipals: «Catalunya ja era roja». «"Se trata de un milagro. Por tanto, debe ser obra de Alfonso Carlos Comín", comentaba a El País el periodista comunista Manuel Vázquez Montalbán. Otro intelectual afirmaba: "¿Qué le preguntará ahora Carrillo al PSUC?"» (77)

Va ser una nit emocionant, que suposà una recompensa per al militants, un d'aquells béns intangibles que formen part dels incentius polítics: «Deurien ser les 8 del matí i anava a peu del local del partit cap a casa, sabent exactament que havíem guanyat, amb els socialistes però havíem guanyat. Recordo que anava pensant: de cada de persones quatre ens han votat, és a dir de cada deu persones a quatre les podies abraçar. Es un record d'una il.lusió fortíssima» (78) .

L'electorat havia donat al PSUC 34 alcaldes i 536 regidors (79). El PSUC s'ha convertit en la primera força política de la comarca del Barcelonès (excepte Barcelona ciutat on ho és el PSC-PSOE), el Baix Llobregat i el Vallès Occidental. A l'àmbit de l'Entitat Municipal Metropolitana el PSUC va obtenir 183 regidors i 13 alcaldes, els socialistes 165 i 8, respectivament (80). Aquests bons resultats s'han d'atribuir a la forta implantació del PSUC, sobretot al cinturó industrial de Barcelona, així com a la credibilitat dels seus candidats. Gràcies als pactes de progrés entre socialistes i PSUC oberts a la participació de CDC i ERC, tres quartes parts de la població de Catalunya passarà a ser governada per ajuntaments d'esquerres. La gran derrotada d'aquestes eleccions és la UCD.

(77) El País, 6-4-79

(78) Entrevista a Joana Claramunt

(79) Vegeu l'annex VII.

(80) Jordi Borja "Sobre la nostra política municipal avui" a Nous Horitzons núm. 54, maig 1979.

Les eleccions municipals mostren una tendència contrària a les legislatives de l'1 de març. Si aquestes van representar un progrés del bipartidisme a Catalunya, és a dir, un augment de la UCD i dels socialistes condicionats per la política del PSOE d'alternativa de govern, amb la marginació dels comunistes, les municipals, en canvi, representarien un progrés de cara a la consolidació d'una majoria d'esquerres a Catalunya, amb una distribució força equilibrada de la preponderància dels dos partits, que farà pensar que aquesta pot ser possible a les eleccions autonòmiques.

A efectes interns del partit, les municipals van representar una pèrdua important pel que fa a responsables polítics de les organitzacions que van passar a ocupar càrrecs públics, o de responsabilitat als ajuntaments, amb el què això va significar d'abandonament de la vida del partit.

"Catalunya és teva? Tu decideixes. Sí a l'Estatut"
(81)

L'aprovació del projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya s'havia anat retardant, dins d'un procés difícil de negociacions. Per part del PSUC van formar part de la Comissió dels vint que elaboraren la ponència de l'Estatut de Sau, M. Dolors Calvet, Jordi Solé Tura i Josep Solé Barberà, que hi van participar activament. La dreta, amb el suport d'altres forces polítiques catalanes, reaccionà als bons resultats del PSUC a les eleccions municipals intentant marginar-lo de la negociació de l'Estatut, «i hi va haver una acceptació de principi de socialistes i de Convergència. Però també és cert que la realitat de la nostra presència política, de la nostra força, del treball que vam realitzar aquí davant l'opinió pública, va forçar la UCD, socialistes i Convergència a acceptar com a imprescindible la presència del PSUC en el procés de negociació» (82). El PSUC va cridar a votar «un SI contundent i sense fissures, però, a la vegada, un SI sense

(81) Eslògan d'un dels cartells de la campanya del Referèndum de l'Estatut.

(82) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central celebrat els dies 8 i 9 de setembre del 1979.

trionfalismes; tenim a les nostres mans un instrument apte per l'avanç en el procés de reconstrucció nacional de Catalunya». El 25 d'octubre Catalunya aprovarà el seu Estatut en un Referèndum, amb quasi un 40% d'abstenció.

El PSUC, tan semblant al partit italià per la seva implantació social i electoral, s'havia convertit en un perill que no interessava ningú. Trencava a Catalunya els esquemes del PSOE d'alternativa de govern; competia, amb l'avantatge que li donava la seva trajectòria històrica, amb Convergència per la catalanitat; al PCE, ja s'ha dit que li molestava la independència i els èxits del PSUC, que contrastaven amb els seus minvats resultats. Si ens referim a nivell internacional, als EUA no els interessava un altre "bolet" com el PCI, encara que fos en una petita nacionalitat com és Catalunya. Si un partit que es deia comunista podia entrar en un govern per petit que fos, podia convertir-se en un exemple que calia evitar. A la Unió Soviètica només l'interessaven les adhesions incondicionals i el PSUC feia temps que havia deixat de practicar-les.

En un informe intern de CDC, Jordi Pujol considerava potencialment perillós i no convenient -i, per tant, a evitar- que el PSUC arribés a ser l'autèntic protagonista de la política catalana, el principal inspirador d'amplis sectors socials. Per això s'hauria de constituir, segons Pujol, una aliança entre els socialistes i els convergents que trenqués d'una vegada el bloc que formen, als ajuntaments, PSUC i PSC-PSOE. Es queixa també que el relleu de la iniciativa política del PSUC darrerament posa, en part, tota la política catalana sota la seva direcció, "al menos temporalmente" (83). L'objectiu és aïllar el PSUC. L'Antoni Gutiérrez es refereix en el Comitè Central de novembre a un editorial de la Vanguardia que finalitzava dient: «Catalunya té un problema, que és el PSUC».

Una vegada aprovat l'Estatut i de cara a les properes eleccions al Parlament de Catalunya el PSUC reuneix a començaments de desembre la seva III Conferència Nacional

(83) Diario de Barcelona, 21-6-79

que té com a lema Davant la reconstrucció Nacional de Catalunya i que se celebrà amb un clima de força homogeneïtat. La Conferència ratifica l'estratègia de revolució de la majoria, aprovant explícitament en l'informe del Comitè Executiu la necessitat d'adequar «*críticament i tàcticament, l'aplicació de la nostra política eurocomunista als contextos internacional, estatal i català, enriquint-la amb noves aportacions*».

El PSUC es planteja la reconstrucció nacional de Catalunya a partir de l'Estatut redactat de manera unitària per representants de totes les classes i capes socials catalanes, afirmant que «*la Catalunya que hem de reconstruir no és un producte d'una fantasiosa imaginació, sinó la Catalunya que avui tenim. Evidentment, es tracta de recuperar l'essència de les peculiaritats i tradicions que han definit Catalunya com una comunitat nacional històricament diferenciada. Però es tracta també de reconstruir una pàtria per tots els qui hi vivim. Ningú no ha de sentir-se estrany (discriminat) per raons d'origen o de llengua o de cultura. Catalunya ha estat sempre i continua sent una terra en la que s'ha integrat gent de procedència molt diversa. La nació catalana no és una "essència eterna i immutable", sinó un fet dinàmic en evolució constant*» (84).

El PSUC proposa el nomenament d'un president de la Generalitat representatiu de tots els catalans que tingui un paper moderador, que es concreta en la persona del senador Josep Benet, junt amb el nomenament d'un conseller en cap diferent del president, càrrec aquest, que es concretarà en la proposta de govern d'unitat que es farà als socialistes en la persona de Joan Raventós o qui ells designin. El PSUC proposa la constitució d'un Bloc català de progrés per enfrontar els reptes de la reconstrucció nacional. Un bloc al qual es convida a formar part socialistes i nacionalistes de centre-esquerra, junt amb el PSUC, i que pot estendre's també als centristes si es volen comprometre. «*La reconstrucció nacional, el restabliment de les institucions d'autogovern i les tasques més essencials de recuperació econòmica i social, no són competència exclusiva de la classe obrera i dels sectors més pròxims al*

(84) Documents de la III Conferència Nacional del PSUC, celebrada els dies 7, 8 i 9 de desembre del 1979.

proletariat, sinó que poden i han de ser obra de tots els components de la societat. El propi interès de la classe obrera en tant que classe exigeix la solució dels problemes nacionals. (...) Una gran aportació del PSUC a la reconstrucció nacional de Catalunya és el lligam que ha sabut establir, políticament i sindical, en tant que partit de classe, entre els treballadors nascuts aquí i els procedents d'altres terres d'Espanya i l'haver donat consciència a uns i altres de constituir una mateixa classe explotada que no pot lluitar contra l'explotació sense fer-ho al mateix temps per l'alliberament nacional de Catalunya».

Capítol quart

La identitat psuquera. Crònica d'una crisi (1980- 1981)

«Era una dinàmica imparable, hi havia una cosa que ens duia, com quan vas per un riu amb molta aigua, allò riu avall, riu avall. No, no dominàvem gens el procés, no, no».
Andreu Claret.

«Allò va ser un dels grans drames col·lectius que hem viscut la gent d'esquerres d'aquest país. Era un riu que que se t'emportava, un riu que se t'emportava». Jordi Solé Tura.

4.1. Autonòmiques 1980: "Benet, el President de tots" (1)

Les primeres eleccions al Parlament de Catalunya suposen una inflexió en la política catalana. S'acaba amb la falsa imatge d'unitat del govern provisional que ha durat poc menys de tres anys i cadascun dels partits del sistema polític català lluita per constituir-se en l'alternativa que governi Catalunya, si pot ser en solitari, oblidant definitivament la política d'unitat que havia conduït a la recuperació de les llibertats i de l'Estatut.

Només el PSUC continuà defensant la necessitat d'un govern d'unitat per assegurar la reconstrucció nacional de Catalunya, ja que el resultat d'aquestes eleccions prefiguraran el futur. Pel PSUC la reconstrucció nacional de Catalunya només es podrà realitzar si les forces d'esquerres mantenen la majoria i la utilitzen per consolidar un procés unitari que abasti tres punts fonamentals: 1) la reconstrucció industrial, que conservi el poder adquisitiu dels salaris i pensions, manteniment i

(1) Eslògan d'un dels cartells de la campanya electoral.

creació de nous llocs de treball, atenció a la petita i mitjana empresa en contra dels grans monopolis, que prepari Catalunya per entrar al Mercat Comú Europeu; la reordenació agrària; ordenació pesquera; conservació de medi ambient, orientant un model de creixement que defensi l'equilibri ecològic. 2) La reconstrucció cultural, normalització de la llengua, potenciació de la cultura catalana dins de l'heterogeneïtat, un procés que porti a la plena integració de tots els catalans en una sola col·lectivitat, lluitant contra els intents de divisió que s'estan projectant des de fora de Catalunya. 3) Impulsar la reconstrucció institucional de Catalunya fent del Parlament el centre de gravetat del funcionament democràtic, alhora que es cerquen altres formes de participació democràtica del teixit associatiu català. La reconstrucció institucional, pel PSUC, ha de comprendre també dues línies fonamentals i urgents: l'augment de l'autonomia dels ajuntaments, la millora de la seva situació financera, de la seva capacitat inversora, i dotar-los de més atribucions de govern. La segona línia d'actuació que es proposa és obrir un procés de recomarcalització tenint com a base la divisió territorial de Catalunya que establí el Parlament l'any 1936, que permeti avançar cap a la substitució de la divisió provincial i de les Diputacions per la via de l'agrupació comarcal (2).

El PSUC presenta com a cap de llista i candidat "d'unitat" a la presidència de la Generalitat el senador Josep Benet, un plantejament unitari que enllaça amb el fil conductor de la seva política antifranquista i dels primers anys de consolidació de la democràcia. Però els vents de guerra freda que recorren Europa, i el món, han arribat també a Catalunya i la consigna és impedir que els comunistes arribin al govern de qualsevol país. Socialistes i convergents rebutgen la proposta de la candidatura unitària de Benet i es disposen a disputar el seu espai polític a partir dels seus propis dirigents. Els resultats de les anteriors conteses electorals, i sobretot les municipals celebrades just un any abans, feien la impressió, àmpliament compartida, que les eleccions autonòmiques les guanyarien les esquerres. Només pocs dies abans de les votacions apareixen algunes enquestes que

(2) Programa electoral. Article d'Antoni Gutiérrez Díaz a El Noticiero del 14 de març del 1980.

reflecteixen la possibilitat que Convergència pugui arribar a ser el partit més votat.

Els socialistes, que es consideraven els guanyadors, es proposen erigir-se en l'eix vertebrador de l'esquerra catalana, davant d'un PSUC que pel fet d'haver estat hegemònic en la lluita antifranquista sembla no adonar-se que l'escenari ha canviat i que ara són els vots aconseguits els que donen la primacia. Per la seva banda, Convergència ha abandonat qualsevol velleïtat "socialdemòcrata" i desenvolupa una campanya electoral amb un fort contingut anticomunista. Les patronals catalanes, Foment del Treball i Sefes, desfermen una ofensiva anti-PSUC que indirectament afectarà també als socialistes, intentant crear un clima d'intranquil·litat i de por entre la població. La presència d'un partit aliè al sistema de partits catalans com era el Partit Socialista d'Andalusia (PSA) va ser un element distorsionador de la campanya, ja que el PSA realitzà una campanya lerrouxista adreçada a la immigració menys integrada a Catalunya.

La preocupació del PSUC per l'explicació del fet nacional català entre la immigració i del paper que hauria de jugar la classe obrera en la reconstrucció nacional de Catalunya es plasma en la participació durant la campanya electoral, a banda de dirigents del PCE que ja era habitual, en la presència d'una vintena de dirigents del Partit Comunista d'Andalusia i de Múrcia, «els quals han vingut a contrarestar la influència del PSA i a explicar als catalans d'immigració la importància i la significació del vot de classe, del vot nacional català» (3).

La situació internacional tampoc no afavoria el PSUC: «L'intent de desvetllament de la guerra freda, la utilització reiterada i malintencionada que la dreta ha fet contra el PSUC a propòsit de l'entrada de les tropes soviètiques a l'Afganistan, l'aprofitament a Catalunya de la terrible campanya que la dreta europea ha iniciat contra el partit comunista francès intentant desprestigiar la persona del seu secretari general, el company Marchais, han estat, sens dubte, elements que han gravitat en l'estat d'opinió, que no hem de magnificar, però tampoc silenciar-

(3) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central celebrat els dies 22 i 23 de març del 1981.

los a l'hora de veure contra quins elements hem mantingut el nostre combat» (4).

La dretanització de la vida política catalana es reflecteix també en la desaparició, o la crisi, d'alguns dels mitjans de comunicació més progressistes i tradicionalment favorables a les posicions del PSUC. Mentre, els diaris conservadors abandonen l'actitud respectuosa i més o menys neutral que havien mantingut els primers anys de la transició per passar clarament a l'ofensiva, o com diu el secretari general del partit referent-se a la *Vanguardia* «ha administrat homeopàticament les notícies que feien referència al PSUC. No podem dir que no hem trobat notícies nostres a les pàgines de *La Vanguardia*, però sempre les ha donades amb una gran desproporció respecte al nostre esforç de treball». Aquesta serà també una nova situació a la qual els comunistes catalans s'hauran d'acostumar, el paper mediàtic, de creació d'opinió, dels mitjans de comunicació.

L'esquerra perd

El 20 de març es varen celebrar les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, en què es perd la majoria que les esquerres havien assolit des de les primeres eleccions democràtiques celebrades tres anys abans. Amb quasi un 40% d'abstenció, Convergència es converteix en el primer partit en obtenir un espectacular augment de vots, del 16,1% de les legislatives passa al 27,7. Els socialistes pateixen un clar descens, del 29,2 al 22,3%. El PSUC obté uns bons resultats, el 18,7% (3,6 punts per sota dels socialistes), més de mig milió de vots i vint-i-cinc diputats, tot i que molt centrats a la circumscripció de Barcelona, en la qual aconsegueix un 20,7% (Botella, 1982: pàg. 73) (5). Es produeix una davallada del vot de la UCD i una pujada d'ERC, que dobla els seus resultats de les legislatives i aconsegueix catorze diputats, que Antoni Gutiérrez Díaz qualifica en el seu informe al Comitè Central de «sorprenent. Aquest partit (ERC) empaltat amb determinades

(4) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central celebrat els dies 22 i 23 de març del 1981.

(5) Vegeu l'annex VI, candidatura al Parlament de Catalunya i l'annex VIII Taula 13.

tradicions, sens dubte, ha recollit vots dels socialistes a comarques». La presència de dos diputats del PSA és qualificada de preocupant per la distorsió que el lerrouxisme (anticatalanisme) d'aquest partit pot causar a la vida política catalana (6).

Amb aquests resultats que, matemàticament i políticament, permetien la construcció de dos tipus de majories una d'esquerres i una altra de centre dreta, el PSUC reitera la seva proposta que només la unitat de totes les forces democràtiques i nacionals farà possible la reconstrucció del país sense marginacions, i referma la seva voluntat de partit de govern.

El PSUC defineix clarament quina serà la seva posició -«o govern o oposició»- davant la més que probable possibilitat que Jordi Pujol es negui a pactar qualsevol mena d'acord amb els comunistes, assegurant que no donarà suport a cap govern del qual no formi part i no n'hagi aprovat el programa. Encara que hi hauria una altra possibilitat, segons el Comitè Central del PSUC: «Sí CiU no accepta la formació d'un govern d'unitat amb la presència dels partits representatius dels treballadors, és possible una altra fórmula de govern majoritari format per socialistes, comunistes i ERC» (sumaven 72 diputats, majoria absoluta de la cambra). Si no fos possible arribar a la formació d'aquest govern de progrés, el Comitè Central proposa als socialistes establir una estratègia conjunta de clara oposició i d'alternativa de govern al poble de Catalunya (7).

El PSUC és coherent amb la tesi aprovada en el seu programa del 1977 en què afirma: «La gran burgesia ha perdut definitivament les possibilitats de recuperar l'hegemonia dins del moviment nacional català, i avui hi ha condicions favorables perquè la classe obrera i les altres forces populars aconseguixin aquesta hegemonia i perquè a partir d'aquí, facin del moviment nacional català una de les forces decisives de l'anada cap el socialisme a Catalunya i a tota Espanya», i intenta exhaurir totes les possibilitats sense pensar que la situació

(6) Dades estadístiques de El Periódico (1985): "Diez años sin Franco".

(7) Declaració del Comitè Central de març de 1980.

d'"excepcionalitat democràtica" que la nació vivia llavors havia passat a la història, ja que, encara que feia només dos anys i quatre mesos que s'havia aprovat aquesta formulació, que ja probablement obeïa més a un miratge que a una anàlisi rigorosa de la realitat, aquest temps, curt pel que fa al temps històric, era llarg si ens referim als temps socials i polítics.

Si bé la democràcia era encara precària, amb remors de sabres (l'ensurt de l'intent del cop d'Estat del 23-F seria el fet més sobresortint en aquest sentit), era un procés imparabile, si més no pel lloc geogràfic del país i pels interessos del capital multinacional. Ni els EUA ni l'URSS estaven interessats en què a Espanya s'instaurés una altra cosa que una democràcia a l'estil de la dels països occidentals.

Pel que fa a la societat catalana, que aspirava a ser un "país normal" com els del seu entorn, havia posat unes expectatives, potser excessives, en la reinstauració de la democràcia. Es podria fer la comparació amb els sentiments populars en vers la instauració de la II República: la República volia dir la solució de tots els problemes del país, la modernització definitiva. Bé, per els ciutadans i ciutadanes del tardofranquisme, democràcia volia dir el mateix. Catalunya -les seves àmplies avantguardes- viuria situacions que es podrien qualificar de *communitas*, «una relació entre persones concretes, històriques i amb una idiosincràsia determinada que no estan segmentats en rols i estatus» (Turner, 1988: pàg. 138). Es a dir unes relacions homogènies i "sense estructurar" que abasten el conjunt de la nació catalana, en el sentit que pesa més el que uneix que el que separa i que, per tant, no hi ha divisions internes rellevants (8). Però a la *communitas* aviat s'imposa l'estructura, segons el mateix Turner. I l'estructura aplicada al sistema de partits vigent en els països occidentals comportava la confrontació entre partits per assolir una majoria que els donés el poder, per una banda i, per l'altra, l'aïllament del PSUC pel fet de ser un partit comunista.

(8) Joan Frigolé (1980), es refereix a aquestes dues formes d'organització "communitas" i "estructura", prenent com a exemple l'entronització de la Verge de Montserrat el 1947. El model seria vàlid també per a situacions com les de la Caputxinada, les accions entorn de l'Assemblea de Catalunya, les reivindicacions de l'Estatut, la manifestació de l'Onze de setembre del 77, etc.

Jordi Pujol formarà un govern amb la minoria majoritària de CiU i els suports parlamentaris d'ERC i la UCD. L'inici de la vida parlamentària caracteritzarà la dinàmica política de la primera legislatura de la Generalitat retrobada. L'elecció del president del Parlament ho va indicar de manera significativa, el PSUC proposà que la presidència fos ocupada per un socialista així com la necessitat d'obrir un front d'iniciativa des de l'esquerra davant CiU, però els socialistes no van acceptar i varen «cedir el lloc a ERC, amb el pretext poc consistent -l'explicació ha durat pocs dies- que aquesta era una manera d'estirar la direcció d'ERC cap a posicions més favorables a les esquerres» (9). El PSC-PSOE adopta una posició que s'emmarca en la seva estratègia d'alternança de poder des d'un projecte autònom i hegemonista, amb molta cura de no identificar-se amb les posicions del PSUC ni amb cap mena d'opció unitària de les esquerres.

El PSUC es troba sol per primera vegada des de fa molts anys i es planteja com a posició de fons treballar en la consolidació, elaboració i realització «d'UNA ALTERNATIVA DES DE L'ESQUERRA. Es l'única possibilitat de canviar la situació a Catalunya. En aquesta línia, ens hem de moure dins d'una clara, nítida, oposició al govern de centre-dreta. I cal saber distingir això de la nostra iniciativa parlamentària que ha de ser una iniciativa amb voluntat de sumar coincidències. Es a dir, podem arribar a sumar coincidències majoritàries que, en alguns casos, arribin a comprendre la majoria de Convergència i Unió. Però cal aquí distingir una actitud parlamentària d'iniciativa constant, que tendeix a sumar voluntats unitàries a favor de les nostres propostes -sempre referides al nostre projecte de reconstrucció nacional en el progrés-, de la nostra actitud vers un Govern que no ens inspira cap confiança i que, per això, no li hem donada».

El partit que havia vertebrat l'oposició al franquisme, que havia elaborat les alternatives polítiques, socials i culturals més acurades, queda fora del govern de Catalunya, una tasca per a la qual se sentia preparat, tant o més que cap altre partit. Un sentiment (inconscient)

(9) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central del 26 i 27 d'abril del 1980.

d'injustícia històrica s'intal·larà en una bona part de la militància, fins i tot entre la més crítica.

Certament, no tot el partit compartia l'opció de governar. Hi havia una part, encara no massa nombrosa, que defensava ser només oposició, capitalitzar l'oposició. Eren els sectors que més durament havien criticat els Pactes de la Moncloa, però que també expressaren reticències per la participació en l'elaboració de la Constitució i en general en qualsevol pacte, ja que aquests comporten compromisos. En la seva lògica, mantenir-se dins de la "puresa revolucionària" faria que davant el descontent per la crisi econòmica, els tímids avenços en les reformes dels aparells de l'Estat, etc., la població es dirigiria cap al partit, que d'aquesta manera capitalitzaria el descontent.

El binomi "Partit de lluita, partit de govern", governar per transformar des de les institucions, sense descuidar la pressió social, havia quedat desarborat. Al "partit de lluita" se li havien tret les eines de treball amb la desmobilització, més o menys programada dels primers anys de la transició, mentre que el "partit de govern" queda buit amb la pèrdua de la possibilitat d'entrar en el govern de la Generalitat. Només als ajuntaments es tindran possibilitats de governar, alguns amb majoria, altres amb minoria, i sempre amb grans dificultats.

Els nous equips municipals es varen trobar amb unes ciutats i uns pobles en què gairebé tot estava per fer i, a més, amb una gran manca de recursos econòmics, la qual cosa dificultava extraordinàriament poder emprendre les profundes obres estructurals que eren necessàries: *«Tothom està dedicant-se a investigar què s'ha de fer amb els ajuntaments que s'acaben de conquerir»* (10). El primer mandat municipal va ser el d'elaboració de les alternatives, la lluita conjunta de les esquerres que governaven la majoria de pobles i ciutats mitjançant els Pactes Municipals de Progrés per aconseguir recursos suficients, així com el canvi de les estructures legals heretades del franquisme que dificultaven el govern democràtic dels ajuntaments; impulsar la participació ciutadana, la gestió eficaç i transparent i la coordinació

(10) Entrevista a Francesc Baltasar

i la cooperació entre els ajuntaments. Un altre aspecte que va incidir va ser la desproporció entre el que es podia fer en aquelles circumstàncies del primer mandat i les expectatives i les necessitats que la població, especialment les classes populars, havia dipositat en els ajuntaments democràtics i d'esquerres.

En les eleccions del 1980 el PSUC, que no ho reconeix, ha tocat sostre. La il·lusion d'una "Catalunya roja" que es podia desprendre de les eleccions del 15-J i de les municipals d'un any abans va quedar en això, en una il·lusion que no va poder ser. I es genera una forta frustració en el conjunt del partit, una frustració que el portarà a tancar-se en ell mateix, a aïllar-se dels problemes que preocupen la societat per dedicar-se a discutir, cada vegada amb més radicalitat, qüestions ideològiques o de política internacional, però a més simplificant-les de tal manera que tot va acabar per convertir-se en blanc o negre, sense els matisos amb els quals el PSUC havia edificat la seva força.

4.2. L'Estat de les Autonomies: Les difícils relacions PSUC-PCE

Les relacions entre el PSUC i el PCE s'han definit abans com conflictives i/o difícils, comparant-les amb el difícil encaix de Catalunya en l'Estat espanyol. La comparació sembla pertinent per dos factors: En primer lloc, perquè la lleialtat al partit és comparable al nacionalisme. Ambdós tenen formes d'identitat col·lectiva i ambdós tenen un sistema de símbols basat en la idea de comunitat, real o imaginària (Shore, 1991: pàg. 17) i ambdós es nodreixen d'incomprensions mútues, d'exclusions que s'autoalimenten (Caminal, 1995: pàg. 159) i d'aliances interessades a aconseguir uns objectius a curt o mig termini. En segon lloc, sembla pertinent per no fer la impressió que els comunistes espanyols eren intrínsecament i perversament centralistes. Qualsevol partit català amb un referent estatal, al qual no es trobi orgànicament supeditat, que vulgui elaborar la seva pròpia política, no només a nivell de l'autonomia sinó en general, es trobaria

amb dificultats semblants. Només la negació de la pròpia identitat política i d'acció diferenciada evita els problemes, que naturalment poden ser diferents segons el moment, les persones i el tipus d'estructura partidària i militant.

La relació entre el PSUC i el PCE és el resultat d'una llarga evolució en què han intervingut factors específics, com són l'origen del PSUC mateix com a partit unificat que neix de la fusió de socialistes i comunistes catalans en un sol partit de la classe obrera; el fet nacional català i la lluita del moviment obrer i popular per assolir-ne la direcció; la lluita per la unitat dels treballadors catalans, evitant la divisió entre catalans d'origen i catalans d'immigració; la defensa decidida -en solitari moltes vegades i, fins i tot, en contra d'altres forces d'esquerres- de la cultura i de la llengua catalanes; la direcció de la lluita unitària de les forces socials i polítiques catalanes en contra del franquisme.

El PSUC era un partit que recollia no sols la classe obrera i sectors de la intel·lectualitat -fonts tradicionals de la militància comunista- sinó també amplis sectors de les classes mitjanes interessades en la construcció d'una democràcia profunda, amb un contingut reformista fort. La seva proposta política era un projecte nacional que ambicionava convertir-se en hegemònic de la nació catalana. Per aconseguir-ho venia treballant des de la seva fundació, ja fos amb la lluita per la República democràtica, ja fos amb la política de Reconciliació Nacional, ja fos amb les polítiques unitàries i ara amb l'elaboració d'una estratègia basada en la revolució de la majoria com a única via per arribar al socialisme en llibertat. Aquesta era l'estratègia a llarg termini. A curt termini, la seva obertura a la societat li havia proporcionat uns quadres capaços d'elaborar les alternatives polítiques i socials necessàries per a la reconstrucció nacional de Catalunya.

Tot això, que s'emmarca dins del fet diferencial de la nació catalana, havia donat lloc a una situació atípica: l'existència de dos partits comunistes dins d'un mateix Estat, independents entre ells, però a la vegada vinculats íntimament tant per la història com, evidentment, per

l'existència d'un projecte de transformació de la societat comú. Les relacions entre ambdós partits són de difícil plasmació en un text estatutari, són difícils de reduir a un esquema jurídic unívoc, perquè el PSUC i el PCE pertanyen a unes dinàmiques socials distintes, estan imbricats en un teixit social diferent, la qual cosa els fa ser uns partits essencialment diferents perquè obeeixen realitats diferents, però també essencialment coincidents ja que comparteixen el mateix projecte polític. Aquestes relacions són un mecanisme complex que pot dependre, fins i tot, de factors personals i que poden veure's afectades pels canvis de les diverses conjuntures polítiques; també poden ser afectades pels canvis en les respectives correlacions de forces internes, que poden cercar, segons els moments, unes o altres aliances entre els grups d'afinitats polítiques existents en un partit i altre.

Des de fa temps les relacions entre Carrillo i el PSUC -la seva direcció- vénen experimentant un procés de deteriorament. Una mostra la tenim en les dures crítiques que el secretari general del PCE va abocar sobre el PSUC pel descens d'1,1% en les legislatives del 1979. Unes crítiques que van ser fermament contestades per l'Antoni Gutiérrez i la resta de la direcció. El problema de fons és històric i rau en la manca de comprensió del fet nacional i, per tant, de la soberania del PSUC.

El PSUC era un partit més potent i amb més implantació que el PCE i Santiago Carrillo volia controlar-lo des de sempre. Però darrerament se li escapa cada vegada més, aferma la seva autonomia i en les tesis congressuals planteja crítiques a la política realitzada durant la transició, cosa que Carrillo no està disposat a consentir.

El PSUC és un partit que s'ha modernitzat, que té un important component de pluralisme intern i que està segur d'ell mateix i, de la seva capacitat de seducció. És probable que Togliatti, de viure, ratifiqués l'opinió que li mereixia el PSUC l'any 1938, "en general, els companys del PSUC estan molt satisfets d'ells mateixos, i massa satisfets de coses que, en canvi, haurien d'esforçar-se a corregir. Fins el nostre amic Pedro (Ernö Gerö, comunista hongarès enviat per la Internacional Comunista a treballar amb el PSUC) pateix aquesta malaltia. És difícil formular-

los una pregunta o fer-los una proposta sense que responguin que el govern català o ells mateixos han fet ja allò que se'ls proposa» (11).

A més, el PSUC, i el seu secretari general, estan disposats a intervenir directament en la política a nivell estatal, en el sentit de demandar una profunda democratització del partit, la seva adequació a l'Estat autonòmic que s'està construint i l'aprofundiment en la renovació que significa per a ells la política eurocomunista. Manuel Azcárate escriurà sobre això: «Sin duda Gutiérrez Díaz tuvo en aquel periodo una visión acertada, y no sólo catalana, sino para el conjunto del partido en España» (Azcárate, 1982: pàg. 32). En aquests moments, les posicions de la majoria de la direcció del PSUC rebran el suport dels anomenats "renovadors" del PCE, Azcárate mateix, Pilar Brabo i Carlos Alonso Zaldívar, entre altres (Vega i Erroteta, 1982: pàg. 72), que comencen a plantejar fortes crítiques a la política i a les formes de direcció del secretari general del PCE.

II Congrés de la CONC. La independència sindical.

El congrés de les CCOO catalanes que se celebrà el mes de juny, sense qüestionar-ne la conveniència política, plantejava en les seves tesis una profunda crítica a com es van aplicar els Pactes de la Moncloa. Una formulació que xocava frontalment amb la que dictava la direcció confederal de les Comissions Obreres, que era justificatòria i moderada, seguint la línia establerta per Santiago Carrillo. El Congrés de la CONC referma la seva independència en relació amb la direcció confederal, estableix la incompatibilitat entre els càrrecs sindicals i els polítics, defensa una acció sindical específicament catalana, augmenta el paper del sindicat en la defensa de l'autonomia política de Catalunya i es vincula el sindicat amb la Confederació Europea de Sindicats (CES). Les ponències no van agradar gens a la direcció del PCE, que prohibí rotundament la seva publicació a *Mundo Obrero* tal i

(11) Informe de Palmiro Togliatti a la direcció de la III Internacional amb data 28 de gener del 1938, publicat a Nous Horitzons núm. 61, març 1980.

com estava previst (Vega i Erroteta, 1982: pàg. 72).

La direcció del PSUC, respectuosa amb la independència del sindicat, va procurar no interferir el funcionament del Congrés. No en va les tesis que el Comitè Central estava elaborant de cara al seu V Congrés defensaven de forma contundent la independència del sindicat: «Tot i que la lluita sindical forma part de la lluita política, el PSUC entén que el sindicat no pot ser de cap manera una corretja de transmissió del partit cap a la massa dels afiliats al sindicat. Si el sindicat se subordina al partit (com ha passat en diversos moments i països), la lluita econòmica i social dels treballadors pot perdre espontaneïtat i força, i la participació activa de la base sindical pot sortir-ne afeblida.(...) El sindicat, en suma, ha de ser organitzativament independent i políticament autònom del partit» (12). Però Santiago Carrillo no opinava el mateix: «me llama el Guti y me llama Gregorio y me dicen que hay una preocupación muy grande en el PCE por las tesis y que van a venir Santiago Carrillo, Simón Sánchez Montero y Nicolás Sartorius. Por nosotros estábamos Cipriano García, Rodríguez Rovira, y yo, y posiblemente Paco Frutos (a més de Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez). Carrillo nos dice "eso hay que cambiarlo" y nosotros le contestamos que estamos hablando de unas tesis que son sindicales, por tanto de eso no se va a cambiar ni una coma y efectivamente no se cambió absolutamente nada» (13).

El secretari general del PCE, en una reunió celebrada a Madrid els dies 17 i 18 de maig amb uns dos-cents quadres obrers del PCE i del PSUC, va atacar frontalment les Tesis elaborades per les Comissions Obreres catalanes, condemnant les postures dels sectors sindicals comunistes que considera que se situaven en posicions diferents de les de la direcció del PCE. Carrillo va acabar la seva intervenció anunciant que un proper Comitè Central del PCE tindria com a objectiu homogeneïtzar la tasca dels comunistes dins del sindicat (14), evidentment de tots els comunistes de

(12) Tesi V "Els moviments de masses", punt 30 "Partit i sindicat" del Projecte de Tesis del V Congrés.

(13) Entrevista a José Luis López Bulla.

(14) El País, 30-5-80.

l'Estat.

Dirigents del sindicat afins a les postures de Carrillo elaboren l'anomenat "document dels 52", pel nombre de militants que el van signar. El document va ser publicat per la direcció de la CONC per tal que pogués ser discutit pel conjunt del sindicat, ja que segons José Luis López Bulla, «era un documento lo suficientemente recio, notable, como para publicarlo y que la gente opinara sobre eso. En primer lugar porque creía que tenía que ser así, y en segundo lugar porque yo sabía que ese documento iba a correr por otros sitios, se iba a magnificar y que iba a llegar por vías no sindicales. Además en el "documento de los 52" no hay grandes diferencias en lo que es la estrategia, el único elemento diferente es la visión de los Pactos de la Moncloa». Al Congrés aquest sector minoritari defensaria, sense èxit, que les CCOO catalanes es vincuessin més estretament amb la confederació estatal.

El Congrés de Comissions ratificarà les tesis presentades per la direcció sortint i tornarà a escollir José Luis López Bulla, membre del Comitè Executiu del PSUC i del Central del PCE, secretari general del sindicat. La direcció del sindicat s'adscriurà majoritàriament a la corrent "leninista" del partit. Però la clara ubicació a l'esquerra quant a la línia oficial del PCE no va suposar el predomini d'actituds pro-soviètiques. Així, una esmena que demanava l'afiliació del sindicat a la Federació Sindical Mundial (FSM), amb seu a Praga i d'orientació filo-soviètica, va ser derrotada per 649 vots en contra, 87 abstencions i només 14 a favor. Una altra esmena presentada pel secretari de Barcelona, Alfred Clemente, que sol·licitava únicament "un aprofundiment" de les relacions amb la FSM, també va ser derrotada per 346 vots en contra, 285 a favor i 100 abstencions. Aquests resultats, tot i que ja es té en compte que, evidentment, no tots els 1.000 delegats al Congrés de la CONC eren del PSUC, demostrarien que a finals de juny el corrent pro-soviètic no tenia encara la importància que tindria sis mesos després; en tot cas estava latent, alimentant-se del descontent que anava creixent en les bases del partit.

Carrillo retreurà a la direcció del PSUC no haver intervingut en el Congrés de Comissions, gairebé acusant-la d'un excés de democràcia: «También se hablaba de discusión democrática en la preparación del Congreso de la CONC, y yo expresé muy claras reservas de que pudiese haber una discusión democrática de unas Tesis que no se las iba a leer ningún obrero o muy pocos obreros, por lo largas y por lo complicadas que eran. (...) Yo no creo que sea un modelo, y lo digo sinceramente, la intervención de la dirección del PSUC, por ejemplo, en la preparación del Congreso de la CONC. Y no creo que sea un modelo porque a mi me parece que es una política de dejar pasar y de dejar hacer. Se trataba de militantes del partido, y la dirección del partido debía tener algo que decir sobre la política sindical, como tal dirección. Y yo no tengo noticia de que la dirección del PSUC haya discutido las Tesis de la CONC a tiempo y haya influido en ellas».

José Luis López Bulla li contestà que el PSUC havia intervingut en el Congrés fins als límits que li permetia el seu respecte a la independència del sindicat, afegint que aquesta voluntat estava d'acord amb la nova manera de fer política eurocomunista respectuosa amb l'autonomia dels moviments de masses, «siento ser corporativista y gremialista cuando se planteaba que no fue modélica la intervención del partido, del PSUC, en cierto Congreso reciente de cierto movimiento de masas, en concreto de Comisiones aquí en Catalunya. Lo que desde luego no es modélico es la intervención desde fuera de Catalunya para desviar los planteamientos -buenos, malos, regulares- que se hacían aquí en Catalunya en nuestro Congreso de la CONC. Pero es que el Comité Ejecutivo del PSUC discutió, en líneas generales, el Congreso de la CONC. (...) Lo que no hizo el PSUC fue una circular interna o externa diciendo que había que hacer eso o lo otro» (15).

(15) Transcripció de les cintes de la reunió d'una delegació del Comitè Executiu del PCE, formada per Santiago Carrillo, Nicolás Sartorius i Simón Sánchez Montero i del ple del Comitè Executiu del PSUC celebrada el dia 3 d'octubre de 1980.

El PSUC convoca el seu V Congrés

El Comitè Central de finals de maig va aprovar el projecte de tesis del V congrés del partit, que tenia previst començar el dia 29 d'octubre. A partir d'ara les tesis seran distribuïdes al conjunt de l'organització per a la seva discussió. L'elaboració de les ponències ha estat una tasca col·lectiva del Comitè Central reunit en comissions de treball, és a dir, no són unes propostes polítiques de l'Executiu o del Secretariat sinó del conjunt de la direcció actuant com un òrgan col·legiat. El Congrés s'haurà d'ajornar per problemes de calendari. El fet de trobar-se amb l'estiu al davant quan es comencen a repartir els documents, més la celebració de la Festa de Treball el setembre i la convocatòria de les eleccions sindicals, farà que moltes organitzacions demanin a la direcció aquest ajornament, ja que no hi ha el temps suficient per poder discutir els documents. Al mateix temps, un important nombre de resolucions arribades al Comitè Central cridaven l'atenció que els dies escollits eren en bona part laborables, la qual cosa creava dificultats per assistir-hi a molts delegats. Per tot això el Comitè Central decideix convocar el V Congrés del PSUC del dia 2 al dia 6 de gener de 1981.

La voluntat del Comitè Central era que el Congrés fos autènticament democràtic, això vol dir *«fonamentalment un Congrés de participació -en primer lloc, del partit, però també si és possible del conjunt de la població- en el significat que té el Congrés com un gran esdeveniment de la vida política catalana i, al mateix temps, com punt de referència de la defensa dels interessos nacionals i populars de Catalunya»*(16).

A l'avantprojecte de tesis els membres del Comitè Central havien presentat més de 400 esmenes, algunes de fons i altres formals o molt parcials. Unes varen ser admeses i altres sotmeses a votació. Entre aquestes hi havia una que pretenia que se suprimís el terme "eurocomunisme" de l'apartat dedicat a l'alternativa socialista. L'esmena va ser rebutjada encara que va obtenir

(16) Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central celebrat el 7 de setembre de 1980.

14 vots a favor (17).

Les tesis proposen una anàlisi crítica del procés de la transició i del paper jugat pels comunistes, així com dels Pactes de la Moncloa i de la política de consens portada des de "dalt"; un replantejament de les relacions amb el sindicat en el sentit de la autonomia d'ambdues organitzacions; es referma el paper del PSUC en la reconstrucció nacional catalana, i en la construcció de l'Estat en el nou marc de les autonomies; es condemna la intervenció soviètica a l'Afganistan, el rebuig a la política de blocs i es defensa la lluita per la pau i la distensió. Es referma, en definitiva, la política eurocomunista de revolució de la majoria. Són força interessants les tesis destinades al moviment feminista, a l'ecologia, a una nova cultura socialista de masses, a la política d'aliances, etc. (18).

Les tesis del V Congrés, però, marquen diferències amb les posicions del PCE i suposen una crítica a la política portada per Carrillo durant la transició. Aquest projecte de tesis és l'intent -probablement últim- de recollir i d'integrar totes les sensibilitats polítiques existents al partit.

Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz, a proposta de Santiago Carrillo, varen explicar en la reunió del 21 de juliol de la Comissió Permanent del PCE -de la qual en són membres- la situació en què es trobava la preparació del V Congrés del PSUC. En la reunió els membres de la Permanent del PCE varen expressar diverses opinions crítiques sobre els projectes de Tesis i Estatuts, que se'ls havien entregat prèviament, així com sobre la forma com s'estava preparant el Congrés.

En primer lloc, va prendre la paraula Santiago Carrillo, que afirmà compartir la part de les tesis referides a la situació internacional, per llençar-se després a una polèmica amb les tesis del PSUC i el tema de la transició. Però sobretot va abordar el tema de la qüestió nacional catalana. Carrillo acusà les tesis d'estar

(17) El Periódico 3-6-80.

(18) El V Congrés es tractarà extensament més endavant.

influides pel nacionalisme en parlar d'una "via catalana al socialisme", que, segons ell, vol dir que seria una "via" no idèntica per a tot Espanya; critica que es parli d'autodeterminació; defensa la idea que a Catalunya s'ha de reconèixer l'existència de dues cultures, de dues comunitats; i critica l'ús a les tesis de l'expressió "Països Catalans", encara que només sigui referint-se a una realitat cultural i lingüística. La part principal de la seva intervenció la va dedicar a les relacions entre el PCE i el PSUC. Aquestes opinions varen donar la pauta de la discussió. Antonio Palomares i Ignacio Gallego (19) van plantejar que «el "mal ejemplo" del PSUC, en cuanto a distanciarse del PCE, influye en otras zonas del partido y que eso provoca peligrosas tendencias centrifugas» (Azcárate, 1982: pàg. 18).

Gregori López Raimundo resumeix de la manera següent el contingut de la reunió: «Les crítiques comprenien, segons les meves notes, que són incompletes, el tractament que es feia a les Tesis del temes internacionals, com la preeminència que adquireix la formulació del front antiimperialista sobre el front de lluita per la pau, o la no diferenciació entre uns països socialistes i altres. D'altres observacions potser les més nombroses, es referien a l'anàlisi que del període de transició es fa a les Tesis, remarcant que en el projecte es fa una crítica exclusiva de la política i l'actuació del PCE, mentre que no hi ha cap al·lusió a la transició a Catalunya i a l'acció del PSUC en aquest període. També varen manifestar dubtes sobre la formulació que es fa a les Tesis dels temes de la llengua en relació amb la immigració, considerant que s'ha de tenir cura que no s'exerceixin pressions o discriminacions sobre els immigrants -les formulacions de les tesis suscitaven aquest temor en alguns membres de la Permanent-, i sobre la manera com s'al·ludeix el dret de l'autodeterminació, que es contempla -segons es deia- separat del procés autònom en curs, com si fos quelcom diferent i una reivindicació actual. (...) A les reunions de la Permanent i del Comitè Executiu del PCE, es va plantejar que la decisió l'havia de prendre el PSUC amb completa independència, i que cabia acceptar que el PSUC decidís deixar de ser un tot únic per

(19) Antonio Palomares era dirigent del PC del País Valencià i Ignacio Gallego, un històric dirigent de l'aparell del PCE, fidel a Carrillo però que no amagava el seu pro-sovièticisme.

passar a ser dos partits germans, i que en aquest cas caldria establir relacions d'igualtat que es corresponguessin a aquesta condició de partits germans independents» (20) .

L'amenaça latent a aquesta independència en la presa de decisions era que si el PSUC decidia "deixar de ser un tot únic", el PCE intervindria directament a Catalunya. Davant la situació, que es pot qualificar de molt greu, Antoni Gutiérrez proposa la celebració d'una reunió conjunta d'una delegació del Comitè Executiu del PCE amb el Comitè Executiu del PSUC passat l'estiu.

A començaments de setembre es va fer una reunió del Comitè Executiu del PCE en la qual es va incloure a l'ordre del dia el tema de l'adequació del PCE al procés de construcció de l'Estat de les autonomies, discussió en la qual va adquirir una importància capital les relacions entre el PSUC i el PCE, reproduint-se, segons López Raimundo, gairebé fil per randa la discussió de la Permanent. En aquesta reunió de l'Executiu, els quatre membres de la direcció del PSUC que formaven part de l'Executiu del PCE (21) van mantenir una posició coincident de rebuig a les crítiques. El Comitè Executiu del PCE va ratificar la celebració d'una reunió conjunta a Barcelona, designant Santiago Carrillo, Simón Sánchez Montero i Nicolás Sartorius per representar-lo.

**Les dues reunions PSUC-PCE d'octubre del 1980:
A voltes amb la independència del PSUC.**

La reunió es va celebrar el dia 3 d'octubre a Barcelona i va començar amb una broma de Santiago Carrillo sobre la prohibició de fumar a les reunions: *«¿Aquí no fumais en las reuniones? Yo creo que esto de que no permitais fumar es una manifestación de centralismo catalán, que nos coloca a los de la periferia hoy -por lo*

(20) Intervenció de Gregori López Raimundo al Ple del Comitè Central celebrat els dies 25 i 26 d'octubre de 1980.

(21) A més de Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz, eren membres de l'Executiu del PCE Jordi Solé Tura i Cipriano García.

menos a mí- en una situación de inferioridad, porque tengo la costumbre de fumar mientras hablo. Pero, en fin, sometámonos a la disciplina del PSUC en esta cuestión, voluntariamente» (22).

Gregori López Raimundo comença la reunió amb una intervenció en què constata una tendència en el darrer període de distanciament progressiu entre la direcció del PSUC i la direcció del PCE, que es manifesta en una absència de la presència de la direcció del PCE en les reunions del Comitè Central del PSUC, així com dels membres de la direcció del PSUC a les discussions del PCE. Assenyala com a problema que les relacions han pres un caràcter molt formal, ja des de l'època de la preparació del IV Congrés, en el qual la direcció del PCE no va participar en la discussió com ho havia fet en congressos anteriors. López Raimundo assenyala també com a preocupant *«una cierta tendencia que aparece aquí en algunos sectores del partido, en algunos militantes, a una actitud muy crítica hacia todo lo que sea el PCE, que a mi juicio contiene potencialmente un peligro de enfrentamiento si no sabemos abordarlo y ponerle remedio» (23).*

A continuació va intervenir Santiago Carrillo, que plantejà a la direcció comunista catalana el seu disgust perquè el PSUC elabora la seva pròpia política sense comptar amb el PCE, i no només a nivell de política catalana sinó també a nivell general de l'Estat, ja que en les Tesis s'enjudicia la política dels comunistes a nivell espanyol sense que el PCE hagi tingut cap possibilitat de donar la seva opinió. *«Constatamos que prácticamente en las Tesis del PSUC, del PCE se habla para criticarlo, es decir, para criticar la política de concentración. Me direis, bueno, pero al hacer la crítica del PCE estamos haciendo nuestra autocritica también. Sí, seguramente es así. Pero el lector que lee estas tesis y que sabe que los Pactos de la Moncloa los gestionó directamente el PCE entiende*

(22) Transcripció de les cintes de la reunió d'una delegació del Comitè Executiu del PCE, formada per Santiago Carrillo, Nicolás Sartorius i Simón Sánchez Montero i del ple del Comitè Executiu del PSUC, celebrada el dia 3 d'octubre de 1980.

(23) Aquest apartat, si no s'assenyala específicament una altra font, està basat en la transcripció de les cintes de la reunió d'una delegació del Comitè Executiu del PCE, formada per Santiago Carrillo, Nicolás Sartorius i Simón Sánchez Montero i del ple del Comitè Executiu del PSUC celebrada el dia 3 d'octubre de 1980.

claramente que esa critica es una critica al PCE».

Però el problema fonament per Carrillo rau en tots els aspectes que fan referència -tant al projecte de Tesis com al d'Estatuts- a la idea d'una via catalana al socialisme i d'una plena autonomia del PSUC com partit nacional català (24). Per Carrillo s'ha anat produint un distanciament en el treball entre els dos partits, que no és degut a diferències polítiques sinó «a un proceso en el cual en realidad hay el peligro de que el PCE y el PSUC dejen de ser un todo único y se conviertan de verdad en dos partidos hermanos, como podemos ser partidos hermanos con los franceses o con los italianos o con los alemanes o los demás partidos».

El distanciament del que parlen tant López Raimundo com Carrillo fa referència a les dues direccions com a tals direccions, ja que pel que fa al treball parlamentari, o de comissions de treball conjuntes, és a dir en la pràctica política concreta, la relació era «bona, era bona. La gent del PCE a la gent del PSUC en aquella època ens tenia en molt d'apreci i molta consideració. Consideraven que érem la gent que més en sabia i per tant érem molt ben tractats, jo vaig ser sempre infinitament ben tractada per tothom. (...) Jo en aquest temps era molt a Madrid, i pràcticament un cap de setmana o dos al mes anava a fer el que jo deia "bolos" per províncies i la relació era molt bona» (25).

Carrillo caricaturitzà la presència del PCE al congrés del PSUC dient: «Nosotros (estaremos) en el Congreso del PSUC igual que la Federación del Piamonte del PCI y que la Liga Comunista d'Eslovenia». Es a dir, com a convidats, però des del primer Congrés del PSUC la seva presència, formalment, havia estat aquesta. Una altra cosa és que la

(24) Projecte d'Estatuts, article 4. "El Partit Socialista Unificat de Catalunya referma la seva plena independència, tant en l'elaboració de la línia política com en la recerca d'una via al socialisme en la democràcia d'acord amb les característiques pròpies de Catalunya." En el Congrés serà aprovat amb l'afegit "dintre del conjunt dels pobles d'Espanya."

Article 6. "Els objectius del PSUC en el període actual són: la defensa de la Constitució i de l'Estat i el seu desenrotllament progressista dins del marc d'una convivència pacífica entre els espanyols; la consolidació i aprofundiment d'una democràcia autènticament representativa tant en el terreny institucional com en el de la participació popular; la reconstrucció nacional de Catalunya, el seu autogovern, la consolidació i desenvolupament de l'Estatut d'Autonomia i de les institucions que es configuren en el camí del dret a l'autodeterminació; la consecució dels objectius que corresponen als interessos i aspiracions de la classe obrera i dels sectors populars.

(25) Entrevista a Eulàlia Vintró, diputada a Corts del 1979 al 1982.

intervenció del membre de la direcció del PCE -que no sempre era Carrillo (al I Congrés, per exemple, va participar Fernando Claudín) fos escoltada i assumida com si fos la direcció mateixa del PSUC.

Però Carrillo té una particular idea de la història i explica que des dels orígens, i durant molts anys, hi va haver reciprocitat en la participació del PCE en la direcció del PSUC, que després va desaparèixer formalment però que es va mantenir pràcticament. Recorda, per a qui el vulgui escoltar, les relacions del PSUC i del PCE durant la guerra i la immediata postguerra: *«En aquel momento en que había contradicciones muy serias -y los que hemos vivido esa época sabemos qué serias eran las contradicciones-, sin embargo ese método fue útil y ese método se prolongó, pues... hasta el abandono de Comorera del partido. Y más tarde establecimos este otro método, que ha consistido en que el PSUC participa en los Congresos y en los órganos dirigentes del PCE con plenitud de derechos (el PSUC intervenía y votaba en los congresos y en los órganos dirigentes del PCE, y no había una correspondencia por parte del PSUC como la había por ejemplo en los primeros tiempos con esa doble participación). Yo creo que eso era posible porque había una situación en la que entre el PSUC y el PCE no había yo diría ni diferencias de matices. Había una coincidencia total en todas las cuestiones. Entonces, el carácter desigual de las relaciones no creaba ningún problema. El problema surge cuando vemos que hay diferencias, y cuando nos encontramos que no hay ninguna posibilidad de intervenir realmente por una vía regular, establecida, de partido a partido».*

No és difícil interpretar què vol dir Carrillo: mentre el PSUC es trobava supeditat al PCE no hi havia problema, es respectava la "independència" del partit català. Ara, quan el PSUC que es troba és *«un PSUC hecho i derecho que no es el PSUC de Comorera ni el PSUC de Ardiaca. Es el PSUC de 44 años de historia y medio millón de votantes»* (26), el rumb de la història ja canvia. Per si feia falta dir-ho, la solució es trobaria si *«el tipo de presencia del PSUC en los congresos y en los órganos dirigentes del PCE*

(26) El Periódico, 8-10-80

significara que los acuerdos de los congresos y los acuerdos de los órganos dirigentes del PCE son válidos para el PSUC». Es a dir, que regeixi el centralisme democràtic del PCE sobre el PSUC, per ser a la pràctica un tot únic. Si no, haurà de replantejarr-se quin tipus de noves relacions s'estableixen. En una segona intervenció Carrillo dirà: «El tema no es echaros, echaros del todo único con el PCE. El tema es que, tal como están las cosas hoy en nuestras relaciones, no hay ninguna regla», i segons ell així no es podia continuar.

El secretari general del PSUC va començar la seva intervenció dient: «Jo suposo que per al company Nico no hi ha dificultat en el fet que jo parli en català. Es que el Simón i el Santiago ja estan tan habituats (...) si fos necessari no tindria cap inconvenient a fer la meva intervenció en castellà». Comença en català però quan duia una estona ha de canviar al castellà perquè Sánchez Montero té problemes per seguir-lo. La reunió continuarà en castellà, amb algun despistat com Pere Ardiaca que dirà al començar «Jo... ¿hoy en castellano, no? ¿No me dirás que en catalán?», o Rafael Ribó, que acabarà la seva amb el que diu que és una qüestió de mètode: «Lamentando que hoy la reunión se haya hecho en su mayoría en lengua castellana. Lamentándolo porque creo que expresa una incomprensión, que no se valora suficientemente de forma política lo que es nuestra participación en nuestra propia lengua, o cada uno en su propia lengua, y que al mismo tiempo expresa (...) la incomprensión respecto de la realidad que se nos quiere hacer analizar». En la segona reunió, que tindrà lloc el dia 19 d'octubre, Carrillo començarà dient que li semblava greu el final de la intervenció de Ribó i sobretot que ningú no li hagués contestat, per la qual cosa deduïa que la resta de l'Executiu hi estava d'acord.

L'Antoni Gutiérrez va resituar la reunió en dir que estaven davant d'una discussió de gran importància política, és a dir: «Aquí hi ha problemes polítics importants», i no sols orgànics com plantejava Carrillo, aclarint que les relacions estatutàries entre ambdós partits són les que indiquen els articles 42 dels Estatuts del PCE i el 20 dels Estatuts del PSUC, que pràcticament diuen el mateix, que és que els dos partits mantenen

relacions de pregona compenetració (27). A continuació diu que refusa les dues alternatives que proposa el Comitè Executiu del PCE (supeditació o separació), ja que «jo crec i deia abans que em sembla que el company Santiago no ens ha ajudat, perquè ell ha agafat alguns aspectes, i fins i tot jo crec que els magnifica, els fa més grans del que són. (Sobre) La qüestió dels Estatuts i la via "catalana" al socialisme, jo crec, companys, que l'article 4, quan parla de "via al socialisme en la democràcia, d'acord amb les característiques pròpies de Catalunya" està parlant implícitament, si no es vol buscar una altra cosa diferent, que en la marxa cap al socialisme a Catalunya en el conjunt dels pobles de l'Estat espanyol, nosaltres ho farem des de la nostra identitat nacional, perquè efectivament entenem que som una nacionalitat, però que això no es contraposa ni es distància del que és el procés general».

El centre del debat, pel secretari general del PSUC, ha de ser sobre tres qüestions fonamentals: els mètodes de direcció, la readequació de la política eurocomunista i l'adequació del PCE a l'Espanya de les autonomies. Quant al primer, punt assenyala que la mateixa forma com s'està preparant el V Congrés és un intent d'obrir un camí de plena democràcia interna, en utilitzar un mètode que facilita la participació i per tant la implicació de més gent en no ser les Tesis de l'Executiu sinó d'un organisme més ampli i representatiu del conjunt de l'organització com és el Comitè Central, que ha treballat en tres comissions que han presentat el projecte d'Estatuts, de Reglament i de Tesis. Els responsables de la coordinació de les comissions van ser Roman, Trives i Solé Tura, respectivament.

(27) Artículo 42 Estatutos del PCE: "El PCE y elPSUC mantienen relaciones de plena compenetración y adoptan de forma conjunta acuerdos por los que se mantengan los mismos principios marxistas, la misma línea política general y los mismos métodos de organización. En la dirección del PCE participan con pleno derecho miembros del PSUC, elegidos por el Congreso del PCE. Los miembros del PCE que pasen a residir en Cataluña deben pertenecer al PSUC y, recíprocamente, los miembros del PSUC que residan en el resto del territorio español serán miembros de las organizaciones respectivas del PCE".

Article 20 Estatuts del PSUC: El PSUC, que manté relacions de pregona compenetració amb el PCE, adopta de forma conjunta acords pels quals es mantinguin els mateixos principis, la mateixa línia política general i els mateixos mètodes d'organització(continua igual que el del PCE). Endemés, i a fi de contribuir a l'elaboració de la línia política a nivell de l'Estat, el PSUC participa en els congressos del PCE (...). Aquests representants ostenten idèntics drets i s'obliguen a iguals deures que la resta de delegats del Congrés".

Unes Tesis elaborades per un ampli col·lectiu necessàriament expressaven realitats polítiques que existien dins del PSUC, però que, tot i sent molt crítiques amb el període de la política de consens, per Antoni Gutiérrez el marc en qual es desenvolupa la discussió és: «Pese a las condiciones tan desfavorables en las que la clase trabajadora y los comunistas nos estamos moviendo en estos momentos, nuestra discusión se está produciendo dentro del marco de una concepción eurocomunista. Ahora, lo que sucede es que con aspectos muy criticos, y sobre todo con aspectos muy criticos hacia el periodo de nuestra politica de consenso, de todo lo que ha representado y todo lo que ha implicado (...). Nuestra reflexión obedece a situaciones reales y al mismo tiempo son expresiones criticas a lo que ha sido el periodo de nuestra política de consenso. Y ésa es una cosa que está en el PSUC, y yo no sé en qué grado está en el PCE, pero esto lo veremos en el debate hacia el X Congreso».

Pel que fa el tercer punt plantejat per Carrillo, és igualment contundent: «Hay en el PSUC una desviación nacionalista? (...) Yo creo que el PSUC tiene una política nacional correcta. Correcta en las formulaciones y correcta en la práctica. Y que, por el contrario, todavía la dirección del PCE no se ha adecuado al nuevo fenómeno que es la España de las autonomías».

El secretari general del PSUC acaba la seva intervenció dient que el marc en què es mouen les relacions entre el PSUC i el PCE és el correcte. «Yo quiero decir también, sin dudas y sin ambages, que a mí me parece imposible otro planteamiento que no sea el que tenemos, que me parece un planteamiento perfecto. Es decir, que nosotros hemos solucionado en la práctica y en la letra esa especial característica que tiene el PSUC de ser un partido independiente y al mismo tiempo ser un partido que forma un todo con el PCE. Y esto está bien resuelto en los Estatutos».

Després de la intervenció del seu secretari general ho va fer la pràctica totalitat del Comitè Executiu (28) amb plena coincidència amb les posicions d'aquest. Hom

(28) Només no es registren intervencions de Leonor Bornau, Josep Pardell i Josep M. Clariana.

coincideix que les tesis són un projecte col·lectiu i que com a tal integren les posicions de la majoria, la qual cosa no vol dir que tots estiguin d'acord amb el cent per cent del projecte, però que la construcció d'un partit de nou tipus, eurocomunista, vol dir precisament la renúncia al monolitisme, «*porque yo tampoco las suscribo todas (les Tesis), como afortunadamente no hay nadie de este Ejecutivo y del Central que las suscriba todas, y la prueba es que las mismas votaciones de las Tesis, vamos, no eran por abrumadora mayoría todas, en cada punto iban variando las mayorías y las minorías*» (Dolors Calvet).

El PSUC és un partit de militants, d'organitzacions locals i comarcals que fan política no sols sobre temes locals, sinó que han de donar explicacions sobre problemes internacionals, problemes ideològics i problemes de la política general d'Espanya. Es un partit arrelat a la societat que el que s'està plantejant és com es treballa, com s'elabora la política i com ha de funcionar l'organització en el marc polític actual. S'esmenta com una riquesa del partit l'existència de sensibilitats i cultures diferents, no necessàriament oposades però si diferents.

Al PSUC hi ha militants formats en l'època de la III Internacional, de la guerra civil, altres en els anys més durs de la clandestinitat, després les generacions de la lluita unitària i finalment dirigents del partit que quasi no han conegut la clandestinitat. Aquestes diferents procedències conformen identitats i lleialtats no coincidents, però la voluntat política és d'integrar-los en el mateix projecte de "socialisme en llibertat".

Les intervencions refermen el caràcter nacional del partit i el fet diferencial de Catalunya, així com la necessària autonomia política d'aquest, que no vol dir separació del PCE. «*Es evidente que hay unas connotaciones nacionales de la sociedad catalana que creo que es fundamental mantenerlas. Es decir, el tema de quién forma la nacionalidad catalana y de que es catalán el que trabaja aquí es algo más que una consigna, es todo un programa político y es toda una forma de hacer las cosas*» (Jordi Solé Tura). «*Yo creo, camaradas -lo dije en el Comité Ejecutivo del PCE y lo repito aquí-, que en el PCE, en una parte de la dirección del PCE no se asume o no se comprende*

el proceso nuevo de la España actual, de la España de las autonomías (...). Camarada Santiago, a mi, ha habido momentos que me han dado ganas de llorar en las reuniones del movimiento obrero. Yo no soy nacionalista, ni estoy al servicio de la burguesía catalana y del nacionalismo catalán. Y se me han dicho cosas así de brutales (...). No se resuelven esos problemas con medidas orgánicas. Yo tengo ahí, Santiago -si lo quieres te lo dejaré-, escritos en los que se dice: "Un solo centro de dirección, un solo centro de elaboración y un solo centro de decisión". ¿Y los demás, qué? ¿A marchar a toque de trompeta? Pues no, porque aquí resulta que tenemos miles y miles y miles de militantes..." (Cipriano García). «Catalunya es una nación (...), cuando nosotros hablamos de la especificidad de Catalunya queremos decir que aquí, por una tradición, por una estructura económica, por una estructura social, tenemos unas condiciones distintas, ni mejores ni peores, distintas» (Antoni Lucchetti).

El conjunt del Comitè Executiu del PSUC rebutja l'alternativa presentada per Carrillo d'aplicació del centralisme democràtic del PCE sobre el PSUC, i la dicotomia insalvable de o partits independents o dependència del PSUC pel que fa al PCE. «Me parece que sería muy peligroso que en esta reunión planteáramos una alternativa que entendiéramos así: o hay unidad política sobre la base del centralismo democrático, y basta, en que las decisiones del Comité Ejecutivo, del Comité Central, del Congreso del PCE, se aplican automáticamente al PSUC en lo que tienen de política no catalana, o hay independencia entre los dos partidos. Porque de esta forma el problema es insoluble. Primero, porque yo creo que en el PSUC, al menos en el núcleo dirigente del PSUC, no hay nadie que defienda la independencia entre los dos partidos, pero tampoco creo que haya nadie que pudiera aceptar una aplicación mecánica del centralismo democrático sin más» (Jordi Borja). «Las dos opciones que se nos ofrecen, yo diría que las dos son negativas. Tanto el que el PSUC se convirtiera en una organización más del PCE, que sería vivido como una cesión, un retroceso tremendo en el arraigo que el PSUC ha conquistado a lo largo de años. Y sería un golpe, yo diría de muerte, a una empresa difícil que hemos estado desarrollando, yo creo que con bastante éxito, de unificar la cuestión social con la nacional. Y la otra alternativa,

la de la independència pura, seria vivida com una extraña ruptura, nos crearia una dinàmica de enfrontaments y de desorientació que no es precisament lo que necessitemos en un moment històric en que ja bastants motius de desorientació tenemos encima» (Joaquim Sempere).

Simón Sánchez Montero i Nicolás Sartorius donaran ple suport a les posicions del seu secretari general: «Yo ya opiné en el Comité Ejecutivo que efectivamente hay esas dos opciones disyuntivas, aunque desde mi punto de vista y de todos los camaradas sólo hay una, sólo hay una, que es el PCE... es decir, un partido comunista único, único, con esa variedad interna, etc; (...) (creo que hay una cierta confusión). Y es que se interpreta que los cambios en la sociedad y en el Estado generan automáticamente cambios en el funcionamiento de los partidos comunistas. Y yo creo que eso no es así, que los cambios en la sociedad y en el Estado influyen en el partido comunista, però que los partidos comunistas tienen su propia dialéctica para resolver sus contradicciones internas. Es decir, que por el hecho de que un día España fuera federal, no por eso el partido comunista tendría que ser un partido federal» (Nicolás Sartorius). Aquesta intervenció evidencia que es parteix de dues anàlisis diferents. El PSUC inserit a la societat vol anar-se transformant d'acord amb ella, mentre el PCE es presentaria al marge de l'evolució social i de l'Estat, presoner de la seva pròpia dinàmica interna.

Només hi hauran unes poques veus discordants en aquest fil discursiu del Comitè Executiu del PSUC. Seran les dels militants més propers a Carrillo pels llargs anys de militància comuna, són uns militants formats en la supeditació al secretari general del PCE i en els principis de la III Internacional, que al mateix temps, conformen el sector dur del partit. Encara que amb una certa ambigüitat calculada: «Creo, camaradas, que el problema del centralismo democrático para mí está muy claro. Yo creo que un partido comunista sin centralismo democrático no es un partido comunista, será lo que se quiera, lo que se quiera, pero no un partido comunista. Y un centralismo democrático que tiene que ser el producto de todos, de todo el partido y para todo el partido» (Roman).

La tensa reunió va finalitzar amb el que alguns dels assistents varen qualificar com un «duel a l'estil de l'oest» entre els dos secretaris generals. L'Antoni Gutiérrez es proposa resumir la discussió des de la vertent del Comitè Executiu del PSUC, en el sentit que aquest rebutja les dues alternatives que proposa el Comitè Executiu del PCE: *«Me parece que ésta es una opinión, si no unánime, generalizada»*. Mentre que Carrillo diu que no es pot fer cap resum perquè *«las proposiciones del PCE están sobre la mesa y esta discusión no ha terminado»*.

La reunió acaba sense cap acord. Les posicions semblen irreconciliables i es decideix convocar una nova reunió per al dia 19 d'octubre. Entre la reunió del dia 3 i la del dia 19 d'octubre Carrillo realitzà un viatge a Corea en el qual el va acompanyar Josep Serradell (29). *«Cuando nos levantamos de esa reunión, los abrazos fuertes, los besos efusivos entre Roman y Carrillo y Margarita Abril fueron un espectáculo. Se sentían contentos de ese tipo de reunión en la que vino Carrillo un poco con la vara de mando a intentar poner orden aquí y claro no se salió con la suya, por ahí no pasamos. Y esa noche mientras nosotros nos íbamos con el nudo en el estómago, ellos cogían el avión para ir a Corea, Roman y Carrillo, se fueron juntos a hacer un viaje de 15 días. Y cuando retornaron al mes siguiente nos encontramos con las tesis alternativas funcionando»* (30). Efectivament, tot coincideix en el fet que va ser a la tornada d'aquest viatge que les tesis alternatives, pro-soviètiques, van començar a córrer horitzontalment pel partit.

En la segona reunió Carrillo, es referma en les posicions que havia defensat, és a dir, que els acords sobre principis i sobre política general que es prenen al PCE amb la participació de representants del PSUC han de ser vinculants per al PSUC, però diu que *«por nuestra parte, no hay la intención de seguir esta discusión eternamente con el PSUC. Nuestra intención es que el PSUC reflexione en su período de preparación congresual sobre*

(29) Entrevista a José Luis López Bulla.

(30) Entrevista a Cipriano García.

estos temas, como vamos a reflexionar en el PCE» (31). La intervenció de Carrillo va ser curta, sembla com si el tema li hagués deixat, temporalment, d'interessar. Gutiérrez Díaz també es refermà en les posicions que havia defenst, junt amb la majoria de l'Executiu en la primera reunió, és a dir, ni supeditació al centralisme democràtic del PSUC al PCE ni independència del PCE. Reivindica la plena vigència dels articles 42 i 20 dels respectius Estatuts, com el marc de les relacions entre ambdós partits. I assenyala, una vegada més, que el procés congressual és una mostra de democràcia interna, que és un procés obert a totes les opinions el resultat del qual «no va a ser ni el que quiera el Comité Ejecutivo del PCE, ni el que quiera el Comité Ejecutivo del PSUC, ni siquiera el que quiera el Comité Central del PSUC, sino el que decida el Congreso del PSUC».

Es va fer públic un breu comunicat de premsa conjunt, el paràgraf substancial del qual diu: *«La delegació del Comitè Executiu del PCE i el Comitè Executiu del PSUC consideren que, en el respecte als articles dels Estatus d'ambdós partits 42 i 20 respectivament, s'ha de fer un esforç que permeti millorar el treball de conjunt del PCE i del PSUC, com correspon a partits que, sent independents, s'inspirin en els mateixos principis, adoptin la mateixa política general i els mateixos mètodes d'organització i que lluitin units en un mateix procés de transformació de la societat» (32). Es a dir, es deixen les coses com estaven, com va dir López Raimundo al Comitè Central del 25 d'octubre: «Es ratifica el sistema de relacions mantingut pel PCE i el PSUC en els darrers 25 anys i, en l'essencial, des de la fundació del PSUC».*

Santiago Carrillo, al qual molts militants del PSUC anomenaven despectivament "el Carrigan", surt aparentment derrotat una vegada més d'una confrontació directa amb el PSUC. I, sorprenentment, sembla acceptar-ho. Només havia rebut el suport del sector més dur del partit. Sembla una contradicció que fossin els dirigents amb una concepció del partit fruit de la cultura de la III Internacional i de

(31) Transcripció de les cintes de la reunió d'una delegació del Comitè Executiu del PCE, formada per Santiago Carrillo, Nicolás Sartorius i Simón Sánchez Montero, i del ple del Comitè Executiu del PSUC, celebrada el dia 19 d'octubre de 1980.

(32) Comunicat conjunt d'una delegació del Comitè Executiu del PCE i del Comitè Executiu del PSUC.

l'estalinisme els qui més coincidissin amb les posicions de l'eurocomunista Carrillo. Però sí el que hi havia en el fons de la discussió era el tipus de partit cap al qual s'havia d'anar, la contradicció ja no existeix. Un partit eurocomunista volia dir un partit obert, amb democràcia interna i pluralisme, en lloc del partit-exèrcit que actua en base a consignes, en el qual el partit és el Comitè Central i aquest es resumeix en l'autoritat del seu secretari general. I en això Carrillo i els elements més dogmàtics, acostumats per altra banda a llargs períodes de treball amb ell, sí que coincidien.

En una reunió del Comitè Central del PCE celebrada el 12 de desembre va tornar a sortir el tema de les relacions PCE-PSUC i *«Carrillo intervino para decir que consideraba satisfactoria la solución a la que se había llegado. Si se comparaba con lo que había dicho en el verano ("lo peor sería continuar con la ambigüedad actual") era un viraje de 180 grados; de hecho, encajar una derrota personal. Pero además, sobre el tema del leninismo, dijo que coincidía con Gregorio López Raimundo, en que no había contradicción entre la fórmula del PSUC (que incluye el leninismo) y la del PCE (que lo excluyó en su IX Congreso): que no convenía "ideologizar" las discusiones»* (Azcárate, 1982: pàg. 30-31). Renunciava Carrillo a controlar el PSUC? O confiava en alguns dels seus col.laboradors més antics i fidels dins del PSUC? Roman i Margarita Abril mantenen vers el secretari general del PCE una fe que només s'eclipsarà per la que senten per la Unió Soviètica. I ells tenen els seus fidels dins del partit i en càrrecs fonamentals com és la Secretaria d'Organització.

4.3. La contestació deixa de ser un joc

El descontentament s'estenia entre les bases del partit com a conseqüència de les dificultats de la situació econòmica i social del país. A mesura que passa el temps les condicions de vida dels treballadors no només no han millorat, sinó que viuen amb l'amenaça d'un atur cada vegada més important. El PSUC parla de trobar una sortida progressista a la crisi, però sense donar respostes

concretes. No se sap explicar quina és la política concreta del partit i sectors de la militància identifiquen la política eurocomunista amb el consens sense res a canvi, amb una dretanització del partit.

El PSUC, en el marc de la preparació del seu V Congrés intentarà rectificar, mitjançant l'autocrítica i la proposta, encara difusa, d'un catalanisme popular que s'enfronti al catalanisme conservador que s'ha instal·lat a la plaça de Sant Jaume. Però el descontent ha calat profundament en unes bases desconcertades, que han patit massa canvis en molt poc temps. Les crítiques de vegades no anaven tant dirigides contra la direcció del PSUC, sinó contra la direcció dels comunistes a nivell de tot l'Estat, sense que aquest fet intenti amagar la responsabilitat de la direcció catalana.

Una part del PSUC, inclosa una part de la seva direcció, serà incapaç d'adaptar-se a les noves condicions que demanda la lluita política. L'altra part es mostrarà incapaç d'explicar de manera didàctica i comprensible quines són aquestes noves condicions i com s'han d'afrontar. Llavors, una part dels dirigents i dels quadres es refugiaran en el dogmatisme, recuperaran velles tradicions culturals oblidades des de fa temps pel PSUC refundat, necessitaran de la vella ideologia i dels símbols per assegurar una identitat que el PSUC ja havia anat transformant. Davant les dificultats de l'acció política, que per la situació econòmica del país es basa en la negociació de la crisi, optaran per una política testimonial i es refugiaran en el sectarisme. Un sectarisme que serà contestat per un altra sectarisme. Dels debats, rics en experiències i propostes concretes, que s'havien donat al PSUC des de feia molts anys, es passarà a discussions crispades que tractaran de grans conceptes, dels símbols, o sobre política internacional. A l'hora de les polítiques concretes, les diferències no seran ni molt menys tan abismals: *«En aquellos momentos yo estaba llevando todo el proyecto del Centro de Asistencia Primaria de Ciudad Badia, un proyecto sumamente ambicioso, creo que fue el primero que se hizo en Catalunya, con psicólogos, psiquiatras, asistencia social, o sea que era un centro de asistencia integral, un centro que fue avalado por la OMS. Desde el punto de vista de ellos y de nosotros no había*

diferencias en estas cosas, no habia divergencias» (33).

Definir la identitat política no és una tasca fàcil, ja que és un concepte ambigu que es refereix a un intangible fenomen de percepcions i sensacions. Es basa en sentiments, símbols i estereotips, que no es poden mesurar o quantificar d'acord amb un criteri objectiu (Shore, 1991: pàg. 16). Ser del PSUC volia dir, abans que res, ser antifranquista. La identitat psuquera s'havia forjat en la lluita contra la dictadura amb uns símbols que enllaçaven amb l'anterior etapa democràtica del país (República i guerra civil) i que servien de referent de continuïtat. Ser del PSUC era pertànyer al grup d'escollits (nosaltres) que havien lluitat contra el malson de la dictadura (ells), que comportava un fort sentiment de pertinença. Ser del PSUC volia dir, també, gaudir del prestigi que el partit s'havia guanyat durant tots aquests anys de lluita.

El PSUC no era una realitat homogènia. El seu èxit es basava en la seva pròpia ambigüetat com a formació política, en la seva pluralitat cultural que li assegurava una connexió amb un teixit social molt plural com és el català. Això li va donar uns resultats electorals esplèndids, però a costa d'una manca de coherència interna que calia homogeneïtzar si es volia participar en el nou escenari de competència entre partits.

Els dirigents del PSUC voldran construir una nova identitat eurocomunista. Al mateix temps, molts vells militants mantindran una vella identitat (per a la qual ens hauríem de remontar als anys quaranta o cinquanta, que no al PSUC fundacional i de la Guerra Civil) i amb ells arrossegaran la part més descontenta de la militància. El "nosaltres" i l'"ells" es trobaran dins del mateix partit i s'aniran autoalimentant fins esdevenir irreconciliables.

(33) Entrevista a Carmen Martínez Mallorquín. La informant amb l'"ellos" i "nosotros" es refereix a l'època en què la divisió ja s'havia produït.

Afganistan: Expressió de les divergències

La intervenció soviètica a l'Afganistan en resposta a la demanda d'ajut del govern comunista de Kabul suposà un canvi en la política exterior de l'URSS, ja que és una novetat la intervenció militar de manera massiva fora de les fronteres del Pacte de Varsòvia. El Partit Democràtic del Poble, format per comunistes locals, estava dividit en dues faccions en conflicte, cadascuna de les quals s'enfrontava als terratinents locals i al clergat musulmà oposats a les mesures del governamentals de reforma agrària, els drets de les dones (prohibició de comprar i vendre dones per al matrimoni), limitacions en el conreu de l'opi i altres. Els EUA van considerar que la intervenció soviètica era una gran ofensiva contra el "món lliure" i enviaren diners i armament, via Pakistan (els dos països eren fronterers amb les repúbliques islàmiques de l'URSS), als guerrillers fonamentalistes afgans (Hobsbawm, 1995: pàg. 476).

Des d'un punt de vista polític i militar l'operació no beneficià l'URSS (34). Poc després de la intervenció es reforçaren els acords dels EUA amb Turquia, Somàlia, Oman i sobretot Xina i Pakistan. Els mitjans de comunicació presenten a l'URSS com la potència responsable del deteriorament de la distensió (35). El Comitè Central del PSUC condemnà la intervenció no sols per una raó de principis de les relacions entre estats, la no ingerència en els afers interns d'altres països, sinó també per les conseqüències polítiques i militars desfavorables a les forces de progrés del món que representava el retorn a un primer pla de l'enfrontament dels dos blocs.

Un fet tan llunyà i complex com aquest es convertirà en una de les pedres de toc de les divergències entre les diferents fraccions que s'aniran consolidant dins del PSUC. Com ja s'ha dit, no es discutirà d'alternatives socials concretes i la intervenció soviètica a l'Afganistan serà una arma dels "uns" contra els "altres", fins al punt que els qui formen el sector que defensarà la intervenció seran

(34) Amb els anys s'evidenciarà com un error de greus conseqüències, però aquest no és l'objecte d'aquest treball.

(35) Joaquim Sempere, "Afganistan i el context mundial" a Nous Horitzons núm. 60, febrer 1980

denominats, despectivament, "afgans" (36).

A finals del mes de gener de 1980, la Conferència Comarcal del Baix Llobregat havia aprovat dues resolucions que anaven en sentit contrari a la política del partit i que van suposar un toc d'atenció important a la direcció. En una es proposa la desaparició del terme "eurocomunista" (inclòs per primera vegada en documents oficials i aprovat en la III Conferència Nacional celebrada el desembre del 79), encara que es ratifica l'expressió "socialisme en llibertat". La segona resolució aprovada, preocupant per a la direcció, és que la Conferència del Baix Llobregat no s'oposa a la intervenció soviètica a l'Afganistan, per la qual cosa desaprova la declaració del Comitè Central sobre aquest tema. La Conferència, que comptà amb la presència del secretari general del partit, escollí un Comitè Comarcal de trenta-tres membres, vint-i-dos dels quals pertanyien al sector que havia defensat les resolucions aprovades en contra de la línia general del partit (37).

L'Antoni Gutiérrez farà unes declaracions en què dirà: «Eel dret a discrepar de les posicions de la política del partit el tenen tots els militants, però això no canvia gens les posicions polítiques del partit» (38). Poc després serà la Conferència Local de Terrassa (Vallès Occidental) qui desafiarà el Comitè Central i aprovarà la intervenció soviètica a l'Afganistan.

Les raons que s'addueixen com a causes d'aquesta radicalització són de diferent mena (algunes ja han estat esmentades a nivell general). En primer lloc, força quadres, formats en les lluites antifranquistes entre 1965-75, haurien abandonat les responsabilitats internes del partit en incorporar-se a responsabilitats públiques

(36) Aquestes denominacions semblen tenir la seva primera font en la premsa escrita, però en la mesura que el partit mateix s'hi reconeix, les considerem vàlides per descriure la percepció externa, i interna, que es tenia de les diferents faccions. A més les informacions periodístiques estan molt ben documentades. S'ha de tenir en compte que molts dels que escriuen mantenen excel·lents relacions amb membres de la direcció del PSUC, del qual, a més, són o han estat militants o simpatitzants.

(37) L'Hora, 4-2-80.

(38) L'Avui, 9-1-80.

institucionals i sindicals. Amb això, les agrupacions haurien quedat a mans dels sectors més vinculats a l'aparell del partit i els menys formats políticament. A més, les agrupacions, com ja s'ha dit, es van quedar sense una tasca política clara a fer, amb la qual cosa es facilitava que les discussions s'anessin ideologitzant. Això provocava la fugida dels militants que havien estat més actius en el treball polític entre els moviments de masses. Per l'altra banda, la persistència de la greu crisi econòmica, amb una conflictivitat laboral creixent, diferències sindicals de com abordar les conseqüències de la crisi econòmica, tancaments d'empreses, reconversions, etc., en poc temps va canviar el paisatge d'unes comarques eminentment industrials.

Molts militants ja havien començat a anar-se'n "a casa", d'altres es van quedar als locals amb la necessitat de trobar uns senyals d'identitat que la política eurocomunista, o la percepció que es tenia d'aquesta, no els donava. I van tornar a unes arrels que, en bona part, es van reinventar.

La realitat és que després d'uns quants mesos d'homogeneïtat la crisi és palesa en dues comarques amb un fort contingut obrer i que compten amb una bona part del total de la militància i dels vots del PSUC. Des de març del 1977 a finals del 1980, l'evolució de la distribució territorial del PSUC haurà passat de tenir la major implantació a Barcelona ciutat al cinturó metropolità (Botella, 1982: pàg. 444) (39).

Des de començaments d'any, amb el detonant de la Conferència del Baix Llobregat, els problemes no deixen d'aparèixer a diferents localitats i entre els diferents sectors del partit. La discussió se centra en la paraula "eurocomunisme" -no es discuteix, però, el concepte de revolució de la majoria-, la situació del moviment comunista internacional i la condemna o defensa de la intervenció soviètica a l'Afganistan.

(39) Vegeu taula 5 sobre l'evolució de la distribució dels afiliats en grans unitats territorials a l'annex VIII.

Una complexa situació política

Aquell mes d'agost succeí un altre esdeveniment de política internacional que contribuí a augmentar la desorientació de la militància, així com la radicalització davant d'uns fets nous i que no admetien respostes líniais. Em refereixo a la vaga de les drassanes de Gdansk, que es va estendre ràpidament a d'altres centres de la costa bàltica polaca. Polònia ja havia estat centre de lluites i moviments en contra del seu règim polític, però aquesta vegada apareix una dada completament nova: sorgeix una organització dels obrers en vaga, el sindicat Solidarnosk. El PCE aprovarà una declaració que expressa la seva solidaritat amb els treballadors polonesos i manifesta, en primer lloc, que l'exemple polac ha d'incitar d'altres països de l'Est a prendre mesures democratitzadores si no volen patir greus crisis; en segon lloc, que la lluita a l'occident contra el capitalisme i la lluita per la democratització als països de l'Est s'influeixen mútuament: *«Ya no es pedir respeto a los derechos de unos disidentes; es casi afirmar una solidaridad entre la lucha obrera contra el capitalismo y la lucha obrera por cambiar el "socialismo real"»* (Azcárate, 1982: pàg. 26).

L'elecció de Reagan president dels EUA va ser un altre fet que provocà alarma entre l'esquerra, ja que havia arribat al poder amb un programa a nivell internacional netament orientat al rearmament i d'augment de la guerra freda, a més de representar un nou tipus de conservadurisme, el "neoliberalisme", que ja havia arribat al govern del Regne Unit un any abans amb Thatcher i que s'anirà imposant al llarg d'aquesta dècada. Mentre, les esquerres s'aniran instal·lant en una crisi ideològica de llarga duració: *«La veritat, jo crec que també hi havia un context nacional i internacional que creava unes condicions molt fortes, no? estàvem en una època que encara que no ho sabíem, no ho sabíem ningú, entràvem en una època de derrota»* (40).

(40) Entrevista a Alfred Clemente

També ens trobem amb l'inici d'un cert desinflament de l'eurocomunisme a nivell europeu, abandonat dels francesos, mentre que el PCI no aconsegueix avançar i sembla que hagi tocat el seu "sostre de vidre".

A nivell d'Espanya la dretanització del govern era cada vegada més evident. A dos anys vista de la signatura dels Pactes de la Moncloa es constata que no s'han acomplert, o millor dir, que no s'han acomplert en aquells aspectes que podien beneficiar els treballadors. La situació econòmica continuava deteriorant-se.

El descontent s'organitza

El PSUC era un partit «molt discutidor» (41), acostumat a reunir-se i no sols orgànicament a la agrupació on cadascú militava, sinó que les relacions horitzontals s'havien produït sempre. Però les trobades, fins aquest moment, havien estat per grups d'afinitats, de relacions personals, professionals. Eren reunions clarament informals encara que en elles es poguessin prendre acords conjunts per defensar-los als diferents òrgans de direcció. Però a partir de la tardor del 80 es realitzen reunions de caràcter plenament fraccional. Els militants que es reuneixen només tenen en comú la seva posició contrària a la política oficial del Comitè Central, no es coneixen entre ells, han estat convocats específicament i no pertanyen a grups informals d'afinitat.

En les reunions participaven militants de diferents organitzacions i de diferents comarques: Vallès Occidental i Oriental, Maresme, l'Hospitalet, Baix Llobregat, Lleida, Tarragona i d'altres. Els promotors visibles i els participants en les reunions eren dirigents intermitjos que tenien a les seves mans l'organització del partit. Però reunions amb aquest tipus de participació creuada només podien realitzar-se si es tenia darrera a la Secretaria d'Organització i a la Secretaria de Coordinació del Comitè Central (42). «Jo em veia amb el Roman per dir "aquest va

(41) Frase de la intervenció de Xavier Folch dirigida al Comitè Central en el seu ple dels dies 25 i 26 d'octubre del 1980.

(42) Entrevista a Leopoldo Espuny. Entrevista a Ramon Pla.

de delegat i aquell no"».

El Comitè Comarcal del Vallès occidental elaborarà i aprovarà un document amb un seguit d'esmenes als projectes de Tesis i Estatuts, que circularan de manera horitzontal entre diferents organitzacions del partit, la qual cosa està expressament prohibida pels estatuts (43). Aquestes esmenes estaran basades en els apartats que fan referència a política internacional en un article de Leopoldo Espuny publicat el mes de setembre a *Nous Horitzons*, que té un marcat caràcter de comunisme radical, en la línia del que podria ser la política del PC francès o portuguès o dels seus homònims italians.

Tot i així, encara no es pot parlar de "fraccions" en sentit estricte sinó de "tendències". Unes tendències que s'aniran consolidant i acabaran en fraccions. En els partits comunistes els conflictes entre les tendències, pel caràcter fluït, inherent a la naturalesa de les tendències (que les distingeix de les fraccions organitzades), per la seva complexitat i moviment continu, no són sempre fàcils de col·locar en un espai unidimensional, esquerra-dreta, i no són fàcilment interpretables amb aquesta única clau (Panebianco, 1979: 532-534).

A nivell polític, la competició interna es manifesta en quatre punts fonamentals: 1) les relacions amb la Unió Soviètica i la política internacional; 2) la defensa d'una política possibilista i reformista o el manteniment del caràcter revolucionari del partit; 3) defensa del centralisme democràtic a ultrança o iniciar una profunda democratització interna que pot portar a acabar amb aquesta peculiar forma d'organització; 4) la independència del PSUC en relació amb el PCE, defensa de l'aprofundiment en el caràcter nacional del partit i no només a nivell formal sinó plenament efectiu en l'acció política, o la posició que defensa que el PSUC ha de ser un "tot únic" amb el PCE, la qual cosa porta implícita la dependència. Els tres

(43) Article 11. c) Defensar la unitat del Partit, que és condició fonamental de la seva força, combatitivat i influència.

Article 18.d) L'obligació d'observar la disciplina del Partit i la subordinació als acords majoritaris.

Article 18.e) L'obligatorietat dels acords dels òrgans superiors sobre els inferiors.

Article 18.f) La prohibició de fraccions o corrents organitzats dins del Partit.

primers problemes serien generals a tots els partits comunistes europeus occidentals (Panebianco, 1979: pàg. 532). El quart seria propi del PSUC i de les seves característiques.

Aquests quatre grans problemes polítics que entren en confrontació no originen quatre tendències unilaterals sinó que s'entrecreuen entre ells. Així, hi poden haver antisoviètics que volen el trencament amb l'URSS però que rebutgen la socialdemocratització del partit; antisoviètics per als quals el trencament amb l'URSS ha de contribuir a l'acceleració de les transformacions de la doctrina oficial en el sentit reformista; pro-soviètics que són la custòdia de l'ortodòxia i de la tradició de la III Internacional; i pro-soviètics per als quals no necessàriament ha d'existir una contradicció entre el manteniment dels llaços amb l'URSS i una política que porti cap al reformisme en la pràctica. Si s'introdueix la qüestió del centralisme democràtic encara es complicaria més. Els pro-soviètics l'acceptarien, però en el cas dels heterodoxos hi hauria divisions. En el cas del PSUC aquestes quatre tendències, mínimes, que apunta Panebianco queden travessades transversalment per la qüestió nacional catalana i la independència del PSUC en relació amb al PCE i el seu secretari general.

D'aquesta manera s'haurien d'entendre les aliances entre els eurocomunistes d'esquerres o leninistes i els pro-soviètics al voltant del V Congrés. Unes aliances que es poden qualificar, si més no, de contradictòries: *«Hi va haver una aberració, l'anticarrillisme va generar unes aliances horroroses, totalment contradictòries»* (44). La idea que presidia aquest sector del partit era la de resistir la pressió de Carrillo, això els portava a fer concessions al sector pro-soviètic que eren anticarrillistes perquè per ells Carrillo era el cap més visible de l'eurocomunisme i, per tant, de la dretanització del partit. Els leninistes s'oposaven a arribar a qualsevol acord amb Carrillo encara que fos per fer front als pro-soviètics, amb les posicions dels quals no hi havia un acord, perquè *«arribar a un acord amb Carrillo encara que fos per fer front a l'ofensiva pro-soviètica, al que duia*

(44) Entrevista a Xavier Folch.

era a entregar el PSUC, a sucursalitzar el PSUC. Aquesta era la nostra convicció, i això suposava la desnaturalització del PSUC i també la desnaturalització del projecte històric del PSUC» (45).

Militants de diferents organitzacions avisen la direcció del que està passant: «Jo he anat a veure el Guti i el Gregori amb tots els papers fraccionals a la mà, allà a la Rambla Catalunya i el Gregori ens va dir que anéssim tranquils, que no passava res» (46). Però la direcció no reacciona: «El problema era també saber qué convenia. Nosotros habíamos hecho ya una autocrítica parcial de los métodos, entonces debíamos seguir procediendo con la defensa del llamado centralismo democrático. Fijate, cuando yo supe lo de las tesis alternativas, propuse a la dirección hacer un boletín interno donde se publicara todo lo que quisieran, y fijate tú que Roman se opuso porque dijo que era romper con el centralismo democrático. Ahí yo fui débil» (47). Però no només el president, i el secretari general van evidenciar una sorprenent manca de bel.ligerància en la defensa de les seves posicions i de la legalitat del partit, sinó també tot el Comitè Executiu com a col.lectiu.

Les activitats fraccionals van ser preses en consideració quan la denúncia va venir de la mà del secretari polític de Barcelona, Andreu Claret, i d'un membre de l'Executiu, Josep M. Rodríguez Rovira, que havien estat convidats a participar en el treball fraccional. «El secretari polític informa de l'existència d'un document no orgànic d'esmenes al V congrés al qual ha tingut accés a través d'un company de l'organització de Barcelona. Andreu Claret manifesta la seva preocupació pel fet que el document està ciclostilat i també, pel fet que algunes de les esmenes que suggereix han estat posades a consideració del Comitè de Barcelona per part d'un dels seus membres. Claret explica que ha entregat el document a la direcció del partit i que el Secretari General i el President l'han informat que aquest correspon a una part de la resolució

(45) Entrevista a Andreu Claret.

(46) Entrevista a Mercè Olivares.

(47) Entrevista a Gregori López Rainundo.

aprovada per una organització comarcal, el que posa de manifest la circulació irregular d'un text destinat exclusivament el Comitè Central en l'actual fase congressual» (48). En uns dos mesos i sota els ulls de la direcció s'organitzà una àmplia conspiració que anava en el sentit de trencar amb la trajectòria històrica del PSUC.

El Comitè Executiu, reunit a finals d'octubre, prendrà mesures cridant quatre membres de la direcció (Celestino Sánchez, diputat al Parlament; Justiniano Martínez, regidor de l'Ajuntament de Barcelona; Alfred Clemente, secretari de la Unió Local de CCOO de Barcelona, i José Ignacio Valdivieso, del Comitè comarcal del Vallès occidental) a explicar-se davant el Comitè Central per les irregularitats que suposen el fet d'elaborar, editar i distribuir, al marge dels circuits orgànics, unes tesis alternatives clarament pro-soviètiques. Alfred Clemente, en un comunicat de premsa, negà el treball fraccional i diu que és legítim i d'acord amb la pluralitat que cadascú defensi les seves posicions polítiques. No es prenen mesures disciplinàries.

En el Comitè Central de finals de novembre el secretari general va informar de l'existència d'un ampli treball fraccional, que parteix de les esmenes al projecte de Tesis elaborades pel Comitè Comarcal del Vallès Occidental i que després s'han repartit horitzontalment per les organitzacions del partit. Aquest fet és objectivable perquè diferents organitzacions han adreçat a la Comissió de Tesis reproduccions textuais de les esmenes elaborades pel Comitè del Vallès (49). La qual cosa suposa una vulneració del centralisme democràtic, la llei segons la qual el criteri de la majoria ha de ser respectat per la minoria. Denuncia també la manca d'autocrítica dels membres del Comitè Central protagonistes quan l'Executiu va intentar corregir l'error. El Comitè Central acabà amb una crida al centralisme democràtic i a la unitat del partit, i dóna per acabada l'anormalitat estatutària amb el compromís del Comitè del Vallès de retirar els documents alternatius.

(48) Actes del Comitè de Barcelona, reunió del 3 de novembre del 1989.

(49) Aquestes organitzacions són: Comitè interpobles del Penedès, Torreforta de Tarragona, Sud Rubí, Sta. Eulàlia, Can Serra i Centre de l'Hospitalet, Nou Barris, Sant Gervasi, La Sagrera, Ciutat Meridiana, Carmel, Prosperitat, Ciutat Vella i Nord-Est de Barcelona, Comitè local de Terrassa, Sant Vicens dels Horts, Sant Cugat i Badalona.

Dies després l'organització de l'Hospitalet expulsà tres militants per distribuir les tesis alternatives.

La direcció reconeix, per primera vegada, que el V Congrés serà conflictiu, encara que continua rebutjant la idea de l'existència de tendències organitzades. Gregori López Raimundo en ser preguntat sobre això diu «De eso podría preguntar yo, porque sabeis más los periodistas que nosotros (...). Puede ser verdad que pueda descubrirse cierta tendencia en unos camaradas u en otros, pero yo negaría que en el PSU hubiera tendencias organizadas o calificadas respondiendo a esos nombres que se les dan en la prensa» (50).

Quatre dies abans de començar el Congrés, Antoni Gutiérrez Díaz va fer unes declaracions que es poden entendre com un darrer intent d'atemperar els ànims del sector pro-soviètic. El secretari general, a preguntes del periodista contesta que el PSUC no podia ser antisoviètic ja que: «La Unión Soviética es una realidad incuestionable a partir de la Revolución de 1917, y también en la lucha de clases a nivel internacional. Plantearse que en el interior del PSUC pueda haber actitudes antisoviéticas es tanto como decir que el PSUC haya perdido sus señas de identidad (...). Hacemos un análisis de la situación internacional (i) esto lleva a posturas a veces críticas, no contra la URSS, sino contra actitudes que pueda tomar la URSS» (51). Aquestes declaracions varen ser fortament criticades des dels altres sectors del partit i van contribuir, segurament, a augmentar la desorientació de les bases eurocomunistes.

Les diferents tendències apareixen ja delimitades tot i que no seran mai unidireccionals. Els eurocomunistes encapçalats pel president i el secretari general del partit, tenen la seva ala més radical en els militants provinents de Bandera Roja. Els eurocomunistes tenen la majoria del Comitè Central i de l'Executiu, encara que amb radicalitats distintes. Les bases euros estarien formades per una "majoria silenciosa" del partit, amb una militància força relaxada en el període anterior al congrés. Pel que

(50) Mundo Diario, 28-12-80

(51) La Hoja del Lunes, 29-12-80

fa al lideratge, és indiscutible l'autoritat moral de Gregori López Raimundo, situat des de fa temps per sobre de les disputes internes i símbol d'identitat per a la majoria dels militants. Quant al lideratge efectiu, es repartia entre Antoni Gutiérrez Díaz i Jordi Solé Tura, en el qual molts militants veien el "seu" secretari general. Els eurocomunistes es convertiran en una força compacta després del congrés; fins ara han anat tenint una militància laxa, heterodoxa. La seva majoria és la seva força, la manca d'organització la seva debilitat.

Els leninistes, abans anomenats eurocomunistes d'esquerres, són un conjunt de quadres intel·lectuals i del moviment obrer que tenen el seu paper a partir de les pròpies elaboracions i, sobretot, per la força que els donen els quadres sindicals, per tant, entre el moviment obrer. Són una tendència crítica, però que no qüestiona l'eurocomunisme sinó és per dotar-lo de més rigor conceptual. No es pot parlar de lideratge clar, sinó d'un conjunt de persones que comparteixen unes idees, unes trajectòries i una cultura política comuna. En els debats pregressuals han mantingut postures crítiques que s'acostaven a les dels pro-soviètics.

Els pro-soviètics es nodreixen del descontent de les bases obreres del PSUC i reben el suport de la Secretaria d'Organització. Aquest sector continua tenint com a model l'URSS, mentre que pels altres la Revolució d'Octubre és només un referent que correspon a un determinant moment històric-social, encara que també amb radicalitats i sentiments diferents. El creixement d'aquesta tendència ha estat espectacular en molt poc temps, fins el punt que les previsions apunten que poden ser majoria al Congrés.

S'enfronten pel control del PSUC, ja que leninistes i pro-soviètics, en mesures diferents, pensen que s'està desvirtuant el caràcter comunista del partit. L'objectiu dels dos són els ex-banderes. Es pot parlar de vells ressentiments, sobre tot pel que fa als leninistes, de quan Bandera Roja acusava el PSUC de revisionista i dretà, enfrontant-se als quadres, sobretot universitaris, del PSUC. La importància -interna i pública- que havien assolit els ex-banderes des de la seva entrada al partit havia disgustat un bon nombre de militants i quadres formats dins

del PSUC. Existia una actitud de desconfiança vers aquests militants, que, a més, eren considerats la força de xoc de Carrillo a Catalunya.

Aquestes tres tendències, amb multiplicitat de matisacions dins de cadascuna d'elles, seran les que s'enfrontaran en el V Congrés. Al mig es trobarà la immensa majoria del PSUC, que es va veure, llavors, obligada a prendre partit. Al voltant de la celebració del segon congrés en la legalitat, prenen posicions i s'enfronten les diverses cultures que han nodrit el PSUC al llarg de la seva història.

El PSUC ha estat des de la seva fundació un partit comunista atípic. L'ambigüitat i l'heterodòxia fundacional (Caminal, 1984) del PSUC, després d'uns anys de forçada homogeneïtat -la bolxevització i la pràctica inexistència de l'organització els anys quaranta i cinquanta- torna a reeixir a partir de la meitat de la dècada dels seixanta. S'ha de pensar que en el moment de la legalització, només tres anys abans, eren membres del Comitè Central persones ideològicament tan distintes com Manuel Sacristán, Jordi Solé Tura, Roman i Antoni Gutiérrez Díaz, per posar uns exemples extrems. Al mig tota una gamma de cultures polítiques diverses, d'expectatives diferents, de projectes -personals i/o polítics- no totalment coincidents, que componien la militància del PSUC. L'entrada en la legalitat va provocar l'intent d'homogeneïtzar el partit -per unes vies no autoritàries-, amb el que es va conèixer com la política d'integració.

Es podria qualificar el IV Congrés com un episodi de transició entre la clandestinitat i la legalitat reconquerida mesos abans, celebrat sota l'eufòria dels bons resultats aconseguits en les primeres eleccions democràtiques pels comunistes catalans. Però va ser un Congrés que no va ajudar a resoldre els problemes -o les contradiccions- que el PSUC venia arrossegant des de feia anys. El V congrés es podria considerar com el primer en la normalitat i en ell van esclatar totes les contradiccions internes -polítiques i personals- del partit. A tot això, va ajudar el context, tant nacional com internacional, advers a les esquerres. No s'ha d'oblidar que estem entrant en la dècada dels vuitanta, que ha significat un retrocés

de les idees d'esquerres i de progrés, que ens estem instal·lant en l'anomenada "crisi de civilització" del final del segle XX.

En el V congrés s'enfronten dues concepcions polítiques, dos projectes de partit, però també el cúmul de frustracions que es venien acumulant, els vells ressentiments, els problemes mai resolts, les diferències personals, les simpaties i les antipaties (52). I també la lluita pel control del partit, la lluita pel poder. Tot això amb una radicalitat que sembla incomprendible, amb una publicitat excessiva; fins i tot pot semblar que amb frivolitat. El PSUC es va llençar a destruir-se, sense pensar que el que s'estava destruint era un projecte polític que havia estat l'eix de la lluita per les llibertats, un projecte polític que molts ciutadans i ciutadanes creien necessari a per la construcció d'una Catalunya nacional i d'esquerres.

Un partit amb l'actiu (el capital) polític (diputats, alcaldies, etc.) i social (implantació als moviments socials) que tenia el PSUC no es destrueix, només, per les diferències polítiques que apareixen en les votacions del V congrés (53). S'ha de pensar en quelcom més que en una explicació purament política. A part de l'esclat de les contradiccions -tant ideològiques, de pràctica política, com socials- que el partit contenia en el seu si, es pot pensar també en el PSUC mateix com a explicació. Per dir-ho amb una frase feta, si "el PSUC era més que un partit", es pot pensar que s'havien posat massa il·lusions i expectatives en el partit. Els militants no podien acceptar l'instrument PSUC-partit polític de forma utilitària per arribar a aconseguir unes fites polítiques, no se'l podia veure com un mer partit polític. Però, al mateix temps, en la realitat democràtica, el PSUC, ja no podia continuar sent el "Partit" que suplia un seguit de necessitats i

(52) "Aquel 2 de enero en el que había saltado una pelea a degüello, síntoma de que había heridas en carne viva desde hacia muchos años y que había llegado la hora de la venganza" (Moran, 1986: pàg. 496).

(53) "Lo más inexplicable es que un partido que tenía el 18% de los sufragios de Catalunya, se pusiera con publicidad y alevosía a orinarse encima de ellos mientras Francesc Frutos se agarraba la cabeza entre las manos, Claret redactaba un análisis, Antoni Gutiérrez Díaz se encofia de hombros, Solé Tura llamaba a Madrid, Borja echaba una lágrima y López Raimundo afirmaba que el comunismo en Catalunya era imperecedero" (Moran, 1986: pàg. 498).

expectatives que el franquisme no permetia cobrir. El PSUC s'havia de reconvertir en un partit polític actuant en la legalitat democràtica d'un país d'economia capitalista avançada. Una societat que ja oferia altres possibilitats culturals, socials, identitàries, ideològiques.

Alguns van considerar que la seva feina ja estava feta en arribar la democràcia i se'n van anar a casa, a la vida professional. Això es va traduir en una baixa de la militància, què expressa el cens del V Congrés, amb una pèrdua, en relació al del IV, d'uns onze mil militants. I d'altra banda, amb una manca de participació en la vida orgànica, ja que es calcula que la assistència als debats pre congressuals va ser d'un 15% de la militància.

El procés pre-congressual engegat per la direcció és qualificat per Antoni Gutiérrez Díaz com «un proceso auténticamente democrático y hay que llevarlo hasta las últimas consecuencias (...). Es un momento de efervescencia política pero no de locura. Si nuestro partido se puede identificar con algo, es por su sentido de la responsabilidad» (54). D'altres membres de la direcció declaren, però, que és més que probable que s'aprovin esmenes pro-soviètiques i que, en aquest cas, no es podrà comptar amb ells per continuar. Sí en una cosa està d'acord tothom, ara, és que el V Congrés serà conflictiu: «Recordo que dos dies abans del Congrés, el Cap d'Any el vam passar junts els Jordis (Solé Tura i Borja) i jo. I recordo molt la sensació, en aquella nit de festa, de la preocupació pel que passaria en el V Congrés. Recordo a l'hora del brindis de dir "la que ens espera a partir de demà passat"» (55).

4.4. El V Congrés: Una Catalunya de progrés, una entesa popular, un PSUC més fort

El dia 2 de gener del 81 va començar el V congrés del PSUC, enmig d'un clima d'expectació i d'incertesa sobre el seu desenllaç, i amb una forta tensió, de la qual no és

(54) Mundo Diario 20-12-80

(55) Entrevista a Eulàlia Vintró.

aliena el paper jugat per la molt ben informada premsa escrita. Des de mitjans de desembre s'ha obert una espiral d'articles que adverteixen del perill d'involució que poden suposar els pro-soviètics en el congrés del PSUC, realitzats per dirigents o per persones properes als sectors leninistes i eurocomunistes.

Articles com el del col·lectiu Claudio -«¿Afganos en la calle Ciudad?»- avancen que dels 900 delegats uns 500 podrien compartir les tesis «afganes», la qual cosa provocaria, si es confirmava, l'enfonsament dels eurocomunistes i la caiguda dels principals dirigents del partit, amb la conseqüència que «la radicalización del PSUC llevaría a una radicalización de toda la sociedad catalana» (56). Semblaria que la direcció eurocomunista vol deturar mitjançant la premsa escrita un procés congressual que se li ha escapat de les mans.

Gregori López Raimundo va començar la seva salutació al Congrés amb un record emocionat pels companys del partit desapareguts després del IV Congrés: «No hi és en Carles Causa ni tampoc l'Alfons Carles Comin, desapareguts en plena joventut quan encara tant podien aportar al PSUC i a la lluita pel nostre poble. També se n'anaren per sempre d'altres companys estimats, com Joan Pagès, Josep Florejacs, Josep Sugranyes i Ferran Salvo, la vida dels quals forma part de la història del PSUC. Fa poc enterràvem el jutge José Peré Raluy, militant del PSUC fins que la Constitució prohibí la militància de jutges, fiscals i magistrats». No serà l'última vegada que el president del partit apel·li els sentiments de la militància fent esment en el seu curt parlament d'aspectes que formen part dels senyals d'identitat dels psuqueros, per tal de crear un clima d'unitat davant els enfrontaments que es preveuen: «La nostra satisfacció més gran com a militants comunistes, prové de l'aportació que fem a aquesta lluita històrica. Considerem que el PSUC no és pas propietat exclusiva dels seus militants actuals, sinó que és el patrimoni col·lectiu de la classe treballadora i del poble de Catalunya que hem de llegar, enriquit, als militants que ens succeiran».

(56) Article del col·lectiu Claudio, publicat a El Periódico, 17-12-80.

El president del partit va fer una crida a la responsabilitat de tots els delegats i de totes les delegades al Congrés que «representem, no tan sols els militants que ens van escollir, sinó també el llegat històric que aglutina el PSUC actual». Però després d'apel·lar als sentiments, Gregori López Raimundo adverteix clarament el Congrés que, si bé és lliure de canviar de manera neta i democràtica la política actual, i d'escollir per a la direcció les persones que consideri més convenients, «la Presidència, la Secretaria General i la majoria del Comitè Central i del Comitè Executiu han de correspondre's amb la política que aprovi el congrés perquè només d'aquesta forma es podrà aplicar eficaçment aquesta política». Es a dir, l'històric president del PSUC adverteix clarament que si es canvia la política eurocomunista no es podrà comptar amb ell per presidir el partit.

La militància. Els delegats i les delegades.

El nombre de militants censats el 1980 constata una important davallada de la militància. El nombre de fitxes comptabilitzades pel Comitè Central és de 20.549 (57).

La mitjana d'edat és de 34 anys per a les dones i 36 per als homes, uns tres anys i escaig més grans que en el IV Congrés, la qual cosa ens indica un lleuger envelliment, encara que molt per sota del que ens mostra la mitjana d'edats del conjunt del partit, que és de 43 anys (58). Pel que fa a les dades sobre el període d'ingrés al partit continuen quasi invariables els més antics, però s'aprecia una lleugera disminució del percentatge de delegats que varen entrar en el període de la lluita antifranquista. Del 18,6% d'ingressats entre 1960-69 es passa al 16,5; del 42,8% d'ingressats entre 1970-75 es passa al 30%; mentre que augmenta en tres punts el percentatge de persones que

(57) Document del Comitè Central "Composició social del PSUC. 1980-V Congrés". L'informe del secretari general al V Congrés donarà la xifra de 21.807. En tot cas la pèrdua seria important, de l'ordre d'entre nou i onze mil militants.

(58) Vegeu a l'annex VIII Taules 6 a 10 sobre els militants i els delegats i les delegades al V Congrés.

s'afiliaren entre 1976-77. Un 10% haurà entrat al PSUC ja en la democràcia.

El nombre de dones delegades és clarament inferior. De 865 fitxes processades només hi ha 85 que pertanyin a dones (el 9,8% del total), la qual cosa suposa un clar retrocés en relació amb el 1977. Es a dir, que aquest va ser un Congrés marcadament masculinitzat, en què les dones estan infrarrepresentades fins i tot en relació al seu percentatge dins del conjunt de la militància que era del 18,15%.

Pel que fa al lloc de naixement hi ha un trasvàs de tres punts a favor dels nascuts fora de Catalunya. Però si ens atenem a les dades del conjunt de la militància, tenim que el 29,1% són nascuts a Catalunya i el 57,55%, nascuts fora de Catalunya.

Per professions, els més nombrosos són els obrers (32,13%), tot i que han baixat un 6% en relació amb els delegats al IV Congrés. Segueixen els tècnics i professionals (26,58%) i els empleats i administratius (21,38%). Però una vegada més, aquestes dades diferèixen considerablement de les del conjunt del partit que ens indiquen que el 54,43% dels homes són obrers, les dones un 14,88%. La mitjana donaria un 34%, però si tenim en compte que és un partit amb un 82% d'homes, es pot deduir, sense córrer el perill d'equivocar-se, que hi ha un clar predomini d'obrers. Mentre els tècnics i professionals serien un 7,57% dels homes i el 12,64% de les dones. També es comptabilitzen com en el IV Congrés 13 empresaris.

No seria agoserrat pensar que el partit que havia aparegut a la legalitat el 1977 ha canviat substancialment. La caracterització que es feia d'un partit format per persones pertanyents a les àmplies capes de les noves classes mitjanes urbanes amb una profunda catalanitat, no es correspondria amb el partit de tres anys després. Ens trobem el 1980 amb un partit més obrer, més perifèric, més vell, amb un elevat contingent de catalans de la immigració i amb poca experiència política, ja que més de la meitat comença la seva militància a partir del 1977, en un moment en què el partit-organització comença a perdre el sentit de protagonista creador que havia tingut en la clandestinitat.

La socialització política d'aquests militants haurà estat dins dels locals del partit en un període que aquests s'aniran buidant de la militància més activa i més preparada. Aquesta composició explicaria l'obrerisme que s'ha anat obrint camí al PSUC, el retrocés cap unes posicions d'un comunisme tradicional, així com unes actituds primàries que s'apoderaran d'una part de la militància que ja ningú no podrà controlar.

D'altra banda les poques diferències entre els delegats i (les poques) delegades del IV al V Congrés constatarien l'existència d'una clara èlite dirigent, a la qual ara li seria fàcil atreure cap a les seves posicions, sense matisos, una militància que s'havia convertit en poc formada políticament. Només el 14,3% de la militància va entrar al partit entre 1960-1975. Un 11,32 ho va fer l'any 1976. El gruix més important, el 29,37%, va ingressar el 1977 i el 24,6% entre 1978 i 1980. Hom coincideix que abans que es tanqués el cens del V Congrés es van produir noves afiliacions de familiars dels contendents d'una tendència o altra.

Un aspecte que evidencia problemes importants entre la militància seria la minsa venda de les publicacions del partit. Així, la mitjana de venda de *Treball* és de 6.000 exemplars i la de *Nous Horitzons*, 1.500 exemplars. Es a dir, més de dos terços de la militància no llegeixen la publicació central del partit. Una altra qüestió que palesa la crisi és la disminució dels ingressos ordinaris del partit per cotitzacions, carnets i campanyes d'ajut (59).

El Congrés

La direcció sortint va rebre el primer avís de quin podia ser el desenvolupament del Congrés en perdre la votació de dues esmenes al reglament. Leninistes i pro-soviètics van votar junts que l'elecció del Comitè Central fos oberta (era l'única sessió tancada als mitjans de comunicació) i que es fessin públics el nombre de vots

(59) Informe del Comitè Central al V Congrés, presentat pel secretari general Antoni Gutiérrez Díaz.

obtinguts per cada membre del futur Comitè Central. Des del primer moment destaca l'ofensiva organitzada del sector pro-soviètic, així com l'actitud defensiva i el desconcert de la direcció sortint, euros i leninistes.

Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz intentaran fer valer el seu prestigi personal fins a l'últim moment, insistint que no es presentaran a la reelecció si perd la política que ells defensen. Delegades i delegats eurocomunistes demanaran pels passadissos al secretari general la suspensió del Congrés davant la tensió que es va anar generant: *«S'ha de parar, s'ha de parar perquè hi ha moltes marrulleries, això s'ha de parar i el Guti diu que no, que no, que estava guanyat»*. *«Per això demanava jo la suspensió del congrés, per tornar a començar. Ells (secretari general i president) estaven convençuts de que no passava res i es van equivocar horriblement»* (60).

L'informe del secretari general sortint era autocrític sobre el que havia estat la política feta pels comunistes durant la transició democràtica. La intervenció té com a argument central la readaptació de l'estratègia eurocomunista a les noves circumstàncies del país emmarcades en la crisi econòmica, l'avenç de les dretes a nivell nacional i internacional i l'augment de la tensió internacional *«fruit de l'ofensiva imperialista»* (61).

Assenyala que l'ofensiva conservadora està afavorint l'aparició en el partit d'actituds defensives, *«però acompanyades de tendències al tancament en els propis límits, amb afebliment de la política d'aliances i infravaloració del marge d'autonomia nacional cap a les transformacions revolucionàries, amb tendència a l'arreglament internacional (...). Cal, doncs, reconèixer la identitat i la transcendència d'aquests fets, i readaptar la nostra estratègia eurocomunista, formulada en un període d'ascens de la lluita de masses, a les condicions actuals, extreient lliçons autocrítiques dels errors comesos i de les insuficiències de les nostres*

(60) Entrevista a Mercè Olivares. Entrevista a Robert Blasco.

(61) Informe del Comitè Central al V Congrés, presentat pel secretari general Antoni Gutiérrez Díaz.

anàlisis de la realitat, reafirmant la validesa dels continguts democràtics, participatius i de llibertat de la nostra estratègia i elaborant les propostes d'actuació que es corresponguin amb l'avenç cap a les transformacions revolucionàries, encapçalades per la classe obrera i amb el conjunt majoritari del poble». L'informe defuig la condemna rotunda a la Unió Soviètica i els països de l'Est i suposa un intent de conciliar les diferents posicions. L'Antoni Gutiérrez intentava, d'acord amb el que havia estat la política d'integració, evitar el trencament del partit.

Pel que fa a propostes concretes per Catalunya, el secretari general proposa posar en marxa un ampli moviment popular que serveixi com a punt de referència per lluitar contra les divisions lerrouxistes i contra el catalanisme conservador que presideix la Generalitat, que sigui una aportació catalana a la lluita per la pau, que obri la via per l'elaboració col·lectiva d'un model econòmic alternatiu i una oferta cultural de progrés. Es la proposta del **Catalanisme popular**, que vol dir «unitat en la lluita contra l'atur, per un lloc de treball, per millorar les condicions de vida en el terreny de l'ensenyament, la sanitat, l'habitatge i l'urbanisme. Catalanisme popular vol dir lluita solidària contra l'egoisme i el corporativisme, per la solidaritat entre les comarques, per la solidaritat entre les nacionalitats, els pobles i les regions d'Espanya, per eliminar les situacions injustes i discriminatòries i per lluitar, des de les especificitats nacionals i regionals, en un projecte comú de transformació de l'Estat espanyol. Catalanisme popular vol dir aportar, enfront de l'autoritarisme individualista de la dreta una iniciativa col·lectiva, participativa i imaginativa, autènticament democràtica».

Però la discussió sobre propostes polítiques concretes estarà absent d'aquest Congrés. Sembla que no interessa els delegats i les delegades. La polèmica fonamental sobre l'informe polític del secretari general és la utilització del terme eurocomunisme. Els pro-soviètics presenten en les reunions de les delegacions una esmena en què demanen que se suprimeixi aquesta paraula de l'informe i demanen que aquest punt es resumeixi i es voti per separat.

De les dues delegacions de Barcelona ciutat, l'"A" presentarà la següent esmena minoritària: «De forma pública s'ha especulat sobre les diverses tendències, etiquetades, precisament, en moltes ocasions, com a eurocomunistes o leninistes i ens agradi o no, per a molts militants la utilització oficialitzada d'aquest terme, eurocomunisme, pot aparèixer com una victòria d'uns sobre altres».

A la delegació del Vallès occidental l'esmena serà majoritària: «No compartim la idea que eurocomunisme sigui igual a via democràtica cap al socialisme i revolució de la majoria (...). Considerem que el PSUC és un partit comunista i punt, i que precisament per ser-ho ha d'estar obert a la societat, sense necessitat d'adjectius».

Paco Frutos portantveu de la delegació Barcelona "B", intervindrà en el sentit de no entrar en una falsa polèmica que pot portar a resultats perillosos: «En relació amb l'eurocomunisme, hem decidit que cal un aprofundiment de tota aquesta temàtica i no fer una divisió artificial del partit en aquest Congrés. Hi ha hagut companys que han plantejat, efectivament, la supressió del terme eurocomunisme i no ho hem votat (...); hem considerat que en aquests moments no es tractava d'obrir el "gran debat" sobre la paraula, sinó aprofundir sobre el contingut (...) l'eurocomunisme, que nosaltres veiem, pel que fa a l'informe, com un element descriptiu, però que el contingut de l'informe és un contingut de classe, un contingut d'esquerreres, un contingut comunista, el que marca i ha de marcar la línia dels comunistes a partir d'aquest Congrés».

El secretari general i la resta de la direcció eurocomunista es neguen a votar per separat la permanència del terme eurocomunisme i, per tant, es posa a votació el conjunt de l'informe polític que defensa l'estratègia eurocomunista (amb el terme explícitament inclòs). Va ser aprovat per 419 vots a favor, 78 en contra i 282 abstencions. Una mostra de la tensió de la jornada la tenim en el fet que dos delegats al congrés van patir una embòlia. El Congrés era ple de tota mena de rumors. Un delegat explica que un dels dies, en arribar, es va trobar amb uns companys que li van dir: «A la Comissió tal s'està parlant de la lluita armada». Naturalment no era veritat, però la tensió i la desorientació era tal que s'ho va

creure, per un moment s'ho va creure (62).

La batalla es presenta, llavors, a les comissions que debaten les tesis. La Comissió "d'Alternativa Socialista" aprovà la supressió del paràgraf de la introducció on remetent-se a la III Conferència Nacional celebrada un any abans, es parla de la «nostra política eurocomunista» (63). Així, una esmena suprimirà el text «la política que expressa la lluita pel socialisme en la democràcia per mitjà de la revolució de la majoria i per tant amb pluralitat de partits ha rebut el nom d'eurocomunisme, terme que nosaltres hem incorporat als documents del partit en la resolució política de la III Conferència Nacional aprovada per unanimitat...», encara que mantindrà «...el camí cap el socialisme en la democràcia per mitjà de la revolució de la majoria». S'introduiran també esmenes en un sentit de comunisme tradicional: «Ens proposem la supressió de la propietat privada capitalista dels mitjans de producció i la construcció del socialisme, sistema basat en formes col·lectives de propietat i d'organització social».

La Comissió "d'Internacional" aprovà esmenes en un clar sentit d'alineament amb la Unió Soviètica: «La solidaridad y el apoyo resuelto de los países socialistas a los países que luchan por su liberación nacional contra la opresión imperialista, es hoy una de las expresiones más importantes del internacionalismo. La confrontación entre los países socialistas i el imperialismo, es una de las principales manifestaciones de la lucha de clases a nivel internacional».

Les tesis, però, incorporen temes tan poc tradicionals com una esmena sobre el moviment gai que entre altres coses diu: «La consideració de la pràctica homosexual com a una variant més de la sexualitat i el dret a que ningú no sigui discriminat per raó o motiu de la seva orientació sexual, són els principis de combat i de postura que els homes i les dones comunistes defensarem...». Sobre el tema ecològic: «Desenvolupament de noves formes d'energia, de

(62) Conversa informal amb Joan Botella.

(63) Projecte de Tesis aprovat pel Comitè Central del 6 i 7 de desembre del 1980. Tesis-Estatuts: esmenes aprovades (Edició d'urgència per als membres del Comitè Central.

consum i de vida alternativa a l'actual sistema», o en contra de la utilització de l'energia nuclear exigint la paralització de les centrals ja existents «fins que no siguin revisades i controlades públicament». La qüestió feminista també queda reflectida: «Cal eixamplar i consolidar l'avantguarda feminista, el seu nivell teòric i polític, com a element impulsor de tot el combat per l'alliberament de la dona».

El partit nacional queda perfectament reflectit a les Tesis, sumant la defensa enèrgica de la identitat de Catalunya com a comunitat nacional al reconeixement del fet que els no catalans d'origen han de ser protagonistes de l'empresa col·lectiva que és la reconstrucció nacional de Catalunya: *«Qualsevol planteig que no sigui aquest obriria al si del poble de Catalunya una escletxa fatal, font inesgotable d'enfrontaments ètnico-lingüístics, que, pel fet de dividir les classes populars, afebliria la força de Catalunya enfront de les forces centralistes de les quals la burgesia catalana forma part (...). El PSUC rebutja la pretensió que a Catalunya existeixin dues cultures: una catalana i una altra immigrada.»*

D'altres comissions aprovaren esmenes que endureixen la pertinença al partit o que el radicalitzaven com la que demanava treballar en la perspectiva d'una República Federal. El plenari rebutjarà aquestes darreres, però aprovarà per 424 vots a favor, 359 en contra i 21 abstencions l'esmena que proposa eliminar el terme eurocomunisme de les tesis, així com d'altres que suprimien les al·lusions crítiques a la política de l'URSS. Van votar a favor la majoria dels delegats del cinturó industrial de Barcelona, part de les delegacions de Barcelona ciutat, Lleida i Tarragona. La divisió estava servida i en les pitjors condicions de cara al futur, ja que en haver-se aprovat l'eurocomunisme en l'informe i rebutjat en les tesis, tothom se sentiria legitimat per actuar políticament d'acord amb uns resultats o altres.

Dirigents significats del sector eurocomunista -Jordi Solé Tura, Joan Busquet, Jordi Conill, Domènec Martínez, Maties Vives, Josep M. Riera i Jordi Borja- es van reunir per elaborar un comunicat en què mostraven la seva disconformitat amb la supressió del terme eurocomunisme,

perquè «desnaturalitza la política del PSUC. Des d'ara, lògicament, el PSUC haurà de desenvolupar una política que significa tant des dels aspectes internacionals, com espanyols i nacionals, qüestionar tot allò que ha fet del PSUC un partit nacional arrelat en el conjunt de la societat catalana» (64). Els membres eurocomunistes del Comitè Executiu sortint varen anunciar que no acceptarien tornar a estar en aquest òrgan directiu mentre no es canviés la política que s'acabava d'aprovar. «Recordo que unes vuit persones de l'Executiu sortint vam dir: "Nosaltres ja diem que no acceptem cap responsabilitat i que farem tot el possible perquè això torni a canviar". No recordo com estava redactat, però era una declaració molt dura, molt dura perquè d'alguna manera era dir "senyors això no és el final, això és el començament» (65).

La premsa es farà ressò de declaracions de dirigents del sector eurocomunista del partit que atribueixen una part de la responsabilitat del que està succeint a ingerències de la Unió Soviètica. Jordi Solé Tura, responsable de la comissió de Tesis, declarava que «hi ha esmenes que reproduïxen textos íntegres de la revista *Tiempos Nuevos* o les consignes d'ideòlegs soviètics com Ponomariov» (66). Santiago Carrillo afirmarà quelcom semblant en un article a *Mundo Obrero*: «Nosotros no achacamos los resultados del V Congreso del PSUC esencialmente a los manejos de una mano extraña, de un director de orquesta oculto. Lo que no quiere decir que no exista algo de esto. Y que haya un plan preciso para liquidar el eurocomunismo en España y en otros países» (67). Els euros no s'estaran d'afirmar que la revista soviètica *Tiempos Nuevos* es llegeix més que el *Treball* a la base del PSUC. López Raimundo declararà: «No hago nunca afirmaciones sobre las que no tengo pruebas y de si la Embajada (soviética) ha jugado ese papel no tengo ninguna. De lo que sí tengo pruebas es de que la revista *Tiempos Nuevos* se distribuye en el PSUC» (68).

(64) *L'Hora de Catalunya*, 14-21 de gener del 81.

(65) Entrevista a Jordi Borja.

(66) *L'Hora de Catalunya*, 14-21 de gener del 81.

(67) *Mundo Obrero*, 16-22 de enero del 81.

(68) *El Periódico*, 9-1-81.

Les teories conspiratives tenen l'avantatge de limitar les responsabilitats a agents aliens a la pròpia dinàmica social generada al partit. Certament, la Unió Soviètica havia anatemitzat l'eurocomunisme, i certament no deixava d'intentar immiscir-se en la política dels partits comunistes que s'escapaven del seu control (Shore, 1990: pàg. 114). També és cert que dirigents com Serradell i Ardiaca mostraven una obediència cega a l'URSS. Tot això és cert, però només suposaria una mínima part explicativa, i no tant per la intervenció pròpiament dita, sinó perquè aquesta relació dotaria d'una legitimitat el sector oposat a la política del partit. Legitimitat i identitat, perquè la identificació amb la Unió Soviètica i amb les doctrines emanades del PCUS formaven part d'una de les identitats dels partits comunistes i també del PSUC.

El Congrés se'n va anar del control dels seus organitzadors, un corrent d'irracionalitat el travessà anant més lluny del que molts haguessin volgut: «No se puede ir a un Congreso con la idea de sacar el 45% y después sacar la mayoría, por lo que no tienes previsto un cambio de dirección y eso crea una situación absolutamente caótica». «Voliem obrir un debat de discussió, que a les comissions hi hagués gent que defensés les posicions i si ho feien més o menys bé i la gent hi donava suport era una altra cosa. Potser hagués estat millor que ens haguéssim organitzat per tenir la majoria, en tot cas per donar coherència a totes les coses: un informe, unes tesis, una direcció». «Jo crec que els sectors aquests més anti-euros van veure que havien anat massa lluny i que no podien controlar-ho. Recordo que el Leopoldo (Espuny) durant el Congrés em va venir a veure amb cara d'espantat: "Escolta aquí hauríem de fer algo". "Si noi però, és que els únics que podeu fer algo sou vosaltres, que és parar-ho una mica, no?"» (69).

Però el clima de tensió era tal que difícilment, en aquells moments, es podia aturar l'espiral d'irracionalitat que s'havia apoderat del Congrés i del PSUC. Els militants i els ciutadans assistien atònits a l'espectacle que estava donant un partit considerat, fins aleshores, serios i

(69) Entrevista a Leopoldo Espuny. Entrevista a Alfred Clemente. Entrevista a Jordi Borja.

responsable. Molts militants s'acostaren a les portes del Palau de Congressos espantats per les notícies que podien llegir a la premsa; els telèfons no paraven de trucar a les cases dels delegats, que, naturalment, no hi eren, per si les seves companyes o els seus companys tenien notícies sobre el que estava passant. La tensió del Congrés traspasà les portes del Palau de Congressos de Barcelona i s'instal·là a la societat. La irracionalitat s'instal·là també en el conjunt de la militància psuquera.

En aquest clima de màxima tensió es produí la intervenció del representant del Partit Comunista d'Espanya, Ignacio Gallego, que donà un suport explícit als pro-soviètics quan diu: *«Yo no quiero meterme en vuestros debates para que no digan que he venido aquí con no sé qué misión extraña. El Congreso del PSUC es soberano y yo no soy tan pesimista como algunos de estos periodistas que demuestran tanto interés en vuestros debates estos días»*. Culpa la premsa d'intentar dividir el partit, i adverteix d'una confabulació de la burgesia per fer-los perdre els seus senyals d'identitat, *«para que dejemos de ser lo que somos, porque hemos sido comunistas, somos comunistas i siempre estaremos al servicio de la clase obrera...»*. El fet que Carrillo enviés representant el PCE a un reconegut simpatitzant de l'URSS com Gallego només es pot explicar per la seva voluntat de debilitar la direcció del PSUC i el partit mateix, per així reconduir-lo a una situació de dependència en relació amb la seva política. Les constants al·lusions de Gallego a la premsa van provocar reaccions irades entre els periodistes presents, que van arribar a abandonar, momentàniament, el Congrés.

La Comissió de Candidatures, clau en qualsevol congrés, es va reunir cada dia al carrer Ciutat, lluny de la seu del Congrés, per tal d'evitar les pressions que es van patir durant l'anterior Congrés. Gregori López Raimundo va ser el president de la Comissió de Candidatures, la qual cosa va comportar que el respectat president del partit va estar allunyat dels debats congressuals. *«De haber estado, me las hubiera arreglado para intervenir. No sé qué habría hecho yo, pero alguna forma habría inventado para que no se aprobaran esas tesis, las reformas que se aprobaron sin mi presencia»* (70).

(70) Entrevista Gregori López Raimundo.

La preparació del Congrés per part de la Secretaria d'Organització sembla perfecta fins i tot en aquest punt: allunyar Gregori López Raimundo i, amb ell, la seva autoritat moral i política, de la seu dels debats. La ingenuïtat democràtica de la direcció eurocomunista també sembla perfecta, encara que de difícil explicació entre persones que feia molts anys que es movien en el món de la política i del partit. Les xarxes organitzatives havien estat deixades a mans dels dirigents contraris a la política majoritària del Comitè Central. Probablement la direcció del PSUC sorgida del IV Congrés és l'única direcció d'un partit polític que organitza un congrés per perdre'l. I amb aquesta pèrdua i la dinàmica de crispació que es posa en marxa es perdrà el partit.

La Comissió de Candidatures, després de esgotadores deliberacions, va presentar una proposta de Comitè Central equilibradora de les tres tendències en disputa. Dels 110 membres que tindrà el Comitè Central 41 són noves incorporacions, cosa que suposa una renovació del 37%. La tasca de la Secretaria d'Organització en l'elaboració de les candidatures es fa evident si ens atenem al fet que, dels 29 membres del Comitè Central que seran expulsats o sancionats prop d'un any després, 12 (el 41%) seran noves incorporacions que van reforçar la tendència pro-soviètica al si del Comitè Central. Entre els eurocomunistes i els leninistes sumaran uns dos terços del total. Antoni Gutiérrez Díaz (670 vots) i Gregori López Raimundo (665 vots) van ser els dirigents més votats amb diferència sobre la resta, ja que només 8 persones tindran més de 600 vots (71). Gregori López Raimundo treurà 203 vots més que el coordinador del Comitè Central sortint i cap de la futura escissió, Josep Serradell (462 vots).

Aquestes votacions fan la impressió que el Congrés volia rectificar, en part, el càstig que havien suposat per a la direcció sortint les esmenes aprovades a les Tesis i expressarien la intenció que tant l'anterior president com l'anterior secretari general continuessin en els seus

(71) Els dirigents que van superar els 600 vots van ser M. Dolors Calvet (617), Ramon Espasa (605), Paco Frutos (625), José Luis López Bulla (608), Antoni Lucchetti (625), Josep Solé Barberà (646), Francesc Vallverdú (601) i Manuel Vázquez Montalbán (631). Vegeu a l'annex IV la llista del Comitè Central.

càrrecs. La votació del Comitè Central també indica l'externalitat dels debats. Pel nombre de vots obtinguts, sembla que el Congrés vol confirmar en els seus llocs els dirigents contra la política dels quals s'ha votat un dia abans. Es a dir, que se'ls reconeix positivament la tasca de direcció que han realitzat, la qual cosa constataria que les discussions i els seus resultats no obeirien a diferències profundes sobre la política concreta que havia aplicat la direcció sortint del PSUC, sinó més aviat a factors d'una altra mena, entre els quals no és menyspreable un cert corrent àcrata que recorregué el PSUC i que mostrà el seu descontentament generalitzat davant la frustració que els generava la situació político-social del país, votant unes esmenes totalment ideologitzades que tenien poc a veure amb la realitat.

Votant "no" a l'eurocomunisme es castigava la direcció sortint, Carrillo, la crisi econòmica, com s'havia desenvolupat la transició, tot un estat de coses que els desagradava profundament i els tenia desorientats. Però, ahora, el PSUC responsable torna a aparèixer en el moment de votar les persones que han d'aplicar la política aprovada, i intenta rectificar votant majoritàriament els dos principals dirigents de la política que havien derrotat.

La nit de Reis: A la recerca d'un secretari general

El nou Comitè Central va estar reunit fins ben entrada la matinada del dia de Reis («jo me'n recordo que me'n vaig anar per arreglar els reis dels meus fills i vaig tornar per a la reunió del Comitè Central, perquè no tenim ni secretari general ni president» (72), per escollir els nous president i secretari General.

Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz manifesten que no són candidats en funció de la política que ha aprovat el Congrés. La seva decisió de no acceptar la reelecció serà immodificable. Fora d'ells no hi ha cap altre candidat, la qual cosa va portar a una llarga i

(72) Entrevista a Laura Tremosa.

introspectiva reunió que es podria titular, parodiant Pirandello, "un partit en búsqueda d'un secretari general". A les portes de la sala on estava reunit el Comitè Central força delegats i delegades van esperar, plens d'angoixa, durant una llarga nit.

Els dirigents eurocomunistes raonen que s'ha de fer càrrec de la màxima direcció del partit qui ha guanyat el Congrés. Els pro-soviètics, per la seva banda, contesten que el Congrés ha confirmat Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez amb els seus vots i, per tant, aquests ho han d'acceptar (73).

Es procedeix a una primera votació indicativa de noms, però les propostes són tan disperses que no hi ha possible consens. Són proposats com a candidats a president: López Raimundo, Serradell, Ardiaca, Solé Barberà, Trives, Rafael Juan, Solé Tura, Chema Corral, Espuny i Gutiérrez Díaz. Com a secretari general: Serradell, Espuny, Claret, Boix, López Raimundo, Valdivieso, Clemente, Celestino Sánchez, Gutiérrez Díaz, Rodríguez Rovira, Ramos, Ribó i Frutos. Unes candidatures força inversemblants, que en molts casos semblen fruit de l'humor negre d'algun dels membres del Comitè Central. A més, els proposats rebutgen, per unes reons o altres, la candidatura. Els pro-soviètics en la línia que s'ha dit abans. Els anteriors president i secretari general es reafirmen en la seva decisió i Solé Tura, en el mateix sentit que aquests, manifesta que no accepta perquè no està d'acord amb la política que s'ha aprovat. Prèviament Josep M. Clariana havia proposat Serradell i Celestino Sánchez, que rebutgen la proposta.

El Comitè Central sembla trobar-se en un carreró sense sortida. Els eurocomunistes més radicals proposen la immediata convocatòria d'un Congrés extraordinari, donada la situació que s'ha creat i la incapacitat de trobar-hi solucions. S'hi neguen leninistes i pro-soviètics. La reunió cada vegada es va revestint de més dramatisme, amb amenaces i acusacions mútues sobre el treball irregular previ, per una banda, i de no acceptar els resultats del Congrés per l'altra.

(73) Notes de la reunió d'Eulàlia Vintró. Entrevista a José Luis López Bulla.

Davant la impossibilitat d'arribar a un acord i amb el perill d'haver de tornar al Congrés sense direcció, es decidí finalment formar una comissió de sis persones per tal que facin una proposta al ple. La proposta serà Pere Ardiaca -un dels fundadors del partit- president i Francesc Frutos -sindicalista- secretari general. Ardiaca obtindrà 67 dels 101 vots emesos, 31 en blanc i tres aniran a tres altres candidats. Frutos obtindrà 71 vots a favor, 28 en blanc i 2 que aniran a un altre candidat.

El dia de Reis per la tarda se celebrà el míting de la cloenda del V Congrés al Palau Blau Grana 2, al qual van assistir uns quatre mil militants i simpatitzants que es preguntaven quina seria a partir d'ara la política del seu partit i, per tant, la seva política. En un clima de fredor i desorientació el nou secretari general va fer una crida a la unitat i defensà la política d'integració de tots els sectors del partit per tirar endavant l'alternativa política dels comunistes catalans.

4.5. El drama col·lectiu

Els resultats del V Congrés van aparèixer amb profusió a tots els mitjans de comunicació nacionals i també internacionals. Els dirigents del PSUC es llencen a defensar les seves posicions de forma desenfrenada, també mitjançant la premsa, en un afany que es podria qualificar d'exhibicionista. Només l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer va aturar, momentàniament, aquella saturació.

Pel que fa als mitjans de comunicació, la premsa escrita de dretes es felicita perquè el PSUC hagi tornat al que consideren els seus orígens de sempre, i fa palés un anticomunisme propi de la guerra freda que semblava que havia estat oblidat. «Nos habian presentado una imagen de comunismo respetuoso con los demás, progresista y defensor de la libertad que no encajaba con la de las invasiones de centro Europa (...); un comunismo lleno de católicos, burgueses, de segundas residencias y de intelectuales con coche, hijos de papá contestatarios y de centros de animación cultural (...). Así se creó ese PSUC civilizado,

podrido de tolerancia y de amor a la libertad (...). Vana ilusión. Llegó la orden de barrer y los tanques del voto congresual fueron liquidando hombres, ideas, conceptos y posiciones». «Atención, mucho ojo con los comunistas que han devuelto al PSUC hacia el fascismo moscovita. La lógica de su catecismo totalitario vaticina actuaciones desestabilizadores y hasta violentas» (74).

Les altres forces polítiques catalanes no van desaprofitar l'ocasió. Raimon Obiols, primer secretari del PSC, declarà a *L'Avui*: «El PSUC torna a la vella coherència. Els socialistes hem dit sempre que no és possible una evolució real dels partits comunistes, congènitament lligats a la concepció leninista, vers un socialisme que és sinònim real, de llibertat» (75). Mentre, el president Pujol encertarà de ple el futur en dir en unes declaracions a l'emissora italiana GR-2: «Un hecho determinante en la crisis del PSUC, a mi modo de ver, es que en los próximos dos años España entrará en la OTAN» (76). El "devantal del Brusí" del dia 8 porta un títol ben significatiu de la campanya que s'ha desfermat: «No a l'anticomunisme».

D'altres, des de posicions diferents, expressen el seu malestar: «Me cuentan que ayer se escucharon por Pedralbes los taponazos del champán de la alegría. La alta burguesía barcelonesa celebró con toda propiedad el desarrollo del congreso del PSUC», o vaticinen el futur: «la batalla de la organización, sin embargo, no ha hecho más que comenzar» (77). Serà veritat.

En el mateix Congrés, els eurocomunistes més radicals havien demanat la convocatòria d'un Congrés extraordinari que reconduïxí la política del PSUC. Carrillo donarà suport públic a aquesta proposta en un article a *El País* i a *Mundo Obrero*: «A fuer de ser sincero debo confesar que ante tal división de opiniones y de cara a un viraje tan

(74) Editorial de la *Vanguardia*, 7-1-81; Editorial del *Diario 16*, 7-1-81.

(75) *L'Avui*, 15-1-81.

(76) Citat a Campo Vidal, Manuel (1981: pàg. 31)

(77) Article Martin Ferran, *El Periódico*, 7-1-81; Editorial *El País*, 7-1-81.

radical no se adoptó en la última sesión del V Congreso la fórmula de preparar un congreso extraordinario». Simón Sánchez Montero realitzarà una crítica fulminant en catalogar de pas enrera les resolucions del PSUC i el situa en un dels moments més difícils i dogmàtics de la seva història.

El Comitè Executiu del PCE emetrà un dur comunicat en què també demana la convocatòria d'un nou Congrés que torni el PSUC a l'eurocomunisme, amb la mirada posada en la celebració del X Congrés del PCE, que s'ha de celebrar el mes de juliol. En aquest comunicat l'executiva comunista afirmava que l'abandonament de l'eurocomunisme «quebranta los acuerdos entre este partido y el PCE». La direcció comunista espanyola deixa caure l'amenaça que sí el PSUC no retorna a l'eurocomunisme no podrà participar en el proper Congrés del PCE (78).

El nou Comitè Executiu del PSUC es declarà sorprés «per l'opinió rotunda que expressa la declaració del PCE en el sentit de que el V Congrés del PSUC implica "l'abandó de la política seguida fins ara pel PSUC i el PCE". El Comitè Executiu del PSUC entén que s'ajusta millor a la realitat considerar que la celebració del V Congrés del PSUC ha creat una situació excepcional en el nostre partit, derivada de l'aprovació d'elements contradictoris en aspectes essencials de la nostra política» (79). En el mateix comunicat l'Executiu del PSUC es mostra d'acord amb la proposta del PCE de continuar les converses entre els dos partits.

Les declaracions públiques dels dirigents del PSUC semblen interminables. Gregori López Raimundo declarà a Martí Gomez, en una entrevista, que «dentro de la disciplina del partido y sin encabezar ninguna facción voy a seguir defendiendo mis tesis eurocomunistas (...). Muchos militantes y mucha gente que sin serlo votó PSUC me dicen "hay que evitar la catástrofe"» (80).

(78) Mundo Obrero, 16-22 de enero de 1981.

(79) Declaració del Comitè Executiu del PSUC, Barcelona, 13 de gener de 1981.

(80) El Periódico, 9-1-81

Jordi Borja publicarà un article a *El Periódico* titulat «PSUC: ha ganado la derecha», en què argumenta que tota la política del PSUC s'haurà de reinterpretar a partir del rebuig a l'eurocomunisme, la qual cosa significa «al menos poner en cuestión el carácter democrático del partido y la voluntad de transformar la sociedad respetando y desarrollando todas las libertades públicas. Por si fuera poco el PSUC ha aprobado en el Congreso unas Tesis sobre política internacional que pueden convertirlo en un partido satélite de todo lo que haga y diga el Gobierno soviético». A continuació acusarà directament a la Secretaria d'Organització: «Si hay una derecha en el PSUC, y la hay, esta derecha es pro-soviética, dogmática, intolerante e inmovilista. Ha actuado deshonestamente entre el cuarto y el quinto Congreso y ha creado una crisis después de haber degradado a través de la Secretaria de Organización la vida interna del partido y haber provocado la retirada de cientos de militantes» (81).

Francesc Trives, responsable de la Secretaria d'Organització, li va contestar que aquestes acusacions estaven mancades de fonament: «A part dels judicis d'intenció amb els quals estic en absolut desacord, la meva tasca ha estat simplement, obrir la possibilitat de que tots els militants poguessin donar la seva opinió. Com a militant revolucionari, com a comunista havia de permetre que tots els membres del partit poguessin expressar-se lliurement sense influències de l'aparell» (82).

Leopoldo Espuny defensarà a *El País* del dia 13 de gener que el V Congrés ha refermat el caràcter plenament democràtic del PSUC i l'ha confirmat com a partit nacional i de classe que elabora amb plena independència la seva línia política. Qualifica de greu error la política de consens: «Los efectos han sido desastrosos para las clases populares, una constante pérdida del poder adquisitivo y un aumento intolerable del paro, lo que ha provocado la desmovilización, el abstencionismo y una cierta desconfianza en algunos sectores respecto a sus organizaciones de clase. Era necesario, por tanto, una autocrítica profunda y no justificativa para renovar la

(81) *El Periódico*, 9-1-81

(82) *L'Hora de Catalunya*, 14-21 de gener del 81.

politica». Acabarà l'article dient: «*En resumidas cuentas el V Congreso ha querido recordar a todos que el PSUC fue, es y será siempre un partido comunista*».

El secretari general, Francesc Frutos, farà una crida a la normalitat del partit i a la necessitat de recuperar el funcionament democràtic, així com el president i el secretari general sortint. «*Es necesario, sobre la base de la unidad del PSUC, que hayan unos objetivos políticos claros, unidad en estos objetivos, debate democrático de todo el partido y las necesarias reflexiones críticas y autocríticas sobre las causas que nos han situado en este V Congreso en una situación de una cierta excepcionalidad*» (83).

El Comitè Central, reunit els dies 10 i 11 de gener, acorda rebutjar la celebració d'un congrés extraordinari, alhora que reconeix que el PSUC es troba en una situació d'excepcionalitat derivada dels resultats del V Congrés, amb elements contradictoris en aspectes essencials de la política aprovada i amb una divisió dins el partit expressada en el desenvolupament del Congrés i que corre el risc de projectar-se en el conjunt de l'organització.

Paco Frutos explica al Central la reunió que havia mantingut amb Santiago Carrillo, en la qual aquest li manifestà la seva disconformitat amb els resultats del Congrés i la necessitat de redreçar la situació. Proposa escollir un Comitè Executiu d'integració que sigui capaç de portar endavant el partit en la situació d'excepcionalitat que es troba. Però els dirigents eurocomunistes, encapçalats pels anteriors president i secretari general, no accepten formar part d'aquest organisme de direcció, tot i que assegurin la seva voluntat de col·laborar amb la nova direcció. Després de llargues discussions, es procedeix a l'elecció dels òrgans superiors de direcció, Comitè Executiu i Secretariat, que tindran un caire monocolor, així com el director de *Treball i Nous Horitzons*. (84)

(83) *El Periódico*, 10-1-81.

(84) Vegeu l'annex IV.

El Comitè Central elaborarà una resolució en la qual crida «tots els militants a desenvolupar el debat amb el màxim de rigor i honestetat, en un clima serè sense enfrontaments personals, sense posicions apriorístiques i sense desqualificacions ni etiquetes, amb el convenciment que el debat que ha d'acompanyar l'acció política ha de permetre construir un partit fort i homogeni».

Capítol cinquè

El PSUC, una aposta democràtica que no va poder ser. La crisi del comunisme "avant la lettre"

«Fer un partit costa, és una tasca d'anys. Es una tasca d'orfebreria i desfer-lo és fàcil de fer. Ens venem carregar en tres dies la feina de 30 anys». Xavier Folch.

«Va ser el final d'una època, que si tu t'ho mires des d'ara, clar com que el PSUC era alguna cosa, va morir abans de que morís tot el demés. Va ser el principi del fin. Perquè ara s'ha acabat tot, bueno ara s'ha de començar tot». Laura Tremosa.

5.1. El post-congrés

La resolució política aprovada pel V Congrés deia, entre altres qüestions: «Els debats congressuals han posat de manifest una gran diversitat d'opinions sobre aspectes de la nostra estratègia política que indiquen la necessitat d'aprofundir amb rigor i serenitat sobre aspectes importants del nostre projecte polític. Aquest debat, que s'haurà de desenvolupar en el partit en plena llibertat, ha de contribuir a fer més ferma la unitat del nostre partit entorn a la política del V Congrés». Precisament serà la manca de rigor i de serenitat el que conduirà a partir d'ara el partit. Davant de la perplexitat de la societat i de la majoria dels seus militants, el PSUC entra en una dinàmica autodestructiva resultarà imparable.

En menys de dotze mesos el Partit Socialista Unificat de Catalunya s'autodestruirà, i amb ell les il·lusions i les esperances que hi havien dipositat els seus militants i més de mig milió de ciutadans i ciutadanes de Catalunya vers el projecte real de transformació de la societat que representava el PSUC.

Les tendències flexibles passaran ben aviat a constituir-se en fraccions organitzades, amb els seus corresponents òrgans de direcció -informals i formals- i amb les corresponents quotes de lleialtat per part de la militància. La pluralitat, l'heterodoxia, la democràcia interna, desapareixeran en la lluita per assolir el poder al partit. Les diferències s'aniran aprofundint sistemàticament i artificialment: cadascuna de les fraccions cercarà la seva autoritat política per liderar el partit i per això cal desqualificar els "altres" i cal dotar-se de la legitimitat de ser el "veritable PSUC".

El Partit Socialista Unificat de Catalunya, en un exercici d'autofàgia sense precedents, demolirà la cultura política que els seus homes i les seves dones havien construït al llarg de les dècades dels seixanta i setanta. El pas enrera que es donarà en la dinàmica de funcionament del partit serà de dècades. I no ens referim tant a les esmenes no eurocomunistes aprovades al V Congrés, sinó al funcionament del partit.

Es la crisi d'un partit que s'ha presentat en societat com un partit de transformació social amb un contingut de reformisme fort, però que no ha sabut gestar adequadament l'equilibri entre el seu passat, el seu present i el seu programa polític. Es crea, llavors un buit cultural, un buit polític, un buit de propostes i un buit de treball en un moment fonamental del procés de transformació en un partit comunista diferent. El PSUC que s'havia presentat el 1977 era un partit que es volia comunista, és a dir, abocat a la construcció d'una societat socialista igualitària, o al menys, no capitalista; però que no menyspreava el model socialdemòcrata, és a dir, un partit que ofereix els electors no només un futur hipotètic sinó una solució determinada a problemes concrets. Però aquesta tercera via, no va ser possible; els uns veient només part reformista d'aquest partit es refugien en les velles ortodoxies; els altres voldran donar massa salts endavant.

Després del V Congrés, com mai, el partit -i cadascuna de les seves tres fraccions- funcionarà a base de consignes, sense discussió política. «Sempre dic que de totes les organitzacions que he conegut la més democràtica

és el PSUC, és en la que jo amb més llibertat he pogut defensar les meves idees i per tant la meva trajectòria en el partit la recordo com un partit d'arrel profundament democràtica. En canvi, recordo que després del V Congrés sobre la base de tenir que salvar el partit es van tenir que prendre decisions bastant antidemocràtiques» (1). A partir d'ara seran com un exèrcit -o dos grans exèrcits i un batalló- que obeeix ordres, perquè l'objectiu fonamental de la lluita serà vèncer els altres. La terminologia militar s'adiu amb aquest procés perquè el que es desfermà va ser una guerra civil dins del partit. Les dues grans fraccions enfrontades -eurocomunistes i pro-soviètics- treballaran per l'anihilació del contrari, sense concessions. Cadascuna estava convençuda d'estar en possessió de "la veritat" i de "la raó històrica", les dues enteses com a unívokes, sense matisacions.

Es produirà un retorn a l'activitat per part de molts militants que havien abandonat la política activa, així com d'antics afiliats, des de les diferents lectures que es poden fer de les resolucions del Congrés. Aquest va ser un moment de molta efervescència militant, d'assemblees massives a les agrupacions. Però el debat, que va ser públic als mitjans de comunicació, va continuar centrat en les interioritats del PSUC, en les discussions ideologitzades que importaven ben poc a les necessitats reals de la societat catalana.

El PSUC tindrà a partir d'ara tres direccions: la direcció oficial, sorgida del V Congrés, liderada per Paco Frutos, que tindrà el suport dels leninistes; la direcció que emanarà del despatx de la Rambla Catalunya, cedit per Pere Portabella a Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz, anteriors president i secretari general, en la qual s'agruparan tots els eurocomunistes; la tercera serà la pro-soviètica, que una vegada perduda la Secretaria d'Organització -que ha passat a mans dels leninistes- tindrà els seus feus al Vallès Occidental, el Baix Llobregat i en sectors de les Comissions Obreres. Al capdavant l'històric ex-responsable d'Organització Josep Serradell, i l'actual president del partit, Pere Ardiaca, ambdós prototipus del comunista de la III Internacional,

(1) Entrevista a Montserrat Comas d'Argemir.

junt amb dirigents joves que hauran fet un camí cap a una vella ortodòxia que, per raons generacionals, no havien conegut dins del partit. A partir d'ara tot el partit conspirarà, els uns contra els altres. Però també dins de cadascuna de les grans fraccions hi haurà tendències distintes que serviran per desorientar, encara més si això és possible, l'electorat del PSUC i desmoralitzar la seva militància.

L'ofensiva "euro"

Els eurocomunistes es van organitzar per tornar a la direcció del partit. En una reunió celebrada al despatx de la Rambla Catalunya immediatament després del Congrés, es decretà la provisionalitat de la presidència i la secretaria general escollida en el primer Comitè Central celebrat al si del V Congrés i es dissenyà l'estratègia per tal que Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz tornessin a la direcció. A la reunió hi van participar dirigents que passarien a formar part del nou Comitè Executiu, que seria escollit pel Comitè Central celebrat els dies 10 i 11 de gener. L'anterior direcció del PSUC comptarà a partir d'ara amb el suport del PCE i del seu secretari general, amb qui s'havien enfrontat tot just dos mesos abans. La direcció sortint buscarà en l'eurocomunisme verbal del PCE la seva referència.

El Comitè Executiu del PCE havia fet una declaració després del V Congrés del PSUC en la qual sintetitzava en vuit punts els elements fonamentals de la política eurocomunista. Uns punts que es poden resumir en: 1) defensa de la pau mundial, rebuig de l'ingrés d'Espanya a l'OTAN, amb unitat amb totes les forces interessades per aquesta política; 2) solidaritat internacionalista amb tots els que lluiten pel socialisme i l'alliberament nacional i social enfront de l'imperialisme; 3) independència en relació amb d'altres estats, inclosos els socialistes, *«reafirmación de nuestras conocidas posiciones sobre los casos de Checoslovaquia, Afganistán y Polonia»*; 4) lluita per una nova unitat del moviment obrer i comunista internacional *«descartando en las palabras y en los hechos cualquier noción de partido o Estado-guia, en un esfuerzo*

por recuperar el prestigio internacional del comunismo»; 5) «Lucha por la unidad de comunistas y socialistas, superando, en las condiciones actuales, las consecuencias de la escisión de los años 20»; 6) «Socialismo en libertad, pluralismo político y alternativas, democracia (...) defensa, desarrollo y profundización de la democracia política y extensión de ésta al terreno económico-social; reconocimiento y apoyo a los movimientos sociales...»; 7) llibertat per la investigació teòrica, filosòfica, científica i per l'educació; 8) concepció del partit «marxista revolucionario como un partido obrero y popular».

Aquests són els punts d'acord mínims que segons la direcció del PCE havia trencat el V Congrés del PSUC. Els eurocomunistes donaran ple suport als vuit punts del PCE, acceptant de forma implícita que el PSUC els havia abandonat i, per tant, havia trencat amb la seva trajectòria històrica i amb l'estratègia política del socialisme en llibertat i la revolució de la majoria. En aquesta anàlisi el que es produeix és un rebuig de la política del PSUC emanada del V Congrés, en la qual hi ha contradiccions però que podien ser superades des del partit mateix i una acceptació sense limitacions de les directrius del PCE. De la valoració del desacord amb aquests vuit punts la direcció del PCE, i els eurocomunistes del PSUC, exigeixen la celebració d'un nou congrés que retornés el PSUC a mantenir les mateixes posicions que el PCE en tots els terrenys de l'activitat política.

La direcció del PSUC s'oposa a aquesta valoració, que qüestiona tota la política del Ve Congrés, i a la reconducció que propugnen Carrillo i els eurocomunistes, ja que «representaria refusar tot el procés de democratització interna del PSUC, que s'ha desenvolupat sota l'impuls de l'anterior direcció. Es a dir, seria un retrocés tant en els mètodes d'elaboració de la política com en els seus continguts. Seria la renúncia a ésser un partit nacional i de classe que basa la seva anàlisi i acció política en la realitat concreta del seu àmbit per transformar-la d'acord amb una visió unitària i solidària de lluita en el conjunt dels pobles d'Espanya» (2).

(2) Informe del secretari general, Francesc Frutos, al Comitè Central celebrat els dies 7 i 8 de febrer de 1981.

Es una contradicció que l'anterior direcció del PSUC, que havia mantingut importants diferències amb la direcció del PCE sobre els mètodes de direcció política, en la concepció d'aquesta a nivell d'Estat i en els continguts polítics mateixos, ara es recolzi en aquella direcció a la qual s'havia enfrontat, sobretot en l'últim període. Com diu Paco Frutos: *«De vegades, quan es feien determinades formulacions, denúncies o acusacions en el V Congrés es pensava més en Madrid que en el carrer Ciutat, perquè se sabia que el PSUC feia un esforç considerable per la rectificació de les posicions errònies i que s'avançava i es considerava que amb el PCE no era així. El PSUC ha de tenir vocació de dirigir i orientar la classe obrera i el poble de Catalunya però també ha d'incidir en la política que els comunistes volem fer a nivell d'Estat»*. Certament la voluntat d'incidir com a PSUC en la política del conjunt de l'Estat era un element important de l'informe del Comitè Central sortint, de les Tesis del V Congrés i en general de la política desenvolupada per l'anterior direcció del partit. Però els resultats del Congrés van portar la direcció sortint (el conjunt de l'anterior Executiu eurocomunista) a una aliança amb Carrillo per retornar al poder del partit, segons ells per redreçar la política eurocomunista que el PSUC havia deixat de banda.

Encara que no arribaran a formalitzar-se, a diferents ajuntaments els alcaldes i regidors eurocomunistes amenacen dimitir, ja que diuen que no poden representar un partit amb la línia política del qual no hi estan d'acord. L'objectiu és la convocatòria d'un congrés extraordinari que reconduïxi la política del partit: *«El V Congrés suposa una involució i una greu tensió dins i fora del Partit. Coherents amb aquesta política que hem defensat públicament i que ha merescut el suport electoral de centenars de milers de ciutadans, manifestem la nostra voluntat de seguir lluitant dins el Partit per a forçar un debat serè i unitari que condueixi a un Congrés Extraordinari a través del qual el PSUC recuperi el caràcter que ha tingut fins ara...»* (3).

(3) Manifest "Els sotassignants, Alcaldes i Regidors del PSUC".

El Comitè Local de Sant Feliu del Llobregat anirà més lluny i farà «una crida a tots els membres del PSUC identificats amb la política eurocomunista a no abandonar el partit per tal de poder aportar el seu esforç en la perspectiva d'un Congrés Extraordinari. Tanmateix, fem una crida a tots els ciutadans identificats amb el que fins ara ha estat el PSUC a ingressar al Partit per ajudar-nos en la tasca d'evitar la desnaturalització de la nostra política» (4).

El 17 de gener es va celebrar una assemblea de quadres del moviment obrer que elaboraren un Manifest amb què es van recollir signatures de militants i simpatitzants dels sectors sindicals. El Manifest del Poble Nou assumeix plenament el vuit punts eurocomunistes de la declaració del PCE, ahora que «afirmamos que en la actual situación política y económica hay que ser más eurocomunistas que antes (...). Queremos un PSUC eurocomunista y ésto lo entendemos como un partido de masas, cada vez más democrático; queremos una política más eurocomunista y esto significa tener más capacidad para articular y desarrollar las movilizaciones sociales junto con el trabajo en las instituciones; queremos un PSUC con una política unitaria de izquierda, para forjar un bloque político y social que aspire a gobernar nuestro país. Estamos convencidos que la política eurocomunista es hoy la política más revolucionaria en Catalunya». Per acabar, el Manifest fa una crida a tots els militants a integrar-se a les agrupacions del partit per tal de defensar la política eurocomunista.

L'Assemblea del Poble Nou va ser un primer intent per desmentir la creença que el moviment obrer organitzat estava amb les posicions dels pro-soviètics. La reunió va ser convocada per dirigents eurocomunistes de Comissions, Carles Navales, Agustí Prats, i Josep M. Maymó, membres del Comitè Central els tres. A la reunió va ser convidat a intervenir Jordi Borja, que començà deixant clar que aquella reunió no era el punt de partida d'organització d'una tendència sinó que «esta reunión es excepcional, como lo es la situación del partido, y su objetivo no puede ser

(4) Resolució del Comitè Local de Sant Feliu del Llobregat, 8 de gener de 1981.

otro que el informarnos y debatir entre todos esta situación pero con el fin de continuar la discusión luego en las agrupaciones del Partido. Solamente en este marco puede discutirse de una forma sistemática la política del Partido y es la única forma de cambiar democráticamente esta política si creemos que es necesario...». Borja va fer la seva intervenció en castellà, ja que així li van demanar una part dels assistents (5).

Un cert vent lerrouxista sembla, també, recórrer el PSUC amb la preocupant equació castellano-parlant-obreres-querres-comunista versus catalano-parlant-intel.lectual-dretes-eurocomunista. Una equació fruit del maniqueisme, però que s'adiu amb l'obrerisme que des de feia temps venia patint el PSUC. S'ha de dir, però, que seran accions marginals que no es veuran estimulades pels dirigents. Tot i que aquest cert decantament vers el castellà no s'ha de menysprear, pel contingut perillosament divisorí que té al país la problemàtica lingüística. Aquest element d'identificació lingüístic i/o ètnic, serà reivindicat pel sector més marginal -que no radical- dels pro-soviètics que tindrà com a màxim enemic al, formalment, eurocomunista PCE.

El Comitè Executiu va convocar els quatre membres del Comitè Central que havien participat en la reunió no orgànica del Poble Nou per demanar-los explicacions. No es van prendre mesures sancionadores, tot va quedar en una conversa personal entre el secretari general i els quatre membres del Comitè Central. L'Executiu aprovà una resolució en la qual advertia que «aquestes actituds no ajuden a clarificar el debat ni a superar les tensions que s'han manifestat en el marc del Congrés; per tot això, fa una crida al conjunt dels militants i especialment als membres del Comitè Central perquè abandonin qualsevol mena de treball irregular i s'incorporin al debat d'acord amb les normes establertes pel Comitè Central i el Comitè Executiu».

(5) La còpia de la seva intervenció que he consultat ho explicita expressament en una nota.

Aliances perilloses

Les reunions entre Frutos i Carrillo estaran plenes de tensions. La nova direcció té totes les característiques per disgustar el secretari general del PCE, no en va els leninistes han estat els qui més se li han enfrontat a Catalunya i són uns dels principals defensors de la independència del PSUC en relació amb el PCE, un element fonamental del PSUC que ara torna a estar en qüestió.

Però no només es reunirà amb Carrillo el secretari general i el president del PSUC, sinó que també dirigents euros aniran a Madrid per discutir la situació del PSUC amb el secretari general del PCE. Aquest es mostra inflexible: el PSUC ha de tornar a l'ortodòxia eurocomunista del PCE, a la vegada que mostra la seva desconfiança sobre que els anteriors president i secretari general puguin encapçalar aquest retorn.

Carrillo donarà suport a l'anterior direcció, la que se li havia enfrontat -i guanyat- dos mesos abans i a la qual des de feia temps volia debilitar per tal que seguissin dòcilment els seus dictats. A canvi, els euros del PSUC es mantindran a partir d'ara al marge de les disputes internes del PCE, amb la qual cosa els eurorenovadors d'aquest partit es quedaran sense el seu potent aliat català de cara a les confrontacions que s'esperen en el X Congrés del PCE que s'ha de celebrar el juliol proper.

Carrillo es convertirà en l'àrbitre del PSUC. Des del primer moment els eurocomunistes radicals buscaran el seu suport, que suposarà concessions en la independència del partit: *«Situarse al margen y enfrente del PCE, no sólo conduce a debilitar extraordinariamente la política comunista en su conjunto, sino que impide al mismo PSUC jugar un papel político nacional en Catalunya»* (6). Amb més reticències i amb una certa ambigüitat, també mirarà a Madrid l'anterior secretari general, però també ho faran els leninistes, ara a la direcció del partit, que aviat s'adonen que es troben enmig d'un foc creuat entre els euros i els pro-soviètics.

(6) Article de Jordi Borja a Nuestra Bandera núm. 106, febrer 1981.

El Comitè Executiu en l'acceptar l'excepcionalitat de la situació s'instal·la en la provisionalitat i no tindrà autoritat per dirigir el partit, ja que les dues fraccions enfrontades li negaran la legitimitat.

Carrillo ha aconseguit neutralitzar el PSUC de cara als enfrontaments que existeixen al si del PCE. L'eurocomunisme, que no oblidem que era una estratègia política en construcció, es converteix en un nou dogma pel secretari general del PCE que, alhora que exigeix al PSUC retornar a l'ortodòxia eurocomunista, endurirà encara més la política d'aïllar els renovadors del PCE i anirà col·locant en llocs claus significats dirigents dels sectors dogmàtics, fidels al secretari general. Els renovadors del PCE venien desfermant una ofensiva crítica vers el seu secretari general que comportava el seu canvi en la direcció del partit. Entre les veus crítiques al Comitè Central del PCE hi havia bona part dels dirigents eurocomunistes del PSUC que n'eren membres, però a partir d'ara es replegaran a les posicions de Carrillo (Vega i Erroteta, 1982). Després de l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer, Santiago Carrillo es recolçarà cada vegada més en els sectors dogmàtics del PCE i completarà la política d'aïllar els euro-renovadors fins la seva expulsió del partit, que es produirà la tardor del 1981.

El 23-F del 1981

La tarda del 23 de febrer el país sofrí un fort ensurt. Un grup de guàrdies civils comandats per un tinent coronel entrà a les Corts quan procedien a la votació d'investidura de Leopoldo Calvo Sotelo com a president del Govern, després de la dimissió d'Adolfo Suárez. Amb les armes a la ma, segrestaren el Parlament dient que s'estava esperant ordres d'una autoritat superior «por supuesto militar» que ja els serien comunicades. Els presidents dels grups parlamentaris van ser aïllats en una habitació diferent, vigilats per un guàrdia civil. Carrillo reconeix que va témer seriosament per la seva vida: «Cuando vi entrar a Tejero, en milésimas de segundo pensé: "te ha llegado la hora. Pórtate dignamente; que no se rían de ti". No tenía duda de que si triunfaban yo sería allí una de las

primeras víctimas» (Carrillo, 1993: pàg. 716). Afortunadament el cop no triomfarà, però la política espanyola experimentarà un gir encara més cap a la dreta amb projectes com la futura LOAPA i l'ingrés d'Espanya a l'OTAN. Els ciutadans i les ciutadanes durant unes llaques hores van veure en perill les llibertats acabades de conquerir de nou i per això passà a valorar-les encara més. Amb una UCD dividida, comença a prefigurar-se la necessitat d'un canvi en el govern de l'Estat que beneficiarà de manera imparable el PSOE.

El PSUC no havia establert uns dispositius de seguretat per fer front a una situació d'involució que podia prendre formes dramàtiques. *«El partit, en aquest sentit es troba en una altra galàxia; estàvem en la via de la democràcia. No es creïa en la possibilitat d'involució, de marxa enrera, i per tant tot han estat corregides. Fins el punt que en alguna organització, molt poques, no té cap significat però cal dir-ho, es van cremar els carnets d'aquest any que no havien estat omplerts»* (7). Les notícies que a València un general havia tret els tancs al carrer sumant-se a l'intent del cop d'Estat van afegir encara més incertesa sobre el futur immediat.

Les primeres hores del 23 de febrer els quadres del PSUC van retrobar els mecanismes de la clandestinitat i es va posar sa i estalvia tota la documentació que pogués resultar perillosa en el cas d'una futura repressió, de manera que com digué Paco Frutos en el seu informe al Comitè Central: *«El conjunt del partit ha actuat molt bé, ha endreçat tots els arxius, els fitxers, ha posat seguretat, ha posat mesures de seguretat, d'actuació, etc. Hi ha hagut una actitud per una banda de dirigir el partit en funció de les orientacions puntuals que venien del Comitè Executiu, i de dirigir la lluita que en aquells moments hi havia contra l'intent de cop i al mateix temps de preservar com és lògic l'organització, de preservar-la sempre que fos possible i permetien les circumstàncies»*.

Els càrrecs públics en general romandran en les institucions que els pertocaven, com els regidors comunistes dels ajuntaments. També militants comunistes

(7) Informe de Francesc Frutos al Comitè Central de l'1 de març del 1981.

d'alguns comitès d'empresa es van reunir en aquelles hores. «Nosaltres vem anar a l'Ajuntament de Barcelona, la gent del PSUC, i vem estar reunits amb regidors del PSUC en el despatx del Maragall, que era tinent d'alcalde. I va arribar un moment després d'unes quantes hores d'escoltar la ràdio que tots se'n van anar de l'Ajuntament. Nosaltres pensàvem que no ens teniem que anar de l'Ajuntament, que ells se tenien que quedar i que nosaltres, alguns funcionaris també ens volíem quedar. El Maragall va dir que no, que semblava que tot s'havia solucionat, que ens anéssim tranquils a casa» (8). Per telèfon o en petites trobades es passava la consigna "demà tothom a la feina", pel que pogués passar els comunistes havien de trobar-se en els centres de treball, per si calia organitzar accions en defensa de la democràcia.

Però l'actitud que va prendre el Comitè Executiu durant les primeres hores del cop originà fortes crítiques. El que probablement va ser un error de càlcul es convertí en motiu de desqualificació personal i col·lectiva d'aquest organisme col·legiat. L'acusació era que la direcció del PSUC va abandonar la seu central del carrer Ciutat el capvespre de l'intent de cop d'Estat, abandonant també la direcció efectiva del partit en uns moments de crisi i de perill. «Jo tinc un record molt desagradable de la nit del 23-F, el PSUC va tancar la porta, el Comitè Central. I la gent anava allà i va trobar la porta tancada i la gent anava a posar-se a la disposició del partit i a lo que calgués. Quan vem sortir de l'ajuntament vem anar al local del Comitè Central i estava tancat» (9).

Rafael Ribó, que es trobava reunit al Parlament abans de dirigir-se amb la resta de portantveus dels grups parlamentaris al Palau de la Generalitat, recorda que va rebre una trucada citant-lo com a membre de l'Executiu a la casa dels pares d'un dels companys (Andreu Claret) on aquest organisme havia decidit reunir-se, per considerar-ho més segur. Els anteriors president i secretari general van oferir a l'Executiu el seu despatx de la Rambla Catalunya, però aquest va declinar la invitació.

(8) Entrevista a Cinta Llorens.

(9) Entrevista a Cinta Llorens.

Paco Frutos va contestar aquestes acusacions, que qualifica «d'interessades» en el seu informe al Comitè Central de l'1 de març: «El Comitè Central no va ser abandonat en cap moment, ni la seva direcció es va amagar en cap moment. (...) El Comitè Executiu es va reunir, va posar en marxa tota una sèrie d'activitats en primer lloc per posar-se en contacte amb totes les organitzacions del partit, locals, comarcals, de cara a posar immediatament en marxa totes les formes de seguretat, quant a arxius, papers, i al manteniment dins dels locals d'un nucli, no tots els comitès sencers, un petit nucli de companys que estiguessin relacionats amb tot el comitè, amb tota una sèrie de cites, de formes de reunir-se, que permetés en tot moment que les direccions dels comitès es poguessin relacionar, que poguessin estar discutint en funció de la situació i en funció de les orientacions que donéssim per aquí. (...) Nosaltres vam ser fora d'aquest local durant una hora i deu minuts exactament, (...) en funció de determinades informacions que ens van donar de la situació que hi havia aquí, a Barcelona, el Comitè Executiu es va situar en un altre lloc per posar-se en contacte amb totes les organitzacions a partir d'aquell moment. A la que vam veure que era necessari tornar immediatament cap aquí, perquè no podíem cobrir aquests objectius en un altre lloc, perquè no hi havia possibilitats físiques, vam tornar immediatament aquí, després d'haver retirat, amb totes les mesures de seguretat pertinents, els arxius i tot el que s'havia de retirar d'aquí i d'haver creat tot un sistema de relacions amb les organitzacions».

Però aquesta hora i deu minuts que, segons Frutos, la seu central del partit va quedar tancada, va ser aprofitada tant pels eurocomunistes com pels pro-soviètics per desqualificar l'Executiu. Així, en un acte a Girona un dirigent del partit va dir que durant la nit del 23-F la única relació que havia pogut mantenir havia estat amb el PCE a Madrid.

L'intent de cop d'Estat del 23 de febrer, i les reaccions posteriors, tot i que no varen treure el PSUC de la seva introspecció, van suposar una breu treva de les disputes internes. El Comitè Central retorna a una certa activitat política i proposà a la resta de forces parlamentàries la formació d'un govern d'unitat per a

Catalunya i d'un acord de coalició a nivell d'Espanya per donar sortida a la situació de crisi social i política creada després de l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer.

La treva, però, durà poc. En un míting celebrat a meitat de març a Barcelona, Carrillo va ser escridassat per part del assistents quan anomena l'eurocomunisme. La seva reacció és contundent i fent un símil amb la seva actuació el 23-F diu: *«Si Tejero no me hizo tirar al suelo nadie me va impedir hablar aquí. Si no hay un clima de respeto, va a ser muy difícil que sigamos en un mismo partido»*. Membres del Comitè Executiu del PSUC van qualificar de «provocació» l'actitud de Carrillo i acusen el seu intervencionisme en la política del partit com una causa dels problemes actuals. Al mateix temps, es declaren sorpresos de l'amenaça de deixar de ser un mateix partit i afirmen que el PSUC i el PCE són dos partits diferents des de sempre (10). L'amenaça de Carrillo va, però, més lluny i el que planteja és la creació d'un partit comunista, dependent del PCE, a Catalunya si el PSUC no torna a l'ortodòxia de la seva política.

La lluita a les agrupacions

La dinàmica infernal oberta a partir del V Congrés s'ha desplaçat al conjunt del partit, agrupació a agrupació, comitè a comitè, conferència a conferència. En un clima de radicalització sense precedents es van celebrar les diferents conferències locals que s'han de dur a terme després del Congrés. Els enfrontaments se succeïen arreu entre els eurocomunistes i els pro-soviètics, que, desoïnt les crides a la integració realitzades pel Comitè Executiu i formalment pel Comitè Central, es dedicaren a escombrar sistemàticament els oponents, col·locant-se en les direccions majories d'un color o un altre.

(10) El País 15-3-81

Es conspira obertament per part de les dues fraccions. Així, en la V Conferència de Barcelona, amb majoria eurocomunista, la tendència més radical d'aquesta fracció abandonà el plenari per reunir-se en un altre local pròxim per discutir i prendre decisions de cara a l'elecció del Comitè local, al marge de la conferència i dels seus òrgans democràticament elegits (11). El nou responsable polític de Barcelona serà Antoni Lucchetti, fruit, finalment, d'un pacte entre eurocomunistes i leninistes.

Les conferències comarcals o locals de Lleida, Terrassa, Santa Coloma i el Vallès Occidental van constituir quatre victòries de la fracció pro-soviètica. En totes elles es va apreciar una notable degradació de la discussió interna. Les qüestions ideològiques van ser substituïdes per l'eliminació del contrari.

El Comitè Executiu suspèn la Conferència local de Mataró davant la impossibilitat d'arribar a una candidatura d'integració que estés en condicions d'homogeneïtzar el conjunt del partit a la ciutat. El Comitè sortint proposava una composició d'estricta proporcionalitat, que comportava el perill de la substitució del debat polític i de l'esforç de síntesi per la simple votació d'uns contra els altres. (12). La direcció de Mataró passarà al Comitè Comarcal del Maresme controlat per l'eurocomunista Cuadras.

A l'Hospitalet es constata l'existència d'una profunda divisió i d'un gravíssim nivell d'enfrontaments entre la militància, especialment en algunes agrupacions, que impossibilita les més elementals normes de convivència i de debat col·lectiu democràtic. Es produeixen actuacions totalment irregulars per part d'alguns militants que, a banda de reunir-se al marge de l'estructura orgànica, han realitzat pintades i penjat pancartes en contra de la política del partit (13). El 3 de juny el local del partit al barri de la Florida va ser desmantellat, un fet que s'inscriu en el marc de l'agreujament, ja definitiu, de les

(11) Informe sobre Organització presentat per Josep M. Rodríguez Rovira al Comitè Central del 11 i 12 d'abril de 1981.

(12) Resolució del Comitè Executiu del 27 de maig de 1981, publicada a Comunicació núm. 11.

(13) Resolució del Comitè Executiu del 10 de juny de 1981, publicada a Comunicació núm. 11.

relacions entre els dos blocs polítics i l'inici de la lluita pel patrimoni del partit.

La degradació interna que coneix el PSUC es pot considerar sense precedents: intents d'agressions físiques, suspensions recíproques de militàncies, resolucions de tota mena. *«Jo he assistit com a membre de l'Executiu a trobades a Bellvitge o a Cornellà amb intents d'agressió física, un va treure una "navaja". Estàvem oficiant aquell dia com a representants de la direcció Rodríguez Rovira i jo, i va sortir un element lumpen, va sortir una navalla»* (14).

La direcció leninista aviat abandonarà qualsevol vel·leitat d'aliança amb els pro-soviètics i es veurà obligada a controlar la seva expansió. També s'hauran d'oblidar de la il·lusió de convertir-se en una tercera via capaç d'integrar la majoria del partit. L'aliança amb els sectors euros, i amb el PCE, es veurà imprescindible per sobreviure com a direcció, encara que per poc temps, i per la supervivència del partit mateix. Mentre, els eurocomunistes aniran teixint la xarxa que els permetrà tornar a la direcció: *«Nosaltres, dirigits pel Gregori i el Guti amb tot el sector eurocomunista del Jordi Borja, Jordi Solé Tura, etc. i membres de l'Executiu com el Josep Salas, anem agrupant i anem estenent la xarxa, bàsicament des dels punts que controlem, que són bàsicament Barcelona, sobre la qual pivotarà una part important del treball fins el VI Congrés o des del Maresme amb el Cuadras o des del Baix Llobregat amb el Navales. Tot això va configurant un bloc que és molt majoritari respecte al sector leninista que té l'Executiu, però que difícilment controla alguna cosa més que el carrer Ciutat»* (15).

El bloc que constituïran l'Executiu i els seus afins, més els eurocomunistes que desenvolupen un activíssim treball fraccional, portarà el sector pro-soviètic, presumpte guanyador del V Congrés, a valorar que aquesta victòria no es tradueix en un domini del partit. Aquesta dinàmica portarà al sector pro-soviètic a pensar en una direcció alternativa, a pensar, en definitiva, en un altre partit. *«Nosotros fuimos presa de una locura colectiva,*

(14) Entrevista a Manuel Vázquez Montalbán.

(15) Entrevista a Enric Cana.

nosotros estábamos repitiéndonos un día i otro también que todo, menos la división del partido. Y no sólo no evitamos la división del partido, sino que en un momento determinado entramos en un clima de guerra civil que necesariamente tenía que acabar con la división» (16).

Les diferències obertes seran cada vegada més profundes, fruit de la dinàmica de fraccions enfrontades. Cadascuna busca quedar-se amb el poder del partit i, per tant, les diferències polítiques s'han de convertir en irreconciliables, a la recerca de convertir-se en el "vertader" PSUC, oblidant que la riquesa, la força del partit era deguda a la seva pluralitat, a la seva diversitat. «Per què llavors ja tot va ser molt difícil no? aquell Executiu, el propi Central. Tot ja va ser una negociació en què hi havia dos poders, amb una "quiebra" d'imatge important davant la societat. I darrera, el que estava clar és que s'havia perdut un patrimoni, tot el que era el patrimoni ideològic i cultural del PSUC, guanyat a pols durant molts, molts anys. Perquè en tot cas la votació havia estat la que havia estat, que es va perdre, i això no es va acceptar com a tal. Segurament, clar, calia fer coses per no deixar que aquesta gent s'apoderessin de la direcció del partit i haguessin acabat de liquidar el partit. Però llavors, clar, has d'acabar amb el que és una trajectòria de funcionament democràtic» (17).

Hom recorda les reunions a tots els nivells de l'organització d'aquells mesos com un «horror», tant per la seva durada, com per la duresa de la confrontació, com per la manca de connexió amb la realitat del que allà es discutia. Les reunions tant del Central com de l'Executiu o de les Agrupacions eren interminables: «De vegades t'hi passaves trenta-dues hores seguides, per a mi és una imatge de pèrdua de la realitat» (Andreu Claret).

«Tothom sabia que s'estava dient el que no es feia: "No yo respeto mucho a esa dirección" i acabava de venir de la Rambla Catalunya on el Guti tenia el seu despatxet de secretari general a l'exili i el Gregorio també. Jo recordo dues reunions de Comitè Executiu amb el Carrillo, que a les

(16) Entrevista a Leopoldo Espuny.

(17) Entrevista a Montserrat Comas d'Argemir.

dues es va apagar la llum. Jo feia poc que havia publicat "Asesinato en el Comité Central" que començava amb l'assassinat del Carrillo, va ser una cosa increïble, i a més Carrillo fumava i es veia la llumeta, ell deia "esto son cosas de Manolo"» (Manuel Vázquez Montalbán) (18).

«Recordo flashos no? que la gent sortia per la porta de darrera i es quedava a la sala de l'Executiu i que els altres sortien per la porta de davant i es quedaven en aquella saleta. I que hi havia mirades d'odi, és una de les coses que recordo més desagradables: "Què faig en un lloc en el que ens odiam?"» (Eulàlia Vintró).

«De cop gent de la qual et separen de veritat molt poques coses es converteixen d'un dia per a un altre en el teu pitjor enemic. Et trobes que gent amb la que havies tingut llaços fraternals, ara són enemics, em va semblar una cosa aberrant, aberrant. I la mena de violència psicològica que això em causava, la política està feta d'enfrontaments, evidentment que ho sabia, però sempre els enfrontaments són amb adversaris, no amb amics, no amb la gent més pròxima» (Xavier Folch).

«Jo crec que a més hi ha un moment en què la gent que a sobre provenies d'altres partits i havies viscut mogudes d'escissions i tal, que d'alguna manera havies dit "ostres per fi! el PSUC és un partit respectable, gran" i que tu t'hi podies sentir més o menys bé, doncs et dona la sensació que te l'han canviat» (Cesc Baltasar).

«T'asseguro que anar-me a barallar en aquella sala del carrer Ciutat els caps de setmana era per mi una de les tortures psicològiques més grans que he tingut a la meua vida» (Jordi Solé Tura).

«Vaig patir molt, va ser molt conflictiu, va ser més aviat horrorós. Perquè saps que passava? que clar això també va repercutir a l'ajuntament de Barcelona, amb els regidors, amb el grup. Va repercutir molt directament a l'Agrupació on jo militava que era la d'Administració pública on la gent es va definir molt clarament. Nosaltres

(18) L'anècdota, que pot semblar "increïble", ha estat confirmada per dos membres més del Comitè Executiu.

érem una Agrupació que érem molt amics, llavors la gent del Comitè va quedar dividida, no? I nosaltres érem amics, vull dir que sortíem junts, anàvem a sopar junts després de les reunions, allò que passava en aquella època» (Cinta Llorens).

Aquests breus extractes de les entrevistes fetes a informants pertanyents a les diferents fraccions reflecteixen clarament el clima de crispació d'aquell període, acompanyat d'un sentiment de sorpresa i dolor per una dinàmica a la qual es van veure sotmesos sense que cap d'ells no ho hagués previst.

Arreu es constata l'existència de greus problemes polítics de fons, és la plasmació que dintre del PSUC la diversitat i l'heterodòxia ha donat pas a dos models de partit oposats. Durant aquest any el partit es converteix en un fi en si mateix per tots els sectors, perquè si no el controlen ja no és "el partit".

Josep M. Rodríguez Rovira, responsable d'organització, haurà de recordar quina és la funció del partit aprovada pels estatuts, que, a més, forma part del seu bagatge històric: «El partit no s'ha de concebre ni ha de treballar com una societat dins la societat, sinó com un intel.lectual col.lectiu que determina, impulsa i porta a la pràctica una acció política. El partit no és en si mateix el lloc on es poden resoldre els problemes de la societat, ni individualment ni col.lectivament, sinó el lloc d'anàlisi d'aquests problemes i de concreció d'aquestes anàlisis en plantejaments polítics i en acció política dins la classe obrera i el conjunt de la societat» (19).

L'ús que es fa dels locals del partit seria una mostra d'aquesta confusió que denúncia el responsable d'organització. Una confusió fruit d'una organització i una pràctica polítiques que comporten en elles mateixes diferents models de partit: la territorialització obeeix a un model socialdemòcrata, mentre que el centralisme democràtic que regeix la vida interna del partit obeeix el

(19) Informe d'Organització presentat per Josep M. Rodríguez Rovira al Comitè Central de l'11 i 12 d'abril del 1981.

model marxista-leninista.

Els locals del partit han estat previstos per ser el lloc del debat polític i de la distribució de tasques als militants; també, com un punt de referència per a la població de cara a qualsevol necessitat, però no com a substitutius dels espais de trobada entre la població. Es a dir, els comunistes han de estar inserits en els moviments de masses i impulsar-los, la qual cosa vol dir que els jubilats s'han de trobar als casals de la gent gran, els joves amb els joves, l'activitat veïnal s'ha de desenvolupar a l'associació de veïns, etc., i no tancar-se als locals del partit. *«Crec que hauríem de vigilar a fer teoritzacions -que jo crec que en alguna intervenció se n'han fet- i que comportarien una altra opció en el nostre plantejament polític, no ja dels locals, sinó de com fem política o de com ens dirigim a les masses, com és aquesta qüestió de convertir o pretendre convertir els nostres locals en centres d'activitat cultural, cine-fòrum, jocs per a la joventut, etc. Es a dir, el que ha dit Leopoldo (Espuny) en la seva intervenció, en "cases del poble". Nosaltres hem fet una opció, i a més a més una opció política de no fer dels nostres locals "casals del poble". Llavors o ens atenem a això, companys, o fem castells a l'aire» (20).*

L'exercici de la democràcia interna, dels intents de síntesi entre tendències, ja no tindrà lloc dins d'un partit dividit en dues fraccions. Militants d'ambdues bandes s'autoatribueixen la "veritat definitiva" del partit, la qual cosa els porta a excusar-se d'un comportament democràtic i a marginar-se de la seva corresponsabilització amb el partit, generant actuacions plenament antidemocràtiques, alhora que és una dinàmica de treball que, situant-los al marge del partit, entra plenament en l'actuació fraccional, que atempta contra la unitat d'acció d'un partit polític.

Aquests sectarismes i dogmatismes no són nous al PSUC, però fins llavors s'havien pogut aturar mitjançant la síntesi necessària per poder actuar políticament dins d'un

(20) Informe d'Organització presentat per Josep M. Rodríguez Rovira al Comitè Central de l'11 i 12 d'abril del 1981.

sistema de partits. La socialdemocratització organitzativa iniciada amb la territorialització havia quedat a mig camí pel manteniment del centralisme democràtic, que es pot considerar com un lastre dels partits comunistes a l'hora de resoldre problemes importants. La rigidesa del sistema deixa poc marge per a la socialització del desacord quan aquest és profund. El centralisme democràtic és un mecanisme delicat basat en el consens sobre unes normes establertes. El centralisme democràtic no es basa en una disciplina militar sinó en una disciplina conscient que exigeix l'acord voluntari dels homes i les dones que participen d'un mateix projecte polític des de posicions no sempre totalment coincidents. Per això el centralisme democràtic només podia funcionar com a principi organitzatiu si tots els militants tenien un elevat nivell de consciència política i de formació, si compartien a fons les opcions tàctiques i estratègiques del partit. Una vegada es trenca aquest acord bàsic, deixa d'existir el centralisme i la democràcia interna i es dona pas a la lluita fraccional pel poder al partit. Així, es podria dir que al PSUC li varen faltar eines organitzatives i teòriques: una vegada trencat el consens polític, es trenca amb les lleialtats amb l'organització.

El PSUC, que s'ha definit com un partit heterodox, plural i democràtic, ho era per la tolerància -d'uns en vers els altres i d'aquests amb el conjunt-, que el presidí durant dues dècades, però no tant perquè els mecanismes de funcionament intern ho provoquessin. Així que, una vegada trencat el consens polític, ambdues fraccions es converteixen en antagoniques irremeiablement.

5.2. El retorn a l'eurocomunisme

La publicació el mes d'abril del llibre d'entrevistes i selecció de textos de Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz recopilades per Manuel Campo Vidal, titulat *El PSUC i l'eurocomunisme*, és aprofitada pels dirigents euros per celebrar actes de presentació que, en realitat es corresponen a actes de partit d'afirmació eurocomunista, realitzats per una via no orgànica. El llibre és un recull

del pensament polític dels anteriors president i secretari general, en el que defensen l'estratègia política eurocomunista. Paco Frutos haurà de contestar en el Comitè Central les acusacions dels sectors pro-soviètics en el sentit que l'Executiu té molta tolerància davant de les actuacions dels sectors eurocomunistes i molt poca davant de les altres actuacions. Alguns membres del Central han arribat a demanar l'expulsió del partit dels anteriors president i secretari general: «*Companys, sobre les expulsions del partit de Gregori i de Guti, jo no sé de fet com es pot plantejar. Crec que és una bogeria, que s'ha centrat la irracionalitat en el partit quan es planteja això i de la forma que es planteja. Ni correspon, ni el Comitè Executiu actual trencarà amb el tarannà democràtic i de respecte que Gregori i Guti han donat al PSUC*» (21).

Durant tots aquests mesos dirigents de totes les tendències no han deixat de publicar articles als diaris, exposant els seus punts de vista contraposats. El recull d'aquests articles podria donar lloc a una publicació sobre les diferents concepcions existents sobre el partit, que cada vegada es radicalitzen i es distàncien més, però aquest interessant exercici intel·lectual poc ajudava a resoldre la crisi en què el PSUC es trobava immers.

El balanç de l'activitat interna i de la iniciativa política del PSUC en els darrers quatre mesos, així com l'examen de les conferències locals celebrades després del V Congrés, revelen un greu procés de degradació de la vida política del partit. L'actuació del Comitè Executiu, durant aquest període, ha estat orientada, bàsicament, a evitar el trencament del partit, a intentar reconduir el debat polític al terreny dels continguts i a orientar el treball del conjunt de l'organització per fer front al perill d'involució, i a la dretanització de la política espanyola que s'observà com una de les conseqüències de l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer.

En algunes organitzacions del partit s'ha fet realitat el perill advertit en la reunió del Comitè Central del 10 i 11 de gener, en el sentit que «*la divisió expressada en el*

(21) Resum de la reunió del Comitè Central del 16 i 17 de maig de 1981 feta pel secretari general, Francesc Frutos.

V Congrés corre el risc de projectar-se en el conjunt de l'organització». Un procés de degradació que s'evidencia per «una accentuació de la polarització política que es manifesta, sobretot, en l'elecció dels òrgans de direcció i que introdueix irracionalitat en el debat intern. Una desnaturalització del comportament militant individual i col·lectiu que posa en qüestió l'organicitat del partit i l'autoritat política dels òrgans de direcció. Un procés de tancament progressiu del partit sobre si mateix que condueix a la pèrdua de la iniciativa política i de masses i a un divorci creixent entre la vida interna i la societat. Una crisi de les relacions amb el Partit Comunista d'Espanya» (22). La resolució del Comitè Central es mostra conscient que, si continuava aquesta situació, es podria posar en perill, definitivament, la unitat del partit, amb les conseqüències de pèrdua de la seva influència política i de la seva presència organitzada en la societat catalana.

A tot això, s'ha d'afegir que el PCE té previst celebrar el seu X Congrés a finals de juliol i la direcció dels comunistes espanyols, per boca del seu secretari general, ha deixat clar que el PSUC només podrà participar-hi amb els mateixos drets i deures -com indiquen els Estatuts dels dos partits- si retorna a l'eurocomunisme. Això, acompanyat de l'amenaça, sempre present, de la intervenció directa del PCE a Catalunya. Frutos ho dirà clarament en el seu resum de la discussió del Comitè Central de maig: «Però és que a més aquí hi ha la posició del PCE prèvia a anar al X Congrés del PCE. Efectivament aquí cadascú pot pensar el que vulgui però el PCE ens planteja que vol una situació d'igualtat, sinó volem unes altres formes de relació, llavors la política de participació amb el PCE no serà dels cent seixanta delegats que ens correspongui sinó que serà una delegació de quatre o de cinc als que convidin. Les coses són així, companys, diem-ho clar aquí si és que volem això, prou de parlar de la unitat sagrada amb el PCE i llavors no plantejar coses que puguin afavorir veritablement aquesta unitat. Les coses estan així, no busquem més coses, són aquestes les que hi ha plantejades. Aquí hi ha una línia, hi ha una coherència, hi ha uns Estatuts». Certament hi ha uns Estatuts que ara,

(22) Resolució política del Comitè Central del 16 i 17 de maig de 1981.

per la feblesa en què es troba el PSUC -i la seva direcció- porten a una interpretació distinta de la que es feia uns set mesos abans.

La Conferència Nacional

El mes de maig l'Executiu aprovà l'esborrany de la resolució que es portarà al Comitè Central, de cara a la celebració de IV Conferència Nacional preparatòria del X Congrés del PCE. El "Document polític del Comitè Central sobre la superació de l'excepcionalitat del partit" proposa la recuperació de la definició eurocomunista del partit i intenta superar les contradiccions sorgides en el V Congrés. El Comitè Central va aprovar la resolució, amb 33 vots en contra, enmig d'una enorme tensió emocional que va derivar en l'insult personal en força intervencions. Els euros i els leninistes van votar junts el retorn a l'eurocomunisme.

Aquesta resolució del Comitè Central, que va ser publicada íntegrament a *El Periódico*, reconeix que hi ha elements contradictoris o confusos que interessin bàsicament quatre aspectes de la definició estratègica de la política del partit: la independència del partit en l'elaboració de la seva política i en el pronunciament internacional; la caracterització de la revolució de la majoria i del socialisme en llibertat, en particular pel que fa a la seva identificació amb l'eurocomunisme; la política cultural i el caràcter nacional del PSUC i la definició del PSUC com un partit de masses.

Malgrat aquestes contradiccions la direcció considera que, globalment, els textos aprovats pel V Congrés responen a un desenvolupament i a una actualització de la política del IV Congrés i de la política practicada pel PSUC des dels anys seixanta, de manera que el Comitè Central no comparteix la idea -defensada pel PCE i els sectors més radicals de les dues fraccions en lluita- que en els documents del Congrés coexistissin dos projectes polítics antagònics: «Aquesta concepció introdueix un element de mistificació, accentua la polarització i dificulta

decididament la superació de la situació actual» (23). El Comitè Central entén que les contradiccions presents en els textos aprovats poden superar-se sense posar en qüestió el patrimoni participatiu i renovador assolit pel PSUC entre el IV i el V Congrés i proposa els documents del V Congrés com a punt de referència suficient per a la discussió, sempre que se superin les contradiccions polítiques existents en els documents aprovats.

La resolució del Comitè Central, amb els vots en contra dels pro-soviètics, ratifica el caràcter eurocomunista del PSUC i l'estratègia de revolució de la majoria: «Una política elaborada amb plena independència, que defuig la subordinació a qualsevol altre model, que valora les llibertats polítiques com una conquesta popular i irrenunciable»; reitera la plena independència del PSUC en l'elaboració de la seva estratègia i en el posicionament sobre política internacional; referma la concepció de partit de masses: «Es contraproduent i artificiosos enfrontar una concepció de partit de masses amb una altra de partit de quadres. El caràcter de partit de masses no deriva, com de vegades s'ha volgut simplificar, del nombre de militants únicament, sinó de la real inserció i presència en el si de la classe treballadora, de les capes populars i dels moviments de masses»; i finalment es reafirma el PSUC com a partit nacional català «així com la idea expressada per la II Conferència Nacional i ratificada pel V Congrés segons la qual cal rebutjar la pretensió que a Catalunya existeixen diverses cultures».

Per recuperar l'organicitat i el centralisme democràtic: «El Comitè Central es pronuncia d'una forma explícita favor que s'apliquin els estatuts del partit en el cas que alguns dels seus membres contravinguin els acords presos pel Comitè Central». La resolució acaba amb una crida del Comitè Central «perquè cessi tota forma de treball irregular individual o col·lectiu. El Comitè Central crida a tots els militants a emprendre la preparació de la Conferència Nacional amb serenitat, participant en la discussió d'aquest document amb rigor, defugint de posicions apriorístiques, etiquetes i

(23) Document polític sobre la superació de l'excepcionalitat del partit.

enfrentaments personals» (24). El Comitè Central decideix convocar la IV Conferència Nacional per als dies 10 al 12 de juliol.

La crida a la serenitat feta pel Comitè Central no és seguida per pràcticament ningú, començant pels membres mateixos del Central. A la premsa continuen apareixent a bastament articles i declaracions de membres del Comitè Central i d'altres dirigents, que en alguns casos no solament expressen opinions polítiques diferents o contraposades als acords del màxim òrgan de direcció, sinó que són tot un receptari d'insults a membres de la direcció i a la direcció mateixa del partit. La publicació de l'organització del Vallès Occidental *El Comunista* actua com un òrgan d'expressió fraccional, fent una política de contestació sistemàtica als acords del Comitè Central amb editorials i entrevistes a membres d'aquest organisme pertanyents a la fracció pro-soviètica.

El president del PSUC, Pere Ardiaca, va rebutjar públicament, en una reunió a Lleida, la recuperació de l'eurocomunisme, oposant-se així als acords presos pel Comitè Central del partit que ell presidia. Un cas, si més no, atípic en un partit comunista, però el PSUC ja ens té acostumats a les seves originalitats inversemblants. El Comitè Executiu demana a Ardiaca que es comprometi a defensar els acords majoritaris del Central; si no rectifica li exigiran la dimissió o serà cessat. L'actitud que prendrà Ardiaca en el Comitè Central del mes de juny de no voler rectificar les seves posicions bloquejarà la proposta d'obertura del Comitè Executiu a membres de les dues fraccions enfrontades, que s'havia consensuat prèviament.

La sessió del Comitè Central fou llarga i crispada, com ho venien sent totes des de feia mesos i es perllongà fins la matinada de dilluns (els Comitès Centrals solien celebrar-se dissabte i diumenge). L'Executiu va suspendre diverses vegades la reunió per discutir la situació, fer noves propostes i aturar les amenaces de dimissió d'un secretari general desbordat pels esdeveniments. Els pro-soviètics es negaren a tractar el tema de la dimissió d'Ardiaca i Frutos decideix ajornar la decisió sobre el

(24) Resolució política del Comitè Central del 16 i 17 de maig de 1981.

president del partit al proper Central. En aquestes condicions els eurocomunistes Maymó, Espasa i Sanjuan i el vell militant i advocat Josep Solé Barberà es negaran a entrar a l'Executiu, de manera que aquest només s'ampliarà amb tres pro-soviètics: Juan Muñiz, responsable polític del Baix Llobregat; José Ignacio Valdivieso, del Comitè Comarcal del Vallès i del Secretariat de la CONC, i Joaquín Zamoro, responsable polític de Sabadell, més Lluís M. Subirats considerat afí al sector leninista.

Uns altres membres de la direcció, com Trives i Serradell, es neguen junt amb Ardiaca a defensar els acords del Comitè Central. Els tres són, a més, membres del Comitè Central del PCE i s'han negat al requeriment que els ha fet el Secretariat del PCE pel que fa a defensar l'eurocomunisme en el proper X Congrés, per la qual cosa podrien ser expulsats d'aquest organisme.

El Comitè Central, reunit el 4 de juliol, torna a demanar a Ardiaca que es retracti de la seva postura contrària a la majoria del Central o que dimiteixi. Després d'una tensa discussió Frutos es ratificà a demanar el cessament d'Ardiaca. El Comitè Central va decidir, per 58 vots a favor, 33 en contra i una abstenció, la destitució de president de Pere Ardiaca, membre fundador del PSUC. La presidència del PSUC queda vacant. Després, el Comitè Central abordà el punt de l'ampliació del Comitè Executiu amb la incorporació dels dirigents eurocomunistes esmentats abans, més Bartolomé Calderon. Només Quim Boix, de la fracció pro-soviètica, va intervenir en contra d'aquestes incorporacions i de les persones en concret. Alguns dirigents pro-soviètics havien abandonat la reunió de forma irada en produir-se la votació sobre el president.

La IV Conferència Nacional va aprovar, per uns dos terços, la recuperació de l'eurocomunisme, enmig d'una impressionant tensió. La radicalització arribà al punt que Jordi Solé Tura i Teresa Eulàlia Calzada van ser agredits per un grup d'uns setanta militants "pro-soviètics" que s'havien concentrat a la porta de l'Orfeó de Sants cridant eslògans contra l'eurocomunisme i insultant els qui el defensaven. Alguns anaven armats amb porres i pals. *«Sí, a mi em van atunyinar sí, aquell dia sí que ja va ser... Resulta que anem a la reunió a l'Orfeó de Sants i vaig*

arribar una mica tard, ja havia començat la sessió i aleshores en el moment de travessar el carrer, anàvem la Teresa Eulàlia i jo, veig un grup de gent allà i tal. Bueno vaig pensar que era el servei d'ordre. Però, cony, en el moment que travesso veig que no, que venien cap a mi amb garrots, hòstia! (...) Penses "carai fins a on hem arribat". Vaig sortir acompanyat del servei d'ordre perquè no fos cas que m'esperessin en un altre lloc. Agafo el cotxe i arribo a casa que llavors vivia a Mestre Falla i allà hi havia un Col·legi Major per fills de militars, aparco el cotxe davant de casa, surto i se'm tiren a sobre set o vuit fills de militars: "Cabron, fill de puta, vesten a Moscou, comunista de merda". Em van fer malbé el cotxe, això el mateix dia, la mateixa tarda. Jo! quin dia aquell» (25).

El servei d'ordre va intervenir de forma contundent, i es va produir un dur enfrontament físic; també els fotògrafs de *El Periódico* i *Treball* van ser increpats (26). A petició del secretari general, dirigents del Maresme i del Vallès d'on provenien els manifestants van sortir a la Carretera de Sants per convèncer-los que deposessin la seva actitud. Dins la sala, van haver-hi aldarulls entre delegats, alguns dels quals lluien el mateix adhesiu "sóc comunista" que els manifestants al carrer. Jordi Solé Tura va rebre un fort aplaudiment per part de la majoria dels reunits, quan va aconseguir entrar a la sala, mentre una minoria es quedava ostentosa amb els braços baixats. Frutos qualificà de lumpen ls agressors i declarà que amb aquestes actituds se situaven fora del partit i al marge de la manera d'actuar dels comunistes.

Malgrat la desaprovació del Comitè Executiu, les dues fraccions continuen celebrant actes i reunions. *Treball* denuncia l'existència de documents fraccionals difosos a través de les Comissions Obreres, mentre que les organitzacions de Mataró i Montcada, entre d'altres, feien pública la seva oposició a la IV Conferència, fins i tot mitjançant anuncis pagats als diaris (27).

(25) Entrevista a Jordi Solé Tura.

(26) *El Periódico* 12-7-81.

(27) *Treball*, 23-29 de juliol del 1981.

El Comitè Central decidirà el mes d'octubre l'expulsió de vuit militants i la suspensió per sis mesos de vint-i-cinc més, per l'intent d'agressió a Jordi Solé Tura i Teresa Eulàlia Calzada.

Del X Congrés del PCE a les expulsions dels renovadors

A nivell de l'Estat, els comunistes estan immersos també en una greu crisi política, en el centre de la qual es troben la manca de democràcia interna, la necessitat d'elaborar des de la democràcia una nova estratègia política per avançar cap al socialisme i la renovació del partit. Destacats professionals i intel·lectuals, com Tamames i Eugenio Triana ja han començat a abandonar el partit que dirigeix Carrillo i la "vieja guardia" amb mà de ferro. Carrillo s'havia assegurat la victòria al Congrés. Amb tot, l'ofensiva de l'oposició euro-renovadora serà important. La força que demostren al Congrés els portarà a ser escombrats de la direcció per part de Carrillo. «*El X Congreso había terminado. Los problemas seguían*» (Vega i Erroteta, 1982: pàg. 228).

La delegació catalana va estar marcada per la síndrome del V Congrés i va procurar passar al més desapercebuda possible, si s'exceptua el sector pro-soviètic que va ser l'única minoria que va aconseguir intervenir en el Plenari com a portantveu d'aquest sector. Però els dirigents euros i leninistes, en altres temps enfrontats a Carrillo, i en bona mesura aliats als euro-renovadors del PCE, es mantenien ara a les ordres del secretari general del PCE (Vega i Erroteta, 1982: pàg. 216). «*El caso del PSUC (...) por mucho que Carrillo hablase contra los pactos, aquí aparecía algo muy parecido a un pacto entre él y los sectores eurocomunistas catalanes para ayudar a éstos a recuperar la dirección del PSUC. (...) Personas que me habían enseñado a tener una actitud crítica en los órganos de dirección del partido, pasaban a colocarse en otra posición*» (Azcarate, 1982: pàg. 229).

En el IV Congrés de l'EPK (Partit Comunista d'Euskadi), celebrat a cavall entre el V Congrés del PSUC i el X del PCE, s'enfrontaren el corrent oficialista i centralista amb el renovador, que posava l'accent en la independència de l'EPK en relació amb el PCE i propugnaven la fusió orgànica amb Euskadiko Ezkerra (EE) (Vega i Erroteta, 1982: pàg. 239). Pels oficialistes això comportava la liquidació del partit. Les posicions renovadores i nacionalistes del secretari general de l'EPK, Roberto Lertxundi, superaven sistemàticament per més de 60-80 vots les de la minoria. La nova política que s'aprovà en el Congrés suposava obrir vies de convergència orgànica amb EE. El partit dels comunistes bascos quedava pràcticament trencat. El sector oficialista dirigit per Ramon Ormazabal, fidel a Carrillo, traspassà el problema a Madrid on rebé el ple suport de Carrillo i la cúpula dirigent del PCE. En aplicació dels Estatuts del PCE, Lertxundi i la resta de renovadors bascos van veure dissolt el seu Comitè Central escollit en el seu IV Congrés i van ser expulsats del seu propi partit. Roberto Lertxundi, Sigi Domingo, Pilar Pérez Fuentes i Txemi Cantera seran expulsats del Comitè Central del PCE.

El conflicte de l'EPK va provocar una de les majors crisis del PCE, en estendre's a la resta d'Espanya la solidaritat dels renovadors del PCE amb els euskal-renovadors. Mentre Carrillo ha col·locat els renovadors com als principals enemics del partit -o de la seva direcció- i es llença a un atac frontal que acabarà amb la seva pràctica desaparició i mentre menysté la importància que va assolint la línia dura, impulsada per ell mateix, dins del PCE.

El dia 5 de novembre del 1981 es celebrà al CSIC (Centro Superior de Investigaciones Científicas) de Madrid un acte informatiu sobre el procés de fusió entre l'EPK de Lertxundi i l'EIA de Mario Onaindía. L'acte, titulat "Hacia una nueva izquierda vasca", va tenir un gran ressò, més de tres mil persones van anar a escoltar Lertxundi i Onaindía. La convocatòria de l'acte publicada a *El País* estava signada per destacats dirigents renovadors del PCE, com Manuel Azcárate, Carlos Alonso Zaldívar, Pilar Bravo, Julio Segura, Jaime Sartorius i Pilar Arroyo, membres del Comitè Central, i els regidors de l'Ajuntament de Madrid Eduardo

Mangada, José Luis Martín Palacín, Cristina Almeida, Isabel Vilallonga i Luis Larroque, vice-president de la Diputació madrilenya.

Santísima Trinidad (seu del Comitè Central del PCE) actuà amb diligència: el 12 de novembre, de matinada, després de dos dies de debats crispats, el Comitè Central del PCE vota la proposta de l'Executiu d'expulsar del seu si els sis dirigents signants de la convocatòria, sota l'acusació de treball fraccional contra el partit. Els cinc regidors van ser comminats a dimitir del seu càrrec i en negar-se van ser expulsats del partit, ja que segons la llei que regula les eleccions locals, només si deixaven de pertànyer al partit que els presentà en les seves llistes podien ser substituïts sense infringir la legalitat (Vega i Erroteta, 1982: pàg. 256-272 i Azcárate, 1982: pàg. 241-283).

Els dirigents del PSUC membres del Comitè Central del PCE, tot i que en les seves intervencions varen intentar aplacar la severitat de les sancions, van acabar votant amb la majoria. La situació era d'una total esquizofrènia, els eurocomunistes del PSUC per derrotar els pro-soviètics catalans s'havien d'aliar amb Carrillo i la "vella guàrdia del PCE", que estava liquidant els que eren els seus homònims polítics -i amics personals en molts casos- a nivell d'Estat. *«Després es va complicar encara més amb la situació del PCE, que no era exactament la mateixa. Aquí podies dir "bueno hi ha unes línies polítiques" però la situació del PCE era el poder del Carrillo i el seu equip o res. Quan Carrillo va decidir expulsar al Lertxundi i tots aquells... allò ja era el colmo! Perque jo estava d'acord amb el Lertxundi, estava d'acord amb l'Azcárate, estava d'acord amb tota la gent que anàvem a expulsar. Esquizofrènia com aquella jo no l'he viscut més»* (28). Per si calia, la situació del PCE i el paper jugat pels dirigents catalans afegia encara més desorientació entre la militància i l'electorat català.

El Comitè Executiu, després de moltes hores de reunió, emetrà un comunicat en el qual expressa la seva preocupació pel que està succeint al PCE, especialment la situació

(28) Entrevista a Jordi Solé Tura.

creada en algunes institucions, com l'Ajuntament de Madrid, que poden influir en el futur de la política municipal dels comunistes a tot l'Estat i afecta la credibilitat del projecte polític (29). Amb tot, es reconeix que les mesures que s'han pres estan d'acord amb els Estatuts del PCE. Una part de l'Executiu es va manifestar francament crítica pel que fa les sancions. Rafael Ribó farà unes declaracions en què es mostrarà en contra de les mesures disciplinàries preses pel PCE.

La Festa de Treball: simbolisme i ritualització

Des del mes de setembre del 1977, el PSUC obria el curs polític amb la celebració de la Festa de Treball. La primera Festa es va celebrar a l'avinguda Maria Cristina de Montjuïc, i anirà ascendint per la muntanya en successives edicions. A imitació de la Fête de l'Humanité del PCF i de la Festa de l'Unitat del PCI, la Festa de Treball, suposava el punt màxim d'encontre del poble comunista amb els seus simpatitzants, amics i votants. La Festa també estava pensada per recollir fons per ajudar les finances de l'organ central del PSUC, però aquesta fita, que se sàpiga, no es va arribar a aconseguir mai, tot i que les organitzacions territorials sí que aconseguien amb els seus tenderols de menjars finançaments importants per les seves activitats polítiques anyals. L'anàlisi del contingut de la festa presenta nombrosos aspectes de la importància simbòlica dels rituals comunitaris.

La Festa de Treball era un conglomerat de estands gastronòmics representatius de les diferents comarques catalanes, amb la participació d'altres partits comunistes de l'Estat, com el de Múrcia ("morcillas"), Aragó ("xistorra"), Les Illes, País Valencià. Els estands territorials reflectien les posicions polítiques majoritàries d'aquell territori mitjançant la decoració. Així alguns lluien cartells amb la trilogia "Engels, Marx, Lenin", que eren mirats amb aires de superioritat per part dels sectors que es consideraven més "moderns"; mentre que

(29) Informe presentat pel secretari general, Francesc Frutos, al Comitè Central celebrat els dies 28 i 29 de novembre del 1981.

altres col·locaven cartells de Gramsci, de la pel·lícula *Novecento*, tot buscant uns motius, per ells, més laïcs. Pocs cartells dels dirigents del partit (hi havia els de les campanyes electorals), el que fa pensar que els psuqueros eren poc amants de la iconografia pròpia. Els posters de Che Guevara eren ben vistos per tothom. Hi participaven també la secció del PCI del Piemont, el PC d'Eslovènia, agermanats amb el PSUC, i el PC cubà, un estand que sempre aconseguí gran èxit, tant per la solidaritat amb el poble cubà com per les llagostes que servien.

La Festa de Treball va ser la primera mostra festiva, popular i multitudinària que es celebrà a Catalunya després de la guerra civil. Anys després els ajuntaments democràtics organitzarien també les seves festes majors amb actuacions, etc., però les primeres manifestacions d'aquests tipus varen ser les que organitzà el PSUC. Perquè un altre atractiu de la Festa eren les actuacions musicals, que cada any portaven a Barcelona artistes de la màxima actualitat.

Junt amb aquesta part lúdica, evidentment, hi havia la part política. Els estands venien un *Treball* especial, en què s'apreciaven col·laboracions dels dirigents del partit i d'intel·lectuals amics. La portada acostumava a ser una col·laboració d'algún dels molts artistes propers al PSUC. Al llarg dels tres dies se celebraven nombroses taules rodones sobre tota mena de temes, tant polítics com culturals, amb una participació de convidats pluralista. Es a dir persones independents, d'altres partits, especialistes en el tema en concret, etc.

L'aspecte polític central de la festa a'accentuava entorn del míting final, que comptava amb la participació, a més del president i el secretari general del PSUC, del secretari general del PCE. Aquest acte simbolitzava l'inici del curs polític i les intervencions dels dirigents tenien com a finalitat orientar la militància en les tasques polítiques fonamentals que els esperaven. Encara que el discurs es pot considerar com una formalitat, una ritualització, que es concedia per escenificar el poder de direcció i de creació de consciència política per part dels dirigents.

Però el que singularitzà la Festa de Treball, és l'ambient fraternal que s'hi respirava, fruit de l'esforç desinteressat de la militància d'arreu de Catalunya, així com un internacionalisme solidari. La Festa ens presenta el PSUC com una comunitat de persones que comparteixen els mateixos interessos i ideals. L'estructura de la Festa reproduïa, a petita escala, espais geogràfics, els dialectes entre els militants abundaven en: «*dinem al Baix (Llobregat)*», «*busques la Joana? l'he vist a Cuba*» o «*quedem a Múrcia per sopar*».

La Festa de Treball simbolitzava un dels màxims ideals dels comunistes: la igualtat. La Festa era una ocasió per demostrar que a la futura societat que es volia construir no hi hauria diferències. Homes i dones treballaven junts als estands. Dirigents locals, membres del Comitè Central, diputats, militants reconeguts pel seu treball professional, servien les taules com qualsevol altre militant de base. La jerarquia quedava, per unes hores, invertida.

No és d'estranyar que la Festa de Treball del 1981 fos utilitzada com a plataforma d'expressió pública dels enfrontaments per part de la fracció pro-soviètica oposada a la majoria del Comitè Central. Des d'uns mesos abans s'havia detectat un cert boicot en la venda de bons d'ajut i en la participació en la Festa per part de determinades organitzacions amb majoria pro-soviètica. La venda mateixa de l'exemplar especial de *Treball* va disminuir en un 30% en relació amb a l'any anterior, i els estands en què es venia van passar de seixanta-nou a uns vint.

Militants de l'Agrupació de la Florida van repartir octavetes contràries a la línia del partit i contra els regidors del PSUC de l'Ajuntament de l'Hospitalet, amb actituds agressives contra el servei d'ordre. A l'estand de les JCC (Joventut Comunista de Catalunya) van haver-hi aldarulls i es van col·locar pancartes demanant la renovació de la JCC. Des dels altaveus de l'estand del Vallès Occidental es llençaven eslògans com els de: "Carracas del V Congrés", "Ara començarà el concert de Xerracs". Un grup d'unes dues centes persones van intentar boicotejar el míting central de la Festa de Treball «amb

xerracs, fent soroll, provocant, intentant arribar a l'escenari, cosa que va evitar l'actitud clara i conseqüent del conjunt de participants en el miting i de les tres files de servei d'ordre que es van organitzar de forma automàtica» (30). El Comitè Central es decideix a prendre mesures disciplinàries ja que segons el seu secretari general: «Quan un militant comunista perd el nord i no entén què vol dir fer aquest tipus d'accions davant de trenta mil persones, per mi està perdent el carnet d'identitat de comunista» .

La situació es deteriora: Conferències locals. Sancions

La premsa pública, dia a dia, declaracions creuades de les dues fraccions -i de les tres tendències- així dirigents eurocomunistes manifesten que «el PSUC ha de perdre dos mil militants, perquè d'aquesta manera recuperarà cinc mil euros». Mentre, membres pro-soviètics diuen que «aquests eurocomunistes han faltat clarament a les normes del centralisme democràtic. Van estar maquinant des de la celebració de la Conferència del Baix Llobregat (del 1980)»(31). L'espiral d'irresponsabilitat sembla no tenir fi.

Un informe del responsable d'organització, Josep M. Rodríguez Rovira, constata que s'ha produït una disminució de 4.449 militants en relació amb l'any anterior: «Un 20,69%, que està repartit entre les diferents organitzacions, en alguns casos amb un manteniment bastant notable de l'afiliació, però en general amb una pèrdua equivalent a aquest 20,69% i en alguns casos, superior». (32) No podia ser d'una altra manera, i encara que l'informe dóna la culpa de la disminució en el ritme de la renovació de carnets als efectes regressius que va produir l'intent de cop d'Estat del 23 de febrer, seria més exacte atribuir la causa de les no renovacions de carnets a la

(30) Informe presentat pel secretari general, Francesc Frutos, al Comitè Central celebrat els dies 3 i 4 d'octubre del 1981.

(31) Diario de Barcelona, 1-11-81

(32) Informe i resum sobre la situació del partit, presentat per Josep M. Rodríguez Rovira en nom del Comitè Executiu.

desorientació i enuig de molts militants per la situació en què es trobava el partit.

Aquesta sessió del Comitè Central tractà a bastament els problemes interns que pateix el PSUC. I aviat, com s'havia convertit ja en costum, es passà a l'insult personal. Curiosament, destacats dirigents pro-soviètics acusen el responsable d'organització d'actuar com "Bèria" i d'"Stalin". La resposta de Josep M. Rodríguez Rovira evidencia clarament la crispació regnant: «Malgrat que la meua cultura política és molt mancada, jo sempre havia pensat que tant l'Stalin com el Bèria, que era el seu braç actiu, havien tingut un tipus d'actuació que comportava l'eliminació física d'aquells que dins del partit, fins i tot membres del CC, tenien una actitud d'oposició als designis del Bèria o de l'Stalin. Per tant, company Ardiaca, company Quim Boix i altres companys: les comparacions aquestes, que d'altra banda, en el meu cas ja havia iniciat el company Lluís Fernández de Mataró i a la llista hi afegiria també l'Antoni Cuadras, (33) són fins i tot ridícules. Perquè, és clar, si jo fos el Bèria o jo fos l'Stalin, vosaltres no hauríeu parlat avui aquí pel micro. I ho dic no pas perquè jo entengui que se us ha d'impedir de parlar pel micro, en absolut; al contrari, però ho dic perquè feu el favor de ser una mica més seriosos quan obriu la boca i feu determinades formulacions (...). Companys, nosaltres no limitem ni en un mil·límetre tots els drets que donen els nostres estatuts als militants i a les organitzacions, però no pensem estalviar tampoc l'exigència de ni un sol dels deures que els estatuts donen als militants i a les organitzacions» (34).

L'Executiu encara creu que és possible la integració, ja que hi ha una línia política clara a seguir que és la sorgida del V Congrés, la IV Conferència Nacional i el X Congrés del PCE, encara que reconeix que si la situació continua deteriorant-se no hi haurà més remei que convocar el Congrés extraordinari. Però els eurocomunistes radicals segueixen reclamant la celebració d'un congrés

(33) Lluís Fernández és un dels militants expulsats per les agressions a la IV Conferència Nacional del mes de juliol. Antoni Cuadras és responsable de Mataró.

(34) Resum de la discussió de l'informe sobre la situació del partit, presentat per Josep M. Rodríguez Rovira.

extraordinari com a única forma de solucionar els problemes del partit. També ho faran a partir d'ara alguns pro-soviètics que es consideren traïts per l'actual direcció leninista.

A diferents localitats se succeeixen els enfrontaments entre un bloc i l'altre amb expulsions i dimissions. Així, mentre abans de l'estiu la Conferència de Barcelona l'han guanyat els euros amb suport dels leninistes, a l'octubre la VI Conferència comarcal del Baix Llobregat acabà amb la victòria absoluta del sector pro-soviètic i la marginació dels euros. La Conferència del Baix Llobregat adoptà resolucions que van en contra de la recuperació de l'eurocomunisme i dels acords presos en la IV Conferència Nacional. La fracció pro-soviètica no accepta els resultats de la Conferència Nacional, i es remet a la seva lectura dels acords del V Congrés en què basa, i basarà, la seva legitimitat. També han sorgit desacords entre diferents grups municipals i els respectius comitès locals (Santa Coloma, Rubí, Sant Joan Despí, Balaguer, Gavà, Viladecans). Uns desacords que porten implícita l'amenaça de portar els enfrontaments del partit als carrers dels pobles i ciutats.

Davant la situació, que es pot qualificar d'insurreccional en moltes i importants organitzacions, el Comitè Executiu acorda la següent resolució:

«1 - El Comitè Executiu ha demanat la dimissió d'aquest organisme de dos dels seus membres, Joan Muñoz i Joan Ramos, per la seva actuació en la Conferència del Baix Llobregat, incomplint acords del Comitè Executiu en relació a la defensa, fins a les últimes conseqüències, de la política d'integració aprovada pel Comitè Central.

2 - El Comitè Executiu considera que el Comitè Comarcal del Baix Llobregat sorgit de la VI Conferència no expressa totalment la realitat i les necessitats del partit a la comarca. Conseqüentment, aquest Comitè ha de crear les condicions per tal que l'organització del partit al Baix Llobregat disposi d'un organisme de direcció que expressi plenament la realitat del partit a la comarca.

3- Acordar que, front a qualsevol problema de desacord entre grups municipals o una part d'aquests i els comitès locals, el Comitè Executiu assumirà directament la resolució d'aquests problemes.

4- Totes les agrupacions del PSUC a la comarca del Vallès Occidental passen a dependre, financerament del Comitè Central. Per tant, a partir d'aquesta data, rendiran comptes al Comitè Central.

5 - A partir d'aquesta data el Comitè Executiu, quan ho consideri convenient, mantindrà rrelació directa amb qualsevol agrupació, comitè local o comarcal del partit.

6 - A qualsevol organització, membres del Comitè Executiu, del Comitè Central o militants del partit que faci declaracions públiques sobre la situació interna del partit que no siguin expresssió d'acords del Comitè Executiu o del Comitè Central li seran exigides responsabilitats.

7 - Les organitzacions del PSUC de Rubí, Sant Cugat del Vallès i Terrassa passen a dependre directament del Comitè Executiu, que determinarà les formes concretes de treball i direcció a aquestes localitats.

8 - El Comitè Executiu, davant la situació del PSUC, ha examinat la conveniència de convocatòria d'un congrés extraordinari i ha acordat sotmetre una proposta concreta al Comitè Central, que queda convocat pels dies 7 i 8 del proper mes de novembre» (35).

Euros i leninistes estaran en desacord en les mesures disciplinàries que es proposen per als membres del Comitè Executiu, Joan Ramos i Joan Muñoz. Destacats leninistes amenacen dimitir si es produeixen sancions, ja que consideren que aquestes només serviran per radicalitzar, encara més, la situació i abonar l'escissió. I això, en unes zones claus electoralment com el Vallès Occidental i el Baix Llobregat. Però les sancions s'aproven.

(35) Resolució del Comitè Executiu del PSUC, 27 d'octubre del 1981.

El 2 de novembre se celebrà una reunió a Madrid entre membres del Secretariat del PCE i els dirigents del PSUC membres del Comitè Central del PCE (36). Prèviament s'havia celebrat una reunió d'ambdós executius. Carrillo es referma en la seva coneguda posició que el V Congrés es va caracteritzar per la ruptura amb l'eurocomunisme, un fracàs que va possibilitar la política d'integració duta a terme per l'anterior direcció i continuada per l'actual Comitè Executiu, l'error principal del qual ha estat no retornar a l'eurocomunisme ràpidament i esperar la celebració de la IV Conferència Nacional. La solució als problemes, per ell, està a expulsar de l'aparell regular, sense contemplacions, els militants més enquistats en el treball fraccional i celebrar el Congrés extraordinari on euros i leninistes presentin batalla conjunta per conformar una majoria que permeti recuperar tothom que vulgui salvar el partit.

Amb algunes matisacions els dirigents catalans accepten aquest diagnòstic i reconeixen la inviabilitat de la política d'integració, no només ara, sinó que també es reconeix que va fracassar entre el IV i V Congrés. S'aposta decididament per la convocatòria del Congrés extraordinari en què s'ha d'aprovar una política eurocomunista en consonància amb la del PCE, i s'apunten les mesures organitzatives a prendre, reconeixent que és més que probable que la fracció pro-soviètica organitzi un contra-congrés. En definitiva, es reconeix que es produirà una escissió. Hom és conscient de la gravetat de la situació a Catalunya i en tot el PCE. Una gravetat que s'aprofundirà pocs dies després amb les expulsions dels renovadors del PCE.

La direcció del PSUC, doncs, considera que la política d'integració ha fracassat i decideix convocar un Congrés extraordinari. El Comitè Central, celebrat els dies 28 i 29 de novembre, aprovà els documents del Congrés extraordinari amb l'oposició de la fracció pro-soviètica, que suma 33 vots (un terç aproximadament) del Comitè Central. Frutos

(36) Van participar en la reunió, per part del Secretariat del PCE: Santiago Carrillo, Jaime Ballesteros, Nicolas Sartorius, Juan Francisco Pla i Adolfo Piñedo. Per part del PSUC, Paco Frutos, Josep M. Rodríguez Rovira, Gregori López Raimundo, Antoni Gutiérrez Díaz, Jordi Solé Tura, Jordi Borja, Miguel Núñez, Andreu Claret, Joaquín Zamoro, Cipriano García i Eulàlia Vintro. No hi ha constància que assistís José Luis López Bulla, també membre del Comitè Central del PCE. Ens basem en les notes de la reunió d'Eulàlia Vintro i en les informacions aparegudes a El País i El Periódico dels dies 3 i 4 de novembre del 81.

advertirà: «Un Congrés que es planteja de clarificació política, d'unitat i cohesió. La "batalla electoral" no l'ha establert el Comitè Executiu, en tot cas han estat altres companys els qui l'han plantejada fent declaracions a la premsa dient que guanyaran o que "tenen el 80 per cent del partit". Siguem seriosos, no hi ha cap partit comunista que no es planteji guanyar un congrés per a una política» (37).

El VI Congrés es plantejà, amb l'acord tàcit entre euros i leninistes, de retornar plenament a l'eurocomunisme. La polèmica se centrà en l'elecció dels màxims òrgans de direcció. Existeix una pràctica unanimitat perquè Gregori López Raimundo retorni a la presidència, però no sobre al secretari general. Els leninistes voldran la continuació de Paco Frutos, mentre que els euros voldran l'Antoni Gutiérrez. El Comitè Central aprovarà noves expulsions i inhabilitacions per les agressions de la Festa de Treball.

Els pro-soviètics que es consideren els únics depositaris de la legalitat sorgida del V Congrés, es mobilitzen contra les normes de convocatòria del Congrés extraordinari, qualificant-les d'antidemocràtiques en considerar que afavoreixen la fracció majoritària del Comitè Central que formen euros i leninistes.

Les dues comarques on el sector contrari a la majoria del Comitè Central és més fort celebren assemblees en les quals dirigents comarcals, que a la vegada són membres de la direcció es manifesten contra la Carta de normes. La reunió del Vallès Occidental (400 assistents) va ser presidida per Félix Farre membre del Comitè Central que acabava de ser sancionat amb un any d'inhabilitació. Al Baix Llobregat (150 assistents) van acudir-hi el secretari general i altres membres de l'Executiu. En un ambient molt crispat Frutos va ser esbroncat i insultat amb crits de "traïdor" per part d'un sector dels assistents (38).

(37) Resum de la discussió del Comitè Central dels dies 28 i 29 de novembre del 1981, realitzat pel Secretari General Francesc Frutos

(38) El Periódico, 2-12-81

5.3. Es consuma la divisió

Encara que tothom ho sabia, la constatació de l'existència d'una fracció pro-soviètica organitzada amb una direcció paral·lela es va obtenir per casualitat: «*Sebastià Vives, membre del Comitè Central, estava separat de la seva dona i aquesta vivia amb un pro-soviètic. Ell va anar a casa d'ella a buscar la seva filla que estava sola, mentre esperava la nena va veure uns papers sobre la taula i se'ls va mirar, adonat-se que eren actes de reunions amb dates, propostes d'actuacions, propostes a fer als Centrals, etc. I la llista amb la direcció paral·lela amb càrrecs inclosos. Els va agafar i els va dur a la direcció*». (39)

El 5 de desembre Paco Frutos, secretari general del PSUC, comunicà als mitjans de comunicació que el Comitè Executiu posseeix proves documentals definitives i fefaents de l'existència d'una "direcció paral·lela" del sector pro-soviètic. L'Executiu vol «*evitar dar argumentos a los pro-soviéticos radicales. La expulsión supondría una razón moral y popular que podría arrastrar bastante gente -un 40% probablemente- y haría que, aunque los eurocomunistas ganaran el congreso, heredaran un instrumento inservible*». (40)

El dia 7 de desembre vint-i-sis membres del Comitè Central presenten en roda de premsa el manifest "En defensa del PSUC" en què criden a la militància a oposar-se a noves sancions i expulsions. El manifest rebutja les normes de convocatòria del VI congres, així com els documents aprovats pel Comitè Central que han de ser debatuts per la militància.

(39) Entrevista a Ramon Pla.

(40) El Periódico, 6-12-81.

El Comitè Central de les expulsions

El 9 de desembre se celebrà el que es pot considerar el Comitè Central més dramàtic de la història del PSUC. Es constatarà l'existència d'una fracció organitzada al marge de la majoria del Comitè Central, es produiran les expulsions dels seus dirigents i el partit quedarà irremeiablement partit.

El secretari general informa que són en poder de l'Executiu les notes preses per un dels assistents a la reunió fraccional celebrada el dia 2 de novembre. D'aquestes notes, publicades a *Treball*, es desprèn que va ser una reunió de preparació del Congrés extraordinari quan encara no estava formalment convocat i, sobretot, del Comitè Central que s'havia de celebrar els dies 7 i 8 de novembre. Era una reunió en què es planteja la constitució d'un "òrgan coordinador" integrat per Pere Ardiaca, com a president coordinador, encarregat d'entrevistes públiques i institucionals; Francesc Trives, encarregat d'organització; Santi Díaz, de finances; Fèlix Farre, finances i organització; Chema Corral, responsable de propaganda; Marià Pera, responsable de política municipal i institucions; Leopoldo Espuny, responsable de política internacional; Celestino Sánchez, responsable de professionals, intel·lectuals i joventut; Alfred Clemente, responsable de moviment obrer; Joan Muñoz, responsable del Baix Llobregat; Quim Boix, de Barcelona i Josep Serradell "Roman" com a coordinador(41). Tots menys Santi Díaz eren membres del Comitè Central.

D'això es desprèn un treball fraccional i conspiratiu, organitzat i estructurat amb responsabilitats en àrees de treball específiques. *«A més, hem valorat la gravetat de la situació per la presència, en aquest "òrgan", a un nivell important del company Roman. Una persona que, amb tots els seus desacords, ha mantingut fins ara la disciplina del partit. Una persona intel·ligent que ha estat tota la vida al partit. Una persona molt calculadora en les seves*

(41) Informe presentat per Francesc Frutos en nom del Comitè Executiu al ple del Comitè Central celebrat el dia 9 de desembre del 1981.

anàlisis, en les seves decisions. El fet que Roman hi estigui, ens fa veure la gravetat i les implicacions que pot haver en tot això».

El grup fraccional ha començat a distribuir el "Manifest dels 26" a les organitzacions del partit. Aquest és un document que crida clarament a la insubordinació del partit. Es diu que el Comitè Executiu i el Comitè Central han vulnerat totes les normes i que, davant d'això, s'ha d'anar a debatre unes altres propostes. *«Es tracta, doncs, d'una clara proclama a la insubordinació dins del partit».* El document, així com la seva distribució irregular, contitueix una agressió a la unitat del partit en la mesura que el seu grup difusor reivindica una legitimitat contraposada i enfrontada al Comitè Central. Una legitimitat basada en la seva lectura dels acords del V Congrés, les Tesis del qual haurien estat vulnerades per la majoria del Comitè Central a partir de la IV Conferència Nacional, que restituí l'eurocomunisme que s'havia esborrat de les Tesis congressuals.

La reunió del Comitè Central va durar fins les cinc o les sis de la matinada següent. Va ser una sessió impregnada de dramatisme, d'acusacions, d'intolerància mútues. *«Jo no sé si estic equivocat o encertat, jo crec que estic encertat però jo no vaig voler passar per aquí (l'eurocomunisme). I van presentar l'expulsió meva del partit i em van donar cinc minuts per defensar-me, jo vaig protestar i el Paco Frutos en un gest de generositat em va donar cinc minuts més, o sigui deu minuts. Va ser l'expulsió, va ser l'expulsió del partit» (42).*

El Comitè Central del PSUC reunit en sessió extraordinària decideix prendre, d'acord amb l'article 14-E dels Estatuts (43), aquestes sancions:

(42) Entrevista a Josep Serradell "Roman". Fundador del PSUC a Tortosa. Comissari durant la guerra. Exili primer a França, després a Mèxic. Torna a Catalunya el 1944, es dedica a reorganitzar el partit. Del 1948 al 1957 treballa a l'aparell clandestí de París a les ordres de Carrillo. Des del 1958 passa pràcticament tot el temps, amb sortides de seguretat de tres o quatre mesos, a Catalunya. Serà l'històric responsable d'organització del PSUC.

(43) Article 14. Els actes contraris al programa, als principis i Estatuts del Partit seran sancionats d'acord amb la seva gravetat. e) En casos de corrupció, activitats fraccionals, així com actuacions molt greus contràries al centralisme democràtic i al partit, l'expulsió.

«Expulsió del partit dels companys següents: Pere Ardiaca, Quim Boix, Alfred Clemente, Chema Corral, Leopoldo Espuny, Fèlix Farré, Juan Muñiz, Marià Pera, Celestino Sánchez, Josep Serradell, Francesc Trives i Juan Ramos (44).

«Separació del partit per un període de sis mesos dels companys: Francisco Aguilar, Jaume Balcells, Josep M. Barberà, Josep M. Castells, Joan Castro, Esteban Cerdán, Agustí Daura, Montserrat Domingo, Jose Fariñas, Miguel Guerrero, Rafael Juan Pérez, Manuel Linares, Felip Rull, Pere Soto (45).

«Separació del partit per un període de tres mesos dels companys: Justiniano Martinez, Juan I. Valdivieso i Cinta Llorens (46) .

«Obertura d'expedient als companys: Jaume Valls, Estrada i Santi Díaz (47).

«El Comitè Central acorda la suspensió d'activitats dels comitès comarcals del Vallès Occidental i Baix Llobregat i del comitè intercomarcal de Lleida, i assumeix la direcció del comitè local de Lleida. Totes les agrupacions, militants i grups municipals d'aquestes organitzacions queden deslliurats de la disciplina dels acords d'aquests comitès a partir d'aquesta data.

«Totes les agrupacions i grups municipals que fins ara depenien d'aquestes organitzacions passen a dependre directament del Comitè Central a través de les formes que determini el Comitè Executiu i el Secretariat del Comitè Central.

(44) Tots són membres del Comitè Central. Muñiz i Ramos també són membres de l'Executiu. Ardiaca, Corral, Ramos i Sánchez, diputats al Parlament de Catalunya, el primer per Lleida i els altres per Barcelona.

(45) Tots són membres del Comitè Central.

(46) Els tres són membres del Comitè Central. El primer, regidor de l'Ajuntament de Barcelona.

(47) Del Comitè Local de l'Hospitalet.

«Els comitès referits i les persones que en nom d'ells tinguin al seu càrrec qualsevol mena de béns patrimonials del partit (locals, material i aparells d'impressió, mobiliari i material d'oficina, comptes corrents, vehicles, etc.) hauran de posar-los a disposició de la Comissió Central de Control de Finances en un termini màxim de quaranta-vuit hores.

«El Comitè Central crida a totes les agrupacions, comitès i militants del PSUC a fer front a l'intent escissionista denunciat i a fer costat a la direcció del PSUC elegida democràticament en el V Congrés, com a garantia de preparació i celebració d'un congrés extraordinari, democràtic i participatiu» (48).

El Comitè Executiu registrarà immediatament diferents noms i sigles per tal que ningú no es pugui apropiari de la marca PSUC (entre altres, Partit dels Comunistes de Catalunya). Ningú no dubta que es produirà una escissió i l'únic que queda per saber és la magnitud que pot assolir.

Els sancionats fan una crida a desobeir el Comitè Executiu i el Comitè Central. No es consideren expulsats i anuncien que seguiran actuant com a membres del Central i que recorreran davant la Comissió d'Apel.lacions. Criden les organitzacions del partit a discutir i donar suport al document signat pels vint-i-sis membres del Comitè Central i a no fer cas de les prohibicions de l'Executiu sobre això. Criden a rebutjar les expulsions i a seguir en els locals, a no acceptar les dissolucions de comitès i agrupacions, les sancions i «las confiscaciones del patrimonio del partido que es propiedad de todos los militantes» (49).

Uns dos cents militants del PSUC, entre els que es troben Joaquim Sempere, Miquel Angel Abad, Antoni Farres, Manuel Vázquez Montalbán i Rafael Ribó subscriuen un document en què, a més de criticar les activitats fraccionals, es pronuncien per una superació de la crisi interna del partit que no signifiqui la institucionalització del reformisme. Interpreten els

(48) Resolució política del Comitè Central del PSUC, 9 de desembre del 1981.

(49) El Periódico, 15-12-81

resultats del V Congrés no com una victòria pro-soviètica, sinó com «*la rectificación de una trayectoria anterior que llevaba a la pérdida de identidad del PSUC como partido de clase y revolucionario*» (50). No és sinó la defensa de la tercera via que havia preconitzat el Comitè Executiu després del V Congrés i que s'havia mostrat inviable.

Al llarg del mes de desembre la direcció del PSUC organitzà nombroses assemblees informatives. Es presentà als militants i a l'opinió pública el projecte de document polític del VI Congrés, què portà com títol "El PSUC en defensa del PSUC" (la part fonamental del qual serà publicada als diaris). Aquest document planteja la necessitat de la convocatòria del Congrés extraordinari, per posar fi a la degradació continuada de la vida interna del PSUC i restablir la cohesió i la unitat del partit sobre la base d'una clarificació política que posi fi a les interpretacions diverses i contraposades de la línia política existents al si del partit. Es constata la pèrdua constant de militants de procedència social i geogràfica diversa, així com la baixa de la influència social del partit, deguda a la incapacitat que mostra per fer política a causa de les tensions internes i de la inorganicitat creixent, que comporta una paralització progressiva de tota activitat col·lectiva.

A algunes localitats, com ara Cornellà, els pro-soviètics provoquen incidents en la celebració dels actes informatius. El secretari general és insultat amb crits de "feixista" i "Rosón" (51). Paco Frutos declara: «*El PSUC parece una confederación de asambleas ácratas*» (52).

PCC. Lluita pels Ajuntaments.

El gener els expulsats han imprès quinze mil carnets per al 1982, són igual que els del PSUC de l'any abans, però amb la llegenda "Ara més que mai, visca el V Congrés". Els ja, pràcticament, escindits han editat un primer número

(50) El País, 16-12-81.

(51) Rosón era el ministre de l'Interior del govern de la UCD.

(52) La Vanguardia, 22-12-81

d'una publicació que anomenen "Butlletí dels 26 signants del document per un Congrés democràtic i d'unitat del PSUC". La capçalera porta l'anagrama del partit. Es coneix que Roman està fent gestions per legalitzar el nom "PSUC (comunista)". Els escindits consideren que ells són el legal, el vertader PSUC i que la fracció la constitueixen l'actual direcció, que ha caigut a mans de la socialdemocràcia o pitjor, ja que segons Ardiaca «Actualmente pocas diferencias hay entre la UCD o el PCE, o entre la CEOE o CCOO. Con la experiencia de los Pactos de la Moncloa ya se veía que la política de concentración era errónea, puesto que sólo perjudicaba a los trabajadores» (53). Encapçalat per l'anagrama PSUC i dirigit a tots els comunistes del PSUC, els escindits convoquen, amb força publicitat, una assemblea per al dia 31 de gener a Barcelona.

El mes de gener els membres del Comitè Central expulsats, Juan Ramos, Leopoldo Espuny i Pere Ardiaca, es presenten acompanyats d'un notari a la reunió d'aquest organisme, a la qual ja no han estat convocats. Un servei d'ordre, especialment format per aquesta situació, els impedeix l'entrada a la seu del carrer Ciutat. Un membre de la direcció els digué que estaven expulsats per part del Comitè Central i que el Comitè Executiu encarregat de fer complir els acords presos havia acordat la mesura d'impedir-los l'entrada. El dia 26 de gener els pro-soviètics fixen la data del seu congrés per un mes després que se celebri el VI Congrés del PSUC.

Els enfrontaments entre les dues fraccions es produeixen a tot el territori català. Els comitès locals són destituïts bé per la direcció o bé per l'assemblea de base d'un bàndol o de l'altre. Es formen, llavors, comitès paral·lels. Es lluita pels locals, pels diners, pels materials, per les infraestructures, per tot. Amistats forjades des de la clandestinitat, amb anys de convivències, d'il·lusions, d'esperances compartides, es destrueixen enmig de l'enfrontament que devora al PSUC: «Yo padecí mucho porque tenías camaradas, ten en cuenta que hay gente con la que has convivido, te has jugado la vida, con

(53) D'una entrevista a Pere Ardiaca publicada a Interviu del 20-1-82.

personas a las que has llegado a querer más que a tu propia familia, porque tenías una compenetración más profunda» (54). Els militants de les fraccions oposades deixen de parlar-se, si no és per insultar-se. Tot això públicament. A ciutats com Barcelona l'evidència es té pels mitjans de comunicació. Però a les poblacions més petites, els enfrontaments es viuen al carrer, als locals públics, entre els veïns, a les fàbriques.

La presidenta del PCE, Dolores Ibárruri, adreçà una carta al Comitè Central del PSUC en la qual exhorta a la unitat del partit. Es una carta manuscrita, datada a Madrid el 10 de febrer. Dolores escriu, en un intent últim de fer valer el seu prestigi mític per evitar la partició del partit català: *«Dentro del partido, queridos camaradas, se pueden exponer todas las opiniones, expresar las discrepancias sobre cualquier tema, siempre y cuando se respeten las reglas del partido. Lo que no se puede admitir, de ninguna manera, son actitudes escisionistas, formación de grupos que conduzcan al debilitamiento del partido, a la descomposición, y que por tanto son condenables. Este año electoral, todo ataque al partido es un ataque que se ofrece a las fuerzas reaccionarias. Yo os llamo, camaradas, a defender la unidad del partido, la política del Comité Central del PSUC y a mantener las tradicionales relaciones de unidad fraternal entre el PSUC y el PCE»*. Com altres crides a la unitat i a evitar el desastre que s'havien fet, tampoc Dolores no va ser escoltada.

La crisi es va traslladar també als ajuntaments. A Barcelona l'expulsió del regidor Justiniano Martínez comporta l'amenaça de dimissions en el grup municipal comunista, que governa amb els socialistes la ciutat. A Cornellà els pro-soviètics demanen la dimissió de l'alcalde Frederic Prieto.

La situació als ajuntaments s'agreuja, un cop s'haurà constituït formalment el PCC i el PSUC decideixi destituir els regidors escollits en les seves llistes i que s'han passat a l'escissió. Seran destituïts uns 90 regidors, que evidentment s'oposaran a aquestes mesures. A

(54) Entrevista a Angel Rozas.

Montcada, l'Antoni Gutiérrez, de nou secretari general després del VI Congrés, va ser rebut amb ous quan es dirigia a l'assemblea local.

A Barberà del Vallès de dotze regidors, onze es van passar al PCC, només va quedar una regidora al PSUC, Carmen Martínez Mallorquín, que va ser destituïda pels pro-soviètics. La situació era molt delicada perquè l'organització del partit en un 95% havia passat al PCC. Finalment el PSUC va decidir destituir els onze regidors i es va organitzar una comissió gestora amb la regidora del PSUC i un seguit de persones lligades al partit i independents. L'ex-alcalde havia manifestat la seva negativa a la destitució amb frases com «nos tendrán que echar con las armas» (55). El nomenament de la comissió gestora va ser fet enmig d'una gran violència: «El día del nombramiento fue un hecho dramático, porque por parte del alcalde dimitido con megáfonos llamando a la gente, diciendo que se les quitaba los puestos de trabajo. Había una concentración delante del Ayuntamiento de unas cien personas que asaltaron el Ayuntamiento, los guardias estaban ya derrotados. Lo tuvimos que hacer a puerta cerrada. Y bueno, pegando mientras golpes en la puerta, por los cristales, dando golpes» (56). La gent del carrer vivia aquests fets enmig d'una gran desorientació. Tots eren coneguts per la població, que no entenia que estava passant: «Bueno a mi me estuvieron saludando brazo en alto en la puerta del Ayuntamiento alguna gente de ellos. Pasabas y escupían al suelo cuando pasabas, me pegaron sí. Y al Ribas en un pleno se levantó uno, le pegó dos tortas y le rompió las gafas, fue un espectáculo bestial. Esta situación, yo creo, que es lo que mayor castigó la gente».

Situacions més o menys semblants, segons fos la força d'uns o altres, van succeir al conjunt de les localitats catalanes.

(55) El Periódico 5-5-82.

(56) Entrevista a Carmen Martínez Mallorquín.

El VI Congrés: el PSUC homogeneïzat

Un cop formalitzada l'escissió pro-soviètica, les dues altres famílies continuen la seva particular lluita pel control del partit. L'objectiu, ara, serà guanyar el VI Congrés, que se celebrarà del 19 al 21 del mes de març.

Els leninistes acusen els eurocomunistes de fer treball fraccional per tornar a dirigir el partit, des de la celebració del V Congrés. Una demostració d'aquest treball conspiratiu que denunciem va ser l'anomenada "costellada euro". A finals de febrer el "Guti" havia convidat un seguit de dirigents euros a un dinar a casa de l'Elena Pérez a Sant Pol de Mar. Per a uns va ser un dinar entre amics, per a d'altres, una reunió fraccional. L'Executiu va voler expedientar els assistents a la costellada i els cridà a passar per una mena de tribunal que els demanà explicacions. La direcció leninista va caure en un parany que es tornà en contra seva en desacreditar la plana major dels eurocomunistes del partit. En una reunió celebrada a Barcelona amb més d'un centenar de quadres del partit, la majoria va desqualificar la direcció leninista pels atacs als dirigents eurocomunistes (57).

També hi havien friccions pel caràcter, més obert o més tancat, de la carta de convocatòria del Congrés. La direcció actual s'adona que estarà en minoria davant l'ofensiva eurocomunista. Les possibles bases obreres dels leninistes han quedat quebrades per l'escissió. A més, els seus dirigents sindicals (tenen la direcció de la CONC) aniran amb cura, per impedir que la crisi del PSUC colpegi, amb la mateixa brutalitat, el sindicat. Després d'una reunió a Madrid dels dirigents del PSUC que també ho són del PCE, sembla que l'enfrontament remet.

Pel que fa a la militància, el mes de març només s'han renovat uns cinc mil carnets. No és encara una xifra definitiva, però sí molt indicativa del cansament que estan experimentant els homes i les dones del PSUC després de més d'un any de lluites internes, a les quals, d'altra banda, no es veu el final. Una part se'n va anar amb l'escissió, que es constituirà en el PCC, però la majoria se'n van anar a casa, desorientats, fastiguejats, per un PSUC que de tant

(57) Entrevista a Enric Cama. Entrevista a Jordi Borja.

voler ser "més que un partit", quasi havia deixat de ser un partit. També n'hi va haver que van buscar la seva sortida en altres partits, amb possibilitats de govern, donant lloc a un important transvasament de polítics com escrivia Teresa Pàmies: «Quan els comunistes figuràvem entre els favorits de la cursa post-franquista fórem objecte d'efusives adhesions que no corresponien ni al sentiment sincer dels pretendents ni a les nostres possibilitats de govern. Quan això fou evident -i no trigà gaire- alguns d'aquells engrescadíssims psuqueros s'arrimaren a l'ombra dels detentors del poder o amb possibilitat d'assolir-lo aviat» (58).

El 19 de març comença el VI Congrés, amb una clara majoria dels eurocomunistes entre els 1.127 delegats i delegades. A diferència del V Congrés, la delegació del PCE està formada per les primeres figures del partit, Dolores Ibárruri, Santiago Carrillo i Nicolás Sartorius. Hi ha un sentiment general clar: ha de guanyar la unitat. Aquest va ser un congrés sense massa discussió ideològica, ja que les dues famílies tenen molts punts de coincidències i accepten l'eurocomunisme.

El document polític del Congrés aprova desenvolupar l'estratègia política del catalanisme popular per fer front al catalanisme conservador del govern de Jordi Pujol. «El catalanisme popular s'ha de basar en un ampli moviment de masses, més enllà dels límits dels partits polítics, i que aplegui les diverses experiències participatives adreçades a construir una Catalunya de progrés. Aquest projecte també ens ajudarà a treballar contra els intents neolerrerouxistes dirigits a dividir les classes populars a Catalunya» (59).

L'apartat del document que fa referència al partit porta com títol "Un partit comunista, una política eurocomunista", i es reafirma en la pràctica del centralisme democràtic i rebutja explícitament la cristal·lització de fraccions i de tendències.

(58) Article de Teresa Pàmies a L'Avui 12.9.82.

(59) Document polític del VI Congrés.

La lluita es plantejà pels òrgans de direcció i la secretaria general. Sobre la Presidència no hi va haver discussió, Gregori López Raimundo era inqüestionable. La correlació de forces seria d'un 50% d'euroes que volien fer fora Frutos, un 30% d'euroes defensors d'acabar amb la crisi i afavorir la cohesió que no qüestionarien Frutos i un 20% d'incondicionals de l'actual secretari general, que coincidiria amb els sectors de CCOO (60). La comissió de candidatures va ser la que realitzà la tasca més feixuga. Va estar reunida més de vint-i-quatre hores, parant només tres o quatre per descansar una mica. El Comitè Central escollit és de clara majoria euro, encara que amb participació dels principals dirigents leninistes. El secretari general sortint, Paco Frutos, és severament castigat en les votacions -és l'avantpenúltim en nombre de vots-, una mostra que les ferides obertes entre el V i el VI Congrés, seran de difícil cicatrització i que les desconfiances i els recels mutus no han desaparegut; també, de la crueltat amb què poden actuar els militants d'un partit que s'els esmuny a les mans.

La renovació que s'ha produït a la direcció és important: dels cent deu membres del Comitè Central quaranta-cinc (41%) són noves incorporacions, trenta-nou (35%) hi són des del IV Congrés celebrat el 1977, vint-i-quatre (22%) van entrar en el V Congrés un any abans, i dues dones van ser repescades del Comitè Central del 1977 (61).

Antoni Gutiérrez Díaz i Gregori López Raimundo seran escollits de nou secretari general i president. Es formarà un Comitè Executiu amb una clara majoria eurocomunista (62). Paco Frutos ocuparà el càrrec, de nova creació, de vice-secretari general, però per poc temps. Eurocomunistes i leninistes s'enfrontaran pel control de la Secretaria d'Organització, abans responsabilitat del leninista Rodríguez Rovira i ara a mans de l'euro Cuadras, la qual

(60) El Periódico 19-3-82.

(61) Vegeu a l'annex V, la llista del Comitè Central.

(62) Dels vint-i-vuit membres que constava aquest Comitè, en el moment que s'està escrivint aquest text, només en queden quatre fent política activa en la mateixa formació.

cosa provocà una nova crisi en la direcció i la dimissió de Frutos.

El mes d'abril es va realitzar el congrés de constitució del PCC. Després de força intents no van aconseguir legalitzar les sigles "PSUC (comunista)". Un congrés que se celebrà enmig de grans unanimitats programàtiques i d'atacs al PSUC, al qual acusen de socialdemòcrata i d'antidemòcrata per haver-los expulsat. Així, per exemple, el dirigent del PCC Juan Ramos, en una roda de premsa va dir, entre altres coses que «*el PSUC haria un gran favor a la clarificació política en Catalunya si se integra en el PSC, con quien apenas tiene diferencias*» (63).

Encara que el PSUC sembla no adonar-se'n, ja què té altres coses a fer, la situació política del país ha canviat substancialment. L'alternativa al govern de la UCD propugnada pel PSOE des de començaments de la transició democràtica està avançant de forma imparable. La primera mostra es tindrà en les eleccions andaluces del mes de maig. A nivell internacional, un any abans s'havia produït la victòria dels socialistes a França. El PCF va veure minvar els seus resultats electorals, però Mitterrand els incorporà en el seu primer govern. La situació polonesa, amb el cop d'Estat del general Jaruzelski, no ajuda a prestigiar el comunisme, ans el contrari, tot i que el PSUC s'ha mostrat fermament crític com en d'altres ocasions: «*Els esdeveniments de Polònia ens obliguen, però, a desenvolupar tota la nostra reflexió crítica en relació a l'anomenat "socialisme real". anunciats amb antelació, des de l'agost del 1980, constitueixen un cop a les aspiracions dels treballadors i del poble de Polònia en la construcció d'un socialisme en llibertat basat en la participació, l'autogestió, el control democràtic de la planificació econòmica. Es impossible de justificar la intervenció de l'exèrcit en nom del socialisme*» (64).

Les eleccions autonòmiques andaluses del 23 de maig constituïran un toc d'atenció sobre el nou panorama polític que s'està configurant a nivell de l'Estat. El PSOE va

(63) El País del 13-3-82.

(64) Informe del Comitè Central al VI Congrés.

guanyar per majoria absoluta, mentre que el PCA-PCE (Partit Comunista d'Andalusia) va sofrir un fort descens electoral. Les explicacions que es donen des de la direcció sobre les causes de la davallada són que ha funcionat el «vot útil», però que la pèrdua de vots del PCE no vol dir pèrdua de suport electoral per part de l'esquerra, ja que els ha guanyat el PSOE (65). Es a dir, des de la direcció sembla que no es pren nota del que pot passar a les properes legislatives, què tot apunta que la UCD, que també s'està desagnant, convocarà anticipadament.

El resultat de les eleccions andaluses aguditzarà la crisi del PCE. Carrillo va presentar la seva dimissió, però no li va ser acceptada. La direcció del PSUC encapçalada per Antoni Gutiérrez donarà suport a Carrillo, ja que els euros tenen por que si Carrillo cau els pro-soviètics del PCE es facin amb el poder al partit.

Però no tota la direcció fa la mateixa lectura. Dos membres de l'Executiu presenten la dimissió, ja que no es corresponsabilitzen del suport que aquest organisme ha donat a Carrillo. Aquestes dirigents havien desqualificat l'esment al "vot útil" amb l'argument que si «votar al PSOE es un voto útil y la izquierda en conjunto no ha bajado, se tendrá que reconocer que votar al PCA es un voto inútil» (66).

Pel que fa a l'organització del PSUC, es van desenvolupant sense problemes les conferències locals. A Barcelona i al Baix Llobregat surten escollits responsables polítics dos eurocomunistes clars. Per primera vegada se celebrà l'aniversari de la fundació del partit amb un sopar al que van assistir unes dues mil persones. El President del PSUC, Gregori López Raimundo es referí a la nombrosa assistència dient «que tiene un significado particular en unos momentos en que soplan vientos contrarios para el PSUC, para Catalunya y para la democracia» (67). Potser com a premonició, aquella nit del 23 de juliol va caure un

(65) "El PC ha bajado pero no se han perdido sus votos para la izquierda y la teoría del voto útil ha funcionado en este sentido". Declaracions de l'Antoni Gutiérrez a La Vanguardia, 24-5-82.

(66) Article de Rafael Ribó a El Periódico, 3-6-83.

(67) El Periódico, 24-7-82.

rabiós xàfeg d'estiu que va deixar ben mullats els dos mil psuqueros.

**El PSUC recupera el nervi, però és massa tard:
28 d'octubre del 1982, eleccions legislatives**

A finals d'agost, el president Calvo Sotelo va dissoldre les Corts i convocà eleccions legislatives per al dia 28 d'octubre.

El marc polític és d'una profunda bipolarització, mentre que la desorientació regna entre l'electorat comunista. Paco Candel descriu de forma magistral aquesta situació: «Hay quien cree que los del PSUC, como en sus siglas llevan la palabra socialista, son socialistas. Y cuando dicen que se vote a los comunistas catalanes, ojo, que muchos creen que son los del PCC, por lo de comunistas de Catalunya. Pero luego a los del PCC los confunden con el PCE, y algunos les preguntan: ¿Ustedes son los de Carrillo? Con gran cabreo para ellos» (68). Es evident que aquesta desorientació no havia existit en les anteriors convocatòries electorals, en les quals el PSUC havia obtingut més de mig milió de vots.

Però després dels quasi dos anys de lluites internes en què el partit havia deixat de fer política per destruir-se i reconstruir-se internament; després d'haver abandonat els moviments de masses, el contacte directe amb la societat i els seus problemes quotidians per dedicar-se a discutir sobre temes aliens a les preocupacions dels treballadors i les treballadores catalanes com, per exemple, la conveniència o no de la invasió soviètica de l'Afganistan; després d'això, no és gens estrany que l'electorat comunista estés, com a mínim, desorientat. Per altra banda, durant aquest temps a Catalunya, i també a Espanya, han succeït moltes coses. L'esgotament de la UCD i amb ella de la política de la transició; l'intent del cop d'Estat del 23-F i les constants amenaces d'involució; els dos anys de govern de Convergència a la Generalitat de Catalunya que configuren l'hegemonia del que s'ha convingut

(68) Article a El Periódico, 25-10-82.

a denominar "pujolisme"; l'ascens d'un PSOE que es presenta com l'alternativa per la modernització d'Espanya i d'un PSC-PSOE que recollirà el suport electoral majoritari dels sectors socials provinents de la immigració, però també de sectors progressistes autòctons que atorgaran la seva confiança a la promesa de "canvi" dels socialistes. Però, sobretot, la desaparició del PSUC de l'escenari polític si no és per barallar-se. I, probablement, s'haurà de concloure que això no és fer política.

Així, malgrat que el PSUC recupera el seu nervi polític en presentar una moció de censura al govern Pujol, que retornà per uns dies el protagonisme dels comunistes en la política catalana; malgrat que es va fer una bona campanya electoral; malgrat que el cartell electoral encapçalat per Gregori López Raimundo portés noms tan destacats en els primers llocs com el de Jordi Solé Tura o Eulàlia Vintró, Malgrat tot això, la davallada electoral del 28-0 va ser espectacularment cruel. Aquella nit, davant la pantalla gegant instal·lada a la plaça del Rei de Barcelona, molts militants i molts amics i amigues del PSUC van plorar la seva derrota electoral.

El PSUC es va quedar amb menys d'un 5% de vots i amb un sol diputat, Gregori López Raimundo, dels vuit que tenia. Més de tres centes cinquanta mil persones el van deixar de votar. A nivell de l'Estat els resultats no són millors: el PCE obté només tres diputats (el quart era López Raimundo) (69). Com es recordarà, el PSOE va guanyar aquestes eleccions amb majoria absoluta i més de deu milions de vots. El PSUC va davallar abruptament, si fa no fa al nivell general dels comunistes a tota Espanya. Això vol dir que cap dels factors específics del partit va resistir l'allau general de la bipolarització PSOE-AP en unes eleccions en què no es votaven unes majories determinades sinó persones.

El Comitè Executiu del PSUC emet un comunicat en què valora positivament l'alt nivell de participació, així com els resultats obtinguts pel PSOE, que interpreta com l'expressió de la voluntat de canvi. Es reconeix que el PSUC es va presentar a les eleccions en unes circumstàncies desfavorables, conseqüència de les tensions internes i de

(69) Vegeu a l'annex VIII, Taula 11.

la forta bipolarització política d'unes eleccions en què la dinàmica estatal ha estat protagonista a tots els nivells, la qual cosa ha provocat un transvasament de vot comunista als socialistes que s'han presentat com l'opció de canvi. L'anterior secretari general, Paco Frutos, havia estat més contundent «*Es un desastre, un desastre del partit*» (70).

L'informe d'Antoni Gutiérrez Díaz al Comitè Central celebrat els dies 13 i 14 de novembre contindrà una forta autocrítica: «*Els comunistes hem entrat en la contesa electoral amb una oferta global de front democràtic, des de l'afebliment organitzatiu i l'aïllament social, que no ha trobat les formes ni les vies per connectar amb l'electorat. En certa manera, hem quedat al marge del gran corrent electoral que caracteritzava aquesta conjuntura, que està profundament marcada per una crisi d'abast internacional que ha produït, sota la política neoliberal de la dreta, reestructuracions de l'economia espanyola en un procés molt agut, amb un gran transvasament de treballadors, sense mobilitzacions populars importants i amb un afebliment de CCOO*» .

Es reconeix que entre el 1979 i el 1982 es perd la iniciativa i la presència política a tots els nivells i què en arribar la convocatòria electoral, el PSUC i el PCE no compten ni amb una proposta ni amb uns instruments que des de l'estratègia eurocomunista els possibiliti d'oferir-se a l'electorat com una força de transformació. El partit ha quedat afeblit i aïllat políticament i organitzativament. A més, les crisis internes que han patit tant el PSUC com el PCE, s'han solucionat de forma contradictòria. Simplificant pel que fa al PCE es pot dir que aquest va expulsar els euro-renovadors i el partit va quedar a mans dels sectors més dogmàtics i fidels al secretari general (Vega i Erroteta, 1982; Azcárate, 1982), amb un ajut des de la primavera del 1982 d'alguns dirigents del PSUC com Andreu Claret, Eulàlia Vintró i Miguel Núñez, que passaran a formar part del seu Executiu. Mentre, el PSUC va expulsar els pro-soviètics, que es varen escindir i que aviat estendran les seves xarxes a la resta de l'Estat. «*La solució d'aquestes crisis ha obert un clima de desconfiança*

(70) El Món, 29-10-82.

davant el conjunt de la societat i especialment en els seus sectors d'avantguarda.» (71)

La tristesa i la desesperança és la nota que caracteritzà els militants del PSUC després de la davallada electoral. Per una vegada que l'esquerra guanya unes eleccions a Espanya, la dinàmica dels esdeveniments els ha deixat fora. Un sentiment d'injustícia es reflecteix en els articles i declaracions que faran alguns dels seus dirigents. Així, Ignasi Riera escriu: «Amigos: mi más sincera y cordial enhorabuena. Vuestra victoria no es la mia, al ciento por ciento, pero tampoco mi derrota (...). Recordad, finalmente, que muchos de vuestros amigos son anónimos, que los hay incluso, entre los que solemos militar con insistencia en las filas de los vencidos. Y que si es difícil saber perder, lo es también saber ganar» (72).

El director de Treball, Joan Sanjuan, declara que els comunistes participen de l'alegria col·lectiva que ha suscitat la victòria de l'esquerra i que «els problemes del PCE i del PSUC no han ajudat a donar una imatge de partit obert, de tarannà liberal, en el bon sentit de la paraula. Sovint els nostres problemes domèstics s'enravenen excessivament. Però tampoc no cal exagerar l'autocrítica. El futur del PSUC no depèn de fluctuacions conjunturals, sinó del que ha estat, és i serà» (73).

Un article del Jordi Borja és paradigmàtic pel que fa als sentiments psuqueros: «Y con una tristeza profunda por verse convertidos de pronto en una fuerza politica marginal. Uno siente una confusa sensación de injusticia (¿por qué nos han hecho ésto?) y una irremediable desazón (¿qué habremos hecho mal?) ante estos resultados. Después de haber luchado toda la vida para que un día, con paz y democracia, la izquierda ganara, cuando esta victoria ocurre te dejan fuera de ella. Agradeciendo los servicios prestados, que hoy más que nunca todo el mundo reconoce, se despide al actor que parece destinado a ser sólo

(71) Informe del secretari general, Antoni Gutiérrez Díaz, al Comitè Central celebrat els dies 13 i 14 de novembre del 1982.

(72) El Periódico, 2-11-82.

(73) L'Avui, 4-11-82

protagonista de los periodos difíciles» (74).

Rafael Ribó, menys sentimental, critica que els dirigents més destacats no van fer cas de les advertències que altres van fer arran de les eleccions andaluses i que ara és possible que la situació no tingui remei. «Ahora el PSUC, en concreto, ha de meditar sobre la dilapidación de su enorme capital acumulado durante el franquismo hasta 1977. El componente antifranquista (de mayor trascendencia que el marxista, en aquel periodo) aglutinó a sectores sociales diversos y permitió proyectar una verdadera alternativa de izquierdas en Catalunya». Insisteix que el principal error del PSUC ha estat la renúncia a fer una política pròpia, que hauria servit per modernitzar el PCE (75).

Es significatiu el to de "passat" que, segurament de forma inconscient, utilitzen aquests dirigents en les seves reflexions. Certament, les eleccions del 1982 van suposar una inflexió definitiva en la trajectòria del partit. Des d'abans de l'estiu dirigents dels màxims òrgans de direcció del PSUC venien repetint la idea que el partit s'havia quedat sense una política pròpia innovadora des de l'aprovació de la Constitució. La referència al passat model "PSUC" de partit és explícita en un escrit de Manuel Vázquez Montalban: «Un partido comunista actuante en un pais capitalista integrado en el bloque occidental ha de tener una pluralidad cultural similar a la que tenía el PSUC hasta el V Congreso y una capacidad y voluntad de relación con las masas similar a la que tenía el PSUC antes del IV Congreso. La pluralidad interna es fundamental y se ha demostrado que la búsqueda de coherencia y la homogeneización no ha sido otra cosa que una equivocada y suicida lucha tribal por el poder» (76). Però el PSUC al qual es refereix l'autor ja no el tornarem a trobar. Els temps que vindran a partir d'ara seran l'agonia del "Partit".

(74) El Periódico, 5-11-82.

(75) El País, 8-11-82.

(76) El Periódico, 19-12-82.

Malgrat que alguns dels seus dirigents sembla que no sàpiguen el perquè, quan el PSUC torna a intentar contactar amb la societat es troba que ja no té amb qui dialogar. Dos anys és molt de temps, sobretot per a una societat com la catalana -i l'espanyola pel que fa al PCE- de començaments dels vuitanta. El franquisme, i per tant la política antifranquista, ha quedat definitivament i afortunadament endarrerada, mentre que els comunistes catalans no han estat capaços d'elaborar unes propostes polítiques engrescadores, sinó que han continuat defensant les polítiques unitàries que tan valuoses havien estat per als anys del tardofranquisme i començaments de la transició.

Després de les eleccions, el partit haurà de lluitar contra dos perills, que, segons el seu secretari general, poden colpir-lo seriosament: les tendències sectàries i defensives i les tendències liquidacionistes. En els debats sorgeixen reflexions sobre si el PSUC té raó o no de continuar existint. *«Un company deia que l'informe no en parlava d'això. Jo entenia que quan l'informe diu que cal lluitar contra el perill en aquest moment de tendències sectàries i de tendències liquidacionistes, plantejava ja formalment, no si el partit és qüestionable o no ho és, sinó la possibilitat que apareguin corrents movimentistes o d'absorció socialista. I, si bé considero legítim plantejar-se això, també crec que en aquesta qüestió hem de tenir una posició clara, una posició definida com a Comitè Central, i és que el PSUC, com a partit comunista, té ple sentit d'existir en la lluita cap a la transformació d'aquesta societat en una societat socialista» (77).*

A part de la crisi política, el descens dels vots en relació amb eleccions anteriors i la reducció a un sol del nombre de diputats electes comportarà al PSUC una greu crisi econòmica en haver-se desequilibrat les previsions en què es va basar la campanya electoral, ja que la quantitat de diners que el PSUC rebrà a partir d'ara de l'administració pública es veurà substancialment disminuïda. El Comitè Central farà una crida per cobrir el dèficit de la campanya electoral: *«Als militants del PSUC. Als simpatitzants que han votat les nostres candidatures el 28 d'octubre del 1982. Als amics i a les amigues que ens*

(77) Resum de la discussió del Comitè Central celebrat els dies 13 i 14 de novembre del 1982, presentat per Antoni Gutiérrez Díaz.

votaren en eleccions anteriors i ara no ho han fet. El Comitè Central del PSUC s'adreça a vosaltres per sol·licitar la vostra contribució econòmica a la campanya d'ajut destinada a finançar les despeses de la passada campanya electoral». El PSUC arrossegà a partir d'ara un important dèficit financer que s'anirà agreujant.

5.4. A tall d'epíleg

La davallada electoral soferta pel PCE, unida a la greu crisi interna d'aquest partit, provocà la dimissió de Santiago Carrillo. El succeirà Gerardo Iglesias, dirigent del Partit Comunista d'Asturies, que és considerat un seguidor fidel de Carrillo. La dimissió de Carrillo és molt ben acceptada per part de tota la direcció del PSUC, encara que alguns demanaran que la renovació arribi també a la direcció mateixa dels comunistes catalans: «No tendría sentido ser muy crítico en la cúspide del PCE y no ser crítico con el PSUC, que ha perdido en cifras absolutas y relativas mucho más que el PCE» (78). Però el secretari general no troba que la dimissió de Carrillo hagi de tenir repercussions al si del PSUC.

Eleccions municipals del 83

La desmoralització és fàcilment detectable en molts ajuntaments amb majoria comunista. Alcaldes i regidors manifesten la seva voluntat de no tornar-se a presentar. Després dels resultats obtinguts a les generals, pensen que l'onada del vot socialista els esborrarà del mapa polític local. «A Sant Feliu, per exemple, els socialistes treuen (a les legislatives) el 60% i nosaltres el 6% o el 7%» (79).

(78) Declaracions de Francesc Frutos a El País, 9-11-82.

(79) Entrevista a Francesc Baltasar.

Davant d'aquesta situació, la direcció i sectors municipalistes convencen Jordi Solé Tura d'encapçalar la llista per Barcelona, de manera que amb el seu prestigi es puguin remuntar els resultats a la ciutat i al mateix temps serveixi com aglutinador per a que els representants municipals del PSUC acceptin tornar-se a presentar (80).

El mes de desembre el PSUC nominà, per unanimitat, Jordi Solé Tura alcaldable per Barcelona. També la resta de les organitzacions del partit van confeccionant les seves llistes per les municipals, que s'han de celebrar el 8 de maig. Però els dos anys de lluites intestines marcaran profundament la situació amb què el PSUC afrontarà les municipals.

D'altra banda, comença l'allau de transvasaments al PSC. Dels 9 regidors que el PSUC va treure el 1979 a l'Ajuntament de Barcelona, només un (Jordi Conill) repetirà a les llistes; uns s'en van anar al PCC; altres es passaran al PSC, la resta no es tornarà a presentar.

El mes de febrer el PSUC celebrà la seva V Conferència Nacional amb el tema organitzatiu com a central dels debats. L'informe reconeix que s'ha de superar l'aïllament del partit, que ha provocat un divorci entre les aspiracions socials i els propis plantejaments polítics. La resolució final aprovà aprofundir a nivell intern en la reflexió autocrítica sobre els errors político-organitzatius que han contribuït a la caiguda electoral comunista i, a nivell extern, afavorir àmplies mobilitzacions de masses per forçar el govern socialista a impulsar les seves promeses de canvi. Tanmateix, es proposa al PSC i ERC realitzar un pacte institucional, en la línia del catalanisme popular, enfront de la política del govern Pujol. Es de destacar la homogeneïtat en què transcorre la Conferència, a la qual va assistir el nou secretari general del PCE, Gerardo Iglesias.

Durant els primers mesos del 83 el PSUC sembla sortir del seu "ensimismament" i torna a fer política. Es realitzen nombroses iniciatives parlamentàries i contactes amb altres forces polítiques, els seus dirigents emeten les seves opinions sobre diferents temes; s'impulsa activament

(80) Entrevistes a Francesc Baltasar, Eulàlia Vintró i Jordi Solé Tura.

la campanya anti-OTAN. El mes d'abril el ple de la cambra catalana aprovà amb el vot de tots els grups la "lleï del català" què va tenir en el diputat del PSUC i president de la Comissió de Cultura del Parlament, Xavier Folch, i la diputada del PSUC Teresa Eulàlia Calzada, pel que fa a la qüestió de la normalització lingüística a l'ensenyament, els seus principals impulsors i redactors.

A part de les desafeccions al partit, la campanya electoral va ser, tècnicament i políticament, una bona campanya, l'artífex de la qual va ser Jordi Borja. A Barcelona, per exemple, es realitzen força propostes innovadores: es demana l'elaboració de la Carta Municipal, el Congrés dels barris, l'elecció directa dels regidors de districte, la descentralització dels serveis municipals. A més, s'havia de comptar amb l'atractiu del cap de llista, Jordi Solé Tura, encara que s'havia estès una mena d'opinió que venia a dir: "Solé Tura és molt bo, llàstima que sigui del PSUC". Així, el diari *El País* escriu el mateix dia de les eleccions municipals: «*No cabe la menor duda de que hubiera conseguido más votos como candidato independiente, que como líder de una lista comunista por muy euro que sea*» (81).

A les municipals del 8 de maig es constatà la consolidació i l'augment del PSC en el poder municipal. Pel que fa al PSUC, va augmentar de vots en relació al 28-0 i en algunes poblacions fins i tot superà les municipals del 1979. Obté majoria absoluta al Prat, Santa Coloma de Gramenet, Rubí, Sant Feliu de Llobregat i Sabadell. Es va mantenir com partit majoritari a Molins de Rei, Ripollet i Palafrugell. En altres poblacions pràcticament desapareix com a força municipal o es va mantenir amb dificultats: Castelldefels, Terrassa (dos regidors de nou), Manresa, Lleida, Granollers, Gavà, Berga, Girona, Barberà, Sant Boi, Esplugues, l'Hospitalet (tres de deu). El PSUC va perdre alcaldies tan importants com les de Cornellà, Mollet, Sant Joan Despí, Badalona, Barberà del Vallès i Montcada. A Barcelona de nou regidors va passar a tres.

(81) *El País*, 8-5-83. L'article no està signat.

Va ser la constatació, a nivell local, de la pèrdua de la confiança dels electors. «Aquí va ser la debacle total, va ser un drama d'aquells horribles, va ser molt, molt dur. Les generals també recordo que va ser un cop molt fort però tenies la sensació que en alguns llocs ens mantindriem, al "cinturon rojo" de Barcelona, per entendren's, això era una cosa que ens va aguantar molt internament. Però les municipals que aquí a l'Hospitalet vem passar de deu a tres, va ser una hòstia horrorosa, horrorosa. Gent plorant aquella nit, gent que mai l'havia vista plorar i gent que no eren militants però que venien aquelles nits a ajudar i també plorant. O sigui una cosa d'aquelles impressionant, no només a dins del local sinó que sorties a fora al carrer -que era un carrer que no passa ningú, un carrer discret-, perquè no et veiessin plorant tant» (82).

La qüestió dels pactes municipals, allí on no es té majoria absoluta, obrirà un procés d'enfrontaments entre el PSUC i el PSC per les alcaldies d'algunes localitats. El PSC parteix de la base què s'ha de donar suport com a alcalde al cap de la llista més votada; amb això guanyaria, per pocs vots, alcaldies que havien estat del PSUC. Aquest considera la condició socialista inacceptable, i proposa que s'ha d'analitzar quina és la millor solució d'esquerres a cada lloc, que no sempre coincideix amb la llista més votada. A Barcelona no hi ha dubtes a votar Maragall, però els comunistes es sorprenen de la duresa del PSC, que els exclou del cartapàs municipal en la negociació per arribar al pacte de govern.

No hi haurà acord global municipal entre els dos principals partits d'esquerres catalans, sinó que s'arribarà a acords per fer governs municipals estables sobre la base d'acords locals. Així es dona la circumstància que el PSUC aconsegueix les alcaldies de Cornellà i Mollet amb els vots de CiU. Una altra paradoxa és què els pocs regidors que ha tret el PCC voten els socialistes. Les disputes entre comunistes i socialistes pels ajuntaments enrareixen el panorama polític català al llarg de tot l'any 1983. Així ho reconeix l'Antoni Gutiérrez en unes declaracions: «la falta de acuerdos globales entre socialistas y comunistas tras las elecciones municipales ha introducido dinámicas distorsionadoras,

(82) Entrevista a Joana Claramunt.

pero, sobre todo ha sido la expresión de una desmesurada prepotencia del PSOE dentro de la dinámica de bipartidismo en la que parece que se ha colocado plenamente. No ha habido verdadera negociación; lo que se nos pedía era una supeditación» (83).

La necessitat del PSUC

Gregori López Raimundo amb motiu del 47 aniversari de la fundació del PSUC va publicar un article en què deia: «Podriem afirmar que després del 28-0 es va revifar en la societat catalana la comprensió de la necessitat que Catalunya té del PSUC per continuar avançant, per fondre el seu poble en una sola comunitat i culminar-ne la realització nacional» (84).

Però el PSUC, tal i com l'hem conegut, és cada vegada més una referència històrica, i també, sentimental. El trencament del 1981 va portar a la pèrdua del que havia estat la gran riquesa del PSUC, els homes i les dones que havien conformat la militància psuquera, i amb ella, la pèrdua del contacte amb la societat, la pèrdua d'un projecte polític plural i obert, ja que la pluralitat la donaven, més que els documents oficials del partit, el diàleg que els seus militants establien amb la societat. Una militància que, a part dels que se'n van anar a altres partits, en la seva gran majoria va retornar a les opcions personals, la qual cosa, suposà també, la constatació de què individualisme, teoritzat al llarg de la dècada, s'instal.lava a casa nostra. El PSUC desposeït de la seva riquesa, torna a convertir-se en un partit comunista, tot l'euro que es vulgui, "normal". Es més, si treiem la paraula comunista, es podria dir que el PSUC es converteix en un partit, petit, però com els altres partits que actuaven en l'escenari de competència entre partits (Offe, 1992: pàg. 89-111). La confiança, la fe que els seus militants li havien atorgat, s'acabà.

(83) El Periódico, 25-5-83.

(84) L'Avui, 23-7-83

D'altra banda, el PCE continua amb els seus enfrontaments interns. Ara és Carrillo i el vell aparell del partit que s'oposen a la política portada per Gerardo Iglesias.

Mentre, a la tardor, els pro-soviètics espanyols encapçalats per Ignacio Gallego deixaran el partit i formaran la darrera escissió del PCE, que s'anomenarà, a partir del seu congrés constituent el gener del 1984, "Partido Comunista de los Pueblos de España". Bé, la darrera no; posteriorment, Carrillo en considerar-se exclòs del PCE, constituirà una nova formació, "El Partido de los trabajadores", de curta existència.

A finals d'any se celebrarà l'XI congrés del PCE. La delegació catalana del PSUC passarà per ser la més homogènia de totes les delegacions. Després de l'experiència del seu V congrés, el PSUC vol evitar, al màxim, que l'esquitxin les crisis contínues que va vivint el partit estatal. Així, ja en la Conferència Nacional celebrada a finals de novembre es pot destacar la unanimitat amb què es va aprovar la resolució final. Aquest és un comportament que s'instal·larà, a partir d'ara, al partit, que es podria anomenar "el trauma del V congrés". Això provocaria que el debat polític, d'idees, pràcticament desapareix o queda molt matisat, en bona part perquè efectivament hi ha un gran acord en les qüestions fonamentals, però en part, també, a una mena de por que la legítima confrontació d'idees i propostes polítiques esdevingui en un nou enfrontament. De manera que les diverses qüestions pendents es tanquen en fals, com s'han tancat en fals els problemes interns, la pèrdua de militància, la davallada electoral. Per altra banda, molts dels dirigents més qualificats i/o carismàtics aniran allunyant-se del partit, la qual cosa provocarà una pèrdua de referents per a la militància. Apareixerà una nova fornada de dirigents, formada pels joves quadres municipals i sindicals del PSUC, però serà més un grup generacional que una altra cosa.

Eleccions autonòmiques del 84

El 1984 és any d'eleccions autonòmiques. El PSUC es presentarà a la contesa electoral «amb un missatge propi i específic per tal de marcar al panorama polític català un punt de referència amb els nostres signes d'identitat. El PSUC reivindica una triple definició que difícilment pot ser assumida alhora per cap altra força política: la de partit dels treballadors, la de força d'esquerres i la de partit de Catalunya. Es així que ens disposem a refermar la identitat del PSUC com a partit nacional i de classe, llargament arrelat a la història de Catalunya» (85).

El PSUC farà una campanya agressiva; per primera vegada en els seus cartells ataca les dues altres forces polítiques (CiU i PSC). El lema central de la campanya va ser "Hi ha una altra Catalunya", diferent de la que està dissenyant el govern conservador de CiU; mentre, referint-se al PSC un altre eslogan de campanya deia "¿Es pot ser socialista i no voler la unitat de l'esquerra?". Es clar que la resposta correcta que es buscava amb la pregunta era el no. El PSUC va posar en la competència de partits, tot el seu patrimoni històric, els seus senyals d'identitat com a partit d'esquerres, nacional i català. Però malgrat que ningú no li negà aquest patrimoni -ben al contrari, cada vegada se li reconeixen més els serveis prestats- l'electorat feia temps que s'havia desentès del PSUC.

El 29 d'abril CiU arrasà amb el 47% dels vots. El PSC quedarà 17 punts per sota. El PSUC treurà menys del 6%, passarà de 25 diputats a 6. AP treurà dos punts més que el PSUC. El PCC no treurà cap diputat.

El resultat d'aquestes eleccions marquen una inflexió en la situació socio-política catalana i del PSUC. S'obre el període de plena hegemonia del "pujolisme" pel que fa a Catalunya.

En la reunió del Comitè Executiu per valorar els resultats s'imposa de forma unànime la necessitat d'iniciar un debat en profunditat, no limitat a la seva estructura

(85) De la introducció del Programa de Govern, Catalunya 84, editat pel PSUC. Al llarg del text no apareix el mot comunisme ni eurocomunisme. S'ofereix el PSUC, per ell mateix, sense etiquetes.

interna, sinó també sobre la política a defensar i els canvis a introduir en el partit davant el retrocés de l'esquerra en general i del PSUC en particular. Aquestes eleccions constaten un fenomen que fins ara l'esquerra no havia sabut calibrar: l'hegemonia del "pujolisme". Una hegemonia que no és només electoral sinó també social i política. Per vèncer el "pujolisme" s'ha de plantejar un projecte nacional d'esquerres que pugui convertir-se en una alternativa social a CiU. Un projecte que no pot plantejar-se exclusivament des del PSUC, ni tan sols és possible a partir de l'actual estructura dels partits d'esquerra per la seva manca d'incidència en la societat.

El PSUC torna a trobar-se davant el repte de definir una nova política i un nou tipus de partit adequat a les necessitats actuals. La dicotomia estaria a convertir-se en un partit circumscrit a l'espai comunista i de política radical en la línia dels partits comunistes francès o portuguès; o re-convertir-se en un partit nacional català que, reconeixent-se de la tradició comunista, s'obris a incorporar els amplis sectors progressistes que continuaven existint al país i els nous moviments socials, que havien quedat orfes de referent polític.

Les tres vies obertes al PSUC van fracassar. La línia pro-soviètica que cristal·litzà en el PCC no aconseguí sinó convertir-se en un partit petit i sectaritzat amb escassa o nul·la presència social i política, si s'exceptua algun petit bastió a Comissions Obreres. La tercera via que volien ser els leninistes va fracassar rotundament l'any erràtic que van governar el PSUC. A més en escindir-se els pro-soviètics una tercera via deixava de tenir sentit. Pel que fa als eurocomunistes, una demostració també del seu fracàs és que molts dels qui van "guanyar" el VI Congrés no tardaran a abandonar el partit. El PSUC quedarà homogeneïtzat, però no serà més que una caricatura del que havia estat. El 1986, després d'unes eleccions legislatives en què el PSUC aconsegueix perdre encara més vots, Antoni Gutiérrez Díaz, el dirigent que havia conduït el partit en els moments del seu màxim esplendor, presenta la seva dimissió com a secretari general. És l'assumpció d'un fracàs col·lectiu i la fi definitiva d'una època.

El sopar de Palafrugell

De forma sorprenent el president del PSUC, Gregori López Raimundo, anuncia en el sopar del 48 aniversari de la fundació del partit celebrat a Palafrugell, que en el proper congrés no es presentarà a la reelecció. Amb aquest gest, Gregori vol donar a entendre la necessitat que té el PSUC d'una profunda renovació.

«A mi me pareció que eso debía anunciarlo con tiempo. Por eso, efectivamente, no había hablado yo con nadie. Para el Guti fue una sorpresa, pero fue también una sorpresa para mi mujer, para mi casa. Y yo creo que era la mejor manera de hacerlo porque teníamos un año por delante hasta el próximo congreso. Porque yo llegué al convencimiento de que el declive, la decadencia, la pérdida, no solo del voto sino también de militantes, no tenía remedio si no había un cambio» (86)

Aquell PSUC que hem conegut al llarg d'aquestes pàgines plural, heterogeni, creatiu, lligat a la societat, amb un projecte polític de transformació que es demanava hegemònic de tota la nació catalana; aquest PSUC que esclatà el gener del 1981, passa a formar part del nostre patrimoni històric col·lectiu i, també, per que no?, del nostre patrimoni personal. Les restes d'aquell PSUC, en memòria de tots i totes els que van lluitar per les llibertats, haurien de servir per posar en marxa un projecte nacional d'esquerres a Catalunya que aplegués el tot i millor de cada casa. Però això, de ser possible, ja serà una altra història.

(86) Entrevista Gregori López Raimundo.

Conclusions

El significat del PSUC

«El Partit Socialista Unificat de Catalunya, partit nacional català, és el partit polític de la classe obrera, guia i organitzador del moviment progressiu i revolucionari del poble de Catalunya.»

«El Partit Socialista Unificat és la unió voluntària i combatent, basada en el marxisme-leninisme, dels lluitadors avançats de la classe obrera, dels pagesos, dels estudiants, dels professionals i intel·lectuals, de les forces del treball i de la cultura de Catalunya.»

«El Partit Socialista Unificat de Catalunya lluita per l'enderrocament del règim dels capitalistes i terratinents, per la transformació socialista de la societat, pel comunisme» (de l'article primer dels Estatuts del III Congrés, 1973).

Catalunya, potser per ser un país petit, una nació sense Estat, que ha hagut de lluitar aferrissadament per poder continuar subsint com una comunitat nacional, és un país amb força originalitats: un equip de fútbol que "és més que un club", una demografia atípica, muntanyes que són més que muntanyes, abadies plenes de gom a gom de no creients, una derrota és celebrada com la Diada Nacional, entre moltes d'altres coses. No podia ser d'una altra manera que el seu partit comunista també fos original i es convertís en "més que un partit". Perquè el PSUC que s'ha estudiat en aquest treball és un partit fermament arrelat a la societat catalana que és qui el "refunda" com un clar reflex d'ella mateixa.

Perquè si bé el 1956 quan se celebra el seu primer Congrés, i comencem la segona història del PSUC, els impulsos vénen de fora: l'exili i el PCE, ben aviat, quan la paràlisi de la por que imposà la guerra i la llarga

postguerra començà a esvair-se, els joves militants s'apropriaran de la petita l'eina que era el PSUC, encara en plena política de resistència, i la transformaran d'acord amb les seves necessitats i les seves expectatives. Només per això, el PSUC ja pot ser considerat plenament un partit nacional, perquè neix de les arrels més profundes dels moviments populars catalans i n'és la seva continuïtat. El fil roig de la memòria entronca el PSUC "refundat" amb el PSUC de la guerra civil que es convertí en el partit de l'ordre republicà que defensava la majoria del poble de Catalunya. Els dos moments àlgids de la vida del PSUC no poden desenvolupar-se en situacions més adverses: la guerra i la dictadura franquista. En aquestes circumstàncies difícils el PSUC ha sabut posar per davant de l'estricta projecte de partit (supervivència d'unes sigles i esperar temps millors) les necessitats polítiques i socials de la comunitat.

En un ambient absolutament hostil el PSUC va saber resistir les temptacions a la sectarització, a les quals, segons la sociologia política, semblaria que hauria d'haver estat condemnat: *«La combinació de un ambiente hostil y de la incapacidad de superar el umbral de supervivencia, genera entonces el círculo vicioso del sectarismo»* (Panebianco, 1990: pàg. 363). Les dues primeres condicions semblen escrites especialment per al PSUC del 1956 al 1962, període durant el qual les reiterades caigudes van deixar malmesa l'organització diferents vegades. Uns anys que, a més de la repressió franquista -que tenia com a punt de mira principal el PSUC-, el partit restava aïllat de les altres forces de l'oposició, aïllament que només aconseguí trencar per la força dels fets i de la seva implantació a partir de 1966. Però el PSUC, en lloc de sectaritzar-se i radicalitzar-se, s'obrí, primer als segments més avançats de la societat i després al conjunt del teixit social català, perquè els moments de més creixement, audiència i influència del partit han coincidit sempre amb els períodes en què el PSUC s'ha obert més.

Una vegada recuperada la legalitat no va poder resistir un altre tipus d'hostilitat, molt més subtil, però efectiva: la competència entre partits en una democràcia occidental. El PSUC era anys lluny dels altres partits que es presenten en societat el 1977, tant pel que fa a nombre

de militants, com al prestigi assolit, com per les elaboracions d'alternatives polítiques concretes, però l'espai ideològic que ocupava el condemnava a un lloc secundari.

El PSUC, partit nacional català

La qüestió nacional catalana i la independència del partit en relació amb el seu homònim de l'Estat és una constant que travessa tota la història del PSUC, amb distints episodis, més o menys greus, que es poden considerar calcats l'un de l'altre encara que adequats als problemes del moment històric en què succeeixen (1).

La data que s'ha fixat com a punt de partida del segon PSUC coincidex amb la del seu primer Congrés. Amb tot, el 1956 el PSUC no era més que alguns petits nuclis de militants obrers, disseminats pel territori català i sense contacte entre ells. Quedava, això sí, la memòria dels militants de la guerra i de les JSUC, que van proporcionar el primer coixí als intents de reorganització. Un coixí que aviat quedarà superat amb l'entrada de les noves generacions, perquè el PSUC dels seixanta va experimentar un fort tall generacional, tant pel que fa a la direcció com al conjunt del partit. Una nova generació que no havia combatut a la guerra, i aviat, que ni l'havia conegut prendrà el relleu del vell PSUC i procedirà a adaptar-lo a les noves necessitats i l'amotllarà a la mida de la nova militància psuquera. Els dirigents que provenien del període anterior van subministrar, a part de la seves valuoses experiències i coneixements polítics, la necessària continuïtat i legitimitat al projecte.

La direcció del PSUC el 1956 es trobava a l'exterior, confosa entre el nucli de direcció del PCE a París. El PCE tenia un altre nucli de direcció a Moscou, però qui dirigia efectivament el treball a l'interior -que és el que ens interessa- era el nucli de París dirigit per Santiago

(1) Puc assegurar que no és la meva intenció, en absolut, tractar cap tema d'actualitat. Només és que la història es repeteix. Encara que quan ho fa és una caricatura.

Carrillo. Dins del centre operacional de París es trobaven treballant colze amb colze amb Carrillo, Josep Serradell "Roman" i Pere Ardiaca. La desnacionalització del partit català s'havia consumat amb l'expulsió de Joan Comorera i arribà al seu extrem quan en el V Congrés del PCE celebrat l'any 1954 el dirigent històric que residia a Praga, Rafael Vidiella, demanà la incorporació del PSUC al PCE com una secció més. Però en aquells moments el PCE, que des de sempre havia tingut la voluntat de subsumir el PSUC, va considerar que no valia la pena provocar cap canvi formal, ja que el partit català era plenament sota la seva jurisdicció.

Aquesta situació de plena jerarquitització del PSUC sota el PCE hauria pogut suposar que el I Congrés convertís el PSUC en una secció del PCE, com ho era el partit basc. Es pot pensar que no va ser així per dos motius diferents: d'una banda, la seguretat que tenia el PCE en la seva gent a la direcció del PSUC, que el portaven a la pràctica a ser un tot únic; d'altra, la doctrina leninista-estalinista sobre la qüestió nacional, que portà Claudín a posar l'URSS com a exemple de convivència entre diferents nacions: *«Sota el socialisme es creen totes les condicions per al ple floriment nacional, com ho demostra l'exemple de les nacions abans oprimides per l'imperi tsarista»* (2).

Però a més el I Congrés va acceptar una esmena als Estatuts segons la qual s'eliminà l'apartat que deia que militants del PCE serien escollits o nomenats membres de ple dret del Comitè Central del PSUC, com havia estat costum des de la fundació del partit (3). Es a dir, el I Congrés no només no suposa l'absorció estatutària, sinó al contrari, formalment, independitza el PSUC. Les relacions entre ambós partits van quedar definides en els Estatuts com *«de profunda compenetració, que se sustenten en els mateixos principis marxistes-leninistes, la mateixa línia política general i els mateixos mètodes d'organització»*, però sense determinar una relació orgànica que obligués el

(2) Fernando Claudín fou l'enviat del PCE al I Congrés del PSUC. La cita és un extracte de la reproducció de la seva intervenció, publicada a *Nous Horitzons*, núm. 82, gener-febrer 1983, amb un pròleg de Josep M. Colomer.

(3) Aquest fet era una herència fundacional. El PSUC, en tant que partit unificat, deixava dos llocs del seu Comitè Central al PCE i dos llocs al PSOE. Aquest mai els va ocupar ja que no va reconèixer el partit unificat.

PSUC a supeditar-se al PCE. En un moment que viu una situació de feblesa, el PSUC, a partir de l'esmena d'un dels seus militants, aconsegueix accentuar el seu caràcter de partit nacional. Encara que això no va implicar un cost a les relacions orgàniques amb el PC, ja que dirigents del PSUC assistien com a delegats de ple dret als congressos del PCE. Aquesta ambigüitat estatutària quan el PSUC voldrà refermar la seva diferència, donarà lloc a lectures diferents sobre l'aplicació del centralisme democràtic i portarà a enfrontaments entre les direccions d'ambdós partits.

El PSUC, amb distintes intensitats depenent del moment i de la seva força, sempre ha lluitat per mantenir la seva autonomia i la seva originalitat. Si bé no es qüestionava directament la doctrina leninista d'"una classe obrera, un Estat, un partit" -entre d'altres motius perquè com a comunistes durant molts anys no ho podien fer, si no era a costa de ser considerats heretges-, sí que el conjunt del partit tenia una clara consciència del fet nacional català. Evidentment amb diferents intensitats, perquè tampoc en això no era homogeni, no tant per la procedència geogràfica dels militants sinó per l'adscripció a opcions teòriques diferents sobre el tema.

El gran encert estratègic i teòric, en cap cas tàctic, del PSUC va ser saber lligar estretament les reivindicacions nacionals amb les socials, és a dir, no hi pot haver llibertat nacional sense justícia social. Sobre aquesta base edificarà la seva força. En aquest sentit és fonamental el paper que desenvolupà el partit per aconseguir la plena incorporació dels immigrants al teixit social i cultural català. Els nous catalans que s'incorporaven al PSUC rebien una immersió en la cultura catalana a partir de la seva militància, la qual cosa els permetia poder sortir de la subalternitat dins de Catalunya a què el franquisme els havia condemnat.

No perquè ja hagi estat citat en el text deixa de ser significatiu assenyalar que, malgrat les pressions de tota mena, *Treball* es publicà sempre en català. És evident que *Mundo Obrero* tenia més sortida a les noves barriades obreres on es concentrava el gruix de la immigració, però la pedagogia del PSUC consistia a continuar publicant

Treball en català, sense concessions de cara a la galeria. Fins i tot, en moments que, segurament, hauria estat més còmode claudicar, ja que les crítiques no venien només del sector obrer immigrat, que realment no llegia el català perquè en molts casos amb prou feines llegia el castellà, sinó també de certs àmbits de les esquerres que confonien cultura catalana amb burgesia catalana i el català amb la llengua d'aquesta.

Per això resulta incongruent que Gregori López Raimundo en el II Congrés, celebrat el 1965, després de presentar una plataforma en la qual es reivindicava el restabliment de l'Estatut del 32 i la reinstauració de la Generalitat de Catalunya, proposés si no era ja hora de pensar que el PSUC s'incorporés definitivament al PCE (fins i tot perdent les sigles). Sembla un ritual fer aquesta proposta cada cert temps, o un globus sonda, a instàncies del PCE per veure si es podia donar solució al "problema" del PSUC, tot i que en aquells temps l'organització del partit encara no ha assolit la força de la que es dotarà poc després. El PSUC va creixent, implantant-se en la societat i evolucionant cap a cotes de major autonomia a partir dels dirigents formats en les lluites a la universitat i entre el moviment obrer. Per això és incompreensible l'intent de sucursalitzar formalment el PSUC l'any 1965, sobretot si es té en compte que la consciència nacional anava en augment al país i consegüentment al PSUC. No és d'estranyar que la proposta no prosperés, donada la resposta negativa que des de Catalunya es va enviar. No es va tornar a parlar de l'assumpte. Bé, això no és veritat, l'"assumpte" sempre estarà present.

A partir de meitat dels anys seixanta l'activitat del PSUC és decisiva per al PCE. Les principals experiències polítiques d'oposició es duen a terme a Catalunya, i és apreciable la contribució del PSUC a la formulació de la política del Partit Comunista. I el partit va assolint independència de la direcció del PCE, sense fer propostes diferents de les que emanaven a nivell general d'ell, sinó per la força dels fets. El PSUC va saber ser un partit pragmàtic amb capacitat de realitzar propostes concretes per solucionar els problemes concrets de la societat en la qual es trobava immersit. Segurament aquest desenganxament, aquesta consciència clara de ser dos móns diferents, va

comportar algun disgust als dirigents més qualificats del PSUC en els seus viatges a París.

En arribar la legalitat el PSUC apareix com un partit potent que recull els fruits del seu treball de tants anys. S'ha de dir que les condicions en les quals havia treballat el PSUC eren considerablement més favorables que les dels comunistes de la resta de l'Estat. El suport i la implantació del partit a finals dels seixanta i els setanta és, evidentment, resultat d'una tasca d'anys de penetració en el teixit social català, del seu paper de fonamental impulsor de la política unitària; però també és evident que la societat catalana, que es caracteritza per la seva capacitat de crear associacions de tota mena, li proporcionava un coixí, impensable a d'altres llocs de l'Estat.

El PSUC s'havia convertit en el gran partit de l'antifranquisme. Més que un partit comunista, el PSUC, s'havia constituït en un referent per a les classes populars i les forces progressistes catalanes, per la seva versatibilitat, per la seva capacitat d'acollir dins d'ell diferents sensibilitats, per la seva capacitat de donar respostes als problemes i també per la confiança que donaven els seus militants, homes i dones coneguts als barris, a les fàbriques i a la universitat, sense deixar de banda el prestigi que li podien inferir la bona colla de professionals, intel·lectuals i artistes que, aquells anys, es reconeixien del PSUC. Això va portar que un 18% de catalans votessin el seu partit comunista en les primeres eleccions democràtiques del 1977. El PCE va rebre el 9% dels vots en un comput que inclou els del PSUC.

Els problemes entre les dues direccions -i entre la direcció del PCE i el PSUC- no es van fer esperar. El partit català va adquirir una gran rellevància entre els comunistes de la resta de l'Estat pels seus excel·lents resultats electorals, per les seves elaboracions polítiques (sanitat, ensenyament, etc.), per la seva implantació social, per l'activitat dels diputats del PSUC al grup parlamentari de les Corts i pel treball a la ponència constitucional. El PSUC apareix com el partit més potent i més avançat del comunisme espanyol i es convertirà en un model per altres partits comunistes regionals. A més, els

seus dirigents voldran intervenir directament en la política a nivell d'Estat, sobretot quan es tractarà de dissenyar el nou Estat de les autonomies, que és quan les paraules "autodeterminació" i "autonomia dels pobles d'Espanya" passen de la retòrica a poder-se convertir en realitat.

El PSUC plantejarà, des de la seva posició de partit nacional, l'adequació del PCE al nou Estat que s'està construint, la qual cosa comporta, necessàriament, pèrdua de poder per part de la direcció central i del seu secretari general. Les contínues interferències de la direcció del PCE en la política interna del PSUC són molt mal rebudes pels catalans, que se senten forts en el seu partit que ha donant sobrades mostres de ser major d'edat i no necessitar directrius de fora. El PCE vol intervenir directament en la política del PSUC, em referixo a la direcció màxima, perquè en el joc de famílies (tendències) dins del Comitè Central del PCE es produeixen aliances tàctiques amb els seus homònims del PSUC (4). Però el que desencadenarà una de les causes que portarà a la crisi del V Congrés va ser que el PSUC volia intervenir efectivament en la política general de l'Estat i del PCE.

I després del V Congrés el PSUC es desnacionalitza en el sentit que perd soberania. Les tres branques que surten dividides del Congrés aniran a buscar el suport i la legitimitat fora del partit. Els eurocomunistes cercaran en la direcció del PCE la font que els permeti redreçar el PSUC i retornar a la direcció del partit. Els leninistes, aviat s'adonaran que no poden prescindir del PCE si volen mantenir-se en la direcció del PSUC i, fins i tot, dins del PSUC. Mentre que els pro-soviètics aniran a buscar la legitimitat de les velles creences emanades de l'URSS i en el PCUS mateix.

(4) Em refereixo als eurorenovadors del PCE i els eurocomunistes del PSUC, però també altres tendències dins d'un complex joc d'aliances i desaliances que tindrien com objectiu renovar a la cúpula del PCE.

Els anys de màxim esplendor del partit es corresponen a les èpoques que ha aconseguit ser un partit més nacional, no en el sentit de la seva composició o de la seva estratègia, que ho ha estat sempre, sinó en el sentit de gaudir de més soberania en relació amb un centre rector aliè a ell mateix i a la seva realitat social. Sí s'ha de marcar uns anys concrets, aquests serien els que van des dels finals dels seixanta fins al gener del 1981.

Marxisme-leninisme

El PSUC refundat anirà deixant de banda, sense preses, el model leninista clàssic de partit. Un model de partit que es pot definir com d'avantguardes disciplinades, fortament centralitzat i regit pel centralisme democràtic, que té interioritzat el lideratge de l'URSS i amb una organització basada en la cèl.lula al lloc de treball, d'estudi o el barri, composta per un nombre no massa elevat de militants i amb una inspiració conspirativa. Si la cèl.lula creix, se n'haurà de formar una altra. L'objectiu és la revolució per arribar a edificar el socialisme com a fase prèvia per arribar al comunisme. És el tipus de partit dissenyat per Lenin el 1917 per aconseguir el poder, en el qual els mecanismes de control de la direcció sobre la base estan clarament explicitats tant pel centralisme democràtic com per la forma d'organització en cèl.lules reduïdes.

Es evident que el PSUC que s'ha estudiat no obeeix aquest model. El PSUC defensa que la societat socialista s'ha de construir des d'una majoria, necessàriament, plural. La qual cosa vol dir que l'anada cap el socialisme s'ha de fer en unes condicions que no solament respectin aquest pluralisme sinó que en permetin la lliure expressió. La línia programàtica del PSUC va anar evolucionant en vers una concepció pluralista de l'avanç cap el socialisme. Aquesta transformació els porta a teoritzar que no es podrà arribar al socialisme sota l'impuls avantguardístic d'una minoria, ni sota la direcció d'un partit únic, ni amb la imposició d'una ideologia oficial, ni amb la liquidació de les llibertats democràtiques. Sinó al contrari, el PSUC es

proposa potenciar totes les institucions que expressin el pluralisme, és a dir, la llibertat plena de funcionament dels partits polítics, el pluralisme ideològic, el ple reconeixement de les llibertats polítiques i la seva ampliació amb unes noves formes de democràcia de base.

En els escrits de la direcció al llarg dels seixanta - i fins el IV Congrés celebrat el 1977- es parla de la formació d'un partit marxista-leninista de masses. Es una manera de mantenir els referents, quan en realitat el que anava canviant era la pròpia estructura leninista del partit. A nivell organitzatiu el canvi es constata quan després del Ple del Comitè Central de Roma, celebrat l'estiu del 1976, es passa de la cèl.lula a l'agrupació territorial, és a dir de l'organització sectorial a la territorial. Aquest canvi, no és més que l'adaptació organitzativa al model dels comunistes italians que a la vegada havien adoptat el model de l'SPD (Partit Socialdemòcrata Alemany) (Panebianco, 1990: pàg. 163. Shore, 1990: pàg. 92).

La territorialització va ser, en general, mal rebuda pels militants que la van viure com una imposició de fora, oblidant que el III Congrés ja havia aprovat la fórmula de les organitzacions territorials. Però l'acord general del PCE va provocar una adaptació forçada i precipitada de la nova forma organitzativa que va deixar molts militants despenjats.

Les agrupacions territorials estaven pensades per permetre un major contacte entre el partit i la població en general, aquest model organitzatiu formava part de l'estratègia de transformació del model leninista de partit a un partit de masses democràtic, obert a l'opció d'ampliar la penetració del partit a sectors socials molt més àmplis que els tradicionals d'un partit comunista. Aquesta nova forma organitzativa significava, però, desmontar un element clau de la capacitat de mobilització del PSUC com ho eren els sectors. A partir d'ara tots els militants quedarien diluïts en les agrupacions territorials. L'organització per cel.lules i per sectors donava, en la pràctica, més autonomia als militants, mentre les agrupacions territorials eren més jerarquitzades i, la seva composició numèricament més nombrosa farà aparèixer la tendència a la

burocratització de les discussions que podran ser plenament controlades pels comitès i l'aparell organitzatiu.

Tot i així, de vegades els científics socials ens perdem en mil i una explicacions per intentar aclarir qüestions que el sentit comú ens podria indicar. La Secretaria d'Organització era a mans d'un comunista tradicional o ortodox i, per tant, creia decididament en el model leninista de partit. Aquesta Secretaria, com era, d'altra banda, la seva responsabilitat, controlava l'organització i coneixia la majoria si no de militants quant el nombre ja és massa important, sí dels quadres mitjans i superiors del partit. La Secretaria d'Organització del PSUC no compartia, des de feia anys (la crítica a la intervenció soviètica a Txecoslovàquia és pot considerar un dels punts de partida del desacord) l'evolució política que experimentava el partit. Per això no crec equivocar-me si afirmo que la nova política organitzativa va ser aplicada, si més no, amb poc entusiasme.

L'obertura del partit el dotà d'una militància heterodoxa, que a falta d'un nucli dur de direcció facilitat per la necessària autonomia que havia proporcionat la clandestinitat desenvolupà la pràctica política concreta amb una gran llibertat d'acció. Es pot dir que hi havia molts PSUCs dins del PSUC. Segurament per això, en arribar la legalitat al conjunt del partit li va costar assumir que hi havia, ara sí, un centre dirigent fort. Perquè el militant psuquero era poc disciplinat. Es pot pensar que la vella tradició anarquista catalana de no acceptació de directrius ni lideratges havia penetrat el partit.

La pregunta a fer-se seria si és possible la combinació d'un partit de masses, plural i amb democràcia interna, que vol arribar al govern en una democràcia parlamentària -que accepta expressament com un bé en ella mateixa-, és compatible amb el model leninista de partit que forma part consubstancial de la identitat comunista. La resposta a aquesta pregunta en part va quedar truncada per la crisi del 1981, que va trastocar de dalt a baix l'evolució del partit. O potser, la resposta la trobaríem en la crisi mateixa i en com es va resoldre.

El PSUC caminava cap a la socialdemocratització (5). Era un partit que sense deixar de banda l'objectiu d'arribar al socialisme en democràcia i llibertat, propugnava un tipus de política que es pot qualificar de reformisme fort. Això es desprèn tant de l'activitat concreta que realitzà el partit com dels documents elaborats a partir del Manifest Programa aprovat en el IV Congrés.

Però el PSUC tenia un referent ideal i una estructura concreta, en l'àmbit de la qual es desenvolupava la seva pràctica política. La concepció subjectiva que els militants tenien del partit i la realitat político-organitzativa farà que hi hagi una pluralitat de models de partit. Es produirà una tensió entre identitat, ideologia, organització i pràctica política. I al final es demostrarà que els factors de continuïtat de la tradició comunista eren més forts del que s'havia previst, sobretot si són ben estimulats.

La política és també simbologia i els símbols es refereixen a una multiplicitat de sensacions i transmeten la idea de continuïtat. En darrera instància els símbols provoquen sentiments d'identitat i fan emergir els valors compartits pels qui es consideren membres del grup (Pujadas i Comas d'Argemir, 1991). En l'enfrontament entre la vella tradició comunista i la nova tradició democràtica eurocomunista la direcció del PSUC no va poder -o no va voler- manipular els elements del complex simbòlic del partit.

(5) Avui en dia les paraules, i molts conceptes, han perdut el seu sentit original. Per això vull aclarir que quan dic que el PSUC caminava cap a convertir-se en un partit socialdemòcrata no l'estic desqualificant.

Forces del Treball i de la Cultura

Des de finals dels anys seixanta els comunistes teoritzen l'aliança de les forces del treball i de la cultura com el nou subjecte revolucionari. Es basaven en el fet que la creixent assalarització dels professionals (forces de la cultura) els conduiria a una confluència objectiva amb la classe obrera per enderrocar el capitalisme. L'evolució de la societat i del capitalisme ha demostrat que, en lloc de proletaritzar-se els intel·lectuals, els obrers s'han des-proletaritzat, en el sentit de pèrdua de la consciència de classe, entesa la consciència de classe, d'acord amb E.P. Tompson, com que *«la gente se encuentra a sí misma en una sociedad estructurada de una manera determinada (fundamentalmente, en forma de relaciones de producción), soporta la explotación (o trata de mantener el poder sobre aquellos a los que explota), identifica los lazos de los intereses antagónicos, se pone a luchar en torno a esos lazos: en el curso de ese proceso de lucha se descubre a sí misma como clase, llega a descubrir su conciencia de clase»* (Tompson, 1991: pàg. 29).

Però, si bé aquesta aliança no va evolucionar de la manera que preveïen els comunistes, sí que em serveix com a definició del que va ser la militància del PSUC en els anys del seu màxim esplendor.

Des de la constitució de la primera cèl·lula a la Universitat de Barcelona són centenars i centenars els estudiants que entraran a militar al PSUC. Per alguns haurà estat una curta experiència, però d'altres romandran al partit un llarg període o per sempre. El PSUC és l'organització política catalana que ha tingut entre les seves files més futurs catedràtics i titulars d'universitat per metre quadrat.

A partir d'aquests estudiants, una vegada ja llicenciats, el PSUC anirà estenent la seva influència entre el món cultural català, fins arribar a aconseguir una important hegemonia els primers anys de la dècada dels setenta.

El PSUC els seus militants, van aconseguir ser presents a la majoria d'empreses culturals que s'engegaven al país. Perquè davant de les inèrcies exclusivistes i partidàries, el PSUC va optar clarament pel pluralisme i la capil.laritat.

Nous Horitzons podria simbolitzar perfectament la consolidació del PSUC en els àmbits de la cultura catalana. La revista va esdevenir una tribuna perquè la intel.lectualitat catalana pogués expressar les seves idees. La lectura sistemàtica de *Nous Horitzons* ens condueix a una explicació dels debats que ha travessat el discurs polític i cultural a Catalunya, a més de trobar-nos davant d'un dels troncs bàsics del marxisme català.

Si ens referim al moviment obrer, el PSUC pot enorgullir-se d'haver bastit la primera central sindical de Catalunya, les Comissions Obreres. Els treballadors immigrants se sumaran als catalans d'origen conformant una nova classe obrera que no tindrà la seva expressió sindical i política en l'anarquisme, com abans de la guerra, sinó que ho farà a través de les Comissions Obreres i del PSUC. El moviment obrer es va reorganitzar en un període de d'acceleració de la industrialització i de la concentració urbana, adaptant-se constantment als canvis que imposava el nou model productiu i unes estructures urbanes en ràpida transformació, tot sota unes condicions de treball determinades per la manca de llibertat sindical. D'aquesta situació sorgirà un nou moviment obrer i unes noves formes de lluita, que recolliran, però, una bona part de l'herència de la cultura anarquista tant catalana com procedent del camp andalús i que transportaren amb ells els immigrants.

El PSUC a partir d'aquestes dues branques, "forces del treball" (moviment obrer) i "forces de la cultura" (professionals, intel.lectuals i artistes) aconseguí desenvolupar, els anys que aniran del 1966 fins el 1977, la major força social de la segona meitat del segle XX a Catalunya.

Però el PSUC contenia en el seu mateix atractiu la seva feblesa. El PSUC que va seduir milers de catalans fins al punt de militar-hi o, si més no, col.laborar-hi quan aquesta militància o aquesta col.laboració es trobava sota el perill de la repressió de la dictadura, era aquell partit que s'ha definit a bastament com plural, heterodox, tolerant i obert a distintes sensibilitats que van confluïr en ell sota l'ideal de la lluita per les llibertats.

El PSUC era a la vegada un partit i un moviment social que perseguia aconseguir l'hegemonia política i cultural per així dirigir el profund canvi social que constituïa el seu fi declarat. Però per la lògica del sistema de democràcies de partits competitius, el que havia constituït la força del PSUC, que era la inserció dels seus homes i dones en els moviments de masses a partir de la seva pròpia intel.ligència i d'un contacte dialèctic amb el teixit social català, esdevé un problema. La seva ambigüïtat política, que era una riquesa, va esdevenir un problema quan en arribar la legalitat democràtica es voldrà homogeneïtzar el partit.

La dinàmica de la transició política a Espanya i la manera que la va enfocar la direcció del PSUC, sota la influència de la direcció del PCE que va desenvolupar una pràctica que només deixava lloc a l'actuació de les cúpules dirigents (i aquestes encara restringides), va comportar que es deixés pas a quelcom més semblant a un partit de tipus professional que al teoritzat partit de masses. Però el PSUC era un partit amb una nombrosa militància formada, a més, per força quadres polítics mitjans i alts que des de feia anys venien elaborant i aplicant la política del partit. Els incentius polítics que durant la clandestinitat havien estat de tipus ideal, de pertinença al grup i d'identitat (Lange, 1977), passen a convertir-se, també, en incentius de tipus material i tangibles. A més hi haurà l'aggravant que malgrat la seva expressa voluntat el PSUC no passarà a ser un partit de govern, la qual cosa es constatarà definitivament en les primeres eleccions al Parlament de Catalunya celebrades el 1980.

El PSUC havia hegemonitzat la política antifranquista, no només per les accions de tipus agitatori i pel seu nombre de militants, sinó també a partir de les elaboracions programàtiques que van suposar el nucli central de la política unitària catalana i, també, per les múltiples elaboracions sectorials que presentaven alternatives concretes a problemes concrets de la societat (ensenyament, sanitat, cultura, política lingüística i un llarg etcètera). El PSUC s'havia preparat també per ser el primer partit de l'esquerra catalana en la democràcia, però les primeres eleccions democràtiques van donar la supremacia de vots al recent format partit socialista. I el que encara va ser més greu, a nivell d'Estat el PCE va obtenir uns minsos resultats que el van situar en un tercer lloc, però a molta distància del PSOE que va aparèixer com la primera formació de l'esquerra. Quan el partit pren consciència d'aquest fet ja ha perdut la major part de la seva força, és a dir, ha perdut bona part dels seus militants.

Al PSUC li costa adonar-se que l'espai polític que pretenia ocupar, l'ampli espectre de centre-esquerreres-nacionals, la força dels vots l'han atorgat als socialistes. El PSUC no sabrà transformar la seva política vers un altre tipus de formació més semblant al PCF o el PCP, sinó que continuarà mirant-se amb el PCI. Entre d'altres causes perquè aquesta transformació l'hauria portat a negar-se a ell mateix i a bona part del treball que havia anat construint des de finals de la dècada dels seixanta. Un treball i una política que l'hauria d'haver portat a convertir-se en el gran partit socialdemòcrata que a imatge del PCI a Itàlia hegemonitzés les esquerres catalanes.

Però la democràcia va convertir el PSUC en un partit més, com els altres que s'havien acabat de formar, però situat en un espai polític marcat més per la ideologia teòrica a què s'acullia que per la pràctica política que desenvolupava.

La crisi del partit esclata el 1981 però era latent des de feia temps. Tot i que s'ha argumentat sobradament que el PSUC havia anat desplaçant-se cap un model

socialdemòcrata de partit, no és menys cert que les urgències i les dificultats objectives que comportava la lluita antifranquista, havien provocat que aquesta transformació no fos discutida, ni plenament assumida, per una part dels militants. El conjunt del partit esperava la legalitat democràtica per aclarir-se quina mena de formació volia ser.

La política que es va dur a terme els primers anys de la transició xocava amb el que havia estat la cultura de funcionament del PSUC. El conjunt del partit deixa d'actuar com un col·lectiu i passa a esperar rebre notícies de quina és la "seva" política a partir dels mitjans de comunicació. A instàncies del PCE, sobretot, es desarbora l'aparell simbòlic-mític dels comunistes i a canvi no se'ls dona gairebé res. A més com la política passa a fer-se a les institucions se'ls deixa sense tasques concretes a fer a menys que es tingués un càrrec institucional o de l'aparell. S'ha d'afegir també les dificultats de tot tipus -econòmiques, polítiques, socials- en que va transcórrer la transició i la manca de solucions concretes per part del PSUC, la qual cosa provocà que sectors del partit veiessin l'eurocomunisme com una claudicació. Mentre que d'altres sectors empenyien per aprofundir amb velocitat la socialdemocratització del partit.

Tots aquests elements fan un coctel de difícil control. Perquè a més s'ha de tenir en compte que el PSUC havia generat en els seus militants un fort sentiment de pertinença, gairebé de propietat i, les diferents tendències senten que el "seu partit" els vol ser arrebatat pels "altres". La virulència que va assolir la confrontació podria ser a causa precisament d'aquest sentiment de "propietat", que introduí elements d'irracionalitat en els debats.

La situació internacional de creixent augment de la guerra freda va contribuir també en tot aquest procés. El PSUC convertit en la reraguarda del PCI a partir de la seva força però amb la feblesa de no ser un partit estatal, presentava un flanc dèbil més fàcil d'abatre que els italians.

El PSUC refundat a meitat de la dècada dels seixanta va expressar moltes de les il·lusions de canvi democràtic profund d'una part important de la societat catalana. Perquè el PSUC ha estat el gran partit nacional en el sentit de representar els interessos d'àmplies capes socials de la nació catalana de les quals rebia la saba que transformava en propostes polítiques progressistes i creïbles. A més el PSUC ha significat, pels seus militants, l'espai on s'han format no només políticament, sinó, sobretot, culturalment i socialment, ja que no en va el PSUC era "més que un partit".

Fonts i bibliografia

I. FONTS PRIMARIES

1. Entrevistes protagonistes
2. Documents editats pel PSUC (Arxiu Nacional de Catalunya, Arxiu del PSUC Barcelona)
3. Premsa del partit (Arxiu Nacional de Catalunya, Arxiu del PSUC Barcelona)
4. Premsa periòdica general (Arxiu de premsa Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz)

II.FONTS SECUNDARIES. BIBLIOGRAFIA.

1. Biografies, memòries, relats contemporanis i obres teòriques dels protagonistes.
2. Monografies específiques i obres generals
3. Obres teòriques i metodològiques

I. FONTS PRIMARIES

1. Entrevistes protagonistes

- **Francesc Baltasar.** Procedent de Bandera Roja ingressa al PSUC el 1974. Responsable del Baix Llobregat. Membre del Comitè Central des del IV Congrés. Alcalde de Sant Feliu del Llobregat des de 1979.
- **Robert Blasco.** Va sortir a l'exili amb els seus pares, tenia 14 anys. Entra a les juventuts comunistes a França. Participa a la Resistència. Als 23 anys passa a Amèrica Llatina on continua militant al PSUC. Torna a Catalunya el 1965. Responsable de finances del Comitè de Barcelona des de començaments dels 70 fins meitats dels 80. Mort el 18 de desembre del 1995.
- **Jordi Borja.** Ingressa al PSUC el 1960 a la Universitat, dos anys després s'haurà d'exiliar a París. El 1964-65 queda "desorganitzat" arrel del conflicte Claudín-Semprún-Vicens. El 1974 impulsa l'entrada de Bandera Roja al PSUC. Cooptat al Comitè Central el 1974. Membre del Comitè Central IV, V i VI Congrés. Membre del Comitè Central del PCE X Congrés. Membre del Comitè Executiu IV Congrés. Responsable de política municipal. Diputat al Parlament de Catalunya 1980. Regidor a l'Ajuntament de Barcelona 1983. Poc després deixarà la militància.
- **Enric Cama.** Ingressa al PSUC el 1969. Responsable de la cèl.lula de Barcelona Centre. Responsable d'organització de Barcelona 1977-83.
- **Muriel Casals.** Ingressa al PSUC el 1967 l'últim any de carrera. Milita al Sector de professionals, intel.lectuals i artistes. Comissió d'economistes.
- **Joana Claramunt.** Procedent de Bandera Roja entra al PSUC el 1974. La seva militància antifranquista comença a la Universitat el curs 65-66 amb 17 anys. Membre del Comitè Central IV i V Congrés.

- **Andreu Claret.** Neix a França fill d'exiliats republicans. Entra al PSUC amb 18 anys, el curs 64-65 a la cèl.lula de la Facultat d'arquitectura, membre del Comitè Universitari del PSUC. Membre del Comitè de Barcelona des de 1969. Membre del Comitè Central IV, V, VI i VII Congrés. Comitè Executiu V i VI Congrés. Director de *Treball*. Responsable del Comitè de Barcelona 1979-81. El 1981 passa a la direcció del PCE com a responsable de comunicació. Un temps després deixarà la militància.
- **Alfredo Clemente.** Entra a militar el 1974. Sindicalista. Membre del Comitè de Barcelona 1977 a 1981. Entra al Comitè Central en el IV Congrés. Secretari general de la USCOB. Expulsat el desembre de 1981. Dirigent del PCC.
- **Montserrat Comas d'Argemir.** Procedent de Bandera Roja ingressa al PSUC el 1974. Membre de "Cristians pel socialisme". Moviment d'advocats. Fundadora del gabinet jurídic de la CONC. Deixà la militància a l'ingressar a la carrera judicial.
- **Leopoldo Espuny.** Militant del PSUC des de 1963. Moviment estudiantil i d'advocats. Membre del Comitè Central V Congrés. Expulsat el desembre de 1981. Dirigent del PCC.
- **Francisco Fernández Buey.** Ingressa al PSUC el curs 1963-64 a la cèl.lula de filosofia. Impulsà la constitució del SDEUB. Membre de la mesa que presidí la Caputxinada. Membre del Comitè d'estudiants del PSUC. Deixa el partit el 1976.
- **Xavier Folch.** Ingressa al PSUC el curs 59-60 a la cèl.lula d'Econòmiques. Membre de la redacció de *Nous Horitzons*, del comitè d'intel.lectuals. Un dels principals animadors de l'Assemblea d'Intel.lectuals, de l'Assemblea de Catalunya i de la política unitària en general. Membre del Comitè Central del IV al VII Congrés i del Comitè Executiu Vè Congrés. Diputat al Parlament de Catalunya 1980-84.

- **Cipriano García.** Nascut a Manzanares (Ciutat Real) arriba a Catalunya el juliol de 1951. Entra al PSUC el 4 d'agost de 1954. Nombroses detencions. Organitzador del partit a Terrassa i el Vallès. Fundador de Comissions Obreres. Membre del Comitè Central des del II Congrés. Membre del Comitè Central del PCE. Membre del Comitè Executiu. Diputat al Parlament espanyol el 1977 i el 1979. Mort el 22 de maig de 1995.
- **Cinta Llorens.** Entra al PSUC durant l'Estat d'excepció del 69 a Tortosa, tenia 22 anys. Moviment d'ensenyants i posteriorment de funcionaris. Membre del Comitè Central V Congrés. Expulsada del partit el desembre de 1981, dirigent del PCC.
- **José Luis López Bulla.** Neix a Santa Fe (Granada) (no se sap quan). Arriba a Catalunya el 1965. Militant del PSUC des de 1965. Organitzador del partit a Mataró i comarca. Membre del Comitè Central des de 1971. Membre del Comitè Executiu 1974. Membre del Comitè Central del PCE. Secretari General de la CONC del 1976 al 1985.
- **Gregori López Raimundo.** Secretari General 1965-77. President 1977-81 i 1982-85. Detingut i empresonat el 1951. Màxim dirigent del PSUC durant la clandestinitat.
- **Carmen Martínez Mallorquín.** Procedent de Bandera Roja ingressa el 1974. Moviment veïnal de Barbarà. Regidora el 1979, quan el trencament del PSUC queda com única regidora dels 12 que hi havia, la resta passa al PCC.
- **Josep M. Montagut.** Entra al PSUC el 1966 a la cèl.lula d'enginyers amb 17 anys. Participa en el moviment estudiantil i l'Assemblea de Catalunya. Membre del Comitè Central des del VI Congrés.
- **Miquel Núñez.** Neix a Madrid. Condemnat a mort després de la Guerra Civil. Arriba a Catalunya en 1944. El detenen el 1945 com a responsable polític de l'Agrupació guerrillera, surt el 1946. Membre del Comitè Central i del Comitè Executiu des del 1956. Membre del Comitè Central del PCE des de 1954. Detingut el 1958, surt de Burgos el 67. Responsable de Barcelona des del 67 fins a la legalització. Diputat al Parlament espanyol 1977 i 1979.

- **Mercè Olivares.** Comença a militar l'any 1961 quan tenia 18 anys, a l'Hospitalet. Treballa en el moviment de dones i de barris. Membre del Comitè Central del PSUC i del PCE per cooptació el 1975. Membre del Comitè Central del PSUC IV, V i VI Congrés. Regidora de l'Ajuntament de l'Hospitalet 1979.
- **Ramon Pla.** Procedent de Bandera Roja ingressa el 1974. Sindicalista. Membre del Comitè Central del IV al VI Congrés.
- **Rafael Ribó.** Entra al PSUC procedent de l'Assemblea de Catalunya el 1974, cooptat al Comitè Central el 1976. Membre del Comitè Executiu des del IV Congrés. Secretari General des de 1986.
- **Angel Rozas.** Procedent d'Almeria arriba a Barcelona el 1943 amb 15 anys. Enllaç sindical el 1951. Entra al PSUC el 1955. Detingut per primera vegada el 1958. El 1960 nova detenció acusat ja de pertanyer al PSUC, condemnat a 3 anys de presó en consell de guerra. Fundador de CCOO. El 1969 a causa dels sumaris pendents i donat l'Estat d'excepció ha de passar a la clandestinitat, a l'agost s'exilia a França. Membre del Comitè Central per cooptació des del 1968.
- **Josep Serradell (Roman).** Militant del PSUC des de la seva fundació. Clandestí a Catalunya des de 1944. Responsable d'organització. Membre del Comitè Central des del I Congrés. Membre del Comitè Central del PCE. Expulsat el desembre de 1981. Dirigent del PCC.
- **Jordi Solé Tura.** Ingressa al PSUC a finals del 1956 a la cèl.lula de la Universitat. Durant el seu exili treballa a Ràdio Espanya Independent. Expulsat el 1964. Torna a ingressar el 1974. Cooptat al Comitè Central del PSUC i del PCE. Membre del Comitè Central IV, V i VI Congrés. Diputat al Parlament espanyol, ponent constitucional. El 1985 deixa de militar al PSUC.
- **Laura Tremosa.** Procedent de l'Assemblea de Catalunya i dels cercles d'"amics" del PSUC, ingressa el 1974. Col·legi professional, moviment de dones i de barris. Membre del Comitè Central V Congrés.

- **Francesc Vallverdú.** Ingressa al PSUC el 1959. Cap de redacció a l'interior de *Nous Horitzons* des de la seva fundació fins 1972. Moviment d'intel.lectuals i professionals. Membre del Comitè Central V Congrés.
- **Manuel Vázquez Montalbán.** Militant del PSUC des de 1961, moviment estudiantil i posteriorment d'intel.lectuals. Membre del Comitè Central des del IV Congrés. Membre del Comitè Executiu V i VI Congrés.
- **Francesc Vicens.** Ingressa al PSUC a finals de 1955. Detingut el 1957. Responsable d'estudiants i d'intel.lectuals. Cooptat al Comitè Central i al Comitè Executiu. Des de França serà el director de *Nous Horitzons*. Es expulsat el 1964.
- **Eulàlia Vintró.** Procedent de Bandera Roja ingressa el 1974. Col.legi professional, moviment d'ensenyament i de professionals. Entra al Comitè Central en el IV Congrés. Membre del Comitè Central del PCE X Congrés. Diputada al Parlament espanyol el 1979. Regidora de l'Ajuntament de Barcelona des del 1983.

2. Documents editats pel PSUC

Arxiu Nacional de Catalunya, Arxiu del PSUC Barcelona, Arxius privats de militants.

2.1 Congressos:

- **I CONGRES octubre 1956:** Informe del Secretariat presentat per Josep Moix. Sobre els Estatuts del Partit i sobre els problemes d'organització, presentat per Roman.
- **II CONGRES agost 1965:** Informe polític presentat per Gregori López Raimundo.

- III CONGRES febrer 1973: Informe del Comitè Central, presentat per Gregori López Raimundo. Sobre el programa, l'organització i la propaganda, presentat per F. Abadal, Roman i J. Ràfols.
- IV CONGRES 29 d'octubre a 1 de novembre 1977: "Amb la veu de tots". Documents. Recull dels treballs. Programa del PSUC IV Congrès.
- V Congrés. 2 al 6 de gener 1981: "Una Catalunya de progrés, una entesa popular, un PSUC més fort". Informe del Comitè Central. Projecte de reglament i estatuts, projecte de tesis. Documents aprovats. Resolució política.
- VI Congrés (extraordinari) 19, 20 i 21 de març 1982: "Per la pau, el treball i les llibertats, un partit comunista, una política eurocomunista." Carta de Normes. Projecte de Reglament, de Document Polític, d'Estatuts. Informe del CC i resum de la discussió. Documents aprovats.

2.2 Estatuts:

- Aprovats pel I Congrés 1956
- Aprovats pel II Congrés 1965
- Aprovats pel III Congrés 1973
- Aprovats pel IV Congrés 1977
- Aprovats pel V Congrés 1981
- Aprovats pel VI Congrés 1982
- Aprovats pel VII Congrés 1985

2.3 Conferències Nacionals:

- I Conferència Nacional 31 març, 1, 2 d'abril 1978: preparatòria IX Congrés del PCE. Informe Polític del Comitè Executiu. Esmenes aprovades al projecte de propostes polítiques i d'estatuts del PCE. Resolució política del Comitè Central 8 i 9 d'abril.

- **II Conferència Nacional** 8, 9 i 10 desembre 1978. Sobre moviment obrer.
- **III Conferència Nacional** 7 al 10 desembre 1979. El PSUC davant la reconstrucció nacional de Catalunya.
- **IV Conferència Nacional** 10, 11 i 12 de juliol 1981. Informe polític presentat pel secretari general Francesc Frutos. Resolucions i esmenes aprovades sobre el "Proyecto de Tesis y Estatutos del X Congreso del PCE".

2.4 Comitès Centrals:

- **8 i 9 d'agost 1959:** III Ple del Comitè Central. "La situació política i les tasques del Partit" presentat per Josep Moix (Publicat octubre 1959)
- **Gener 1963:** IV Ple del Comitè Central. Informe polític presentat per Gregori López Raimundo. Informe d'organització presentat per Josep Roman.
- **1964:** Gregori López Raimundo "Por una solución democrática a la crisis de la dictadura". Intervenció en una reunió del Comitè Executiu amb la participació de camarades responsables del treball del Partit a Barcelona i altres llocs de Catalunya (és una reunió del Comitè Central).
- **Octubre 1965:** Gregori López Raimundo "Catalunya i la futura democràcia política i social dels pobles d'Espanya". Intervenció davant una reunió de militants (és una reunió del Comitè Central).
- **Octubre 1966:** "Comunicat intern a retornar una vegada hagi estat llegit a les cèl.lules". (Es notifica que s'ha celebrat el II Congrés)
- **1967:** Gregori López Raimundo "En la bona via" Intervenció davant una reunió de militants (és una reunió del Comitè Central).

- **Gener 1969:** Gregori López Raimundo "Deturar la repressió, acabar amb l'immobilisme, imposar un canvi democràtic" Informe presentat en nom del Comitè Executiu del PSU de Catalunya a una reunió de comunistes catalans (és una reunió del Comitè Central).
- **Setembre 1970:** V Reunió Plenària (ampliada) del Comitè Central: Gregori López Raimundo "Fem convergir en un sol torrent totes les forces que s'oposen a la dictadura". Josep Roman "La campanya per un partit més fort i arrelat a les masses i el treball d'organització".
- **Setembre 1971:** VI Ple del Comitè Central ampliat. A. Garrigós (Antoni Gutiérrez Díaz) "Activitats del PSU en la lluita per una alternativa democràtica". E. Borrás (Cipriano García) "Els problemes del moviment obrer i la marxa cap a la Vaga General". I. Bruguera (Isidor Boix) "El reforçament del Partit i les qüestions d'organització". Informe polític presentat per Gregori López Raimundo.
- **16 desembre 1973:** Gregori López Raimundo, Informe presentat a una reunió de quadres.
- **30 juliol/3 d'agost 1974:** II Ple (ampliat) del Comitè Central. Informe del Comitè Executiu presentat per Gregori López Raimundo.
- **Novembre 1974:** Carta del Comitè Executiu al Comitè Central, sobre la incorporació de Bandera Roja al PSUC.
- **3/5 d'octubre 1975:** Informe del Comitè Executiu presentat per Gregori López Raimundo al III Plenari (ampliat) del Comitè Central del PSUC. "Per una acció democràtica nacional de Catalunya."
- **24/25/26 setembre 1976:** Informe del Comitè Executiu presentat per Gregori López Raimundo al IV Plenari del Comitè Central del PSUC. "Catalunya y la ruptura."
- **24 abril 1977:** Informe de Gregori López Raimundo. "Ganar las elecciones"
- **31 juliol 1977:** Comunicat i Resolucions.

- 26/27 novembre 1977: Aplicació dels acords del IV Congrés. Pactes de la Moncloa, Constitució. Resum del secretari general.
- 17/18 desembre 1977: Resolució. Intervenció Antoni Gutiérrez Díaz. El treball de les Comissions del Comitè Central (Roman). Propostes sobre cotització i finances (Clariana)
- 28/29 gener 1978: Comissió internacional. Comissió d'unitat. Ponència sobre la sindicació de tècnics i professionals. Informe secretari general. Declaració política. Comunicat del secretariat del Comitè Central.
- 18/19 març 78: Resolució política. Informe del Comitè Executiu al Comitè Central. Resum.
- 8/9 abril 78: Resolució del Comitè Central sobre la I Conferència Nacional. Carta del secretari general a totes les organitzacions del partit.
- Document editat pel Secretariat del Comitè Central sobre el desenvolupament i resultats de la I Conferència Nacional. (1978)
- 24/25 maig 1978: Resolució del Comitè Central. Informe del Comitè Executiu. Resum de la discussió.
- 1/8 octubre 1978: Informe del secretari general Antoni Gutiérrez Díaz. Resum de la discussió.
- 1977-78: Publicacions del Comitè Central.
- 6/7 gener 1979: Informe del Comitè Executiu al Comitè Central presentat pel secretari general Antoni Gutiérrez Díaz. Resum de la discussió. Resolució Política.
- 3/4 març 79: Informe del Comitè Executiu al Comitè Central. Resum de la discussió. (Després de les segones legislatives)
- 20/21 abril 1979: Informe. Resum de la discussió. (Després de les municipals)

- 9/10 juny 1979: Declaració política. Informe d'Antoni Gutiérrez Díaz. Resum de la discussió. Informe d'organització presentat per Francesc Trives, responsable de la Secretaria d'Organització del Comitè Central.
- 14/15 juliol 1979: "Situació internacional" informe del Comitè Executiu presentat pel company Gregori López Raimundo. Informe polític del secretari general, company Antoni Gutiérrez Díaz.
- 8/9 setembre 1979: Informe del Comitè Executiu presentat pel secretari general, company Antoni Gutiérrez Díaz. Intervenció del president, company Gregori López Raimundo.
- 17/18 novembre 1979: "Política de quadres i de formació" informe del Comitè Executiu presentat pel company Josep M. Riera. Intervenció del secretari general, company Antoni Gutiérrez Díaz.
- febrer 1980: "Afganistan y el Golfo Pérsico". Dossier informatiu elaborado por la "Comissió d'Afers Internacionals" del Comitè Central.
- 22/23 març 1980: Informe del Comitè Executiu sobre la situació política a Catalunya després de les eleccions al Parlament, presentat pel secretari general, company Antoni Gutiérrez Díaz. Intervenció del company Gregori López Raimundo, president del PSUC.
- 26/27 abril 1980: Resolució del Comitè Central sobre "El PSUC i la qüestió juvenil". Informe del Comitè Executiu sobre "La situació política a Espanya, a Catalunya i a nivell internacional" presentat pel secretari general, company Antoni Gutiérrez Díaz. Intervenció del company Gregori López Raimundo, president del PSUC.
- 28/29 juny 1980: Situació política. Política Agrària i moviment pagès.
- 7 setembre 1980: Informe del Comitè Executiu, sobre la situació política presentat pel secretari general, company Antoni Gutiérrez Díaz. Intervenció del company Gregori López Raimundo, president del PSUC.

- 3 i 19 d'octubre 1980: Reunió del Comitè Executiu del PSUC amb una delegació del Comitè Executiu del PCE formada per Santiago Carrillo, Nicolas Sartorius i Simón Sánchez Montero. (Transcripció de les cintes gravades)
- 25/26 octubre 1980: Relacions PCE-PSUC.
- 10/11 gener 1981: Reunió del Comitè Central. Resolució política.
- 7/8 febrer 1981: Reunió del Comitè Central. Resolució política.
- 1 març 81: Resolució política. Informe del Comitè Executiu al Comitè Central presentat pel secretari general, company Francesc Frutos. Resum de la reunió.
- 7/8 març 1981: Resolució política. Informe del Comitè Executiu al Comitè Central presentat pel secretari general, company Francesc Frutos. Resum de la reunió.
- 11/12 abril 1981: Informe sobre l'organització, presentat pel company Josep M. Rodríguez Rovira.
- 16/17 maig 81: Resolució política "Document polític del Comitè Central sobre la superació d'excepcionalitat del partit". Informe del Comitè Executiu al Comitè Central presentat pel secretari general, company Francesc Frutos.
- 3/4 octubre 1981: Informe i resum sobre la situació del partit, presentats per Josep M. Rodríguez Rovira en nom del Comitè Executiu. Resolució política presentada pel secretari general, Francesc Frutos, en nom del Comitè Executiu.
- 28/29 novembre 1981: Informe i resum presentats per Francesc Frutos en nom del Comitè Executiu. Projecte de documents del Congrés extraordinari aprovats.
- 9 desembre 1981: Informe presentat per Francesc Frutos en nom del Comitè Executiu i Resolució política.
- 16/17 gener 1982: Informe polític presentat pel secretari general, Francesc Frutos. "La situació del partit i el Congrés Extraordinari", per Josep M. Rodríguez Rovira. Resolució política.

- 17/18 d'abril 1982: Resolució política. Informe i resum presentats pel secretari general, Antoni Gutiérrez Díaz en nom de Comitè Executiu.
- 13/14 novembre 1982: "Eleccions generals" Informe i resum presentats per Antoni Gutiérrez Díaz en nom del Comitè Executiu.

2.5 Programes:

- Projecte programa 1976
- Programa 1977 IV Congrés
- Programa de govern 1980
- Programa de govern 1984

2.6 PCE:

- VIII Congreso "Hacia la libertad" (Editat 1972)
- Septiembre 1975: Manifiesto programa del PCE, aprobado en la II Conferencia del PCE.
- IX Congreso (1978)
- X Congreso (1981)

2.7 Altres:

- Cartes enviades des de l'interior a la direcció de París referents a la caiguda de 1962 (Ardiaca, Antoni Gutiérrez i altres), 1962-64. (Arxiu de Francesc Vicens)
- Gregori López Raimundo "Qué es y que se propone el PSUC". Barcelona, mayo 1976.
- Gener 1979: Projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya amb una presentació i comentaris aclaratoris.
- Intervenció de Jordi Borja a la reunió de quadres del moviment obrer del Poble Nou el 17 de gener del 81.
- Actes de les reunions del Comitè de Barcelona 1979-81 (Arxiu d'Enric Cama)
- Documentació personal d'Eulàlia Vintró.

- Documentació personal de Pere Massanet (Agrupació de Sant Andreu, Barcelona)
- Dades sociològiques dels delegats al IV Congrés.
- Dades sociològiques dels delagats al Vè Congrés.
- Relació dels membres dels diferents Comitès Centrals.
- Relació dels membres del Comitès Executius des de la democràcia i sense exhaustivitat de l'època clandestina.
- Relació dels membres dels diferents Comitès de Barcelona des de 1976, sense exhaustivitat de l'època clandestina.
- Relació d'assistents a diverses Conferències locals.

3. Premsa del partit

Arxiu Nacional de Catalunya. Arxiu del PSUC Barcelona.
Arxiu propi.

- Treball (1956 a 1984)
- Nous Horitzons (1960 a 1984)
- Unidad (òrgan del Comitè de Barcelona)
- Universitat (Comitè d'Estudiants)
- Comunicació (núms. 1 al 14)
- Mundo Obrero (PCE)
- Nuestra Bandera (PCE)

4. Premsa periòdica general

Arxiu de premsa de Gregori López Raimundo i d'Antoni Gutiérrez Díaz. Arxiu propi. Hemeroteca.

Publicacions més consultades:

- Arreu
- Cambio 16
- Cuadernos para el diálogo
- Diario 16
- Diario de Barcelona
- El Correo Catalan
- El País
- El Periódico de Catalunya

- La Calle
- La Hoja del Lunes
- La Vanguardia
- Mundo
- Mundo Diario
- Por favor
- Tele Exprés
- Triunfo

II. FONTS SECUNDARIES. BIBLIOGRAFIA.

1. Biografies, memòries, relats contemporanis i obres teòriques dels protagonistes

- AAVV (1986): "PSUC, 50 anys d'història" a *L'Avenç* núm. 95 (monogràfic) juliol-agost 1986.
- AAVV (1986): *Nuestra utopía: PSUC. Cincuenta años de historia de Catalunya*. Barcelona. Planeta.
- ARIZA, Julian (1976): *CC.OO.* Barcelona. Avance.
- AZCARATE, Manuel (1982): *Crisis del eurocomunismo*. Barcelona. Argos Vergara.
- AZCARATE, Manuel (1994): *Derrotas y esperanzas. La República, la Guerra Civil y la Resistencia*. Barcelona. Tusquets.
- BARDAVIO, Joaquín (1980): *Sábado Santo Rojo*. Madrid. UVE.
- CAMACHO, Marcelino (1976): *Charlas en la prisión. El movimiento obrero sindical*. Barcelona. Laia.
- CAMACHO, Marcelino (1990): *Memorias*. Madrid. Temas de Hoy.
- CARRILLO, Santiago (1967a): *Un futuro para España: la democracia económica y política*. París. Colección Ebro.
- CARRILLO, Santiago (1967b): *Nuevos enfoques a los problemas de hoy*. París.

- CARRILLO, Santiago (1974): *Demain L'Espagne*. Paris. Editions Du Seuil.
- CARRILLO, Santiago (1976): *P.C.E.* Barcelona. Avance.
- CARRILLO, Santiago (1977): *Eurocomunismo y estado*. Barcelona. Crítica.
- CARRILLO, Santiago (1993): *Memorias*. Barcelona. Planeta.
- CLAUDIN, Fernando (1970): *La crisis del movimiento comunista. De la komintern al kominform*. Ruedo Ibérico.
- CLAUDIN, Fernando (1978): *Documentos de una divergencia comunista*. Barcelona. El Viejo Topo.
- COMIN, Alfons Carles (1979): *Por qué soy marxista y otras confesiones*. Barcelona. Laia.
- FINA, Albert (1978): *Des del nostre despatx*. Barcelona. Dopesa.
- GOYTISOLO, Luis (1976): *Recuento*. Barcelona. Seix Barral.
- GUTIERREZ DIAZ, Antoni (1981): "La Fundació de l'Assemblea de Catalunya" a *l'Avenç* núm. 34
- LOPEZ RAIMUNDO, Gregori i GUTIERREZ DIAZ, Antoni (1981): *El PSUC i l'eurocomunisme*. Barcelona. Grijalbo.
- LOPEZ RAIMUNDO, Gregori (1988): *Escrits. Cinquanta anys d'acció, 1937-88*. Barcelona. Edita Ajuntament de Barcelona.
- LOPEZ RAIMUNDO, Gregorio (1993): *Primera clandestinidad. memorias*. Barcelona. Antártida/Empúries.
- PAMIES, Teresa (1974): *Quan érem capitans*. Barcelona. Dopesa.
- PAMIES, Teresa (1976): *Amor clandestí*. Barcelona. Galba.
- PAMIES, Teresa (1978): *Dona de pres*. Barcelona. Proa.
- PAMIES, Teresa (1981): *Va ploure tot el dia*. Barcelona. Edicions 62.

- PAMIES, Teresa (1985): *Testament a Praga*. Barcelona. Destino.
- PSUC (Sense autor) (1961): *El problema nacional català. Antecedents històrics*. (Primera part). París. Edicions Horitzons.
- PSUC (Sense autor, sense data): *El problema nacional català. El moviment nacional sota la direcció de la burgesia (1898-1936)*. (Segona part). París. Edicions Nous Horitzons.
- PSUC (Sense autor) (1976): *PSUC: per Catalunya, la democràcia i el socialisme*. Barcelona. L'Avenç.
- PSUC (sense autor) (Pròleg Pere Ardiaca) (1976): *PSUC: una proposta democràtica i socialista per a Catalunya*. Barcelona. L'Avenç.
- RIBO, Rafael (1979): *Comunismo hoy. Debate ideológico y democracia interna*. Barcelona. Bruquera.
- RIERA, Ignasi i BOTELLA, Josep (1976): *El Baix Llobregat. 15 años de luchas obreras*. Barcelona. Blume.
- RIERA, Ignasi (1984): *El rellotge del pont d'Esplugues*. Barcelona. Planeta.
- RIERA, Ignasi (1995): *Lletra de batalla*. Barcelona. Thassalia.
- ROCA, Francesc (1988): *Marxisme de consum diari*. Barcelona. Nous Horitzons.
- ROIG, Montserrat (1976): *Rafael Vidiella, l'aventura de la revolució*. Barcelona. Laia.
- ROIG, Montserrat (1980): *L'hora violeta*. Barcelona. Edicions 62.
- SANCHEZ MONTERO, Simón (1995): *¿Es posible el socialismo?*. Madrid. Akal.
- SEMPRUN, Jorge (1977): *Autobiografía de Federico Sánchez*. Barcelona. Planeta.
- TAMAMES, Ramón (1975): *Un proyecto de democracia para el futuro de España*. Madrid. Cuadernos para el diálogo.

- TAMAMES, Ramón (1976): *¿A dónde vas España?*. Barcelona. Planeta.
- VAZQUEZ MONTALBAN, Manuel (1988): *Rafael Ribó: l'optimisme de la raó*. Barcelona. Planeta.
- VEGA, Pedro i ERROTETA, Peru (1982): *Los herejes del PCE*. Barcelona. Planeta.
- VINADER, Xavier; MARTI GOMEZ, Josep i RAMONEDA, Josep. (1976): *López Raimundo, lluita d'avui per un demà més lliure*. Barcelona. Laia.
- YAGUE, M. Eugenia (1977): *Santiago Carrillo*. Madrid. Ed. Cambio 16.

2. Monografies específiques i obres generals

- ALABART, Anna (1986): "Las asociaciones de vecinos: las conquistas y las facturas" a *Nuestra utopía. PSUC, cincuenta años de historia de Catalunya*. Barcelona. Planeta.
- ALLENDE, Salvador i altres (1973): *La vía chilena al socialismo*. México. Siglo XXI.
- ARE, Giuseppe (1980): *Radiografia di un partito. Il PCI negli anni '70: struttura ed evoluzione*. Milano. Rizzoli Editori.
- BALFOUR, S. (1994): *La dictadura, los trabajadores y la ciudad*. València. Edicions Alfons el Magnànim.
- BATISTA, Antoni i PLAYA, Josep (1991): *La gran conspiració. Crònica de l'Assemblea de Catalunya*. Barcelona. Empúries.
- BATISTA, Antoni (1995): *La Brigada Social*. Barcelona. Empúries.
- BENET, Josep (1978): *Catalunya sota el règim franquista*. Barcelona. Blume.

BOTELLA, Joan (1980): "Els delegats al IV Congrés del PSUC" a PITARCH, I.; BOTELLA, J.; CAPO, J. I MARCET, J. a *Partits i Parlamentaris a la Catalunya d'avui*. Barcelona. Edicions 62.

BOTELLA, Joan (1982): *L'electorat Comunista a Catalunya. 1977-1980*. Tesi doctoral inèdita. Bellaterra.

BOTELLA, Joan (1990): "Les élites polítiques de la Catalunya democràtica" a *Papers*, núm. 33

BOTELLA, Joan, COLOMER, Josep M. i altres (1981): "L'Assemblea de Catalunya (1971-1977): el catalanisme popular antifranquista" (Dossier) *L'Avenç*, núm. 43.

BOTELLA, Joan i MARCET, Joan (1981): "La Inmigración en Catalunya: Electores, partidos y representación política" a *Separata de la Revista Sistema* núm. 45.

CAMINAL, Miquel (1985): *Joan Comorera. Comunisme i Nacionalisme* (3 vols.). Barcelona. Empúries.

CASTELLET, Josep M. i BONET, Lluís M. (1976): *Cuáles son los partidos políticos de Catalunya*. Barcelona. La Gaya Ciencia.

COLOMER, Josep M. (1978): *Els estudiants de Barcelona sota el franquisme*. (2 Vols.) Barcelona. Curial.

COLOMER, Josep M. (Comp.) (1979): *Togliatti, Díaz, Carrillo. Los comunistas y la revolución española*. Barcelona. Bruquera.

COLOMER, Josep M. (1985): *La ideologia de l'antifranquisme*. Barcelona. Edicions 62.

CREIXELL, Joan (1987): *La Caputxinada*. Barcelona. Edicions 62.

ELORZA, Antonio (1990): *La modernización de España*. Madrid. Endymion.

FANES, Felix (1977): *La vaga de tranvies del 51*. Barcelona. Edicions 62.

FERNANDEZ BUEY, Francisco (1991): "Els moviments estudiantils a Espanya" a *L'Avenç* núm. 146, març 1991.

- GABRIEL, Pere; MOLINERO, Carme, YSAS, Pere i altres (1989): *Comissions Obreres de Catalunya 1964-89*. Barcelona. Empúries.
- GONZALEZ CASANOVA, José Antonio (1975): *La lucha por la democracia en España*. Barcelona. Avance.
- HERMET, Guy (1972): *Los comunistas en España*. París. Ruedo Ibérico.
- HOBBSAWM, Eric (1995): *Història del siglo XX*. Barcelona. Crítica.
- HUERTAS CLAVERIA, Josep M. (1994): *Obrers a Catalunya*. Barcelona. L'Avenç
- LUDEVID, Manuel (1977): *El movimiento obrero en Catalunya bajo el franquismo*. Barcelona. Avance.
- MARCOU, Lilly (1981): *El movimiento comunista internacional desde 1945*. Madrid. Siglo XXI
- MARTIN RAMOS, José Luis (1993): "Del blau al roig: el camí de la revolta" a *L'Avenç* núm 170, maig 1993 (pàg. 30-35)
- MARX, K.; ENGLER, F; KAUSTKY, K.; BAUER, O. i altres (1977): *El marxismo y la cuestión nacional*. Barcelona. Avance.
- MIGUELEZ, Faustino i SOLE, Carlota (1987): *Classes socials i poder polític a Catalunya*. Barcelona. PPU.
- MOLINERO, Carme i YSAS, Pere (1992): *El règim franquista. Feixisme, modernització i consens*. Vic. Eumo.
- MORAN, Gregorio (1986): *Miseria y grandeza del Partido Comunista de España (1939-1985)*. Barcelona. Planeta.
- MORAN, Gregorio (1991): *El precio de la transición*. Barcelona. Planeta.
- NAPOLITANO, Giorgio (1977): *La alternativa eurocomunista*. Barcelona. Blume.
- PEREZ DIAZ, Victor (1987): *El retorno de la sociedad civil*. Madrid. Instituto de Estudios Económicos.

- PEREZ DIAZ, Victor (1993): *La primacia de la sociedad civil*. Madrid. Alianza.
- PERIODICO, El (1986): *Desatado y bien desatado. Diez años sin Franco*. Barcelona. El Periódico.
- PITARCH, Ismael i SUBIRATS, Joan (1981): "Els diputats al Parlament de Catalunya 1981" a *Perspectiva social*, núm. 16. ICESB.
- PONOMARIOVA, L.V. (1977): *La formación del PSUC*. Barcelona. Icaria.
- POWELL, Charles T. (1991): *El piloto del cambio*. Barcelona. Planeta.
- PUIG, Angelina (1995): "La Guerra Civil espanyola, una causa de l'emigració andalusa en la dècada dels anys cinquanta?" a *Recerques* núm. 31.
- RIQUER, Borja de i CULLA, Joan B. (1989): *El franquisme i la transició democràtica*. Barcelona. Edicions 62.
- RUIZ COLLANTES, Xavier (1991): *Els cartells del PSUC 1976-1988*. Barcelona. Nous Horitzons.
- SOLE, Carlota (1982): *Los inmigrantes en la sociedad y en la cultura catalanas*. Barcelona. Península.
- SOLE TURA, Jordi (1985): *Nacionalidades y nacionalismos en España*. Madrid. Alianza.
- VAZQUEZ MONTALBAN, Manuel (1973): *La via chilena al golpe de estado*. Barcelona. Los Libros de la Frontera.
- VAZQUEZ MONTALBAN, Manuel (1978): *Los demonios familiares de Franco*. Barcelona. Dopesa.
- VAZQUEZ MONTALBAN, Manuel (1995): *Pasionaria y los siete enanitos*. Barcelona. Planeta.
- VILAR, Sergio (1976): *La oposición a la dictadura*. Barcelona. Aymà.

3. Obres teòriques i metodològiques

ABELES, Marc (1980): *Anthropologie de l'Etat*. Paris. Armand Colin.

ACCORNERO, Iris; MANNHEIMER, R. i SEBASTIANI, Ch. (1983): *L'identita comunista. I militanti, l'estructture, la cultura del PCI*. Roma. Riuniti.

BALANDIER, Georges (1994): *El poder en escenas. De la representación del poder, al poder de la representación*. Barcelona. Paidós.

BENEDICTO, Jorge i REINARES, Fernando (Eds.) (1992): *Las transformaciones de lo político*. Madrid. Alianza.

BENEDICTO, Jorge i MORAN, M. Luz (Eds.) (1996): *Temas de sociología política*. Madrid. Alianza.

BERGER, Peter L. i LUCKMANN, Thomas (1988): *La construcció social de la realitat*. Barcelona. Herder.

BOURDIEU, Pierre (1972): *Esquisse d'une théorie de la pratique*. París. Droz.

BOURDIEU, Pierre (1991): *El sentido práctico*. Madrid. Taurus.

BURKE, Peter (1987): *Sociología e Historia*. Madrid. Alianza.

CAMINAL, Miquel (1995): "Les relacions del nacionalisme català amb l'Estat espanyol (1970-1993)" a TERMES, Josep i CASASSAS, Jordi (dirs.): *El nacionalisme com ideologia*. Barcelona. Proa.

CARABAÑA, J. i DE FRANCISCO, A. (Comps.) (1993): *Teorías contemporáneas de las clases sociales*. Madrid. Ed. Pablo Iglesias.

CEBRIAN, Carme (1993): "La familia como idioma social: el lenguaje del parentesco en un partido político, el PSUC" a *Perspectivas en el estudio del parentesco y la familia*. Tenerife. VI Congreso de Antropología.

COHEN, A.P. (1985): *The symbolic construction of community*. London. Tavistock.

- COMAS D'ARGEMIR, Dolors (1993): "Sobre el apoyo y el cuidado. División del trabajo, género y parentesco." a *Perspectivas en el estudio del parentesco y la familia*. Tenerife. VI Congreso de Antropología.
- CONFALONIERI, M. Antonietta (1981): "La socializzazione politica" a *Rivista Italiana di Scienza politica*. Anno XI, núm. 2, Agosto 1981.
- DUVERGER, Maurice (1957): *Los partidos políticos*. México. FCE.
- FEDELE, Marcello (1982): "Il partito di massa e l'equivoco dell'organizzazione" a *Laboratorio politico*, març-juny 1982.
- FERRAROTTI, Franco (1983): *Histoire et histoires de vie*. París. Librairie des Meridiens.
- FERRAROTTI, Franco (1991): *La Historia y lo cotidiano*. Barcelona. Península.
- FONTANA, Josep (1982): *Historia. Análisis del pasado y proyecto social*. Barcelona. Crítica.
- FONTANA, Josep (1992): *La història després de la fi de la història*. Barcelona. Eumo.
- FONTANA, Josep (1996): "Memòria històrica: convocar els records de coses passades" a *Plecs d'Història Local* núm. 64. L'avenç núm. 205, juliol-agost 1996.
- FRIGOLE, Joan (1980): "Inversió simbólica i identitat ètnica: una aproximació al cas de Catalunya" a *Quaderns de l'ICA*, n. 1.
- GEERTZ, Clifford (1989): *La interpretación de las culturas*. Barcelona. Gedisa.
- GEERTZ, Clifford (1994): *Conocimiento local*. Barcelona. Paidós.
- GELLNER, Ernest (1986): *Patronos y clientes*. Madrid. Júcar.
- GELLNER, Ernest (1989): *Cultura, identidad y política*. Barcelona. Gedisa.

- GIDDENS, Anthony (1989): *La estructura de clases en las sociedades avanzadas*. Madrid. Alianza.
- GIDDENS, Anthony (1993): *Consecuencias de la modernidad*. Madrid. Alianza.
- GODELIER, Maurice (Ed.) (1987): "Los procesos de transición" a *Revista Internacional de las Ciencias Sociales*. UNESCO, núm 114.
- GODELIER, Maurice (1989): *Lo ideal y lo material*. Madrid. Taurus.
- GRAMSCI, Antonio (1974): *Antología*. (Traducción, selección y notas de Manuel Sacristan). Madrid. Siglo XXI.
- GRAMSCI, Antonio (1985): *La política y el Estado moderno*. Barcelona. Planeta-Agostini.
- HIRSCHMAN, Albert O. (1977): *Salida, voz y lealtad. Respuestas al deterioro de empresas, organizaciones y estados*. México. FCE.
- INGLEHART, Ronald (1991): *El cambio cultural en las sociedades industriales avanzadas*. Madrid. CIS.
- KERTZER, David I. (1974): "Politics and Ritual: The Communist Festa in Italy" a *Anthropological quarterly*, vol 47, n. 4. (pàg. 374-389)
- KERTZER, David I. (1981): *Comunisti e cattolici*. Milano. Angeli.
- KRADER, Lawrence (1982): *Antropología política*. Barcelona. Anagrama.
- LAKOFF, George i JOHNSON, Marck (1991): *Metáforas de la vida cotidiana*. Madrid. Cátedra.
- LANCHESTER, Fulco (1981): "PCI: dirigenti e modelli di partito" a *Città e Regione*, núm. 6.
- LANGE, Peter (1977): "La teoria degli incentivi e l'analisi dei partiti politici" a *Rassenga Italiana di Sociologia*, núm. 4.
- LEACH, Edmund (1981): *Cultura y comunicación. La lógica de la conexión de los símbolos*. Madrid. Siglo XXI.

- LENIN, V.I. (1975): *¿Qué hacer?*. Madrid. Akal.
- LEVI STRAUSS, Claude (1988): *De près et de loin*. París. Editions Odile Jacob.
- LI CAUSI, Luciano (1991): *Il Partito a Noi C'ha dato: Antropologia politica di una sezione comunista senese nel dopoguerra*. Siena. Original fotocopiato.
- LIPSET, Seymour M. (1987): *El hombre político. Las bases sociales de la política*. Madrid. Tecnos.
- LLOBERA, Josep Ramon (1990): *La identidad de la antropología*. Barcelona. Anagrama.
- LLOBERA, Josep Ramon (Ed.) (1990): "Family, Class and Nation in Catalonia". *Critique of Anthropology*. Vol. X, núm 2&3.
- LLOBERA, Josep Ramon (1996): "Memòria col·lectiva, memòria històrica i identitat nacional" a *Plecs d'Història Local* núm. 64. *L'Avenç* núm 205, juliol-agost 1996,
- MANNHEIMER, Renato i SEBASTIANI, Chiara (1981): "Concezioni del partito nei quadri PCI" a *Ricerche CeSPE*, núm. 11, novembre 81.
- MANNHEIMER, Renato i SEBASTIANI, Chiara (1982): "Partito, movimento e istituzioni: valori e lealtà conflittuali nei quadri del PCI." a *Inchiesta*, luglio-settembre 1982.
- MAYER, Adrian C. (1980): "La importancia de los cuasi-grupos en el estudio de las sociedades complejas" a BANTON, Michael (Comp.) *Antropología social de las sociedades complejas*. Madrid. Alianza.
- MICHELS, Robert (1983): *Los partidos políticos*. Buenos Aires. Amorrurtu.
- OFFE, Claus (1992): *Partidos políticos y nuevos movimientos sociales*. Madrid. Sistema.
- OPPO, Anna (Ed.) (1980): *La socializzazione politica*. Bologna. Il Molino.

- PANEBIANCO, Angelo (1979): "Imperativi organizzativi, conflitti interni e ideologia nei partiti comunisti" a *Rivista Italiana di Scienza Politica*, Anno IX, núm.3, Diciembre 1979
- PANEBIANCO, Angelo (1990): *Modelos de Partido*. Madrid. Alianza.
- PUJADAS, Joan Josep (1990): *El método biográfico*. Madrid. CIS.
- PUJADAS, Joan Josep i COMAS D'ARGEMIR, Dolors (1991): "Identidad catalana y símbolos culturales" a PRAT, J.; MARTINEZ VEIGA, U.; CONTRERAS, J. i MORENO, I. (Eds.) *Antropología de los pueblos de España*. Madrid. Taurus.
- RIBO, Rafael (1974): *El concepto de cultura política*. Universitat de Barcelona. Tesi doctoral inèdita. Barcelona.
- SARTORI, G. i MORLINO, L. (Eds.) (1991): *La comparación en las ciencias sociales*. Madrid. Alianza.
- SHORE, Cris (1990): *Italian Communism. The Escape from Leninism*. London. Pluto Press.
- SHORE, Crispin (1991) "Ethnicity as Revolutionary Strategy: Communist Identity Construction in Italy" a MACDONALD, Sharon (ed.) *Inside Identities: Ethnography in Western Europe*. London. Berg Press.
- STRATHERN, Marilyn (1982): "The place of Kinship: kin, class and village status in Elmdon, Essex." a COHEN, A.P. (Ed.): *Belonging. Identity and Social Organisation in British Rural Cultures*. Manchester. Manchester University Press.
- TERRADAS, Ignasi (1992): *Eliza Kendall. Reflexiones sobre una antibiografía*. Barcelonas. Publicacions UAB
- THOMPSON, Edward P. (1981): *La miseria de la teoría*. Barcelona. Crítica.
- THOMPSON, Edward P. (1989): *La formación de la clase obrera en Inglaterra*. (2 Vols) Barcelona. Crítica.

- THOMPSON, Edward P. (1991): "Algunas observaciones sobre clase y falsa conciencia". a *Historia Social*, núm. 10, primavera-verano de 1991.
- THOMPSON, Edward P., THOMAS, K., i altres (1989): "Historia y Antropología" a *Historia Social*, núm. 3.
- TRIGILIA, C. (1981): "Le subcultura politiche territoriali" a *Quaderni della Fondazione Feltrinelli*, núm. 16
- TURNER, Victor (1988): *El proceso ritual*. Madrid. Taurus.
- VELASCO, Honorio (1991): "Signos y sentidos de la identidad de los pueblos castellanos. El concepto de pueblo y la identidad" a PRAT, J.; MARTINEZ VEIGA, U.; CONTRERAS, J. i MORENO, I. (Eds.) *Antropología de los pueblos de España*. Madrid. Taurus.
- VON BEYME, Klaus (1994): *Teoría política dels siglo XX. De la modernidad a la postmodernidad*. Madrid. Alianza.
- VON BEYME, Klaus (1995): *La clase política en el Estado de partidos*. Madrid. Alianza.
- WEBER, Max (1984): *Economía y sociedad*. México. F.C.E.
- WOLF, Eric R. (1980): "Relaciones de parentesco, de amistad y de patronazgo en las sociedades complejas" a BANTON, Michael (Comp.) *Antropología social de las sociedades complejas*. Madrid. Alianza.
- WRIGHT MILLS, C. (1981): *Poder, política y pueblo*. México. FCE.
- WRIGHT MILLS, C. (1987): *La imaginació sociològica*. Barcelona. Herder.

- A N N E X -

ANNEX I

Comitè Central I CONGRES (agost 1956)
* Comitè Executiu

Abril, Margarida *
Ardiaca, Pere *
Aribau, Gaspar (Gabriel Arrom)
Bonifaci, Josep *
Fàbregas, Emilià *
Ferrer, Enric (Joaquim Hernandez)
García Lago, Lluís (Mèxic)
Gual, Ramón (Josep Gros)
López Raimundo, Gregori *
Matas, Francesc (Matarín)
Moix, Josep (Secretari General. Praga) *
Muní, Josep (Secretari de Banca durant la guerra. París)
Munté, Robert (Martínez Arcos. Terrassa)
Nadal, Miquel (Miquel Núñez) *
Olmos, Ferran (Federico Olivé)
Rebellón, Carles *
Selles, Joan (Atilano García)
Senserrich, Antoni *
Serradell, Josep "Roman" *
Sunyer, Josep (Joan Keller)
Vidiella, Rafael *
Vilà, Andreu (Augusto Vidal)

Suplents:

Bargalló, Bertomeu (B. Barceló)
Blanes, Josepa (Reis Beltran)
Ferreter, Victor (Manuel Sacristán)
Fibla, Angel (Víctor)
Puig, Vicenç (Quim Gil)
Ruiz Ponseti, Eduard
Vilaldac, Albert (Joan Vilalta)

ANNEX II

Comitè Central II CONGRES (1965)

* Comitè Executiu ** Secretariat

Margarida Abril *
Gaspar Aribau *
Manel Arnau *
Teresa Bonet ** (Leonor Bornau)
Josep Bonifaci *
Enric Borrás * (Cipriano García)
Pere Cases *
Agustí Castelló
Josep Comas
Antoni Farres (expulsat el 1967, PCE(I))
Lluís García Lago (Mèxic)
Pere Garriga
Miquel Gomis
Gregori López Raimundo **
Josep Moix *
Josep Montoliu
Josep Roman **
Joaquim Selles
Josep M. Sendrós **
Ramón Soliva
Ramón Valls
Rafel Vidiella *

Membres suplents:

Reis Beltran
Jordi Cases
Felip Font
Francesc Garin
Claudi Navarro
Pau Peralta
Enric Rovira
Estanislau Ruiz-Ponseti
Pere Sabaté
Robert Sans
Lluís Serrat

ANNEX III

COMITE CENTRAL IV CONGRES (octubre, 1977)

* Comitè Executiu ** Secretariat

Abril, Margarida *
Aguilar, Francesc
Albés, Antoni
Alvarez, Albino
Alvarez, Helena
Antequera, Maxi
Ardiaca, Pere *
Arrom, Gabriel *
Aunió, Isabel
Baltasar, Francesc
Ballester, Magda
Barluenga, Jaume
Bertran, Reis
Boix, Ricard
Bonifaci, Josep
Borja, Jordi **
Bornau, Leonor *
Bosch, Anna
Busquets, Joan **
Calvet, M. Dolors *
Calzada, Teresa Eulàlia
Canales, Jesús
Capdevila, Joaquim
Carbonell, Eudald
Castells, Josep M.
Causa, Carles
Cerdans, Esteve
Céspedes, Atanasi
Claret, Andreu
Clariana, Josep M. **
Clemente, Alfred
Colomé, Josep
Comas, Conxa
Comín, Alfons Carles *
Conill, Jordi **
Cuadras, Antoni
Cunill, Antoni
Daura, Agustí
Espasa, Ramon
Espinár, Miquel
Fariñas, Jose
Figuerola, Napoleó (Víctor)
Folch, Xavier
Frutos, Paco
García Lago, Lluís
García, Domènec
García, Cipri *

Gasol, Josep M.
Gilaberte, Silvestre
Gispert, Núria
Gros, Josep
Guerrero, Miquel
Gutiérrez Díaz, Antoni **
Heras, Pere
Julian, Narcís
Linares, Manuel *
López Bulla, Jose Luis *
López Raimundo, Gregori **
Luchetti, Antoni **
Marquez, Andreu
Martínez, Justí
Martínez, Domènec *
Maymó, Josep M.
Muni, Josep
Navales, Carles
Nuñez, Miquel **
Olivares, Mercè
Padilla, Josep
Padullés, Francesc
Pardell, Josep *
Parra, Rafael
Parramon, Carme-Clara
Perez, Joan R.
Perez, Pere
Pla, Ramon
Plaza, Anna M.
Prats, Agustí
Prieto, Carles
Quingles, Carles
Ramos, Joan *
Ribó, Rafael **
Riera, Josep M. *
Rodríguez, Joan
Rodríguez Rovira, Josep M. **
Rozas, Angel
Rull, Felip
Ruiz, Manuel
Salas, Josep *
Salvador, Joan
Salvadores, Lluís
Sánchez, Celestino
Sánchez, M. Isabel
Sancho, Francesc
Sanjuan, Joan
Segura, Magda
Sampere, Joaquim *
Serradell, Angel
Josep Serradell **
Sole Barberá, Josep
Solé Tura, Jordi *
Soler, Enric
Soto, Pere
Torrent, Joan
Torres, Ferran
Trives, Francesc *

Valde, Agustí
 Valdivieso, Joan I.
 Valentin Fernandez Velasco, Lluís
 Valentines, Vicenç
 Varo, Armand
 Vazquez Montalban, Manuel
 Velasco, Enric
 Verrié, Pau
 Vidiella, Rafael
 Vintró, Eulàlia
 Vives, Enric
 Vives, Matias **

COMITE EXECUTIU IV Congrés

(Els vots corresponen a la ratificació després de la I Conferència Nacional d'abril 78. L'informe del Secretari General havia estat aprovat per 18 vots a favor, 1 en contra i 4 abstencions)

	si	no	abs
Abril, Margarida * dimissió	69	32	1
Ardiaca, Pere *	102		
Arrom, Gabriel *	86	12	4
Borja, Jordi **	75	26	1
Bornau, Leonor *	97	4	1
Busquet, Joan **	73	29	
Calvet, M. Dolors * dimissió	74	28	
Clariana, Josep M. **	93	8	1
Comín, Alfons Carles *	84	16	2
Conill, Jordi*	76	24	2
García, Cipri * dimissió	89	10	3
Gutiérrez Díaz, Antoni **		(1)	(4)
Linares, Manuel * dimissió	80	21	1
López Bulla, J. L. * dimissió	88	13	1
López Raimundo, Gregori **			(3)
Lucchetti, Antoni ** dimissió	76	24	2
Martínez, Domènec *	99	3	
Nuñez, Miquel **	91	11	
Pardell, Josep *	87	14	1
Ramos, Joan *	102		
Ribó, Rafael **	79	21	2
Riera, Josep M. *	100	2	
Rodríguez Rovira, J.M.** dimissió	76	25	1
Salas, Josep *	98	4	
Sampere, Joaquim * dimissió	78	23	1
Josep Serradell ** dimissió	67	35	
Solé Tura, Jordi *	86	15	1
Trives, Francesc * dimissió	78	23	1
Vives, Matias **	88	13	1

ANNEX IV

COMITE CENTRAL V CONGRES (gener 1981)

(Els números entre parèntesi corresponen als vots rebuts)

(Sancionats el desembre del 1981)

* Comitè Executiu ** Secretariat

Aguilar, Francisco (502) (Sancionat)
Alvarez, Albino (437)
Antequera, Máximo (477)
Ardiaca, Pere (595) (President) (Expulsat) **
Balcells, Jaume (493) (Sancionat)
Baltasar, Francesc (469)
Barberà, Josep (570) (Sancionat)
Barluenga, Jaume (476)
Boix, Joaquim (405) (Expulsat)
Bonet, Josep Anton (504)
Borja, Jordi (483)
Busquet, Joan (408)
Calderon, Bartolomé (506) * (Incorporat el 4-7-81)
Calvet, M. Dolors (617) *
Cama, Enric (580)
Capdevila, Joaquim (473)
Carrillo, Josep (494)
Castells, Josep M. (429) (Sancionat)
Castro, Joan (465) (Sancionat)
Cerdán, Esteban, (466) (Sancionat)
Cervera, Josep (515)
Céspedes, Atanasio (402)
Claret, Andreu (555) (Director Treball) **
Clariana, Josep M. (519) **
Clemente, Alfred (485) (Expulsat)
Colomé, Josep (464)
Conill, Jordi (552)
Corominas, Albert (552)
Corral, Josep M. (495) (Expulsat)
Cuadras, Antoni (501)
Daura, Agustí (483) (Sancionat)
Domingo, Montserrat (475) (Sancionada)
Espasa, Ramon (605) * (Incorporat el 4-7-81)
Espuny, Leopoldo (395) (Expulsat)
Fariñas, Jose (471) (Sancionat)
Ferré, Fèlix (469) (Expulsat)
Figuerola, Napoleó "Víctor" (392)
Folch, Xavier (537) (Director Nous Horitzons) *
Frutos, Paco (625) (Secretari General)**
Fuster, Joan (536)
Gallart, Amadeu (590)
García, Xavier (590)
García Nieto, Joan (583)
García, Cipriano (581) *
Giner, Joaquim (491)
Gispert, Núria (520)
Gonzalez, Adoni (465)
Guerrero, Miquel (425) (Sancionat)
Gutiérrez Díaz, Antoni (670)
Jardí, Francesc (457)
Jové, Salvador (534)

Juan Pérez, Rafael (400) (Sancionat)
Ligüerre, Vicenç (437)
Linares, Manuel (419) (Sancionat)
López, Miquel (506)
López Bulla, José Luis (608) *
López Raimundo (665)
Lucchetti, Antoni (625) **
LLorens, Cinta (515) (Sancionada)
Macià, Pilar (564)
Martínez, Domènec (410)
Martínez, Justiniano (500) (Sancionat)
Maymó, Josep M. (422) * (Incorporat el 4-7-81)
Medir, Lluís (513)
Montserrat, Antoni (559)
Muñiz, Juan (464) (Expulsat)
Navales, Carles (419)
Nuñez, Miquel (562)
Olivares, Mercè (465)
Oloriz, Joan (519)
Padullés, Francesc (429)
Parramon, Clara-Carme (438)
Pera, Marià (428) (Expulsat)
Pla, Ramon (429)
Prats, Agustí (415)
Prieto, Carles (579)
Quingles, Carles (477)
Quintanas, Josep (504)
Ramos, Joan (562) (Expulsat) *
Ribó, Rafael (573) **
Rodríguez Rovira, Josep M. (544) (S.Organització) **
Rozas, Angel (503)
Rull, Felip (402) (Sancionat)
Salas, Josep (395) **
Salvadores, Luis (491)
Sánchez, Guillem (481) **
Sánchez, Celestino (489) (Expulsat)
Sancho, Francisco (398)
Sanjuan, Joan (476) * (Incorporat el 4-7-81)
Sanmiquel, Amadeu (537)
Santos, Victor (459)
Serradell, Josep (462) (Expulsat)
Solé, Ascensió (501)
Solé Barberá, Josep (646) * (Incorporat el 4-7-81)
Solé Tura, Jordi (491)
Soto, Pere (412)
Subirats, Lluís (417)
Tablada, José (466)
Tremosa, Laura (489)
Trives, Francesc (448) (Expulsat)
Valdivieso, Juan I. (457) (Sancionat)
Valentin Fernandez, Lluís (465)
Vallverdú, Francesc (601)
Vázquez Montalban, Manuel (631) *
Verrié, Pau (393)
Vintró, Eulàlia (550)
Vives, Sebastià (491) *
Vives, Matías (484)
Zamoro, Joaquín (451)

ANNEX V

COMITE CENTRAL VI CONGRES (març 1982)

* Comitè Executiu

Antequera, Maxi
Aranda, Antonio
Aznar, Jaume * (març 82)
Balart, Lluís
Ballester, Magda
Baltasar, Francesc
Barluenga, Jaume * (març 82)
Belleste, Enriquet
Boix, Ricard (Resp. Barcelona, veu sense vot) * (febrer 83)
Borja, Jordi * (març 82)
Bosch, Anna
Cabero, Antoni
Calderon, Bartolomé * (març 82)
Calvet, M. Dolores
Cama, Enric
Camiño, Manuel
Canal, Josep
Carrillo, Josep
Cervera, Josep
Claret, Andreu * (març 82) i (febrer 83)
Clariana, Josep M. * (març 82)
Colomé, Josep
Comas d'Argemir, Montserrat
Conill, Jordi
Corominas, Albert * (febrer 83)
Cuadras, Antoni * (març 82) i (febrer 83)
Espasa, Ramon * (febrer 83)
Fages, Pere Ignasi
Folch, Baltasar
Folch, Xavier
Forner, Agustí
Frutos, Francesc * (març 82) i (febrer 83)
Fusté, Joan
Gallart, Amadeu
García, Cipriano * (març 82) i (febrer 83)
García, Emili
García, Xavier
Gassol, Josep
Gil, Ricardo
Giner, Joaquim
Gispert, Núria
Gómez Acosta, Manuel
González, Joaquim * (febrer 83)
Gràcia, Daniel
Guillot, Jordi
Gutiérrez Díaz, Antoni (Secretari general) *
Izquierdo, Angel
Jové, Salvador
Llugany, Miquel
López Bulla, José Luis * (març 82)
López Raimundo, Gregori (President) *
Lucchetti, Antoni
Márquez, Joan

Martín, Daniel
Martínez, Conxa
Martínez, Domenec * (març 82)
Martínez, José
Maymó, Josep M. * (març 82) i (febrer 83)
Medir, Lluís
Montserrat, Antoni
Muñoz, Emilio
Musac, Ramon
Naval, Xavier
Navales, Carles * (març 82)
Navarro, Angel
Navarro, Jesús
Núñez, Miquel * (març 82) i (febrer 83)
Olivares, Mercè
Oloriz, Joan
Padullés, Francesc
Pérez, José
Pla, Ramon
Prats, Agustí
Prieto, Frederic
Pros, Jaume
Puig, jaume
Quingles, Carles
Quintanas, Josep * (març 82)
Retamal, Andreu
Ribó, Rafael * (març 82)
Riera, Ignasi
Rodríguez, Francisco * (febrer 83)
Rodríguez Rovira, Josep M. * (març 82) i (febrer 83)
Rosado, Simón
Rozas, Angel
Ruiz, Manuel
Salas, Josep * (març 82) i (febrer 83)
Sánchez, Guillem
Sanjuan, Joan * (març 82)
Saura, Joan
Solé, Ascensió
Solé Barberà, Josep
Solé Tura, Jordi * (març 82) i (febrer 83)
Soria, Isidro
Subirats, Lluís M. * (març 82)
Tablada, Josep
Teixidor, Jordi * (març 82)
Toledano, José
Torrecillas, Josep
Tremosa, Laura
Valentín, Luís
Vallejo, Carlos
Varo, Armando
Vazquez Montalbán, Manuel * (març 82)
Vega, Agustín
Verrié, Pau
Vinagre, Joan Anton
Viñas, Joan
Vintró, Eulàlia * (març 82) i (febrer 83)
Vives, Maties * (març 82)
Vives, Sebastià * (març 82)

ANNEX VI

Candidatura al Congrés de Diputats, 15 de juny de 1977

Candidatura al Congrés de Diputats, 1 de març del 1979

Candidatura al Congrés de Diputats, 28 d'octubre del 1982

Candidatura al Parlament de Catalunya, 20 de març del 1980

Candidatura al Parlament de Catalunya, 29 d'abril del 1984

Candidatura de Barcelona Municipals, 3 d'abril del 1979

Candidatura de Barcelona Municipals, 8 de maig del 1983

Candidatures al Congrés de Diputats, 15 de juny de 1977

Barcelona:

Gregori López Raimundo
Antoni Gutiérrez Díaz
Cipriano García
Jordi Solé Tura
Joan Ramos
Josep M. Riera
M. Dolors Calvet
Miguel Núñez
Alfons Carles Comín
Montserrat Roig
José Luis López Bulla
Jordi Borja
Josep M. Rodríguez Rovira
Mercè Olivares
Jordi Conill
Agustí Prats
Francesc Trives
Xavier Folch
Pere Soto
Rafael Ribó
Francesc Amorós
Xavier Mercadal
Manuel Vázquez Montalban
Isabel Vicente
Lluís Salvadores
Francesc Padullés
Jordi Teixidor
Anna Bosch
Agustí Valdés
Roc Fuentes
Maruja Ruiz
Alfredo Bienzobas
Isabel López

Girona:

Carles Causa
Francesc Frutos
Francesc Pararols
Matilde Barbero
Pere Pujol

Lleida:

Pere Ardiaca
Vicenç Valentines
Felip Castell
Magda Ballester

Tarragona:

Josep Solé Barberà
José Arjona
Rafael Nadal
Conrad Rebull
Josep M. Castells

Candidatura al Congrés de Diputats, 1 de març del 1979

Barcelona:

Gregori López Raimundo
Cipriano García
Jordi Solé Tura
Juan Ramos Camarero
Josep M. Riera
Eulàlia Vintró
Miguel Núez
Celestino Sánchez
Mercè Olivares
Alfons Carles Comin
José Luis López Bulla
Antoni Montserrat
Josep M. Rodríguez Rovira
Carles Prieto
Emili Domingo
Agustí Prats
Marçal Tarragó
Pere Soto
Manuel Vázquez Montalbán
Francesc Amorós
Anna Bosch
Xavier Mercadal
Isabel Vicente
Lluís Maruny
Lluís Salvadores
Antoni Cuadras
Jordi Teixidor
Lluís Romero
José P. Vázquez
Maruja Ruix
Alfredo Bienzobas
Isabel López
José Toledano

Candidatura al Congrés de Diputats, 28 d'octubre del 1982

Barcelona:

Gregori López Raimundo
Jordi Solé Tura
Cipriano García
Eulàlia Vintró
Miquel Núñez
Antoni Montserrat
Andreu Claret
Armando Varo
Carles Navales
Jordi Conill
Núria Gispert
Pilar Yagüe
Manuel Vázquez Montalbán
Daniel Martín
Joan Saura
Manuel Armenteros
Josep Moix
Joaquim Gonzalez
Antonio Florido
Joan Márquez
Carlos Grande
Miguel Bonilla
Angel González
Antoni Segarra
Carles Marco
Emili Martínez
Agustí Prats
Ramon Pla
Carme Coll
Fernando Moreno
Josep González
Josep Martínez
Francisco Rodà

Girona:

Josep Quintanas
Manuel Claver
Jordi Oliveras
Pere Pujol
Antoni Casademunt

Lleida:

Angel Izquierdo
Salvador Jové
Salvador Ramos
Josep Racal
Francisco Modol
Joan Arnedo

Tarragona:

Josep Solé Barberà
Joaquim Giner
Baltasar Folch
Agustí Batet

Eleccions Municipals, candidatura per Barcelona

3 d'abril del 1979:

Josep M. Abad
Justiniano Martínez
Agustí de Semir
Jordi Conill
Rafael Pradas
Núria Gispert
Miguel Bonilla
Ricard Boix
Francesc Reguant
M. Eugènia S. Carreté
Josep Serra Martí
Lluís Romero
Francesc Vallverdú
Ascensió solé
Antonio Panadero
Alfred Clemente
Guillem Sánchez
Josep M. Torres
Mariona Petit
Ferran González
Manuel Ibern
Oscar Colom
Josep M. Alibés
Josep Sanchís
Joan Torrent
Marçal Giro
Josefa Bas
Gabriel Dalmau
Anna Mestre
Llibert Padró
Manuel Gómez Acosta
Francesc Obon
Jaume Puig
Pere González
Glòria Arbonés
Josep Cervera
Rafaela Blanco
Albert García
Miquel Tomás
Andrea García
Lluís Perdiguero
José Cruz
Alfredo Conte
Jordi Vives
Joaquim Boix
Enric Cama
Robert Blasco

8 de maig del 1983:

Jordi Solé Tura
Jordi Borja
Jordi Conill
Eulàlia Vintró
Francesc Obón
Manuel Gómez Acosta
Francesc Puerto
Marta Continente
Manuel Ibern
Armando Varo
Manuel Blasco
Maruja Ruíz
Jordi Lozano
Santiago de Torres
Josep M. Torres
Pere González
Francesc Rosales
Anna Gene
J. Ramon Gómez
Esperança Esteve
Josep Miró
Josep Martí
Joaquim Lahosa
Isabel Roig
Antoni Nicolau
Jaume Puig
Carles Lorenzo
Alfons Huertas
Anselm Cartaña
Pere Sabadell
Pere Comas
Rafael Pérez Ocaña
J. Manuel Velasco
Josep Monclús
Francesc Becerra
Josep Rocher
Josep Gimeno
Aurora Jorquera
Marcel Colell
Josep Gimeno
Josep M. Verges
Gerard Gual
Josep M. Folch
Manuel Mariblanca
Xavier Riu
Joan M. Miró

Candidatures al Parlament de Catalunya, 20 de març del 1980

Barcelona:

Josep Benet
Antoni Gutiérrez Díaz
Francesc Frutos
M. Dolors Calvet
Joan Ramos
Ramon Espasa
Xavier Folch
Jordi Borja
Alfons Carles Comín
Antoni Lucchetti
Rafael Ribó
Celestino Sánchez
Justiniano Martínez
Teresa E. Calzada
Marcel Planellas
Luis Valentín
Alfredo Amestoy
Pere Portabella
Francesc Padullés
Antoni Cuadras
José M. Corral
Asumpció Sallés
Javier García
Joaquim Capdevila
José M. Dávila
Carles Prieto
Juan Rodríguez
Jordi Guillot
Pilar Yagüe
J. José Castro
J. Antonio Hernández
Pere Comas
Fèlix Plantalech
Francesc Aguilar
Marçal Tarragó
Aurora Gómez
Carles Navales
Francesc Blanch
Agusti Daura
Ramona Oltra
Esteban Cerdán
Jordi Gabaldà
Antoni Ruiz
Francisco Gordillo
Laura Tremosa
Bartolomé Calderón
Santiago Jimenez
Daniel Martín
Josep Ayza
Alejandro Huerga
Antoni Llach
Joan Planas
Daniel Plana
Cinta Llorens

Joaquin Zamoro
Miguel Pajares
Manuel Armenteros
Carlos Marco
Sebastià Vives
Margarita Obiols
Maria Codina
Tadeo Sánchez
Adolfo Cid
Jordi Corominas
Francisco Viera
Miguel Castillo
Jordi Lozano
José Almansa
Emili Muñoz
Rafael Parra
Santiago Díaz
Enric Yebra
Rosa Ribas
Miguel Tomàs
Josep Sitjà
Teodoro Cantera
Andreu Retamal
Isabel Nogué
José Torralbo
Daniel Tambo
Anna García
Josep Sanchís
Mireia García
Remedios Martínez
Juan Montoro
M. Vázquez Montalban
Angel Font
Francesc Obón
Llibert Padró

Candidatures al Parlament de Catalunya, 20 de març del 1980

Girona:

Lluís Medir
Maxi Antequera
Àngel Serradell
Joan Oloriz
Teresa Bofill
Pere Solà
Josep Peitx
Juli Clavijo
Enric Pujol

Dolors Terrades
J. Antonio Caballero
Josep Barnes
Joan Vila
Francesc Mera
J. Luis Rosique
Xavier Garcá
Àngel Domínguez

Lleida:

Pere Ardiaca
Buenaventura Martí
Joan Rodés
Francesc Pallarés
Felip Rull
Soledad Jiménez
Francesc Martos
Alejandro J. de Sárraga
Antoni Piqué

Lidia Salas
Francesc Marginada
J. Andres Castro
Joan Viñuela
Antoni Gelonch
Manuel España
Enric Oncins
Francesc Rosell
J. Manuel Novoa

Tarragona:

Maties Vives
Agustí Forné
Miquel López
Emili Sanmiguel
Josep García
E. Esteban Tolda
Andreu Mayayo
Fidel Saperas
Jaume Pros
Joan Viña
M. Teresa Fortuny
Joaquim Giner

Josep Estrada
Domingo Caamaño
M. Dolors Medina
Josep Casado
Pere Arqués
Enric Bonan
Josep M. Barberà
Antoni Bosque

Candidatures al Parlament de Catalunya, 29 d'abril del 1984

Barcelona:

Antoni Gutiérrez Díaz
Rafael Ribó
Cipriano García
Ramon Espasa
Eulàlia Vintró
Antoni Lucchetti
Francesc Padullés
Marius Díaz
Ignasi Riera
Antoni Cuadras
Pere Portabella
Joan Saura
Eduard Jimenez
Margarida Arboix
Emili Gasch
Carles Grande
Josep Torrecillas
Joaquim Zamoro
Roc Fuentes
Santiago de Torres
Josep Martí
Elisenda Nogué
Josep Gómez Barriga
Angel Merino
Llatzer Cañizar
Fèlix Plantalech
Josep Botella
Carles Lorenzo
Joan Conill
Alfredo Vázquez
J. Antoni Hernández
Angel Matarín
Ferran Fullà
Carles Vila
Ramon Pla
Joan Ribas
Manuel Armentero
Manuel Ramos
Salvador Lara
Beatriu Martí
Andres Garcia del Fresno
Francesc Surroca
Joan Badia
Isidre Soria
Maruja Ruiz
Josep Aragonés
Tomas París
Simon Rosado
Joan M. Balada
J. Antoni Tuson
Santiago Barreras
Lluïsa Longas

Isidre Creus
Carles Marco
Ramon Ters
Gabriel Abascal
Antoni Fernández
Eloi Jurado
Manuel Ibern
Salvador Milà
Manuel García
Marta Continente
Neus Vilanova
Andreu Retamal
Florenci Codina
J. Luis Atienza
Ricard Fernández
Daniel Tambo
Matias Alvarez
Sebastià Guirado
Jaume Singla
Josep Miró
Lluís Aliaño
Jordi Roura
F. Manuel Español
Francesca Zapater
Alejandro Eslava
Anselm Cartaña
Ramon Mendez
Josep Zambrano
Tomás Tortajada
Carmelo Sanz
Nadala Batista

Candidatures al Parlament de Catalunya, 29 d'abril del 1984

Girona:

Joan Oloriz
Manuel Doperto
Joan Miró
Joaquim Manzano
Dolors Terradas

Lleida:

Salvador Jové
Josep Roger
Josep Comas
Angel Izquierdo
Felip Castells

Tarragona:

Maties Vives
Agustí López
Amadeu Sant Miquel
Josep Banet

ANNEX VII

Alcaldies del PSUC. Eleccions municipals 3 d'abril del 1979
(Font: Joan Botella, 1982)

BARCELONES:

Badalona
Santa Coloma

BAIX LLOBREGAT:

Cornellà
El Prat del Llobregat
Viladecans
Sant Feliu del Llobregat
Sant Joan Despí
Molins de Rei
Sant Vicenç dels Horts
Vallirana
Abrera (Agrupació d'electors, alcalde del PSUC)

VALLES OCCIDENTAL:

Sabadell
Rubí
Ripollet
Montcada
Barberà del Vallès
Santa Perpetua de la Moguda

VALLES ORIENTAL:

Mollet
La Llagosta
Montmeló
Martorelles de Baix
Montornés
Parets (Agrupació d'electors, alcalde del PSUC)

L'ANOIA:

Santa Margarida de Montbui

BAGES:

Navarcles
Sallent

ALT EMPORDA:

Port-Bou

BAIX EMPORDA:

Palafrugell

ALT URGELL:

La Seu d'Urgell (Ag.d'electors, alcalde del PSUC)

LA NOGUERA:

Balaguer

MONTSIA:

Amposta
La Sènia

PRIORAT:

Porrera

RIBERA D'EBRE:

Flix

ANNEX VIII

Taules estadístiques

Delegats i delegades al IV Congrés (1977)

Taula 1

Distribució per sexe i edat

Grups d'edat	% homes	% dones	total delegats
Menys de 30 anys	35.8	8.5	44.3
De 30 a 39 anys	26.5	3.5	30.0
De 40 a 49 anys	11	0.9	11.9
De 50 a 59 anys	6.4	1.4	7.8
60 anys i més	5.1	0.7	5.8
Total sexes	84.9	15.1	100

Font: Botella, 1980

Taula 2

Lloc de naixement	%
Nascuts a Catalunya	53.5
Nascuts fora de Catalunya	46.4
	100

Font: Botella, 1980

Taula 3

Data d'ingrés al partit	%
1936-1939	5.8
1940-49	1.4
1950-59	5.5
1960-69	18.6
1970-75	42.8
1976-1977	25.8
	100

Font: Botella, 1980

Taula 4

Professió	%
Professionals liberals i dirigents	7.9
Petits empresaris, autònoms	6.1
Pagesos	1.2
Empleats de serveis	20.4
Tècnics i funcionaris superiors	5.2
Tècnics i funcionaris mitjans	18.4
Treballadors d'indústria qualificats	22.4
Treballadors d'indústria no qualificats	15.9
Altres	2.5
	100

Font: Botella, 1980

Taula 5**Evolució de la distribució dels afiliats en grans unitats socio-territorials.**

	Març 1977 %	Novembre 1977 %	Finals 1980 %
Barcelona ciutat	40.2	32.1	26.3
Cinturó industrial de Barcelona*	35.7	42.2	44.2
Resta Barcelona	12.0	11.2	13.8
Girona	3.2	4.4	4.4
Lleida	1.8	2.5	3.6
Tarragona	7.1	7.6	7.6
Total afiliats	11139	29850	21550

* Compren la resta del Barcelonés, Vallés occidental i Baix Llobregat.

Font: Botella, 1982

Composició sociològica dels militants (1980) i dels delegats al V Congrés**Taula 6**

Sexe	Militants	% Delegats/des	%	Total	%
Homes	16549	81.85	780	17329	82.19
Dones	3670	18.15	85	3755	17.81
	20219	100.00	865	21084	100.0

Taula 7

Edats	Militants	% Delegats/des	%
Fins a 20 anys	282	1.61	16 1.91
21 a 25	1258	7.19	88 10.50
26 a 35	4803	27.47	377 44.99
36 a 45	3584	20.50	196 23.39
56 a 65	3201	18.31	47 5.61
més de 65	1245	7.12	23 2.74
Total	14373	82.19	747 89.14
<i>sense dades</i>	2732		27

Taula 8**Lloc de Naixement**

	Militants	% Delegats/des	%
Nascuts a Catalunya	5901	33.65	440 51.46
Nascuts fora de Catalunya	11638	66.35	415 48.54
Total	17539	100.00	855 100.00
<i>sense dades</i>	2680		10

Taula 9**Data d'ingrés al partit**

	Militants	% Delegats/des		%
Abans de 1940	951	5.43	54	6.44
del 1940 al 49	140	0.80	4	0.48
del 1950 al 59	320	1.83	46	5.49
del 1960 al 69	887	5.06	143	17.06
del 1970 al 74	1219	6.96	182	21.72
1975	785	4.48	77	9.19
1976	2288	13.06	133	15.87
1977	5938	33.90	114	13.60
1978	1786	10.20	34	4.06
1979	1786	10.20	34	4.06
1980	1416	8.08	17	2.03
	Total	17516	100.00	838 100.00
<i>sense dades</i>		2703		27

Taula 10**Professió**

	Militants	% Delegats/des		%
Obrers/es	9553	52.95	278	34.03
Emplats/ades i administratius/ves	1521	8.43	185	22.64
Tècnics i professionals	1716	9.51	230	28.15
Estudiants	322	1.78	16	1.96
Pagesos/es	334	1.85	14	1.71
Autònoms	608	3.37	17	2.08
Comerciants	211	1.17	8	0.98
Mastresses de casa	1071	5.94	6	0.73
Empresaris	32	0.18	13	1.59
Funcionaris	111	0.62	11	1.35
Jubilats/des i pensionistes	2232	12.37	25	3.06
Altres	332	1.84	14	1.71
	Total	18043	100.00	817 100.00
Sense dades		2176		11

Taula 11
Resultats eleccions legislatives

Catalunya	1977		1979		1982	
	Escons	%	Escons	%	Escons	%
PSC-PSOE	15	28.4	17	29.2	25	42.5
PSUC	8	18.2	8	17	1	4.6
UCD	9	16.8	12	19		
PDC (CiU)	11	16.8	8	16.1	12	22.2
UC-DCC	2	5.6				
EC (ERC)	1	4.5	1	4.1	1	4.0
AP	1	3.5	1	3.6	8	14.5
PSA						
Abstenció		21		31.5		19.8

Taula 12

Espanya	1977		1979		1982	
	Escons	%	Escons	%	Escons	%
UCD	165	34.7	168	34.9	12	7.1
PSOE	118	29.2	121	30.5	202	48.4
PCE	20	9.2	29	10.6	4	4.1
AP	16	8.3	9	6	106	26.1
PDC (CiU)	11	2.8	8	2.7	12	3.6
PNB	8	1.6	7	1.5	8	1.9
PSP	6	4.5				
UC-DCC	2	0.9				
EC (ERC)	1	0.7	1	0.7	1	0.6
EE	1	0.3	1	0.5	1	0.5
PSA			5	1.8		
HB					2	1
Abstenció		20.7		32		20.1

Taula 13
Resultats eleccions autonòmiques

	1980		1984	
	Escons	%	Escons	%
PSC-PSOE	33	22.3	40	30.2
PSUC	25	18.7	6	5.6
UCD	18	10.6		
PDC (CiU)	43	27.7	73	47.0
UC-DCC			5	4.4
EC (ERC)	14	8.9	11	7.7
AP				
PSA	2	2.6		
Abstenció		38.6		36.0

Taula 14**Evolució del nombre de militants**

Març de 1977	11.139
Novembre de 1977	29.850
Finals de 1980	21.550
Octubre de 1981	17.101
Març de 1982 (provisionals)	5.000
<u>Juny 1982</u>	<u>9.000</u>